

EDVARD WILDE

KIRJATOODE-KOGU

NALJAJSTUD

G. RHILKA-KIRJASTIS  
=: TALINNAS =:



**T. Mutsu.**

**Laenu raamatukogu**

## **Määrused**

- 1) Lugejal tuleb raamatu hind kautsjoniks sisse maksta.
- 2) Lugeja on kohustatud raamatu puhtalt ja terwelt hoidma vastasel korral kaotab kautsjoni.
- 3) Lugeja võib raamatut kuni kahe nädalini oma juures pidada.
- 4) Maks raamatute tarvitamise eest on 10% raamatu hinnast ehk kuu viisi 2 raamatut korraga, 75 kop. kuus.



# 5488. ~~150 + 60~~

~~1303~~

T. MUTSU  
Laenn raamatukogu  
Tallinnas

# Raljajutud.

- I. Mis Murulaugu onule ja tema perekonnale Tallinnas juhtus.
- II. Jüri Rumm Tallinnas.
- III. Rihvitatud äiataat.
- IV. Ringsepa Mardi-õhtu.
- V. Rätsepa kosja-katvalus.
- VI. Wiirastus.
- VII. Rebaseid teineteise lõksus.
- VIII. Wigased pruudid.
- IX. Rõstri-papa wõiduloos.
- X. Muhulaste imelikud juhtumised Tartu juubeli-laulupidul.



G. Pihlata kirjastus, Tallinnas.

[1913]

H. E. Kirj. VIII (1913), nr. 223, 478

1919. aasta

1919. aasta

1919. aasta

ENSV TA  
Kirjandusmuuseumi  
Arhiivraamatukogu

37733

S. ja A. Paatmann'i trükk, Tallinnas.





## I.

### Mis Murulaugu onule ja tema perekonnale Tallinnas juhtus.

Nagu elatanud piigakene, kes enesele kõige uuemad ja kirjumad pühapäewa-hilbud ümber pannud, põsed punaseks maalinud ning juuksed käharaks krusinud, peegli ees seisab ja oma kunstilise ilu üle naeratab, nõnda naeratas meie wana Tallinn lippude, wanikude ja pargade ehtes 12. juuni hommikul 1886, kui ta üht suurwürsti-paari ootas külaliseks tulewat. Wana-piiga Lindanisa oli kõige wärwikam, trähnili-fema ja kahisewama pidukleidi selga tõmmanud, saba kortsu ja kümarasse krookinud, igast küljest lintide ja lipikestega ära ehtinud, pleekinud juuksesteesse roosid ja lilled pistnud ning enese jalatallast pealaeni nii nooreks ja wärsteks klaninud, kui see kunsti ja naisterahwalise osawuse abil iganes võimalik oli. Ja nüüd seisis ta rahwahulkade ees, häbelikult punastades nagu neitsi noorukene, kes hiljuti leerist lahti saanud ning esimest korda tantsupidule tuleb.

Jah, meie Lindanisa ilu ja uhkust imestati palju; aga mis oli kõikide „aih“ ja „uih“ selle imestuse ja waimustuse wastu, mida Murulaugu peremees Saul Nutt Läänemaalt oma perekonnaga awaldas, kui nad raudtee-jaamast tulles, hommiku kella üheksa ajal läbi linna sadama poole hulkusiwad.

Murulaugu onu oli kodus öelnud, et sarnane päew enam eluajas teist korda ei tule, mil nii suurtsugu inimesi palest palesse näha wõib saada, seepärast lastis ta hobused wanrite ette rakendada, pakkis perekonna peale ja sõitis Keilasse. Sealt saadeti hobused kodu tagasi, kuna onu oma armsatega hommikuse raudteerongiga Tallinnasse wuras.

Koh, sääraast nalja wõis Murulaugu onu enesele ja oma perekonnale teha; oli ta ju kehwal Läänemaal üks jõnkamatest peremeestest, mispäraast keegi paljaks ei wõinud panna, et ta Tallinnasse sõitis oma kolmele täiskaswanud tütrele „maailma näitama“, nagu ta kodus tähendanud. Et need tütrede, nägusad nagu tedrepojad, siamaani ainult Haapsalus ja Pihulas oliwad käinud, pealegi lihtsad talutüdrukud ei olnud, waid mõisas walitseja emanda juures koolis käies Saksa keele oliwad suhu saanud, siis oli ju ka hädaste waja, et nad kord suurt ilma näha saaksiwad. Nõnda oli Murulaugu onu arwanud ja teinepool oli temaga täieste ühes nõus olnud. Et aga ema film ka toredas Tallinnas tüdrukute üle walwamas oleks, siis oli Murulaugu perenaine muidugi ka ise kaasa tulnud.

Murulaugu rahwaga seltsis näeme ka üht pika, tugewa kaswuga noort meest. See on naabri-peremehe poeg Joosep Torumann, kes Muti perega ühes oli sõitnud. Tema mehikene kosis juba teist aastat Muttide wanemat wõsu Leenat, ilma et ta neiu ja-sõna siamaani kätte oleks saanud, ehk ta küll jõukas mees oli ja niihästi tema, kui ka neiu wanedamad elawalt soowisiwad, et Joosepist ja Leenast paar saaks. Küll oli ilus Leenakene emale kord kõrwa sojistanud, tema põlgawat Joosep Torumanni selle päraast, et poisis natukene nagu loll olewat ja suu alati lahti hoidwat, aga oli see siis ema meelest rikka kosilase põlgamiseks kellegi põhjus! Kes Jumala loomise wastu midagi wõib! Leenakene aga oli Joosepi wastu siamaani külmaks jäänud, ja et wanemad teda mitte sundida ei tahtnud, siis ei olnud kosilasel, kes neitut tõsisest südamest ütles armastawat, muud teha, kui pidi paremat aega ootama. Õnneks oli Joosep Torumann kannatliku meelega mees.

Et aga Leenakesel Joosepi suulahtihoidmisega igapidi digus oli, seda wõis Tallinnas 12. juunil igauks ise näha. Nooremehe suu oli tõeste pärani lahti kõiki neid lippusid, wanikuid ja wappisid wahtides, mis talle igast küllest filma paistsiwad. Aga kes pagan saigi kõik seda ilu ja uhkust muidu wahtida kui ammuli suuga! Wõi oli ehk Muti onu



suu wähem lahti? Wõta näpust! Murulaugu perenaine ise pidi tunnistama, et tema Saulise suu peaaegu weel enam ammuli oli kui Joosep Torumannil — ning ometi oli jeesama Saul naese saanud, ja misjuguise weel!

Kui meie wäikene seltskond sadamasse jõudis, kuhu auru-laew kõrgete külalistega kella kümne ajal pidi sisse sõitma, seiswad seal juba nii paksud rahwa hulgad koos, et Muti perekond suure waewa ja wditlemisega edasi suutis tungida. Et aga kõikide ülem püüe oli, külalisi wdimalikult ligidalt näha saada, siis sai Joosep Torumann onu käest käsu, oma



Murulaugu rahwas ja naabri peremehe poeg Joosep Torumann.

tugewa rinna ja rusikatega rahwasalkadest teed läbi teha. Muudugi püüdis Joosep tulewase äiataadi käsku kõigest jõust täita; kõndis ju seda rada mööda, mille ta inimestest läbi murdis, ka tema armas Leenafene. Ja tõeste, nagu niidukaar jäi noore hiiglase taha, kui ta rinna ja küünarnukkidega „äigama“ ja „kruttima“ hakkas, nagu ta oma teetegemist ise nimetas. Et inimesed paremal ja pahemal pool häda ja kitsikuse pärast aiatama, wanduma ja kiruma hakkasiwad — mis Joosep Torumann sellest hoolis, kelle eesmärk oli äiale, ämmale ja armufesele teed teha ja paita muretseada, kust külalisi hästi ligidalt näha saaks.



Ufi läks ka tüki aega üsna ilufaste. Muti onu arm-  
 sad hoidsiwad üksteise kätest kinni ja tungisiwad Joosepi teh-  
 tud rada mööda jõudfaste edasi. Aga sadama silla lähedal  
 oli rahwa kogu nii paks, et tugew Torumann nagu elawa  
 müüri wastu pörkas. Ühtlasi hakati tema armuheitmata  
 trügimise üle seal nii kangeste kiruma, et Joosep enam endise  
 hooga edasi ei julenud tungida. Ja et wiimaks weel üks  
 kurja näoga herra linnawahi lubas kutsuda, kui „niisugune“  
 tema rinnakonta terweks ei tahta jätta, siis jättis Joosep  
 oma „äigamise“ ja „kruttimise“ hoopis järele. Misjugune  
 aus mees tahab siis ka politseiga tegemist teha, olgu tal ka  
 kümnele äiataadile ja pruudile teed teha.

Koht aga, kuhu noormees Muti perekonna toonud, ei  
 olnud midagi vähem kui hea ja lõbus. Joosep ise oli pakku  
 rahwahumiku sees nagu silk tünnis; tema kõrwal all mada-  
 las teiste inimeste jalgade seas, äigas ja oigas äiataat, kes  
 lühikese kasuga oli nagu põialpois; ema kolme tütreaga oli  
 aga koguni tükiteed maha jäänud, ja Joosep pidi südame-  
 waluga nägema, kuida waest Leenakest rahwa seas pigistati  
 ja piinati. Parata ei wõinud aga enam midagi, sest siin  
 kohas oli rahwasalk nii paks, et keegi kätt ega jalga liigu-  
 tada ei suutnud.

Pealegi algas nüüd äge liikumine. Suurwürstlik laew  
 oli sadamasse jõudnud. Lähemal filmapilgul pani wägew  
 hurraa-hüüdmine õhu wärisema, kübaraid keerutati, rätikuid  
 lehwitati ja uueste tuhandehääleline kõmisesu hurraa!

„Joosep, Joosep,“ ägas lühikene Muti onu, „ma ei  
 näe midagi! Tõsta mind kõrgemale, näita mulle külalisi!“

Aga kaua pidi õnnetu wanamees Joosepi kätt rebima  
 ja kuuehõlma wapustama, enne kui wäimees seda tähele pani.  
 Joosep tõstis siis higise äiataadi teiste inimeste koiwade seast  
 käte peal natukene kõrgemale, ja onu esimene rõõmu- ja wai-  
 mustuseawaldus oli, et ta müüti peast kiskus ja wägewaste  
 hurraa karjus. Paistis talle ju sadamasilla juurest toredate  
 wäeülemate ja raeherrade seast üks punase kuuega mees silma,  
 kes muidugi oodatud külaline pidi olema, ehk küll Muti onul  
 asja oleks olnud imeks panna, miks punase kuue ja kullatud

kübaraga herra kutsari kõrwale tõlla pufile istus. Aga Muti onul ei olnud mahti midagi imeks panna, tema püüe oli näha, palju näha, kõit näha! Ja kui ta nägi, et tõld, mille kõrgel pufil punane mees istus, liikuma hakkas, rabeles Murulaugu onu wäimehe sülest maha, õiskas kõige suuremas waimustuses hurraa ning pistis lähemal filmapilgul nagu kuul rahwa sekka, et mööda sõitwale tõllale tee äärde wõimalikult ligidale saada ja külalist palest palesse näha. Onufesel oli nüüd ka kergem edasi saada, sest rahwas tungis, tõukas ja jooksis ka kahinal edasi ning weeretas Saulikese nagu laene rind kivistse enese eel wahetpidamata ühise eesmärgi poole. Unustatud oli waimustatud onufesel naene, tütreid ja wäimees, kelledest ta ju lahku minna ei tohtinud. Mütsi keerutades ja hurraa hüüdes tungis, weeres, wõudises ta edasi. „Sarnane päew ei tule eluilmaski enam,“ õiskas ta, ega pannud tähelegi, et keegi linnajõmsikas teda pilkama hakkas.

Aga kui Murulaugu onu armas tõllale nii lähedale peajawat, et ta kõrgusi palest palesse näha saaks, siis ekkis ta wäga. Oli ju seesama püüe terwel pakful rahwatogul, tungis ju igati edasi, ja enne kui Saulikene tähele pani, oli suurwüstitik tõld mööda sõitnud ning hirmsal rüsinatormas rahwameri temale järele, Muti onut enesega kaasa uhtudes. Wõõrad rusikad käiswad onule niuetesse, küünarimikid ristluudesse, wõõrad jalad tallasiwad ta warbaid, mütsid käiswad eest ja tagant ning õnnetu onu lendas warsti nagu takutort kas edasi wõi tagasi, paremale wõi pahemale poole. Saulikene aiatas, ägas, oigas, higistas, ning hurraahüüdmiseks hakkas tal himu warsti lõppema . . .

Kui Murulaugu onu hinge wähe tagasi hakkas saama ja iseennast tundma, oli ta juba Suurest Kannawarawast sisse uhutud ja jõudis warsti Rohelisele turule. Wiimast jõudu meeleheitmisega kokku wõttes, kruttis ta enese rahwamurru hulgast wälja ning langes raskest hinge tõmmates ja näo üle woolawat higi kuuwatades nimetatud turul ogorodnikute roheliste juurekastide peale maha.

Oli Murulaugu onu suurwüsti näinud? Ei! Teadis ta, kus naene, tütreid ja wäimees on? Mitte märki!



Kust neid kätte saada, kust neid otsida? Jumal teab! Onule enesele oli suur Tallinn võõras, naene ja tütreid koguni esimest, Torumann teist korda siin! Ja hommitul ei olnud nad wähese aja pärast kortrit võtnud; olivad arvanud, et selleks pärast aega küll olewat. Säh nüüd! Võta nüüd



„Arge pange pahaks, kulla neitsi, kas teie mitte üht ema kolme tütrega, wanema tütre peigmehega ja ilma isata ei näinud?“

perekond finni ilma korterita, kus ometi hiljemine ehk waremne jälle koftu oleks wõinud saada.

Waene onu! Ta pea hakkas ringi käima selle peale mõteldes, et ekfinud armsatele ehk mingit õnnetust wõiks juhtuda. Nii pea kui ta wähe toibuma hakkas, wõttis ta nõuks



sadamasse tagasi minna ja perekonda sealt ja mujalt hoolega otsima hakata. Esite wahtis ta natuke aega Rohelise turu ääres, kas ehk kadunud perekonda möödapoolawate inimeste seas näha ei oleks. Ei. Sadamast tulejate hulk jäi ikka arwemaks, aga Muti onu kaasat ega tütrid ei ühtigi. Raske südamega hakkas mees sadama poole tagasi wantsuma, ei unustanud aga seejuures iga kolmanda wastutulija käest küsimata:

„Urge pange pahaks, kas teie ühte ema kolme tütre ja ühe peigmehega ei näinud?“

Mõned kostiswad lühedalt „ei“, teised kehitasiwad naeratades õlasiid ja tõttasiwad waesest wanamehest ruttu mööda. Päew oli palaw, päikene kõrwetas, Muti onul jooksiwad juured higitilgad üle põskede, aga kõigest hoolimata ruttas ta kiireste edasi. Rõismäe äärsel jalutusteel pani ta oma küsimuse täiendatud kujul ühele noorele preilile ette:

„Urge pange pahaks, kulla neitsi, kas teie mitte üht ema kolme tütre, wanema tütre peigmehega ja ilma isata ei näinud?“

Neiufene waatas tüki aega küsija otja, siis hakkas ta heledaste naerma. Muti onu raputas niisuguse asjata naermise üle weidi kohkudes pead, mõtles neitsitel arust puudu olemat ja lähenes oma targa küsimusega ühele nooreherrale, kes wilistades jalutustee pealt praegu alla Wene turu poole pidi pöörama.

„Urge pange pahaks, noor'sand, ega Te' kolme õde oma emaga ja wanema tütre Leena peigmehega näinud? Kõige noorema tütre nimed on Maali ja Juuli, Leena peigmehe nimi Joosep Torumann. Isa ei olnud neil kaasas, sest see olen ju mina! Minap' ju see Saul Mutti olengi, kes oma perekonda otsib!“

Noor'sand silmitjes Murulaugu onu pealaeft jalatallani, pilgutas siis kawalalt silma ja kostis:

„Säh, miks ma neid ei näinud! Ma panin kohe tähele, et nad ilma isata oliwad. Nad läksiwad weerand tunni eest Wäikesest Rannawärawast linna sisse. Lipake neile ruttu järele, siis saate nad juba Siwa pealt kätte. Kaugemale nad veel ei ole jõudnud.“

Murulaugu onu tänas ja lippas, ehk ta küll ei teadnud, kus kohal ja kui kaugel nooremehe „Liiva peal“ on. Noormees oli käega Väikeste Rannavärava poole tähendanud ja ähkides pööras Saulitene sammud sinna. Warsti jõudis ta Uue uulitsale. See oli inimestest tühi, nagu ta enamaste ifka on.

Jah, inimestest tühi! Aga oleks Saul Nutt aimanud, et siin tühjas uulitsas tema päris äpardused alles algavad, — ta oleks ennemine kõige patsemate inimeste-salkade sekka tagasi läinud, olgu küll, et need teda weerand tunni eest armuta pigistanud ja piinanud ning teda ta armsatest lahutanud.

Kui Murulaugu onu natuke aega oli edasi kõndinud, nägi ta wana kõrge maja ees üht imelikku inimest edasi-tagasi sammuvat. See oli üks Goliati pikkune mees, hall öökuub seljas, mis maani ulatas, punane wöö wööl, punane musta topsuga Türgi müts peas, pita warrega piip suus. Mehel olivad pitad hallid juuksed, hall habe, hallid silmalaud, — silmad isegi ja terve nägu oli isewärki mullakarwa hall. Ja jüski ei näinud mees liig wana olevat, sest tema kõnnat oli kerge, kindel ja uhke, ning wahete wahel wehkles ta wäga elawalt mõlema käega. Tõsi-se näoga ja majesteetlikul käigul, nagu mõni kuningas, kõndis imelik inimene edasi-tagasi, pomises enesele midagi habemesse, puhus pikkamisi patsumi suitsepilwi õhku, ega pannud Murulaugu onu, kes temale argli-felt ja imeteledes lähenes, tähelegi.

Et punase mütsiga wanamees Saulitese elawamat uudishimu äratas, tema imelik olemine ja nägu aga sugugi onu usaldust ei äratanud, siis oli wiimane nii ettevaatlik, et ta wadinal teiselepoole uulitsa äärde jooksis, sinna seisma jäi ja kentsakat meest diete „wuatama“ hakkas, sest sarnast elukat ei näe ju ka mitte teist korda elus.

Hall mees kõndis weel paar korda edasi-tagasi, siis filmas ta Murulaugu onu, jäi seisma, wahtis kortsus kulmul eemalt Saulitese otja ja — hakkas siis pikkamisi üle uulitsa meie kangelase poole sammuma. Drukene kohtus ära, sest pilk, millega wööras tema otja wahtis, oli päris kole.



„Seija!“ hüüdis hall mees müristava healega, kui Saul minekut hakkas tegema. See hüüdmine käis nagu piffo kargatus Murulaugu onu kõrva. Ta hakkas väriseva ja jäi seisma. Hirnu pärast ei saanud ta sõna suust. Pilt võõras seisis tema ees, pani käed vahelise ja vahtis oma



„Seija!“ mõirgas võõras herra kolmat korda.

hallide torkavate filmadega onu otja, nagu tahaks ta teda lähemal filmapiigul murdima hakata. Saul liigutas tasahiljuse pahemat ja siis paremat jalga . . .

„Seija!“ müristas kole mees.

Saul tõmbas näost vahakarva kollaseks, külm higi seisis ta otja ees, ta lödijes kõigest tehaft. „Jesand Jumal,



mis see peaks ometi tähendama!" mõtles ta tuisuwal südamel. Viimaks võttis weidi julgust ja wahtis wilksti paremale ja pahemale poole, et kas kuskil inimesi ei läheneks. Uus uulits on aga ikka tühi . . .

"Seifa!" möirgas wõõras herra kolmat korda. Siis aga pistis ta piibu öökuue taskusse, hakkas pikkamisi Murulaugu onu mõlemast käewarrest kinni ja raputas Saulifest niisuguse jõuga, et sellel hambad suus kofku plagifefiwad, keel hammaste wahete jäi, pijarad filma tungifefiwad ja mõttee peas segamine läfifiwad.

Aga mis kole herra sellest hoolis. Ta tõmbas Murulaugu onu mütsi peast ja pistis selle, nagu oma piibugi, öökuue laia taskusse. Siis tegi ta oma parema käe esimefeste sõrmest, mis pikk ja kondine oli nagu kulli küüs, ifemoodi kõwera kontfu ja andis sellega Muti onule niisuguse hoobi, et wanafese film elufat tuld löi . . . Lähemal filmapilgul käis teine farnane hoop Sauli teife filma peale ja fiis paar tofinat wastu rindu, fündame kohta ja fündame-afku . . . Seepeale pani imelif herra kõrwa Sauli rinna wastu, kuulatas terawalt ja ütles wiimaks tumedalt:

"Tiiskufes!"

Murulaugu onu ei teadnud ammugi enam, mis temaga fündis. Ta tahtis appi hüüda, aga heal oli kurgus kinni; ta tahtis putku panna, aga jalad ei niifunud tal paigast. Kole herra pomifese aga teift korda:

"Tiiskufes!"

Tükk aega läks mööda, enne kui Saul wähe hinge hakkas tagafi faama.

"Armuline herra," ägas ta nagu maa alt, mina olen ju see Saul Mutti, kes oma naift ja lapsi otfib — —"

"Wait!" kõrgatas armuline herra haagrehi häälega.

"Ma olen Läänemaalt — —" wiifatas Saul nutufe häälega.

"Wait!"

"Murulaugu peremees — —"

"Wait!"

"Maene, kolm tütart, wäimees — —"

"Wait!"

„Kõik kadunud — —“ hüüdis Saul ja hakkas haleduse pisaraid filmist pühkima. Võõras herra aga haaras onu käest finni, pööras pikkamisi ümber ja ütles Saulile:

„Kõnni!“

Ja ise hakkas ta eel uulitsa teisel pool küllas olema kõrge maja poole sammuma.

„Kuhu armuline herra mind wiib?“ julges Saul wärisewal häälel küsida.

„Kõnni!“ kärgatati talle vastu.

„Aulik herra, parun, krahw, würst, kuningas wõi mis te' olete — laske mind parem lahti, — mis te' minust wae-sest ilmaaegu kimbutate, ma olen õige inimene pealaest jalatallani . . .“ oigas ja fofistas Saulikene igasugusel hääletoonil.

„Wait! Kõnni! Tiiskuses!“ oli hallpea kuri vastus.

„Tiiskuses? Kas mina? Aulik ja kõrge parun, metsaherra wõi sihwermeister — eksiwad. Ma olen päris terve! Andke mu mütsi-läts kätte ja laske mind minna! Ma tulen homme tagasi, kui saakad soowivad . . .“

Aga asjata olivad Murulaugu onu palwed. Hoolimata kõigist aunimedest, kõigist töotustest, mida ta koledale herrale andis, talutas teda wiimane üle uulitsa kõrge tumeda maja poole. Ja kui onu järele küsis, kuhu teda siis diete wiidawat, mis temaga tahetawat peale hakata ja kes armulik herra olewat, siis sai ta tuttawa koleda „wait!“ wastuseks, mis omul juba nii mitu korda luusti ja lihast läbi käinud. Ei aidanud ka midagi, et Saul maja ukse ees paar korda kõigest jõust appi hüüdis ja enamast hallpea käest lahti püüdis raputada: maja näis inimestest niijama tühi olewat kui uulitski, ning võõra herra kondine käsi hoidis onu käewarrest liig tugewaste finni. Saulil ei jäänud siis muud nõu üle, kui hinge Jumala kätte anda, edas- ja tagurpidi Issa meiet habemesse posiseda ja koleda eluwõtjaga tema rõwlipehasse pugeda. Et punase mütsiga herra keegi muu ei wõi olla, kui mõni mõrtsukas, see hirmus mõte hakkas Saulikesele ikka selgemaks saama.

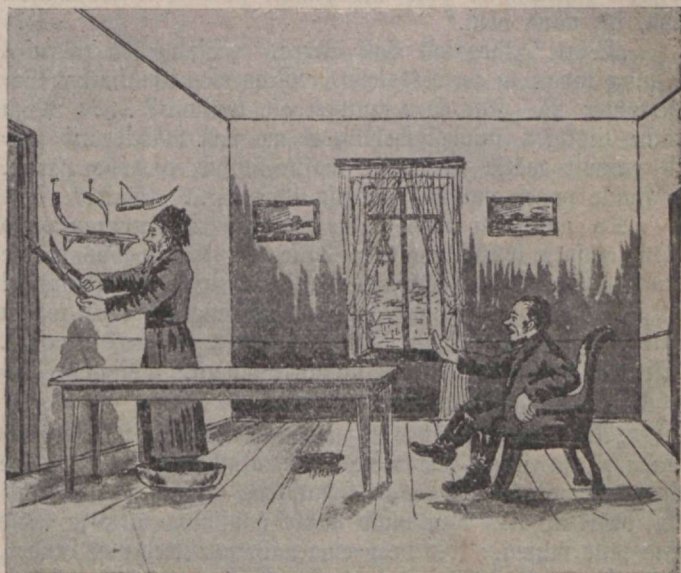


Maja pimedasse eeskotta jõudes tõmbas hallpea wõtme taskust, käänas ühe ukse lahti ning rebis Saulikese tuppa — suurde, weidi tumedasse, aga kaunis ilusasse kambriisse, mis just mitte „rööwlipeša“ moodi wälja ei näinud, nagu Murulaugu onu arwanud. Eht küll korteri omanik ukse enese järele kinni käänas, ei jäänud ta oma ohwriga kuigi kauaks siia kambriisse, waid kui ta natuke aega enesele wõõrateelsete sõnu habemesse oli posisenud, hakkas ta uueste Sauli käewarrest kinni ja talutas tema ühe kitsa ukse juurde, mille ta jällegi taskust wõetud wõtmeaga lukust lahti käänas. Kitsas ja tume keerd-trepp tuli nähtawale. „Kõnni!“ hüüdis wana herra, ning nüüd lütkas ja tõukas ta waese omu enese eel trepi-astmetest üles. Nad jõudsiwad wäikesesse, ühe aknaga kambriisse, milles muid majariistu ei olnud, kui üks sohwa, üks tool ja laud ning seinä ääres kaks riiulit. Mida Murulaugu onu aga nende riiulite peal silmas, see pani ta were tarretama: seal seisiwad reastiku kõitjuga haldjad terariistad, mõned niijuguse laadi ja wormiga, mida Saul Mut ei oleks wõinud arwatagi. Seal oli pikki ja lainu noa laadi riistu, oda ja oherdi moodi riistapuid, windlaid ja orasid, kõweraid ja sirgeid . . .

Saulikene lödises nagu haawaleht kõiki neid kolemaid „trumentsiid“ nähes. Jah nüüd, nüüd oli kindel, et tema talli elu peale hakati käima. Oh, hirmus Tallinn, oh hirmsad inimesed, kes siin elasiwad.

„Istu!“ kätatas eluwõtja ja surus Muti onu õlatpidi sohwa peale. Waene wanamees oli hirmu ja ahastuse pärast juba nii jõuetuks ja tuimaks läinud, et ta wagusi istuma jäi nagu hunitukene õnnetust. Halliwatimees ise aga algas nüüd isewärki toimetust: ta tõi kambri nurgast ühe suure walge laua wälja, seadis selle sõnalausumata keset põrandat ja pühkis ta tuue hõlmaga tolmust puhtaks. Siis kandis ta laia wäike waagna, mis puhast wett täis oli, laua kõrwale. Lõpeks wõttis ta riiuli pealt kõige kole dama terariista, ühe pika ja laia noa, ning hakkas seda külma rahuga seinä küljes rippuwa rihma peal ihuma ja teritama . . .

Kõike seda kahtlast toimetamist, mis Murulaugu onu viimase usalduse võõra herra kohta sootumaks hävitas, wah-  
tis onu surmahirmuga pealt. Aga surmahirm toob ka kõige  
argsemale inimesele oma jao julgust, ja nõnda ei wõi meie  
siis ka imeks panna, kui Saul Mutil nii palju julgust oli,  
et ta wiimaks wõimalikult tasase häälega küsis: „Arge pange



Lõpetaks mõttis ta riikli pealt kõige kolebama terariista, ühe pita ja laia noa, ning  
hakkas seda külma rahuga seina küljes rippuma rihma peal ihuma ja teritama.

pahaks, aulit herra, kas ehit tohiks teada saada, mis aulit  
herra nüüd tegema hakkab?”

Aulit herra kostis rahuliste:

„Ma lõikan sinu lõhti!”

Murulaugu onu kiljatas waljuste ja surus mõlemad  
käed ümarguse kõhukese vastu. Talle tuli aga meelde, et  
külm veri hädaohtlikkudel silmapilkudel kõige tulusam olevat;  
seepärast lühas ta kaunis rahuliste, aga weidi ägawal häälel juurde:



„Ei tea miks minule siis lõhki lõikamist nii häbaste waja peaks olema?“

„Sa oled tiiskuses,“ kostis hallpea külmalt, pikkamisi nuga teritades.

„Aulik herra eksiwad,“ kriistkas Saulikene ahastusega, külma werd jälle ära unustades. „Ma olen täitsa terve. Terwes kihelkonnas pole nii punast ja prisket wanameest leida, kui mina olen.“

„Wait!“ kärgatas hall herra. „Sina oled tiiskuses ja mina tahan su terweks teha. Mina olen ilmatuulus tiiskuse-tohter P. Kas sa minust ei ole kuulnud? . . . Mina arstin tiiskuses inimesi seeläbi, et ma neil mädanenud kopsud rinnust wälja lõikan ja wafika-kopsud asemele panen. Ka sinule panen ma wafika-kopsu ihusse . . . Wait!“

Ko nüüd oli alles walge wäljas! Murulaugu omud tahti elusalt lõhki lõigata ja talle siis wafika-kops ihusse panna! Ennäe, mis põhjusel Tallinnas inimesi surmataks!

„Oh magus Jeesus,“ ägas onu ja langes nõrgalt sohwa peale jelili. Ta filmab läksiwad kirjuks, ta meel segaseks. Tüki aega oli ta waguksi ja uimaselt paigal. Wiimaks hakkas ta ennast pikkamisi püsti ajama.

„Aulik herra,“ ütles ta nõrga häälega ja püüdis naerata, „ma usun, teie olete suur naljahammas ja tahtsite mind talumatsiteki hirmutades natukene pilgata. Üks kõik! Ma olen rahul. Aga nüüd andke mu müts kätte ja laske mind jälle minna. Ma pean oma naise ja tütrede üles otsima. Mis te' minust lollitest kauemine kinni peate, kes ma teie nalja hästi ei mõista. Ka on mul wa' Mahorka tubaka lõhn juures, see ajab herra toa kõik paha haifu täis.“

„Wait! Ma ei tee nalja!“

„Ei tee? Noh, kui aulikul herral tõsi taga on, siis — siis lubage, et ma enne, kui mind lõhki lõikate, oma perekonna üles otsin ja ka siia toon. Siis wõite minu naisele ja kolmele tütrele ka wafika-kopsud ihusse panna, kui teie inimeste terwise eest just hoolt tahate kanda . . . Iseäranis Joosep Torumannile, minu Leena peigmehele, wõiksite uue kopsu panna, ehk ta siis hakkab suud kinni pidama . . .“

„Ara lorise!“ kärgatas doktor P . . . „Riided seljast maha ja laua peale!“

„Püha Jumal, mis nüüd!“ fofistatas Murulaugu onu ja wahtis surmaahastuses toas ringi, kas pääsemiseks kudagi ndu ei leiaks. Ufje ees seisis kuulus tiistuse-arst pika noaga, kambri aken oli küll lahti, aga Jumal ise teab, kui förgel kamber maast wõis olla ja kudäs wäljakargamisega lugu lähets!

„Riided seljast ja laua peale,“ käskis arst teist korda waljul toonil. Moa ihumise oli ta juba lõpetanud ja proowis aga nüüd weel tema terawust paberit lõigates.

„Arm, aulik herra, armu!“ hüüdis Saul Muti põlwili langedes ja käsa ringutades. „Mis kuulus tohtri herra sellest saab, et ta minu wana talutaadikese pärast enesele tüli hakkab tegema ja wasita-kopsu raiskama!“

Asjata! Tohtri herra sai koguni wihaseks, pörutas jalga wastu maad ning hakkas kurjal näol Saulikese kallale tulema. Sah, nüüd ei olnud enam midagi parata, — nüüd lasse ennast lõhki lõigata, murra kael, ehk päästa elu!

Nagu kuul oli Murulaugu onu maast ülewal, mütsi, mis waheajal tohtri taskust maha kukkunud, kahmas ta kätte. „Mõrtsukat, röwolid, appi, appi!“ kiljatas ta ja lähemal filmapilgul oli ta nagu jänest lahtrise akna peal ning siis — oli ta ka sealt nagu udu kadunud, ja nimelt nii ruttu, et talle ta wari alles paar sekundi hiljemine järele jõudis . . .

„Issand Jumal, kust sina siis tule, armas külamees?“ hüüdis all maja hoowi peal kojamees, kui Saulikene nagu lõngakera ülevalt aknast maha weeres ja prõntfudes pühtme-kasti sadas, nii et aga tolm taga.

„Mis ja wennikene weel küsid?“ kostis Muti onu tüti aja pärast nutuse häälega, kuna ta ennast pikkamisi, ägades ja oiatabes, pühtme-kastist hakkas üles hooama. „Mõrtsuka küüsi, tapapingilt tulen ma, kus mind lõhki taheti lõigata, nagu lutsukala. Kops taheti mul ihust lõigata ja tükk wasita-liha asemele panna. Püha ristikene, misjugased toledad inimesed siin Tallinnas elawad! . . . Jumalale tänu,



et ma veel enne pusitamist pääsesin ja afnast hüpates pühkne-kasti kuktusin; walutagu nüüd küll kõik luud ja kondid, aga — kops on päästetud!”

Kojamees sai asjast kohe aru ja tahtis naeru pärast lõhki minna. „Oh sa waene külamees! Sa juhtusid siis



„Tõsane Jumal, kust sina siis tuleb, armas külamees?”

nõrgameelse tohtri P... küüsi! Kas sa siis teda ei tundnud? Teda tunneb Tallinnas igaüks. Tema on tiiskusehaigust ja selle parandamist nii kaua uurinud, kuni ta mõne aasta eest hulluks jäi. Tal käib nädalis paar korda hulluse tuju peal ja siis tahab ta igaühele, keda ta kätte saab, wafika-

kopsud rindu panna. Ta elab ühe wana teenri ülewaatamise all siin majas ja on selgetel tundidel õige lahke ja wagane herra. Täna hommiku oli ta üsna mõistlik, mispärast teener, kes pidu läks vaatama, tema üksi koju jättis. Võib siis olla, et tal waheajal lõhkiõitkamise tuju jälle peale tuli. Selle lõhkiõitkamisega ei ole aga asi ka mitte nii hull. Kes tohtrile waljuste wastu paneb, teda tõreleb ja lollpeaks nimetab, selle jätab ta warsti rahule. Pealegi on mees ise nii arg, et ta noaga kasfilegi ei julge häda teha, weel wähem inimest lõhki lõigata. Teener teeb temaga sagedaste nalja, heidab palja rinnaga laua peale ja palub, et tohter ta lõhki lõitaks. Mees teeb ka hakatust, wiskab aga noa warsti kõrwale ja ütleb, et tal ei olla praegu wafika-kopsusid kodus... Aga kudas sina, külamees, siis tema kimpu juhtusid?"

Murulaugu onu ronis pühkme-kastist wälja, kõneles lühedalt oma loo ära, ning puges siis, argliselt hullu tohtri lahtrise afna poole piiludes, kojamehe juhatusel ettewaatlikult mõõra maja hoowist wälja. Uulitsale jõudes andis ta jalgadele tuld, et võimalikult ruttu kardetawast kohast eemale saada; sest kojamehe waigistaw seletus mõjus Saulitese kohta liig wähe. Surmahirmu ei unusta keegi nii pea ära...

Aga kus on naene, tütreid ja wäimees? Sumal jeda ise teab! Waja otsida, mis muud!

Et onul kiire põgenemise pärast aega ei olnud aru pidada, kuhu poole sammud pöörda, siis jooksis ta tulnud teed Wäikse Kannawärawa poole tagasi. Wiegandi endise wabriku lähedale jõudes, äratas tema tähelepanemist üks wäikene inimestefalk, mis, sadama poolt tulles, üles linna poole tõttas ja ise kaunis walju kära tegi. Oli nagu riidu, nagu nutuhäält, nagu walju tõrelemist kuulda, kuna wahelt sekka pillkawalt naerdi ja õisati. Sellest isewärki salgast puutusiwad Murulaugu omule iseäranis kaks inimest kõige ennemine ja kõige selgemalt silma: üks kroonu mundryga mees, kellel pikk kõwer mõõk wööl rippus, ja üks tugewa ümarguse kehaga talunaene punase seelikuga, sedasama karwa pearätiku ning kõrge kollase siidimütsiga. Salga teised liikmed oliwad uulitsapoišid — hea trobitond, lõhkiste riietega ja palja jalu.



Kui ta Murulaugu onule terve falk tundmata oli, ühe inimese tema seast tundis ta aga kaugele eemalt esimese pilguga ära: see naene, punase seeliku ja kollase mütsiga, ei olnud keegi muu, kui Kai, onu teinepool, onu kallid unustamata küljeluu!

„Ennäe inimest!“ diskas Saul ja pistis uue hooga jooksu. „Seal ta läheb ohwitseriga käsi-käes patseerima,



„Pashol!“ kargatas ohwitser, kes Kaie käest kinni hoidis.

kuna mina teda furma ahastusega otsin. Kai, Kai, kuule oma õnnetuma Sauli häält ja seisa paigal, seisa paigal!”

Ja ruttu, nagu tulepomm, lendas onukene salga seffa. „Kai, Kai, minap’ see olen, sinu Saul, sinu armas Mut!”

„Pashol!“ kargatas ohwitser, kes Kaie käest kinni hoidis. Saul pörkas kohtudes tagasi, waatas, waatas — helde halastus, ei see olnud enam õige asi, ei Kai wististe wõõra ohwitseriga priitahtlikult patseerinud, sest Kai nuttis, nuttis, nii et silmad punased ja pundund. Küll tundis ta oma

armsa Mutikese kohe ära, tahtis ka nuukfudes tema juurde rutata, aga ohwitser hoidis ta käe-rammest tugewaste kinni, ega lastnud teda oma kõrvalt sammugi eemale.

„Kai, Kai, mis sul on, kust ja tuled ja kuhu ja lähed? Heldene aeg, mis on siis sündinud?“ kriiskas Murulaugu onu. Aga Kai nuttis nii ägedaste, et ta sõna suust ei saanud. Pealegi hakkas mõõgamees temaga edasi sammuma, nagu ei paneks ta Saulikest ja tema hirmulist imestamist tähelegi.

„Ei, ohwitseri, konduktori või kindrali herra — mis te' olete,“ hüüdis onukene wiimaks, kuna ta tüki aega kohmetanult paigal seisnud ja nüüd Kaie kõrvale jooksis. „Ei see lähe, et teie minu naese, minu Kaie wägise jalutama wiite. Kai oli eila minu ja on täna minu ning jääb igaweste minu omaks, — laske ta lahti, muidu hüüan ma kardawoi appi!“

„Pashol!“ hüüdis mõõgamees ja tõukas onukese tagasi; uulitsapoiiste-salk hakkas aga laial lõual naerma ja õiskama.

„Ära ole loll,“ ütles üks neist, kes Murulaugu onu kõrvale astus ja sõbralikult tema käewarrest kinni hakkas.

„Eks sa siis näe, et see kardawoi ongi, kes sinu Kaiega kõnnib. Wõi see naene on sinu küljelu! Waene mees! Näe, kardawoi wiib su naese politseisse ja paneb ta seal kuiwama.“

„Kuiwama? Taewas aita, ega mu Kai siis merde kukkunud?“

Uulitsapoiis naeris. „Ei kukkunud, aga ta tegi sadamas suurt kurja ja sellepärast wiiake teda politsei-puuri wangi.“

„Wangi? Minu Kai wangi? Kai, Kai, räägi, mis sa oled teinud?“ ahastas Murulaugu onu, teisepoole paremast käest kinni hakates.

Kai nuuksus, linnawaht karjus „pashol“ ja uulitsapoiisid naeriswad. Wiimastest ütles aga see, kes Sauliga sõbrustas, tõsise näoga:

„Sina, talupapa, su naene on tõeste raskesti kimbatuses. Kai hirmutas nimelt oma punase seelikuga ja kollase mütsiga suurwürsti hobusid; selle pärast wiiake teda politseisse. Sa



mida seal temaga tehafe, see on tõeste hirmus: Kael lõigatafe nina, mõlemad kõrwad, sõrmed ja kõik warbad ära. Siis saadetafe ta Siberi kõige kaugemasse kohta, kus nii külm on, et kui sa sülitad, siis sülg enne maha kukkumist rahe-teraks külmetak. Üleliigsete liigete lõikamine sünnib aga selle pärast, et need pakane külm Siberis muidugi ära võtaks... Jah, talupapa, hirmus on su teisepoole õnnetus küll!"

Dh seda naeru ja õiskamist, mida uulitsapoiste-salk nende sõnade peale tõstis. Saulikene aga hüüdis wärisewal häälel:

"Kai, Kai, ütle, on see tõsi, mis linna noor'sand räägib: hirmutajid sa oma punase seelikuga suurtsugu hobusid? Ja teie, kapteni herra, kas lõigatafe minu Kaelese nina ja sõrmed ära? Halasta armuline taewas! Siin Tallinnas ei tehta ju muud kui lõigatafe aga! Minul taheti rind lõhki lõigata ja nüüd tahetafe naisel liikmed maha lõigata!.. Kes ajas mind kodust wälja siia mõrtsukate sekka! Dh oleks me' jälle Murulaugul! Ja Sumal teab, mis meie lastest saab; kes teab, mis neil juba kõik maha ei ole lõigatud... Kapteni herra, kapteni herra, laske mu Kai lahti, ma annan teile poole oma talukohta ja tütre naiseks!"

"Kapteni herra on Türgi usku, temale pead juba kaks tüdarta andma," pilkas uulitsapois.

"Minu pärast kolm," ägas Saul, "minu pärast soowitan ma talle terve walla täie tüdrukuid naisteks!"

Wahetajal jõuti aga Wene uulitsale politseimaja ette; linnawaht astus õnnetuma Murulaugu emaga wärawast sisse ning lükkas selle enese järel praukudes kinni.

"Saul, otfi meie lapsed üles!" kajas weel politsei hoo-rist Kai nutune heal ja siis jäi kõik waguksi. — — —

Mis Murulaugu perenaene süüdi tegi, et teda politseisse wiidi? küsib lugeja. Mitte midagi, tõeste mitte midagi. Tema õnnetus oli kogemata eksituse läbi sündinud paha äpardus. Kui nimelt suurwürstlik tõld sadamast ära sõitis ning rahwa seas kange liikumine, lükkamine ja tõukamine algas, sai Kai, nagu tema armas Saulikenegi, omakstest warsti

lahku aetud, ja enne kui ta dieti aru hakkas saama, kudas kõiit sündinud, leidis ta enese Krauspi supelmaja taga raudtee peal seiswat — üffina ilma mehe ja lasteta. Kui rahwa wool vähemaks jäänud, läks ta sadamasse tagasi, lootes, et perekond teda seal kuskil ootab ehk otjib. Üfi ei olnud nõnda. Ei olnud sadamas ei tüürid, ega Joosep Torumanni näha. Nüüd arwas Kai, et tungiwad ja tõukawad inimeste-salgad ka neid enestega ühes oliwad wiinud, ning wõttis nõuks, kannatlikult ootama jääda, kas nad ehk warsti tagasi ei tule, sest tagasi pidiwad nad ju ikka tulema, kui nad nägiwad, et nendest mõni puudus. Nõnda oodates ja südant walutades langes Kaie silm suurte puuwilla-riitade peale, mis sadamas Knoopi kontori lähedal seisiwad. Kai ei oleks õige perenaene olnud, kui teda willade ilu, südamewalust hoolimata, ligi ei oleks meelitanud. Ta hakkas willu waatama, tõmbas, ilma mingisuguse paha mõtteta, pakkidest mõne tordi wälja ja silmitseis ja proowis näppude wahel, kas wiljad ka hästi pehmed ja sitted on. Aga järsku kargas waht riitade tagant wälja, hüüdis linnawahti ja waene Kai wõeti kui puuwilla-waras kinni. Ei aidanud wabandamine ega nutt, sest waht ja linnawaht oliwad ühesugused kurjad mehed. Kai wiidi politseisse, seda rutemine, et ta esimeses wihas wahile ja gorodowoile ka weel pahu sõnu ütles. Jah nõnda'p see lugu on! Õige inimene tabatakse kinni, wargad lastakse punuma panna. Tallinna sadamast warastatakse puudade kaupa puuwilla, ja wähe wargaid saadakse kätte; Murulaugu Kai aga, kellel kui jõukal perenaesjel unesgi meelde ei tulnud, paari willa-salku wargile minna — Kai wiidi ülekuulamise alla. —

Ma ei taha siin õnnetuma Saulikese ahastust, mida ta politseimaja wärawa taga nii waljul ja ägedal toonil awaldas, et teda sealt wiimaks ähwardustega ära aeti, pikemalt kirjeldama hakata, waid nimetan kohe, et meie onuga tund aega hiljemine Katrintaalis jälle kokku saame. Ta otjib ju oma tüürid, nagu teda ka õnnetu Kai käskinud, ning keegi hea inimene, kelle käest ta omas hädas nõu küsinud, oli arwanud, et neiude leidmisets kõige rohkem lootust olewat, kui



onu Radrintaali lähets; sest külalised olla seal korterit wõtnud ning kõik inimesed woolawat praegu sinna. Seepärast olla wõimalik, et ka Murulaugu neiud Radrintaali poole pööranud, kuna isa neid sadamast mitte ei olnud leidnud. Kaie pärast wõis Saul mureta olla: see oli teataval! Et temal tühise süü pärast tarwilikta liikmeid ei hakata teha küllest maha löökama, sellest hirmust oli lahke nõuandja Saulikese ka wabastanud, ning ühtlasi lootust awaldanud, et politsei onu teisepoole wististe mõne tunni pärast wabaks lasseb. Mii suurel pidupaewal, nagu täna, ei tahetawat ju kedagi õnnetumaks teha.

Radrintaal on suur ja lai, nagu igaüks teab; siiski offis Murulaugu onu ta risti ja põigiti läbi. Tütrid ta ei leidnud; oleks ta vähemast lahise juuga Dorumannigi näinud — ka seda mitte. Rauase tühise otsimise järele oli õnnetu onu mere äärde jõudnud ning kõndis sügawas mõttes maanteed mööda suhtru-wabriku poole. Ta oli õnnetustest, äpartustest ja suurest kurwastusest juba pool uimane ja segane; ta ei pannud siis ka tähele, kuhu poole ta sammus ja kui kaugemale ta juba jõudnud.

Radrintaali taga maantee kõrwal, on üks kitsas orulõhestik, kus wäitene ojakene kalsjuringaste pealt kosena alla langeb. See koht on igale Tallinlasele tuttav, teda nime-tatakse Gundi-kuristikuks. Drukese idapoolne kallas on kõrge ja pehme muruga kaetud. Sellel kaldal istus rõõmus seltskond noori poe-sellisid. Noorisandad oliwad sadamas käinud, siis linnas kõrgetele külalistele igale poole järele sõitnud ja et wiimased praegu eeskawa järele mõneks tunniks Radrintaali pidiwad jääma, siis oliwad noored mehed heaks arwanud, Gundi-kuristikus puhata ning keswamärjuse juures, mida lähedalt Alpenhütte joogimajast toodi, pidulisi päewa pühitseba. Õnneks oliwad nad Piritu poolt üht leierkasti-juuti näinud ligi lomberdawat; mees, kes linnas ei tohtinud mängida, tuli noorisandate hüüdmise peale rõõmuga kuristiku kaldale ja hakkas pidu-lõbu wänt-muusikaga kõige oma jõu ja osawusega ülendama. Et noorisandate pead iga lonkuga ifka joemaks läkšiwad, siis ei olnud ka imeks panna, et naer

ja laulmine ühes leierkasti kiinumisega warsti oru kajama pani. — —

No ütle nüüd, armas lugeja, kes Murulaugu onu selle pool-meisiku seltskonna lähedale ajas! Kas wänt-pilli hääldi noorte meeste naer ja laulmine teda ligi meelitas — ma ei tea seda mitte, wõib olla, et ta oma uimaseft peast seda ka isegi ei tea, — kindel aga on, et ta järsku rõõmsasse seltskonda ilmus, nagu maa-alune waim, ja nutusel häälel noorisandatele järgmise küsimuse ette pani:

„Palun mitte wihas wõtta, krahwlikud noorherrad, aga kas aulikud paruni herrad ei ole näinud kolme tütar ilma wanemateta, ehk ka kaht öde ilma isa ja emata, ehk ka üht öde ilma peigmejeta? Wõi on ehk ilusad isandad kuskil üht peigmeest näinud, kes suu ikka lahti hoiab, waatke nõnda“ — ja onu ajas suu lahti — „wõib ka olla, et herrad kolme öde näginud, kelle ema politseis on ja kelle isa mina olen?“

Onu pidi tüki aega wastust ootama, sest „krahwlikud noorherrad“ wahtiswad antuli suuga tema otsa. Ja kui nad wiimaks wastasiwad, siis, jah siis ei saanud Saulikene sellest wastuseft mitte aru, sest isandad karjusiwad nagu ühest suust:

„Hurraa, see on meie mees!“

Ja siis hakkasiwad nad hirmsaste naerma, asusiwad onu hõlmadest kinni, tõmbasiwad ta muru peale maha, ning enne kui Saulikene midagi mõelda sai, oli tal õllepudel suu peal ja mõru märjukene jooksis talle sõbralikult klogisedes kurtu . . .

„Suut, kas sa tantšida ostad?“ küsis üks noortest meestest.

„Ostad küll!“ tähendas Hebra mees.

„Siis tantši! Leierkast aga riputa selle kentsaka mehe kaela; küll ta tantši jaoks muusikat teeb. Lase leierkast kassahoffi mängida!“

Ehk küll nüüd nii hästi juubil, kes leierkasti rikkumist pidi kartma, kui ka Murulaugu onul, kellel muusika tegemiseks liig wähe aega ja ka osawust oli, selle nõude wastu mõn-



dagi oleks ütelda olnud, ei teinud jeda fiiski kumbki: esimene selle pärast mitte, et ta tubli waewatafumise peale lootis, teine aga, et ta vastu törkumiseks liig kohmetanud ja kohkunud oli. Küll digas onu tüki aja pärast: „Armsad sakslapsed, laske mind minna, mina ei oska nii suurt löötpapilli mängida,“ — aga siis oli see liig hilja, sest noor'sandid olivad talle wänt-oreli juba kaela riputanud ja hüüdsiwad:

„Mängi!“

Et nad seejuures ka arusaadawal wiisil keppisid wanguatasiwad, siis ei jäänud Saulikesel muud nõu üle, kui hapu õuna sisse hammustada ja wäntama hakata.



Ja onu wäntas ja juut tantfis ja noor'sandad-naeriswad.

Ja onu wäntas ja juut tantfis ja noor'sandad naeriswad. Ka sina, lugeja, oleksid naernud, kõige pealt Murulaugu taadi pool mõruda, pool ahastawa, pool kurwa ja pool häbeliku näo üle . . . Isand Jumal, mis temaga kõit Tallinnas ära ei tehtud! Süda walu ja kurbtust täis, ning nüüd mängi weel purjus poesellidele leierkasti — tema, Saul Muut, Murulaugu koha jõukas päris-omanik!

Kui juut tantsimast ära wäsis, anti talle õlut, Saul sai aga käsu, teist tükki mängida. Juut seadis leierkasti uue tüki jaoks korrale ja onu — mängis, sest käsuandjad wanguatasiwad keppisid . . .

Mängitaw tüff oli wäga hale, ja heledaste tajas org wastu. Galedus, sügaw haledus tekkis ka Murulaugu onu südamesse, haleduse pisarad tuliwad talle silma ja weeresiwad ta paksude punaste põskede üle maha. Onu pööris näo maantee poole ja nuttis ärdaste ja mängis, mängis . . .

Maanteed mööda sõitis wanter ligemale. See oli mõni linna woorimees, nagu troška ja peene, kõwera looga järele arvata wõis. Ta tuli suhtru-wabriku poolt ja peal oliwad tal kaks inimest: meeste- ja naisterahwas. Saul waatab, waatab — troška tuleb ligemale, troška on onu kohal — troška hakkab mäest alla sõitma —

„Anna!“ karjatab Saul ära rääkimata röömutuhinal, leierkast teeb selsamal toonil niuksti, onu kexib paar korda mõlema jala peal ja siis — noh, siis oli onu orukaldalt kadunud; ainult tolm lendas sealt kohalt üles, kust ta wäntoreliga tükkis alla oli putkanud . . .

See kõik tuli nii järsku, et kohkunud juut alles tüki aja pärast hüüda sai:

„Ai wai, minu muusik!“

Ja teine tüff aega läks mööda, enne kui ta onule järele hakkas lippama . . .

See pilt, mida natukene aega pärast seda maantee peal näha wõis, oli küll nii isewärki, et teda nägijatest keegi nii pea ei unusta: kõige eel woorimees, kes tubliste traawi lasseb, troška peal noor neiu noore mehe kõrwal, kes teineteisega mahedaste juttu westawad ja midagi ei kuule ega tähele ei pane, tüff maad taga pool waene Murulaugu onu, leierkast kaelas, kes sõitjatele ähkides ja puhkides järele sibab, kähisewa häälega „pidage, pidage!“ karjub, kättega wehkleb, ja wiimaks, kui teda tähele ei panda, kõigest jõust leierkasti hakkab wäntama — seda ehk Annale ja tema kaasaline kuulab; leierkast wingub ja kiunub ja onu putkab ja putkab. Onu järele mõne saja sammu kaugusel jookseb juut, tõstab oma heleda häälega kanget kisa ja hüüab ühte toodu: „Ai wai, minu muusik! Ai wai, minu muusik! . . .“

Uga leierkasti tassimine läheb Saulile wiimaks raskeks; pealegi ei mõju wäntamine midagi — seda ei kuulda, ja



woorimees jõuab onust ikka kaugemale ja kaugemale. Ka tuleb onule meelde, et leierkast võera omandus on. Ta kiskub juudi muusika kaeiast ja vistab ta maha, — küllap juut ta sealt ära võtab. Juut aga on juba peaaegu onu kannul; nii pea kui leierkast maha langeb, jookseb Hebra mees juisa tema otša, weereb muusika üle futerpalli ja langeb ninali maha. Onu ise lippab aga edasi . . .



Nii pea kui leierkast maha langeb, jookseb Hebra mees juisa tema otša, weereb muusika üle futerpalli ja langeb ninali maha. Onu lippab aga edasi...

Wene turu ääres, pritsimaja ees saame Murulaugu onuga tund aega hiljemine kokku. Mis ta seal teeb? Ta waatab pealt, kuda ta kolm tüdart wiuhsti tema nina eest mööda sõidawad — igal ühel noormees kõrwal. Anna, kel- lele ta Marwa maanteeni järele jooksnud, tuli oma wõõra feltjilifega nüüd sadama poolt sõites ja kihutas üle Wene turu Tartu maantee poole. Isa hüüdis, wehkis käsa — jooksta ei suutnud ta enam — aga teda ei nähtud ega kuul- dud. Siis tuli Leena Joosep Torumanniga Wiru wärawast ja kihutas Kadrintaali poole. Isa hüüdis, wehkis käsa —

asjata! Wiimaks tuli kõige noorem tütar Miina — ka noor-  
mees kõrwal — Harju wärawa poolt ja kihutas sadama  
poole. Isa hüüdis, wehkis käsa — asjata!..

Rüüd lähenes onule üks linnawahht ja ütles:

„Kuule, sina mehilane! Kui sina järele ei jäta faks-  
tele, kes siit mööda sõidavad, oma inetuma häälega järele  
mõirgamast ja oma tahmaste kätega järele näitamast, siis  
wiin ma sinu kas politseisse eht — hullumajasse!“

Säh julle kooki! Rüüd ei tohtinud Murulaugu onu  
enam oma lihased tütridki hüüda, ja „faksteks“ nimetati neid  
koguni! Imelik, arusaamata Tallinn! Rõõksugu toledad  
asjad olivad siin võimalikud, ja et ka onu linnawahhi poolt  
rõõksugu kurja wõis karta, siis ei lausunud ta temale sõnagi  
wastu, waid istus waguši promenadi äärde pingi peale  
maha. Ta tahtis mõtteid koguda, oma kurwa oleku üle aru  
pidada ja jalgu puhata; oli ta ju täna jooksinud kui jännes,  
ja onu ei olnud enam noor mees. Oma arupidamisega ei  
jõudnud ta mingisugusele mõisilikule otjusele. Waigistaw oli  
tema südametele, et ta tütrid elus ja terve näinud olewat,  
aga kust neid kätte saada, kus nendega kokku saada? Sõida-  
wad linna mööda noorte meestega ümber nii et tuht taga!  
Et tüdrukud, kes wiisakuses ja karstuses üles kaswanud,  
mitte pahale teele ei sattu, seda teadis onu kindlaste, jelle-  
pärast ei olnud tal muret, aga — aga kust tüdrukuid kätte  
saada? See oli küsimine. Waene Kai istus politseis; kui  
lauaks ta sinna jäi, seda ei teadnud onu; niijama wähe tea-  
dis ta aga ka, kudas Kaiele abi ja päästmist muretseda...

„Oh, oleks me koju jäänud, oleks me koju jäänud!“  
õhtas Saul, ja jälle tungiswad talle pisarad silma.

Onu wõis umbes tunni aega omas südamete-kurbtuses  
waguši istunud olla, kui talle selja tagant äkitselt tuttav  
armas hääl kõrwu kajas:

„Saul, Saul, wõi siit leian ma sinu?“

Onu kargas püsti: Kai, tema kallid küljeluu, seisid  
tema ees, terve ja sirge nagu päewarwoos!

Oh, seda rõõmu ja õiskamist! Saulikene oli nagu  
ogar: ifta ja ifta jälle tõmbas ta leitud kaasakeste tufsuwa



rinna wastu, andis talle mitu lastuwat musu põse peale ja hüüdis ühte toodu: „Kai, sa mu tibukene, sa mu musutrullikene, oled sa siis tõeste minu Kai!“

Vinnawacht waatas eemalt, raputas pead ja pomises habemesse: „Päris, päris hull!“

Ja nüüd algaswad siis Sauli ja Kaie wahel küsimised ja kostmised, ja esimese rööm oli lõpmata suur, kui ta kuulis ja nägi, et Kaiel politseis mitte ainult sõrme ja warbakuüned, waid ka sõrmed ja warbad ise täitsa maha lõikamata oliwad jäetud. Ühtlasi sai ta Kaie käest kuulda, mispärast wiimane politseisse wiidud, ja et hobuste hirmutamise kelmi uulitsapoisi wale olnud. Nii ruttu wabaks oli aga Kai järgmisel lool saanud: Puuwillawahi noor naene oli kodus ilusa priske pojaga maha saanud. Wahi süda olnud täis tänu Sumala wastu ja täis röömu, ning kui tal meelde tulnud, et ta täna ühe wõõra naese wangi lastnud wiia, kes nii ärdaste nutnud, siis hakanud teda südametunnistus kangeste waewama. Talle tekkinud mõte pähe, et ometi teegi inimene päisel päewa-ajal, pealegi ühel pidupäewal, mil rahwas uulitsatel hulgana liikumas on, wargile ei lähe. Ka oli wõõral naesel aus nagu olnud, ning riided, mida ta kannud, näidanud selgeste, et ta jõukas inimene on. Seepärast jooksnud wacht politseisse, nõudnud Kaie lahtilastmist ja see sündinud. Pealegi olnud mees nii mõislik, et ta Kaielt efitust andeks palunud. —

Saul hakkas ka oma kurbi juhtumisi jutustama; ta ei olnud aga weel „kõhulõikamisenigi“ saanud, kui Joosep Torumann Leenaga Katriintaali poolt tulles woorimehe Wene turul peatada lastis ja siis — Leena käe kõrwal — amuli suuga ja laia naermisega ruttu eide ja taadi poole hakkas tulema: eide punane kleit ja kollane müts oliwad talle juba eemalt filma paistnud . . .

Uued tormilised röömuawalbused! Joosep Torumann aga ütles Leenale, kes sügawaste ära punastas:

„Nüüd sa oled minu! Pea oma sõna ja ütle mulle jah!“

Leenakene wiirwitas weidi, andis aga siis Joosepile häbelikult kätt ja fosistas tafahiljuteksi „jah!“, mis peale

Torumann waljuste „hurraa!“ hüüdis ja mõrsjale südame-liku muju wärskete huulte peale andis.

Sinnawagt löi käed pealaele imestuse pärast kofku ja pomises: „Mo nüüd on pagan lahti! Ika rohkem hullusi forjab kofku!“

„Äsi on nimelt see,“ seletas õnnelik Joosep äiale ja ämmale, kes imestuse pärast suud ja filmad pärani ajasiwad. „Kui rahwas sadamas Leena ja minu teist kõigist lahti ajas, oli Leena teie pärast kanges ahastuses ja ütles mulle: „Joosep, kui sa isa ja ema enne päewa loode üles leiad ja minu nende juurde wiid, siis annan ma sulle oma ja-sõna! Wõt-sime siis kohe woorimehe ja hakkasime otsimist peale — siin te' nüüd wiimaks olete ja — Leena on minu! Äi ja ämm, millal teeme pulmad?“

„Sa pidid aga ka weel Anna üles otsima, kes, nagu näha, mitte isa ja ema juures ei ole,“ ütles Leena wahele.

„Ei, seda sa mulle ei öelnud,“ tähendas Torumann. „Sa käskisid isa ja ema otsida.“

„Olge wait lapsed, näete sealt tuleb Anna oma feltsilisega Tartu maantee poolt kihutades,“ hüüdis korraga Murulaugu onu. „Dita sina, Joosep, oma terve kõriga, et nad siinni peatsiwad.“

Sinnawahi suureks pahanduseks öikas Torumann oma „terwe kõriga“ ka tõeste nii waljuste, et mitte ainult pritsimaja seinte küllest tükk krohwi maha ei langenud, waid et ka Anna ja tema wõdras feltsiline ümber waatasiwad, peatada lastiwad ja õnneliku feltskonna juurde tuliwad.

„Mis tüffa sa teed, plita,“ tõreles onu Annaga. „Mina, sinu isa, otsin sind südamewaluga ja sa sõidad linna mööda wõdraste meestega lusti. Kas sul häbi pole?“

„Wõdraste meestega?“ hüüdis Anna feltsiline, noor wiisakas isand. „Waatke terasemalt mu otsa, küllap te' siis aru saate, et ma teile sugugi wõdras ei ole, ei ka teie abikaasjale ja — Annale kõige wähem!“

„Iga, kas sa siis Jüri Duna enam ei tunne, kes meie mõijas kärneriks õppis ja siis kahe aasta eest linna koha



fai!" tähendas Anna lõkendaval palgel. „Jüri on ju meiega kangelst sugulanegi.“

„Mita Sumal, Jüri neh,“ kohmas Murulaugu onu ja andis noorele mehele kätt. „Aga kus teie siis kahetegi kottu saite ja mis kullerit te' läbi linna ajasite!“

„Ma olin ühe oma sõbraga sadamas käinud,“ seletas viisakas noormees, „kuna ma rahwa seas järsku teie Miinat ja Annat silmasin, keda rahwa meri armuta enesega ühes uhtus. Ma tungisin sõbraga mõlemate neidude juurde ja kuulsin nendelt, et nad wanematest ja ühest õest lahtu olla läinud. Kui meie teid sadamast ega ümberkaudu kuskilt ei leidnud, tegime isekeskis maha, et mina Annaga ja minu sõber Miinaga woorimehe peale istume ja teid linnast igalt poolt otsima hakame —“

„Soo, wõi linnast!“ torises onu wahela, „aga misugune Jüri see oli, kes Annaga paari tunni eest — Sõelehtme poolt tuli ja nii kangeste kihutada laskis, et waene isa“ — — Saul jättis sõna pooleli: hirmus jooksmine leierkastiga tuli talle meelde; tal oli weidi häbi, Jürile oma weidraht juhtumiseft rääkida.

„Sõelehtme poolt? Ah soo,“ ütles Jüri ja lõi filmad maha, kuna Anna sügawaste ära punastas. „Me sõitjime natukene suhtru-wabriku poole — meil oli Annaga paar sõna isekeskis kõnelda, ja — ja, kas teate, Muti papa ja mamma — Anna on minu pruut, ta andis mulle oma ja-sõna, ning nüüd — peate meile kohe luba andma, et me' warsti pulmad tohime teha. Luba küsimiseks on küll Wene turg natukene kõlbmata koht, aga minu palaw süda igatseb selguse ja otsuse järele. — — Waatke, Muti papa, meie armastajime Annaga teineteist juba siis, kui ma teie mõisas aednikuks olin, aga see kõik sündis salajas, nagu see ka siamaani saladuseks on jäänud, et meie sagedaste kirju wahetasime, sest saadid, kui ma Tallinnas teenimas olen. Ma ei tohtinud Annat ennemine nõudma tulla, kui mul kindel koht käes on — nüüd on see mul, pealegi hea sissetulek ja ma palun wäga, et papa ja mamma meile takistusi ei tee.“

Murulaugu onu tegi tõijise näo ning ütles pühalikul häälel:

„Ma olen täna mitmekordsest surmast ja äpardusest, minu naene politseist ja Siberist pääsnud, — ma olen selle üle nii rõõmus ja õnnelik, et ma sinule, kallis Süri, kes sa mulle kui tubli ja aus pois meeles oled, — mingit takistust ei tee. Võta Anna ja ole temaga õnnelik. Amen.“

Siis pööras onu näo kõrwale ja pühkis filmi. Kai aga pajatas:

„Kui ka minu sõna, kes ma kolm tundi politsei puuris istusin, ka veel midagi maksab, siis annan ka mina teile oma õnnistuse!“ — —

„Surmast, politseist, Siberist kõnelete teie?“ hüüdsivad tütreid ja nende peigmehed, „mis jutt see on?“

Kad saidvad seda eide ja taadi juust kuulda; kas nad seejuures naersivad ehk nuttsivad, ei ole mul teada.

„Aga kust me' nüüd Miina ja tema feltfilise kätte saame?“ küsis onu viimaks.

„Lootuse“ seltsi aiast, äiapapa,“ kostis Süri Dun. „Meie tegime nimelt eneste wahel maha, et me' pärast lõunat kell 5 Falk'i puiestikus, „Lootuse“ sumeforteris, jälle kokku saame ja aru anname, kas kadunud inimesed leitud on wõi mitte. Kell saab warsti 5 — lähme nüüd kõik „Lootusesse“.

„Kes siis see sõber ja wennitene on, kellega Miina ümber sõidab?“ küsis Kai weidi luurival pilgul.

„Tema nimi on Julius Peet; tal on ilus pood Pärnu maanteel, läbi ja läbi tubli noormees“.

„Kas poisimees?“

„Muidugi, muidugi!“

„Soo, soo, soo!“ tegi Kai. — —

Ja nüüd läks meie seltskond kõige paremas tujus, naerdes ja naljatades, Falk'i puiestikusse. Kus Miina oli oma „läbi ja läbi tubli“ feltfilisega juba seal. Kad istusivad tihedas lehestikus kohwilauas ja olivad nii sügawas jutus, et nad kadunud inimesi, kelle ülesotsimise nad wististe hoopis teiste hooleks jätnud, enne tähele ei pannud, kui need salgas mõlemate ümber seisivad ja ema pahandawal toonil hüüdis:



„Dütar, miks ja meile nõnda oled teinud; waata, mina ja su isa oleme sind viiete waewaga otsinud!“

Mul jääb veel ainult nimetada, et Nuttide perekond hilja õhtuni „Lootuse“ aeda jäi, et teenritel puhweti ja õnneliku seltskonna laua wahet wäga palju edasi tagasi jooksta oli ja et Murulaugu onu koju minemisel teise poolele kõrwa fofistas:

„Kai, Kai, ma arwan, meie peame kolmed pulmad korraga tegema!“

Teisel päewal läks „Lootuse“ jelts laulu- ja mängukoorigega pikas rongis Katriintaali suurwürsti-paari teretama. Rongis kõndis ka Murulaugu onu oma armsatega. Päril liigutaw oli näha, kuida nad kõikumata armastuses tugewaste üksteise kätest finni hoidsiwad. Jah, sel wiisil ei olnud enam lahkuminiest karta. Täna sai siis ka onu ja tema perekond külalist ja tema kaasat „palest palesse“ näha, kuna see õnn neil eila täieste nurja oli läinud.

Mul on üks sõber Läänemaal, kes Murulaugu rahwast tunneb. See kirjutas mulle mõne kuu eest, lugu läinud tðesti nõnda, et onu kolmed pulmad korraga pidanud tegema. Kõige noorema tütre meheks saanud muidugi Julius Peet, kes hiljuti maale kaupmeheks läinud.



## II.

### Jüri Rumm Tallinnas.

Lugeja teab ometegi, kes Jüri Rumm oli?

Omaval ajal käis ju tema nimi terwel Gestimaal, suust suhu, ning tema tegudest teadis iga laps pikad lood jutustada. Nendele oma lugejatele, kes Jüri Rummu nimepidi ei tunne ja tema elust midagi ei tea, tahan ma siin lühidelt ütelda, et nimetatud kuulus mees seda tumedat feltsi kangelane oli, kes pimedatel õhtutel uulitsa nurkadel ja maantee-de äärtel seega aega viidavad, et nad möödaminejatele suguwendadele ja sõdedele kolli teewad, nendele püks-nugadega ihu sisse õnaraid löikavad ja see juures nende taskutes oma kohmetanud käsa soendavad, seda aga niisugusel kombel, et nad lahtise käe tasku sisse, rusikas käe aga taskust välja tõmbavad. Jüri Rumm oli päris süüdinud naljahammast. Sääraniis armastas ta rüüstele mõis- ja talunikudele ning kaupmeestele aprilli teha! Pimedatel öödel, tuisust ja tormist hoolimata, võttis ta imekspanemiseväärt rõõmsal tujul waewaks, rahameeste tubadesse ronida, raudsed kapid kentsakate wõtmetega awada ja nende seest mammona pakid ära wiia, ilma et ta magajate und oleks rikunud. Teisel hommikul märgati alles, et öösel keegi aprilli käinud tegemas ja rahakapi lahtine uks haigutas peremehele kahjurõõmulikult hirmutades „tere hommikut“ vastu. Rummu-Jüri kentsakad aprilli-naljad hakkasiwad aga pita peale seeläbi igawaks minema, et ta ärawiidud raha enam iialgi tagasi ei toonud; küllap ta seda wist unustas. Paha oli ka, et keegi tema õiget adresi ei teadnud, muidu oleks wõidud ju temale ta unustust meelde tuletama minna. Aga Jüri asjad käiswad laialt. Wahel oli ta maal „rohelistes“ ja elas siis kas mõnes maantee-äärtes hotellis, wõi koguni lehkawates met-



fadeš, sinawa taewa all, eht üffikutel aafadel heina-küünides, sest Jüri oli suur looduse-armastaja ning pidas üffikut elu ning wabadušt kõrgeks. Tallinnasje reišides wöttis ta enamašte kalaramnas paatide all elukorterit, sest ka mere iludust imestas ta. Wiimaks juhtis Jüri oma nalja tempudega ka riigivalitsuse tähelepanemise enese peale, ja et walitus tublidesst meestest palju lugu peab, siis fai Jürile see au ofaks, et teda Siberi mäekawandustesse esimeseks inshe-neriks läkitati. Küll ei tahtnud Jüri seda kõrget ametit esiteks wastu wötta, sest ta armastas siimaanist waba elu kõigest hingest, aga walitus käis niitaua tema peale, kui ta wiimaks järele andis. Kui ta waheajal juba Abrami sülle ei ole läinud ja taewaliste igawat aega oma tasku-kunstidega ja naljatempuudega ei wiida, siis peab ta Siberis weel praegugi kõrget ametit.

Aga mitte Jüri Kummust enesest ei tahtnud ma siin pikemalt kõneleda, waid ühest juhtumisest, mis tol ajal Tallinnas ette tuli, kui Jüri weel Cestimaal wiibis ja oma kuulsuse kõige kõrgemal tipul seisis. See juhtumine puudub hoopis teistesse inimestesse ja Jürisse ainult nii palju, et tema kuulus nimi räägitawas sündmuses suurt osa kaasa mängib.

Jaanikuul 187\* reisis üks noormees, nimega Robert Martin Rutting, Samara kubermangušt Tallinnasje. Siia jõudes hakkas ta kohe linnas inimeste käest järele kuulama, kus endine kaupmees Meigas, kes kui rikas mees Tallinnas oma intresšidešt elas, praegu korteris olemat. Temale teatati, lešt kaupmees olemat oma kasutütrega Katrintaalis suwekorteris, seal ja seal majas. Robert Rutting sõitis Katrintaali, leidis maja üles, ei läinud aga mitte küsitud kaupmehe juurde, waid üüris enesele sealsamas suwemajas kaheks kuuks korteri. Kojamehele, kes teda ta passiga pristawi juures käis üles andmas, keelas ta tubli jootraha mõjul ära, teda liianime kaudu maja teiste üüriliste kuuldes nimetamast ja nõudis, et teda isand Martin'aks kutsutaks.

Selle nime-salgamise järele wõdis arvata, et noormees mõnda saladušt tahtis warjata, ja lugu oli ka tõeste nõnda.

Robert Rutting oli wanematest waratselt ilma jäänud ja üks rikas lest tädi oli teda kaswatanud ja koolitanud. See tädi suri aasta eest ära. Robert päris temalt Samara kubermangus olewa wäikese mõisa, sellesama, kus ta tädiga siinamaani elanud ja mida ta kui wäljädppinud põllumees paar aastat tädi palgalisena oli walitsenud. Tädil oli aga ka weel üks õetütar, kes niisamuti wanemateta waenelaps oli, kui Robertki. See õetütar, nimega Olga Merkels, elas kui kaswandik oma onu, lese ja lasteta kaupmehe Meigase juures Tallinnas. Kui tädi surema hakkas, ütles ta Robertile: „Armas wennapoeg! Sa tead, ma olen sind kaswatanud ja koolitanud, sulle emaks olnud ja kui ema sind armastanud. Sellepärast loodan mina, et sa minu wiimast soowi tähele paned ja täidad. See soow aga on, et sa enesele minu õetütre Olga perenaeseks kofid, kui sa naesewõtmiseks paraja aja arwad käes olevat. See on minu soow, mitte minu käst ega nõue. Ei ole full aga wõimalik minu soowi täita, ja wõtad sa enesele teise naese kui Olga, siis leiad sa selle kohta, mis sul siis teha tuleb, minu testamendist õpetuse.“ Ja kui tädi filmad kinni oli pannud, leidis Robert tema testamendist järgmise punkti: „Robert Rutting saab minu mõisa omale päranduseks. Minu wula-kapital 20,000 rubla suur — pärib ta aga ainult siis 18,000 rubla, kui ta oma täditütre Olga Merkels'iga abielusse heidab; walib ta omale mõne teise neiu naeseks, siis ei saa tema kopikatgi ja terve kapital langeb Olga Merkels'i omanduseks. Paneb aga Olga Merkels omalt poolt sellele abielule wastu ja walib enesele teise mehe, siis saab ta terwest kapitalist ainult 2000 rubla. Ei heida Robert ja Olga sugugi abielusse, siis on kapital ja selle intressid neile nende 45. eluaasta lõpetamise järele pooleks jagada.“

Nõnda seisis tädi testamentis, ja Robert ei pannud kentsakat punkti sugugi imeks, sest elatanud tädi oli wiimastel aastatel meele ja mõtete poolest kaunis iseäraliseks läinud. Et ta talwel sagedaste Tallinnas sugulase Meigase juures elas, siis oli talle õetütar Olga väga armsaks saanud, ning tädi andis niihästi Robertile kui ka Olgale sagedasti märku, kui väga ta südames



soom olewat, et nendest üks kord paar saaks. — Robert ja Olga olivad teineteist ainult üks kord elus näinud, ja siis oli üks kümne, teine viie aastane olnud, — pärast enam mitte kordagi. Kül oli tädi minewal talwel Robertiga Tallinnasse sõita ja noori inimesi teineteisega tutvustada tahtnud, aga sellest nõust tõmbas haigus ja surm kriipsu läbi. —

Nüüd aimab lugeja juba, mis otstarbel Robert Rutting Samarast Tallinnasse sõitnud ja sealhamas majas korterit oli wõtnud, kus Olga Merkels oma wana onu Meigasega elas. Robert tahtis Olgat näha ja tundma õppida. Olga mitte tädi kapitali ei tulnud ta enesele kätte püüdma, waid ainult tädi soowi täitmine oli tal südame peal. Ta oli enesele kindlaks nõuks wõtnud, kapitali Olga heaks kaotada, kui neiu talle mitte meelepärast ei oleks, wõi kui ta tema armastust mitte ei jõuaks wõita. Olgat ja tema armastawat südant tahtis ta kosida, mitte aga raha, mis Olgaga ühes temale julle oleks langenud. Et Roberti enese süda Olgale täideminewatel eeltingimistel palju palawat armastust pakuda wõis, selle juures oli Robert, kes oma noort, kõiksugu paleustega täidetud südant tundis, kindel.

Nüüd wiibis siis Robert Rutting Tallinnas ning elas Olgaga ühe katuse all. Igauks wõib ise arvata, kui waljuste ta süda uudishimu ja igatsuse pärast tulsus. Juba teisel päewal läks ta kaupmehe Meigase juurde, enmast temaga kui uus üüriline tutvustama. Ta ütles enese Peterburiist lihtsa kohtukirjutaja olewat, kes nõrga terwise pärast arstide käsu peale Tallinnasse juwetuudeks elama tulnud. Ka Meigas oli teda kord lapsena näinud, mispärast ta teda ei tunnud. Oma nime ütles Robert muudugi Martin'i olewat. Wana isand Meigas oli wiisaka nooremehe wastu wäga lahke ja — Olga — noh Olga pünastas iga kord ära, kui ilus käherpeega Robert tema otsa waatas. Ja Robert? Robert läks koju ja nägi terwe wõ ainult Olgast und, ilusast sinifilmalisest Olgast. Tädil oli õigus olnud: Olga oli tõeste kena, wiisakas ja armastusewäärt neiu, seda pidi Robert kohe esimese nägemise järele tunnistama. Nüüd oli aga waja teda lähemalt tundma ja — tõsiselt armas-

tama õppida ning ka Olga südamesse armastuse leeki põlema katsuda panna. Robert nõudis Olga käest waba armastust, selle pärast wõttis ta nõuks, neiu ees ennast ikka ja ikka waeseks, kehwa teenistusega kohturjutajaks tunnistada.

Ma ei taha siin pikemalt seletama hakata, mil wiisil Robert Rutting korda oskas saata, et ta isand Meigase juures aegamööda oodatud ja lõbusaks külaliseks sai, et ta ilusa Olgaga jalutamas ja õhtutel klaverit tohtis mängida, waid ütlen kohe, et poolteise kuu järele mõlemate noorte inimeste südamed teineteisele kõige soojematel tundmustel wastu tufusiwad, ehk küll alles salajas ja ilma et kummagi huulte üle sellest ainustki sõna oleks ilmsiks saanud. Olga tundis testamendi kardetawat punkti wäga hästi, aga mis hoolib kahetsateistkümnne-aastane palawa südamega neiukene rahast ja warast! Pealegi oli Olga wähemalt niisama luulelise meelega, nagu Robertki. Mõlemad pidasiwad waba armastust kui püha paleust kõrgemaks, kui rahalist rikkust.

Wiimaks, ühel pühapäewa-õhtul, mil onu Meigas linna sõitnud ja Olga üffina koju jäänud, arwas Robert paraja tunni tulnud olewat, Olga ja enese wahel seletust teha ja asjaga otsusele jõuda. Et aga Olga tundmusi katsuda ja tema armastust wiimase kange proowi peale panna, mõtles Robert ühe kawala plaani wälja, millest lugeja warsti kuulda saab. „Kannatab neiu minu proowi wõidurikkalt wälja,“ ütles Robert, „siis on tema tundmused õiged ja paleuslised, siis ei mõtle ta tädi testamendi ega raha peale, siis armastab ta mind tõsiselt.“

Kui Robert Meigase korterisse astus, istus Olga saalis ja mängis klaverit. Ta mängis lihtsat, aga tundmuserikast ja hingelist tükki, ning oli ise seejuures sügawas mõttes, et ta Roberti sisfeastumist tähele ei pannud. Robert jäi seisma ning kuulatas.

Pikkamisi ja palawalt asus nooremehe südamesse iseäraline waimustus: „Kuis on ta nii ilus ja armas,“ ohkas ta, „andku Jumal, et ta minu koleda proowi üle wõidu saab.“



Roberti ärda ohkamise peale waatas neiu ümber, lõpetas mängu ja tõusis, sügawaste punastades, üles.

„Palun andeks, kui ma eksitaksin,“ ütles Robert isewärki tõsise näoga. „Ma ei annud ta Olgaale kätt, nagu ta seba muidu ikka tegi, waid kumardas ainult ja jäi eemale seisma.“

„Teie ei eksita mind sugugi,“ ütles Olga lahkestes, „waid ma olen teile koguni tänulik, et teie minule weidi feltiits tulite. Dnu läks linna paari poisimehe juurde külastamiseks, kust ta wististe enne keskööd tagasi ei tule, ja wälja jalutama ei wõi ma ka mitte minna, sest waatke, sealst ajawad mustad äikesepilwed ülesse . . . Olga miks teie täna nii isemoodi tõsine olete, herra Martin?“

Robert ei kostnud kohe, waid tõstis weidi teatrilisel kombel pahemat kätt ja surus ta wastu otsaesist. Seejuurde tegi ta siis isewäralise kentsaka, pool kurwa, pool ahastawa näo, ja ütles tüki aja pärast wärisewal häälel:

„Miks ma tõsine olen, preili? Do, selleks on mul põhjust, palju palju põhjust!“

Ja Robert astus neiuale paari sammuga ligemale.

„Ma tulin teid jumalaga jätma, neiu Olga,“ kõneles ta tumedal toonil edasi. „Ma pean siit lahkuma, juba homme hommikul wara, wõib ka olla, juba täna öösel!“

Olga palgelt kadus puna. „Teie peate lahkuma? Mii äkitsest?“

„Sah, Olga,“ hüüdis Robert, „sest muidu kaotan ma mõistuse! Ma armastan teid oma hinge kõige palawamate tundmustega. Olga mis aitab see kõik, mis wõib sellest wälja tulla — mul ei ole ju kõige wähematki lootust — —“

Olga süda tuffus tormiliselt, ja kui ta nüüd Roberti otsa waatas, siis säras tema filmist niisugune hiilgaw armuleek, et noormees kõige palawama wastu-armastuse kohta enam kahtlaseks ei wõinud jääda; Robert nägi, mis ta juba ammugi aimanud ja märganud: Olga oli tema!

„Lootust? Miks ei ole teil lootust?“ sosistas neiu ja laskis pea norgu.

"Siis armastad sa mind tõeste, Olga?" hüüdis Robert, ja lähemal silmapilgul sündis see, mis sarnastel kordadel ikka sünnib ja mida lugeja laialt ja pikalt igas armastuselus leiab kirjeldatud olevat. —

Robert pidi praeguses õndsuse-õhinas oma plaani ja proovi peaaegu ära unustama; kuid viimasel pilgul tuli see talle veel meelde, sest inimlik enesearmastus ja auahnus ei salga end ka armastuseski mitte.

"Siis armastad sa mind tõeste?" kordas ta tüki aja järele.

"Kahtled sa veel Robert?"

"Sa sa tahad minu naasesks saada, minuga elust läbi kõndida?"

"Jah, Robert."

"Ma ütlesin enese waese kirjutaja olevat; sina aga oled rikas preili!"

"Robert, miks sa sellest räägid!"

"Kui ma aga nüüd sulle ütlen, et ma waene, aga aus kirjutajagi ei ole?"

Olga waatas pisarfilmil armukesse otsa. "Ole sa weelgi waesem — ma armastan sind ja olen sinu."

Robert astus neiust, kes tema rinnal olnud, tagasi.

"Waesem, waesem? Aga mis siis, kui ma ka autum olen kui mõni kirjutaja? Kui ma kõlwatu, hukkakäinud inimene olen, kes wäärt ei ole, et ta teiste inimestega ühijel maapinnal kõnnib, ütle, mis siis? Kuule armukesene, mis ma sulle tunnistan, kuule ja katju mind unustada, nea mind ära ja kustuta minu mälestus omast puhtast südamest! Waene Olga, sa armastajid kõige nurjatumat inimest maa peal, kelle nimi on — Jüri Kumm!"

"Robert!"

"Ma olen kuulus rööwel Jüri Kumm, kordas" noor-mees tumedalt.

"Robert, miks sa niisugust nalja teed?"

"Ma wannun sulle, ma olen Jüri Kumm. Ma ei ole mitte lihtne talupoeg, nagu räägitakse, waid ma ostan



ka peeneid riideid kanda, Kadrintaalis sumeforteris elada, klaverit mängida ja uhkete preilide ümber lipiiseda, nii kaua kui need oma südamed kaotavad. Hähähä!”

Ja Robert naeris kolebada häälega.

„Ja nüüd, ilus Olga, tule minuga ja ole minu naene, kui sa mind tõeste armastad,“ lisas ta mõrudalt juurde.



„Ma olen kuulnud röövel Jüri Kumm“.

„Olga ma tean, seda sa ei tee, sest sinu armastus ei kesta kuigi kaua, sinu armastus ei ole see kõrge, paleusline tundmus, mis kõik unustab, kõigest võitu saab, kõigest üle läib!“

Olga oli kahvatu kui furnu ja toetas ennast aйна piida najale. Tema oli röövli pruut! Misfugune kole mõte. Olga Olga oli, nagu tähendatud, luulelise loomuga,

pealegi kahetsateistkümmne aastane noor neiu, kes romani-  
sid luges.

Kes teab seepärast, mis otsuse waene Olga omas  
meelesegaduses oleks andnud, kui mitte lähemal filmapilgul  
isemoodi müra ja kõra väljas niihästi tema, kui ta karde-  
tawa Kummu tähelepanemist ei oleks äratanud.

Uit maja=hoowist ja aiast oli rutulisi jala=astumisi, jook-  
mist, hüüdmist ja fosistawaid häälesid kuulda . . .

Olga waatas lahtisest aknast välja: ta ei näinud midagi,  
sest mustad äitese=pilwed, mis ikka ligemale tulnud, tegiwad  
õhtuse hämaruse weel pimedamaks.

Ukitseft sähwas wälk pilwist, pikne kargatas ja siis hak-  
kas sahinal wihma sadama.

Wistugune õhtu!

Ja nüüd oli väljast hoowi pealt jälle inimeste kaht-  
last jooksmist, fosistamist kuulda, ning korraga hüüdis Mei-  
gase wana kõögitiidruku Tiina hää! selgeste ja arusaadawalt:

„Jüri Kumm, tema ise on meie majas — tulge aga  
siit, politsei-isand! Ja sina, kojamees, seisa meestega uste  
ees ja aknate all; külap te' siis ta nurjatuma kätte saate . . .  
Olge aga wagusi! Ta ei aimagi, mis sünnib! . . . Elab  
ta ju teist kuud nii julgeste meie majas, nagu oleks ta mõnes  
metfas wõi rabas! Tulge siit politsei-isand, siit lähed trepp  
kõõki, sealt peasete saali, kus ta kole loom meie preiliga  
praegu räägib ja julgeste tunnistab, tema olla Jüri Kumm  
ise! — Ma arwasin kohe, et see kellegi õige inimene ei ole;  
tal on niisugune nägugi, — ja elab siin sumeforteris ilma  
töö ja teenistufeta, ja ütleb enese waese kirjutaja olewat . . .  
Peenifene mees on ta küll.“

Seda ja muud sellesarnast jahwatas Tiina kähisew  
hää! all hoowis ning lahtise akna läbi kostis kõid selgeste  
Olga kõrwu . . .

Tiinal oli nimelt see paha wiis, et ta uste taga kuula-  
tas ja utse=autude läbi wahtis, mis saksad tema toas rääkisiwad  
ja tegiwad. Ka täna õhtul oli ta eestojas saali utse taga  
luuranud. Hämariku pärast ei wõinud ta küll palju näha,  
aga seda enam kuulis ta. Ta kuulis kuida wõõras mees



preili Olgale oma armastust avaldas ja kuda ta ennast röövlilise julgusega Jüri Rummuks nimetas ja kuda ta öösel siit majast lahkuda lubas, kui — kui — preili Olga mitte temale prouaks ei tulewat, sest nõnda sai Tiina asjast aru. Niisugusel asjaseisul ei teadnud Tiina siis ka paremat nõu, kui uulitsale jooksta ning Rummu Jüri kinniwõtmiseks wõimalikult palju inimesi kokku karjuda. Peale teiste inimeste leidis ta uulitsalt ka ühe linnawahhi ja selle ning Tiina juhatusel tuldi suure õhinaga rööwlit kinni tabama . . .

Säärast lõppu ei olnud aga Robert Rutting oma proowile sugugi oodanud.

„Olga, ma usun, teie Tiina toob mulle politsei kaela peale!“ ütles ta. Siis korraga tuli talle aga oma „proowi“ kohta hea mõte ja ta lihas ruttu juurde:

„Ma olen kadunud, kui sa mind ei päästa! Peida mind politsei eest ära ja näita seega, et sa mind tõeste armastad. Ma wannutan sind, armukene, päästa mind!“

Olga wõitles iseenesega. Raske ja hirmus näitas see wõitlus olemat, sest neiu rind tõusis ja wajus tormiliselt ja ta wärises kõigest kehast.

„Oga kuhu, kuhu peidan ma sind?“ hüüdis ta wiimaks ahastusega. Siis — siis hakkas ta Roberti käest kinni ja jooksis temaga kõõki, mille wälispidise ukse ta lukku käänas.

Seal seisis üks suur wana diiwan seina ääres, mida Tiina sängi asemel magamiseks tarwitas ja mille õõnsas sisekõnnas isand Meigas surwetel oma kasukat koide eest warjul pidas. Wiimase otstarbe pärast oli diiwanil ka luff ees ja selle wõti rippus kõõgis.

„Ma tahan sind päästa, olgu sa, kes sa oled,“ ütles Olga fofistades, ja awas diiwani. „Mine siia! Öösel, kui politsei eemal on, tahan ma sind salaja siit ja majast wälja lasta.“

Juba oliwad kinnipüüdjad kõõgi ukse taga, juba püüti ust awada, ja kui ta kinni leiti olemat, siis hakati koputama.

„Ruttu, ruttu!“ ahastas Olga.

Müüd oleks Robertil küll paras aeg olnud, nalja lõpetada, sest Olga oli proowil wõitjaks jäänud; aga asja oota-

mata pööre oli ka nooremehe nii segaselt teinud, et ta pool tahtmatalt diivani dõnšasse kereesse kobis. Lähemal filmapilgul langes kaas kinni ja Olga wärisew käsi käänas ta wõtmega lukku. . .

Kui neiu diivani juurest tagasi astus, puutus talle üks maas olew taskuraamat filma; see oli wististe rööwli põuest maha kukunud. Olga wõttis ta üles. Raamatu wahelt langes seejuures üks paksem paber maha.



„Ruttu, ruttu!“ ahastas Olga.

„Paas,“ fofistas Olga, paberi järele kumardades. Ta film langes kogemata paasi nime peale: seal seisis suurte tähtedega: „Robert Martin Ruttig“.

Ragu elektri-löök käis neiu kehast läbi. Nõnda, jah just nõnda oli tema tädiipoja nimi, kes Samara kubermangus elas ja keda õnnis tädi neiuale testamentlikult meheks oli määranud! Wälgu-kiirusel käiswad kõikfugu mõtted Olga peast läbi ja wiimaks jõudis ta selgusele, niisugusele selgusele, mis



teda peaaegu waljuste õiskama ja niisama waljuste naerma pidi panema.

„Lõksus, lõksus, oma enese lõksus oled ja, minu kallis Jüri Kumm,“ sosistas ta, sügawaste hinge tõmmates.

„Aga oota, küll ma sulle kätte maksan! Politsei käest lubasin ma sind päästa ja ma pean sõna aga — oota, oota!“

Ja nüüd awas ta kõõgi-ukse. Politseiametnik ja Tiina tormasiwad sisse.

„Kas Jüri Kumm on saalis?“ sosistas wiimane.

Olga raputas pead.

„Kus ta siis on?“

Olga näitas käega kõõgi lahtise akna poole.

„Ega ta ometigi lippama saanud?“

„Radus kui tuul!“

„Kas pole hull!“ kriiskas Tiina, kõõgi akna alla astudes, mis maja tagumise külle ja aia poole oli. Laiade oks-tega ja pakside lehtedega pärn kaswas just akna lähedal, nii et igal põgenejal kerge asi oleks olnud, aknast puu peale saada ja sealt maha ronida, kuna kõõk ja Meigase korter maja teise korra peal oliwad. „Kas pole hull, ta kurjategija on kõõgi akna kaudu punuma pannud. Ta hüppas puu otsa, ronis sealt alla ja puges aia kaudu minema. Ja meie olime nii lollid, et wahid ainult hoowi poole külge panime. Sumal teab, kudas ta meie tulekust märku sai!“

„Tei' karjut' ju kui hull: „njut wõtat kinni Juuri Kumm: njut wõtat kinni Juuri Kumm,“ tähendas linna-  
waht pahaselt. „Ma jutles ju teil, „olget wait!“ aga kas kuulet!“

Ja mees läks ruttu minema; wististe tahtis ta juhtumist ülematele teatama minna.

Pool tundi hiljemine istus Olga oma magamise kamb-  
ris ja soris kõige paremas tujus tädipoja taskuraamatut ning selle wahel olewaid kirju. Selgus — armas, kallis selgus oli käes, et kohtufirjutaja Robert Martin, tänane Jüri Kumm, ning tädipoeg Robert Martin Rutting üks ja seesama ini-  
mene oliwad!

• „No oota, no oota!“

Ja ilus Olgakene naeris ütsipäine, nii et tal pisarad üle põskede weeresivad. Möödas oli hirm ja ahastus, ja kui neiu peale õndsja rõõmutuju veel muudele tundmustele maad andis, siis oli see häbi seeüle, et ta tädipoja armastuse-proovist mitte kohe aru ei saanud.

„No oota, ja luulemeelne põitpea, no oota!“ — —

Et aeg juba kaunis hiline oli, siis tegi wana Tiina kõõgis oma aseme diiwani peale üles ja läks, kuna ta enne aknad ja uksed hoolfaste kinni pannud, magama. Äritatud ja hirmunud meele waigistuseks pidas ta pika tänapalwe, et Jumal tema ihu ja hingetest täna nii imelikul wiisil öela Rummu Jüri eest hoidnud . . .

Waewalt oli esimene uinatus Tiinakese filmad kinni pannud, kui ta filmad jälle lahti lõi . . . Ta oli isemoodi üminat ja mütsutamist kuulnud; kust see tuli, seda ta ei teadnud öieti, aga üsna tema lähedalt, see oli selge.

Jälle tume mütsutamine . . . siis nagu oigamine . . . siis nagu ähkimine . . . ja siis — siis hakkas Tiina magamise-ase fertima . . . ja liikuma . . .

„Püha Jesus, Maarja ja Joosep!“ kiljatas Tiinakene ja kargas diiwani pealt kui nool maha . . .

. . . „Mmmm! — puh! puh! — — tfffts! — — ääh! ääh! — — mmmm! — — rrrmmm!..“

Rõnda ümises, pomises ja puhises diiwan — diiwan jah, sest kedagi inimest ei olnud ju Tiina teada kõõgis.

Ja nüüd uueste ja selgemine:

„Etee Mahti! Ma — ei ole — ju Jürrri Arrmmm, — — ma olen — tädipoeg, — Arroberrrt Arrutting, — — Mlase-mmind wrowälja! . . .“

Ja ühtlasi hakkas diiwan paisuma ja fertima — tõusma ja wajuma — naksuma ja raksuma! . . .

Tiina, särgi ja alusknuue wääl, woodi waiw näpus, seis siis nagu soolafammas paigal. Ja kui ta kohmetanud liigestesse tüki aja pärast jälle elu tuli, oli ta esimene töö, et ta hirmsal kombel karjuma kuskus! Inimene, keda ratta peale tõmmatakse, ei wõi jäledamine karjuda . . .



Viimaks läks üks lahti ja Olga astus tuleküünlagä sisse. Ta pidi oma huuled hammaste wahela pigistama, et naeru pidada.

„Tiina, mis sul on, näed ja waimusi, wõi tape-  
tasse sind?“

„Preili, preili,“ karjus Tiina. „Diivani sees on üks inimene, kuulge — kuulge, kudas ta ümised ja nagistab!..“

„Tühi jutt,“ kostis Olga. „See on üks suur kirp, mis sind wististe hammustas.“



Ja Olga käänas diivani lutsu lahti ja tõstis pealmise poole üles. Tume inimese-ogu ajas end pillamisi üles.

„Kudas te nalja wõite heita! Waatke, waatke! Püha Maarja, kas see ei ole — Jüri Kumm ise! Tema metsaline puged wististe diivani õõnsasse kehasse, ega hüpanud mitte afnašt wälja! Imelik on aga, kudas ta diivani wäljastpidi luffu sai!..“

„Mummaa ei ole — Jüri Krrmmm,“ ümijeti ja ähiti diivani seest, — „mma olen Krrrobert Krrruting! — — Ulaske wälja, mma Ulämbun ära, — mma furen! Puh! puh!“

"Sull on õigus, Tiina, diiwani sees on tõeste üks inimene, aga ta ütleb, et ta mitte Jüri Rumm ei olewat. Laseme ta siis, wälja ja waatame, kes ta on; muidu sureb ta palawuse ja lämmatuse kätte ära."

Ja Olga käänas diiwani lukust lahti ja tõstis peal-  
mise poole üles.

Tume inimese-kogu ajas end pikkamisi üles ja astus pörandale. Ta waesekese juuksed olivad sassis, põskede üle woolas higi, ja, sügawaste hinge tõmbades, jäi ta päris waeje-patuse näoga noore neiu ette seisma.

Olga hakkas nii südame põhjast naerma, et tal lühter küünlaga käest pidi kukkuma. Siis püüdis ta aga tõsist nägu teha, wõttis taskust tädipoja pass'i ja hakkas sealte ette lugema:

"Juuksed: mustad — õige; filmakulmud: mustad — õige; silmad: pruunid — õige; nina: kongis — õige; ise-äralised märgid: wäga kelm nägu — õige! — — Tiina, see mees on tõeste rõwlipealik Jüri Rumm! Jookse ruttu politsei järele; küllap ma temaga waheajal walmis saan!"

Robert kohmas käega põuetaskusse: see oli tühi! Müüd teadis ta, kelle pass'i ette loeti!

"Mu filmad on häbi täis, ma tahaksin maa alla wajuda," ütles Robert ja lastis pea norgu. "Armas, kallis täditütar; wõid sa mulle minu rumala tembu ialgi andeks anda?"

"Ja, minu armas tädipoeg," kostis Olga pilkawa naeruga, "seda wõin ma küll, aga alles siis, kui sa nuhtluse täieste ära oled kannatanud. Mine ruttu puuri tagasi ja homme hommitul kõneleme jälle teineteisega."

"Pai, pai Olga; nõua kõik minu käest, aga seda mitte; palawus ja õhupuudus on seal nii suur, et ma paari tun- niga furnukeha oleksin. Paar auku, mis mu kongi tagumi- sel küllel sees olivad, ei aita midagi. Kui sa tahad, Olga, siis pane mind korstnasse wangi, aga mitte enam selle dii- wani sisse."

"Seda paluksin ka mina," ütles Tiina, kes oma hirmu üle pikkamisi wõitu hakkas saama, kui ta nägi, et kole rõb-



wel, keda preili Olga koguni oma tädipojaks nimetas, üsna alandlikult armu palus.

Järsku astus herra Meigas kõõki. Ta oli praegu koju tulnud, sest ülituub oli tal veel seljas ja tepp käes.

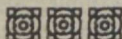
„Imestades jäi ta wahtima.

„Mis teil siin on?“

Olga näitas käge õnnetuma „proowitegija“ peale ja ütles:

„Dnu! Kuulus rõõwel Jüri Kumm on Tallinnas: jeal ta seisab!“

Robert ja Olga elawad kui õnnelik abielu-paar Samara kubermangus oma mõisa peal. Kui lugeja neile külalijeks tahab minna, siis wõtku ta minu käest adrefs.



### III.

## Rihwtitatud äiataat.

Jaani Maasik oli Tallinnas tohter S. juures toapoisiiks. Ta oli südamest hea ja aus inimene, kes hiire pojalegi meelelega häda ei teinud — jeda enam lõikas talle siis ka hingesse järgmine paha äpardus, mis temale kord teenistuses juhtus ja mida ta surmani mälestama saab.

Jaani nimetas ennast „selginud waimuga“ meheks. Ta armastas kirjandust ja teadust ning luges seepärast palju raamatuid. Iseäranis tõmbas Jaani kõrget waimu tema peremehe, Dr. S. kunst wägewaste ligi. Pimedaid nägijateks ja kurtisid kuuljateks teha — see, jah see oli kõige kunstide tipp ja kroon. See kunst oli Jaani paleus. Ta uuris arsti-teaduslisi raamatuid ja kõikjugu rohtusid. Waewalise Saksa keele ja hoopis puuduwa Ladina keele pärast ei olnud asi just mitte kerge, aga mis küsis Jaani uurim waim selle järele? Kui tohtri herra kodust ära läks, tõi Jaan kõige kõhukamad ja targemad raamatud kapist wälja, istus herra laua taha, pani prillid nina peale ning „tudeeris“, kuni uni peale tuli.

Selles tegemuses istus ta ka ühel päewal tohtri töökambris, paiks raamat ees, prillid nina peal.

Korraga helistati kella, ja kui Jaan ukse ruttu awas, astus üks wäitene talutaadikene sisse. Tal oli wäga walus nägu ja kahe käega hoidis ta kõhtu kinni. Kui ta mütsi peast oli wõtnud, kumardas ta sügawaste ja kaapis Jaani kintsu.

„Aulit tohtri herra,“ ütles ta oigawa häälega. „Andke mulle tirtsufene rohtu; mul on niisugune kuri walu keres, et naljalt püsti ei jõua seista. Oh armas Gesutene, wist jään kõhutõppe!“



Jaan pidi peaaegu vastama, et herra kodus ei olevat ja tema mitte tohter ei olla, aga korraga tuli talle teine mõte. „Hm, kui au pakutakse, siis võta vastu!“ mõtles ta. „Ja kes teab, kas mina, kes ma juba nii palju tudeerinud, targem ei ole, kui mõnigi päris tohter. Mõnigi nendest ei ole Tartus muud teinud kui õllekannu tõstnud, — aga kus minu uurimiste ots! — Hm, ja — kõhuvalu on mehel. Ta waenekene võib ju enne surra, kui tohter ise koju tuleb, ehk enne, kui ta mõne teise arsti juurde on jõudnud. Pealegi



Astus üks väikene talutaadikene sisse, ta hoidis kõhtu tüni.

on mul nüüd võimalik oma tohtrilist osavust proovida. — Hm, ma teen mehe ise terveks!”

Kõnda mõtles Jaan, ajas rinna välja, filmad püsti ja ütles päris tohtrilise uhkusega.

„Astu ligemale, wanamees, ma tahan sulle abi anda!”

Mees astus ligemale, oigas aga väga haledaste iga sammu juures.

„Istu maha!” käskis Jaan.

„Deh, oeh!” tegi mees ja istus tooli peale.

„Aja keel välja!”

Talutaat tegi suu pärani lahti ja ajas keele välja.  
 „Hm, hm!“ tegi Jaan ja nihutas prillisid nina peal.

„Anna käsi!“

Taat täitis — käsku. Jaan katsus tema weretuksumist, uuri peale waadates ja ühte puhku „hm, hm!“ tehes.

„Tee rind lahti!“

Jaan tõi käpist läikiwa hõberiiista — Jumal teab, mis see oli.

„Tohtri herra, tohtri herra!“ hüüdis mees hirmuga, „ega te' lõikama hakk!“

„Ole wait, narr, ma tean ise, mis ma teen!“ oli Jaani uhke vastus.

Seepeale hakkas ta hõbedase riistaga nii tugewaste taadi rinna wastu kloppima, et mehikesel pisarad filma tulivad. Ise kuulatas ta sarwest toru läbi ja tegi „hm, hm!“

„Kas su kõht järsku walutama hakkas, wõi pikkamisi, aegamööda?“

„Üsna järsku, tohtri-herra. Tulin täna hommiku Tallinnasse tütarlapse vaatama. Harju wärawast sisse sõites lõi korraka nii kange walu kereesse, et hambad wantri redelitesse löin.“

„Hm, seda ma teadsin ju, et walu järsku tuli, mis seal weel seletada,“ tähendas Jaan ja lisas wäga tugewa rõhuga juurde: „Mees, ma ütlen sulle, kui sa minu juurde ei oleks tulnud, — kahe tunniga oleksid muld ja põrm olnud.“

„Oh helde Cesukene!“ wigas taadikene ehmatades. „Kas tohtri herra minu terweks teeb?“

„Mis seal weel küsida!“

„Aga mis haigus mul siis õieti on, tohtri herra?“

„Mis haigus? Ja, hm! Sul on — on, mida Ladina ehk ta Greeka-Hebraea keeli nimetatakse — ja oli juba wanade egiptlaste ja hõtentottide juures tutaw, — mees, sul on: Soole põletikum, mao palawikum, kerewum walutawum — kas saad aru? See haigus on sul!“

„Oh sa taewakene, päris wõõramaa haigus,“ ägas talupoeg. „No kust kurjast niisugune Tallinnas minu kallale tiffus?“



„Haigused käivad laialt,“ kostis Jaan tõsise näoga, „aga täna Jumalat, et sa minu juurde juhtusid tulema. Ma annan sulle rohtu, mis sinu paari tunniga terveks teeb.“

„Jumal tasugu tohtri herra waewa! Müüd saan veel kord elawalt oma tüdri näha. Ta hea laps oli minu pärast üsna mures ja saatis minu ise siia. Aga ütlege, tohtri-herra, kust see haigus minule siis tuli?“

„Kust ta tuli?“ — Jaan sügas kõrwatagust — „ja, hm! kust ta tuli! Kumal küsimus. Ohust tuli! Ohus lendavad suwe-ajal, säärased loomakesed, teda nimetatakse Ladina keeli „karwussikum!“

„Oh, teie waenlased! Aga kust need karw-ussid siis minu sisse said?“

„Karw-ussid, — mis karw-ussid!“ pahandas Jaan. „Karwussikum“ on nende nimi! Kust nad sinu sisse said? Suust, wanamees!“

„See võib olla,“ ütles haige nukralt. „Mul on see paha viis, et ma suu lahti pean, kui ma midagi waatan. Wanamoor kodu tõreleb minuga selle pärast ühtepuhku. Ta ütleb, see tulla lollusest. Aga teab Jumal ise, lolliks ei wõi ma ennast just mitte nimetada. Aga kes pagana päralt võib linna suuri majasid ja preilisid ja prouasid nende uutmoodi suurte laudjatega muidu wahtida kui suu seejuures lahti ei lähe.“

Jaan otsis waheajal kapist rohtu ja kraamis seal tüki aega. Viimaks tõi ta mitu pulbrikest wälja, kallast klaasi wett ja raputas pulbrid sisse.

„Säh, joo nüüd, aga ühe hingega klaas tühjaks,“ ütles ta taadile ja andis klaasi ta kätte, mille wanamees ruttu tühjaks jõi. Veel teise klaasi täie walmistas Jaan, ja ka selle rüüpas taadikene ära.

„Tuhat tänu, tuhat tänu! Väila ja wiha ta pagan oli, aga ega magus rohi aita! See wedelik tapab nad saatana-nahad, need karw-ussikumid, küll kohe ära?“

„Paari tunni wältusel,“ kostis Jaan. „Säh, siin annan ma sulle paar pulbrit kaasa. Weerand tunni pärast

joo jälle kaks klaasi-täit ära. Kas tunned juba walu wähenemat?"

Wanamees tõusis pütkamisi püsti.

"On nagu wähe kergem. Su need karwussi waenlased juba kõngema hakkawad."

Ta pistis pulbrid, mida Jaan paberi sisse mäsfinud, taskusse.

"Palju mul siis nüüd tohtri herrale maksta on?"

"On sinu oma asi," tähendas "tohter".

"Olen keh w mees, ega ma palju jõua anda. Sähke niigi palju."

Ta pistis Jaanile paar hõberaha pihusse.

"Kas nüüd on kõik walmis?"

"Ja. Aga süiski — mis su nimi on, wanamees, seda peab tohter teadma."

"Olen wa' Otsaküla Jüri; eks tohtri herra eht tea, Harju-Jaani kihelkonnast — tee lähed just metsatuka ja soo wahelt, pöörab siis pahemat kätt ja siis tuleb kohe minu saun — wana tutaw koht."

"Ma küsin, mis su nimi on?"

"Säh heldekene: Jüri on mu nimi, ja Rõges on mu liignimi: Jüri Rõges, wa' Otsaküla Jüri. — Mul on ju tütar linnas teenimas, selle liignimi on ka Rõges. Kas tohtri herra teda pole näinud? On tubli tüdruk, just minu nägu, priske ja punane."

Jaan wahtis imestades taadikese otsa.

"Kas Juula Rõges? Kas ta ei teeni kaupmehe L. juures?" küsis ta ruttu.

"Seesama tohtri herra, seesama! Ma teadsin ju, et teie teda peaksite tundma?"

"Sa heldekene, see on ju minu pruut!" tahtis Jaan hüüda; õnneks tuli talle aga meelde, et ta tohter oli ja et sarnasel mehel kõõgitüdruk pruudiks ei tohtinud olla. Selle pärast tegi Jaan jälle tõsise näo ja ütles:

"Ma olen teda kaupmehe L. juures näinud. Ja sina oled tema isa?"



„See ma olen, aulik tohtri herra. Tulin teda kord vaatama. Dõfeks jään tema juurde. On teisel head saaksad, andsiwad mulle täna juba opmanni-keretäie süüa; ma helpisin ka hundi-ijuga. Oli seal kõikfugu puid-padi segi, mida ma eladeski ei ole näinud: sibulad ja sinepid, soustid ja salatid, wõi kuda nende nimed kõik on. Arwasin esiteks, et kõht uuesti söökidest walutama hakkas, aga Juula ütles: ei, sest muidu peatsiwad ju jaksste kõhud ka walutama. Mine aga tohtri S. juurde, ütles ta, sest sul wõib kõhutõbi olla. Tohter S. on osaw arst, küllap tema su terweks teeb. Tallinas tapab kõhutõbi praegu ühte puhku inimesi. Nõnda ütles Juula, ja lõpeks lühas ta häbelikult juurde, mina pidada ka tohtri herra toa-poissi Jaani püüdma näha saada, sest see olla, oh ja kelm tüdruk — see olla tema tulewane — tohtri herra mõistab! Ja ise läks teine näosi punaseks, nagu wiinakartul. Mina pole aga poissi weel sugugi näinud, küllap ta wist praegu kodust ära on; olla aga tubli pois; eks tohtri herra seda paremine tea, on ta ju herra teenija . . .“

Jaani oli näo kõrwale pööranud. Asi oli piinlik.

„Jaani on kodust ära,“ ütles ta wiimaks. „Ta on tõeste tubli ja ka ilus pois,“ — ja seejuures waatas Jaani wilksti peeglisse, — „küll ma ta õhtul priiks lasen, et ta pruudi juurde wõib tulla. Et ta naist tahab hakata wõtma, seda on ta mulle juba teatanud. Mül ei ole selle wastu midagi. — Aga nüüd Jumalaga!“

Wanamees jättis, sügawaste kumardades ja Jaani kintsu kaapides, Jumalaga, jäi aga ukse juurde weel kord seisatama.

„Deh,“ ägas ta. „Juba hammustawad waenlased jälle. Ega nad nii pea sure. Eht tohtri herra on nii lahke ja kirjutab haiguse mõne paberi-lipata peale üles, mina ei pea selle Ladina tõbe nime meeles, mida need pergle farmu-ussid teewad. Wõib aga olla, et rohust puudus tuleb, paberiga wõin siis apteegist ostma minna; ega ma tohtri herrat teist korda tülitama tohi tulla. Ka on meie wallas weel palju mehi, kes juu lahsti hoiawad; kes teab, kas saatana

karmusfid ka nendele kereesse ei roni, kui linna tulewad. Ma wõiksin neile siis rohtu muretseba."

Jaan tegi pahase näo: nali ei olnud enam ühtigi hea. Siiski täitis ta taadikese joowi ning kirjutas pliiatsiga paberi tüükese peale: „Soole põletikum, mao palawikum, kere-wum walutawum.“ Siis luges ta sedeli taadikesele ette.

„Kere walutab — see on õige!“ tõendas see walusa näoga ja läks tänades ja õnnistades minema. — —

Jaan hakkas taas pikkamisi edasi-tagasi kõndima.

„Ma toherdasin oma äiataati,“ ütles ta, aga uhtusele, mis nendes sõnades pidi olema, feltjis siiski iseäraline mõru tundmus juurde. „Aga rohusebeliga, mida ma talle andsin, ei saa ta wististe kuskilt apteegist midagi,“ lihas ta mõttes juurde.

„Sumal teab ka, mis rohi see oligi, mida ma talle andsin,“ käis korraga mõte Jaani peast läbi ja torkaw walu löi talle südamesse. Sarnaseid walgeid pulbrid oli ta toht-rit enesele joogiks weeklaasi näinud raputawat, kui ta oma närwid äritatud üles olemat — aga — aga kas Jaani käsi ka õiged pulbrid kapiist wõtnud?

Jaan läks kapi kallale ja hakkas pulbri si sügawamõt-teliselt waatlema, kui korraga tohter S. sisse astus.

„Mis sa jälle minu kapis kraamid,“ pahandas ta, koh-kunud Jaanile oma keppi ja kübarat kätte andes. „Kas sul muud ametit ei ole? Ka oled sa minu raamatuid jälle jori- nud. See olgu wiimane kord, kas kuuled!“

Jaan oli wait nagu siga ruffis. Ta wiis herra kepi ja kübara ära. Tohter ise aga istus laua taha ja hakkas fiireste midagi kirjutama. Umbes weerand tunni pärast astus Jaan kitiwarbul jälle sisse. Ta nägu oli väga rahutu. Tasahiljuseks läks ta kapi juurde ja wõttis sealt sarnase pulbri-paberikese, mille siuga ta poole tunni eest äiataadi kõhtu arstinud. Pulbriga astus ta tohtri juurde.

„Tohtri herra,“ ütles ta tasa. See kirjutas aga nii agaralt, et ta Jaani tähelegi ei pannud.

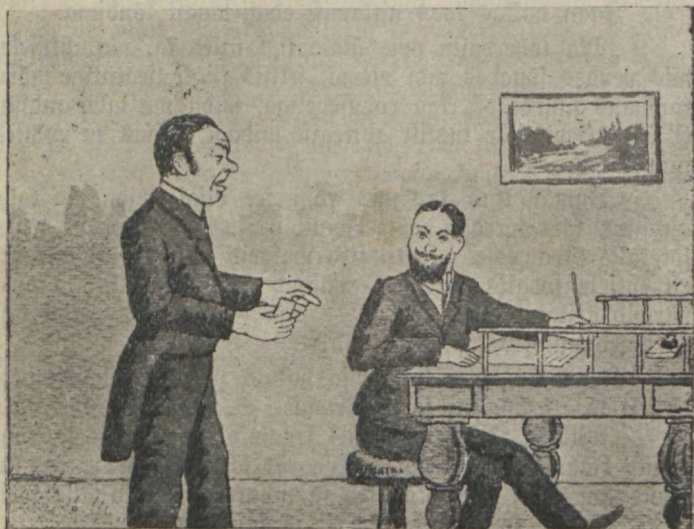
„Tohtri herra!“



Tohter waatas Jaani poole. „Mis sa tahad, miks, firewase päralt, ekfitad ja mind?“

„Palun andeks,“ wabandas Jaan alandlikult, lifas aga siis kindlaste juurde: „Ma tahan ja pean teada saama, mis rohi see on!“

„Kihwt on see, wana narr; pane ta kappi ja jäta mind rahule, mul on fiibe töö!“



„Tohtri herra, kas nesi pulbrit inimese ära tapawad?“

Magu kaheteraga möök käis see sõna Jaani jüdamest läbi.

„Ki — ki — kihwt!“ karjatas ta, wärisewal käel tooli leenist kinni hakates. „To — tohtri herra ei waadanud hästi, ei see wõi kihwt olla —“

„Kihwt jah,“ kostis tohter wihaselt; „ja nüüd ütlen ma sulle, jäta mind rahule!“ — —

Ta kirjutas juba jälle ruttu edasi.

Jaani oli keeletu. Meel ja mõistus oliwad tal segamine.

„Tohtri herra,“ hüüdis ta tüüri aja pärast, sest mis kuulas ta nüüd veel sest, et ta herrat eeskitada ei tohtinud. „Tohtri herra, kas neli pulbrit inimese ära tapavad?“

„Kas tapavad juba hobuse ära,“ kostis tohter karsitult; ja nüüd ütlen ma sulle, kasi toast välja!“

Jaan oligi juba väljas. Palja peaga tormas ta uulitsale. Ta jooksis oma pruudi juurde, kes lähemas põik-uulitsas elas.

Juula — mitte unustada, et teda linnas Juuliks nimetati — pörfas kohkudes tagasi, kui Jaan nagu tuul tema väiksesse köögituppa lendas.

„Juula, kas isa kodus?“

„Jaa?“

„Sinu isa?“

„Issand Jumal, Jaan, mis sul on?“

„Kas isa kodus?“ kordas Jaan värisehes.

„Ei ole. Kust ja teda tunned? Mis ja temast tahad? Jaan, mis sul on?“

„Kas ta pole koju tulnudki sest saadik, kui ta tohtri juurde läks?“

„Ei!“

Jaan langes ühe tooli peale, lüdi mõlemad käed näo ette ja — nuttis. Viimaks kargas ta jälle püsti ja pani uksest välja...

Juula ei võinud muud arvata, kui et Jaan korraga hulluks on läinud.

Pehme wainne suwe-õhtu laotas oma tiivad Tallinna üle välja. Ratsintaalis walitses sügaw waietus; muud kui puude lehti libistas õrn õhtutuulekene.

Dasnamäe lähedal puude wahel seisib üks mees, kes enesele otja tahtis teha. See mees oli Jaan Maasik. Põuetaskus oli tal kihwt, püksitaskus pistol, kuu all wõöl tuger nõör — ja pahemat kätt puude wahelt läikis lai, sügaw meri.



Jaan walis ja mõtles, mis sugune surm kõige kergem ja ilusam oleks, sest elust ei võinud tal enam juttu olla. Ta oli oma tulewase äiataadi ära kihwtitanud. Surnud pidi mehikene olema, sest tütre juurde ei olnud ta siamaani tulnud ja linna ei olnud Jaan teda kuskilt leidnud. Küll oli ta aga inimeste käest kuulnud, et sadamas üks tundmata mees merest wälja olla tõmmatud. Wististe oli wanakene kanges kihwti-walus merde hüpanud!

Mis oli Jaanil nüüd weel eluga tegemist!? Kohus oleks ta Siberisse saatnud ja ilus Juula oli temale ju muidugi siis igaweste kadunud.

Jaan seisis kahwatanud näoga suure puu warjus ja pidas tumeda häälega järgmise kõne:

„Ma suren, ma ei wõi teisiti! Maailm, ma ei wõi midagi parata, et sa oma paremast ja targemast pojast ilma jääb! Mis sugune suur arst ei oleks minuist saanud! Kõik sinu kurbid, tummad ja jalutumad oleks ma terweks teinud, maailm, minu kuulsus oleks ühest ilmakaarest teise lennanud — nüüd — nüüd on kõik möödas! Anna mulle andeks, püha arstiteadus, et ma sinust pean lahkuma! Kuri saatus ajas minu esimese katse nurja; minu esimene ohwer oli minu äiataat, aga see ei olnud minu süü, sest miks pidi see kihwt olema, millega ma tema kõhuwalu tahtsin arstida!“

Nõnda kõneles Jaan ja jäi ifka kurbemaks. Siis hakkas ta aru pidama, kas kihwtile wõi pistolile, kõiele wõi merele maailma kõige suurema arsti surmamiseks eesõigust anda.

„Wõtan ma sinu, sa elu uinutaja,“ ütles Jaan kihwtile, „wäikese mokatäiegi, siis langen ma warsti siia maha ja määrin oma uued riided ära . . . Sina, kole pistolikene, saadad mulle koleda kawataga tüki tina ihusse ja kes teab, kas kuul mõne fondi wastu ei pörta, lotfi ei lähe ja mulle siis asjata walu ei tee! . . . Sina, nõbriotsakene, oled aga niisugune, et sa sugugi hinge tõmmata ei lase, kui ma su kaela ümber seon . . . Meres aga, noh seal hakkab inimesel külm, ja mina olen külma wastu nii õrn, et ma kohe haigeks jään.“

Ring Jaan hakkas pakkamisi otsusele jõudma, et suremine ligitoodud abinõude läbi igapidi paha ja tülikas on.

Korraga kajas eemalt kahe tugewa mehe kõne röömus trallitamine. See oli üks kõrtsi-laul, mida lauldi, mitte leinalaul, mis Jaanil praegusel filmapilgul kohasem kuulda oleks olnud.

Jaan kuulatas. Lauljad tulivad ligemale. Korraga waikis laul ära; mehed hakkasivad kõnelema.

„Mats! Heidame siia rohu peale maha; mu pea käib ringi nagu westi-ratas, ja eks ja näe, kudas sina tuigud.“

Jaan karjatas. See hääl oli temale tuttav, ehk rääkija küll pehme keelega kõneles.

„Jüri, ää ole narr,“ lallitas teine mees vastu. „Minu korter ei ole kaugel; seal paneme wäsinud pead puhkama.“

„Ei, ei, wa, wennash, mina pean linna minema. Tütar Juulakene ootab. Eks ja näe, õhtu on käes, — wõi on mu filmad muidu tumedad.“

Jaan jooksis meestele ligemale.

„Sumal tänatud, kõhuwalu ei tunne ma enam,“ joraskõneleja edasi. „Tohtri rohi tühi küll midagi ei aidanud, aga Torupilli papal oli tubli märjulene.“

Jaan oli röömu pärast peast sõge. Tema äiataat elas! Wõi oli see tema waim? — Jaan jooksis meestele tee peale vastu.

„Mees, mees, oled ja Jüri Nõges wõi tema kooljas?“

Mõlemad mehed jäiwad tuitudes seisma ja oliwad üsna kookunud nii järskuse kallalejooksmise pärast. Dnnelik Jaan aga asus äiataadi ümbert kinni ja keerutas teda mitu head ringi läbi õhu. Kui ta wanakehe jälle maha pani, tuius see tee kõrwale rohu sisse ja hakkas lallitawal häälel wanduma.

„Elad ja siis tõeste!“ hüüdis aga Jaan. „Tohter ütles, et kaks pulbrit hobuse ära tapawad, sina aga jõid neli ära ja oled elus! Kahekordne surmgi ei teinud sulle midagi! Misjugune mitmekordne hobune oled ja, kallid armas äiataat! Wõi oled ja süiski Otsaküla Jüri tont?“



Taadikene, kes enda jälle jalule ajanud, wahtis segaste filmadega ja amuli suuga tundmata mehe otša, kuna tema feltfiline, kes Jaani mõneks „massurikuks“ pidas, tee kõrwale taigaft oli läinud otšima.

„Ke' kurat sa oled ja mis sa minuft tahad?“ hüüdis Otšaküla Züri. „Mis sa jonnid, mis rumalat juttu sa ajad! Mats, Mats, tule appi, see tahab meid kimbutada!“

Müüd hakkas Jaan asja rahulifemalt seletama. Taat kuulatas ja sügas kõrwataguft.



„Mees, mees, oled sa Züri Nõges wõi tema tooksas?“

„Wõi sina ei olnudki siis tohter ise ja andsid mulle tihti,“ hüüdis ta lõpeks. „Hoia oma naht, kui ma weel täna suren; ma ise kågistan su ära.“

„Si sa enam sure, äiataat, ehk ma küll ei mõista, tuda sa weel elad!“

„Jaa,“ seletas wanamees, „see tuli waheft sellest, et Torupilli papal hea paksamiga karkas oli.“

„Wõib olla, äiataat,“ ütles Jaan. „Mina aga usun, et see süüsti kihwt ei olnud, mida ma sulle andsin. Tohter ei teadnud isegi.“

„Mis pagan sa mind siis ikka äiataadiks nimetad?“ küsis onu pahaselt.

„Kas sa siis ära unustasid, mis Juuli sulle ütles, kui ta sind tohter S. juurde saatis? Minap ju see toapoisi Jaan olengi, kes — noh, sa märkad juba. Räägime sellest täna õhtu Juuli juures pikemalt. Ma võtan tahnehobuse voorimehe, siis sõidame nagu krahvid linna. Aga kes su selfiline on, äiataat?“

„Kas sa siis Matsi ei tunne?“ lallitas wanamees. „On ju minuga ühe walla mees ja praegu siin Katrintaalis ühes majas kojameheks. Saine kogemata kottu ja lähjime Torupillile minu kõhuvalu arstima. Sinu kihwt ei aidanud mitte märki!“

Seepeale võttis Jaan mõlemad tuituvad topsisõbrad käe alla, talutas nad läbi puiestiku, palkas voorimehe ja sõitis mõlemaga linna Juula juurde. Seal algas alles rõõmupidu, kui kõik asjad ka Juulale, kes Jaani pärast suure mures olnud, ära olivad seletatud. Tohtri käest käis Jaan, hilisest ajast hoolimata, veel järel küsimas, mis rohtu ta wanamehele andnud. Tohter, kes paremas tujus oli kui enne, ütles, et see olla üks ilmašüüta pulber olnud, mida kümme paberitait kahjuta sisse võidawat võtta. Ennist ei olla ta õieti waadanud, ja tahtnud aga Jaanist lahti saada, sest tal olnud kibe kiri kirjutada.

Oh seda lusti ja rõõmu! Jaan lastis Juula korterisse keelekastet tuua, kihlused peeti kohe ära ning äiataadi, tema hea sõbra Matsi, kõige pealt aga Jaani ja Juula lustilik tuju kestis koidu-ajani, mil pidu wiimaks lõppes.

(L'Arronge'i ainet tarwit.)





#### IV.

### Kingsepa Mardi-õhtu.

Mina olen kingsepp ja elan Tallinnas T. uulitsal. Minu „funnide“ seas on ka selle raamatu kirjutaja. Et tema enesel alati suure rahapuuduse ütleb olevat, siis tegin ma temale viimase paari saapaid sel tingimisel poole hinnaga, et ta minu kõige tähtsama elujuhtumise üles kirjutab ja trükki paneb, sest mina ei osta seda uut kirjawiisi, ega ole mul aega olnud sellepärast Tartus kirjawiisi-tegijate koosolekutel käia.

Lugu aga on see.

Kahe aasta eest teadis pool Tallinna, et kingsepp Adam Trips — nõnda on minu aus nimi — naist tahab võtta. Ma olin aega mööda hoolsa töö läbi jõutaks, aga ka wanaks poijaks saanud, ilma et mul teisepoole kosimist meelbegi oleks tulnud. Rüst ja tudas see tuli, seda ma ei tea vieti, aga kahe aasta eest tekkis mulle mõte pähe: Adam, võta Gewa! Oled juba küllalt ühikut kilgi-elunud, hakka ka lord armastama ja kosi enesele seltsiline! — Ja see mõte kasvas kindlaks nõuks ning ma hakkasin mõrskjat otsima. Et mul enesel nodi oli, siis nõutasin ma niisugust naist, kellel ka nodi oleks, sest nodi ja nodi on kahetordne nodi, ja kahetordse nodiga on hea elada.

Nüüd kõneleb mulle ühel heal päeval sõber Badaberg, kes Toompeal M. sakste juures kokaks oli ja minu naesewõtmise-nõu teadis, et neile üks noor leff kuskilt mõijast pere-emandaks tulnud, kellel ilus wälispidine wärk ja kuulu järele hästi nodi olevat. Emand olla minule igapidi tulewafeks küljelunaks nagu loodud. Sõber andis mulle siis weel nõu, mina pidawat Mardi-laupäewa õhtul, mis lähedal oli ja mil sõbra sakjad kuhugile pallipidule minewat, emandat

maatama tulema. Mardi-õhtul tahtvat maja teenijad isekestis wäikest pidu pidada ja mina wõiwat ilusat leste siis kõige paremine tundma õppida. Kõige parem olla, kui mina mardi-sandina, wõõras riides ja näokattega, pidule tulewat, sest ka kõik teised lubanud seda nalja teha.

„Karasfoo!“ ütleb wenelane ja mina ütlesin ka nõnda.  
„Karasfoo, ma tulen.“ —

Mardi-õhtu jõudis kätte. Ma tõmbasin enesele kodus uue sinise pluusi selga ning pistsin raspli ja ühe liistu wõõra wahela. Miisuguses ülikonnas tahtsin ma Mardi-õhtule minna. Sest kindlaste wõisin ma arvata, et sõber Padaberg minust ja minu tulekust ilusale emandale märku andis. Ma tahtsin aga tundmataks jääda. Kingsepp kingsepa mundris — kes seda wõis ette arvata! Nõnda ei wõinud minust emand sugugi aru saada. Et enesele julgust ja head pidutuju teha, jõin ma enne minekut veel wiis klaasi puntsi ära. Julgust oli mul iseäranis waja, sest ma olen naesterahwaste wastu loomu poolest arglik ja häbelik.

Saiakangi alt wäikesest poest ostsin enesele õige weidra papist näo ja nõnda kõmpisin ma siis kella 10 ajal, paras till peas, üles Toompeale M. sakste maja poole.

Sõber Padaberg oli enne hoowi peal wäikeses majas elanud, ja seal olin ma ka sagedaste külaliskes käinud. Kui ma aga täna nimetatud majasse astusin, leidsin ma wõõrad inimesed eest, kes ütlesiwad, kofk elada nüüd ka sakste suures majas, kuhu ta eila oma perekonnaga kolunud. Et mulle suur maja jeejtpidi üsna tundmata oli, siis lasksin ma enesele kõik ukse ja trepid ette seletada.

Maja suures, heledaste walgustatud eeskojas seadsin ma enesele kentsaka papist näo ette, ja kui ma kauase otsimise ja arupidamise järele arwasin õige ukse ees seiswat, koputasin ma ning astusin, kui üks ruttu awati, sisse.

Ma astusin sisse, aga õigem oleks olnud, kui ma mitte sisse ei oleks astunud, wähemast siit uksest mitte. Ma olin wõõraste tuppa astunud! Seda märkasin kohe, ja mis veel hullem — ma olin otse sakste tuppa astunud! Hele filmipeletaw walgus säras mulle eemalt saalist wastu ja läiti-



mal parkett-põrandal jalutasivad herrad, prouad ja preilid kõige toredamates pidu- ja mardisandi riietes, kõikidel mustad siidi-katted nägude ees. Saksad pidasivad maske-palli, nagu ma aru sain, ja koka tõendus, et nad täna õhtul mujale wõõrussele minewat, ei olnud mitte täide läinud.

Et mul joodud punts nii wägewaste peas käärima oli hakanud, siis olin ma oma eksituse üle seda segasem. Ja enne kui ma ümber sain pöörata ja tulnud teed jälle tagasi minna, jooksiwad mulle kaks toapoisji kallale ning hakkasiwad mul kasukat seljast nobima. Lugeja peab teadma, et mul õige tore linnunahka kasukas seljas ja uus kõrge torukübar peas oli. Toapoisjid pidasiwad mind siis ka koha mõneks kutsutud wõõrats ja seisuse poolest wähemast paruniks.

Ja nüüd lähenes jaalist ka weel wana parun M. ise, keda ma tundsin ja kes näokatet ei kandnud.

„Rõõmustan, rõõmustan!“ hüüdis juba eemalt wana jutukas majaherra. „Tere tulemast, tere tulemast. Aga kes see siis on? Mis ma küll weel küsin! Kes muud kui minu armas kallis parun Garben! Tema kasw, tema sirge teha, kõik tema tegumood! Aga kui imelikü näo teie enesele ette olete pannud ja mis ülikond teil siis seljas on? Hähähä! Kingsepaiks olete ennast teinud! Rospel ja liist wõõ wahel! Olete teie küll naljakas mees, minu kallis paruni herra! — Ma ei mõista aga, kudas teie nii hiljaks jäite; teie tõotasite ju kella üheksa ajal tulla, et minuga enne pidu algamist mõne partii kaarta lüüa. Noh, aga eks aeg kadunud wististe käest ära . . . Tere, tere tulemast!“

Ja parun pigistas mull sõbralikult kätt, kuna mind toapoisjid kasukat ja kübarast olid wabastanud.

„Kulla paruni herra,“ ütlesin mina, „ärge pange pahaks, aga ma ei ole ju teie parun Garben. Mina olen kingsepp Adam Trips T. uulitsalt.“

„Aa soo,“ kostis lahke herra, „Teie tahate päris tundmataks jääda! Noh, olge mureta, mina ei ütle kellegile, et teie keegi muu olete, kui kingsepp Adam Trips T. uulitsalt. Hähähä! Teie olete päris naljahammas, parun! Ja kudas te' oma häält mõistate muuta; päris näitleja, päris näitleja!

Hähähä! Aga nüüd lähme saali! Tulge! Di, küll teie kentsakas nägu ja ülikond teistele nalja saavad tegema!”

Seega võttis ta minu käewarrest kinni ja wiis mind saali.

„Ma olen tõeste kingsepp Adam Trips,“ tõendasin ma veel kord, aga parun raputas pead, naeris ja kostis.

„Arge mind eksitada püüdke; mina tunnen oma külalisi ja teid iseäranis — noh, teie teate ju isegi, aga sellest kõneleme pärast! Paraku on minu tütar weidi haiglane; et aga oma äraolemisega teiste piduliste rõõmu mitte rikkuda, võttis ta nõuks, tund aega nalja ligi teha ja siis waratselt süngi minna. Saab näha, kas te' teineteist ka ära tunda ja leida oskate. Armastufe-filmad olla terased, ütlevad luuletajad.“

Oleks mu pea selge olnud, ma oleksin wahest kätte filmade eest tõmmanud ja parunile oma õiget ja eht aadam-tripsilist kingsepa-nägu tunda andnud, aga ma olin nagu öeldud, parajas pidu-tujus ja mõtlesin seepärast: „Kui saaksid just soowivad, et ma parun Garben pean olema — paskalu! Võime ju nalja natuke aega ligi teha, ehk leiame pärast poole mahti, jalaja jälle wälja pugeda. Tuleb aga asi enne aegu ilmsiks — noh, kas see minu süü on, et ma see olen, kelleks ma ennaft kindlal sõnal tunnistanud, ja mitte parun Garben.“

Et minu näokate ja ülikond teistele pidulistele nalja teeksiwad, seda oli wana herra õieti ette arwanud. Kui ma saali ilmusin, hüüti igast küllest „aih!“ ja „uih!“ ning jäädi mind imesteledeks waatama.

„Kingsepp Adam Trips, austatud herrased!“ hüüdis mind tutwustades parun M. „Ta loodab siit palju töötellimisi saawat.“

Ma kumardasin nii sügawaste, kui minu kingsepalisi liikmed seda lubasiwad, ning hüüdsin oma kõige paremas Saksa keeles:

„Rõõmustan wäga, rõõmustan wäga, et kõrgeid herraseid wõin tundma õppida!“



Maeru-taja käis läbi saali. Parun M. aga, kes ikka veel sõbraliselt minu käwarrest finni hoidis, ütles maheda häälega :

„Ja nüüd, armas parun, lähme söögituppa ning võtame puhwetist weidi teha-kiinitust. Tulge, mu armas!“

Läksime siis ka. Puhwetis aga oli nii palju söökisid ja jookisid laudade peal koos ja need lõhnasivad nii magusaste ja wahisivad nii meelitawalt mulle otja, et ma omas pidutujus



„Kingssepp Adam Trips, austatud herrased“, hüüdis parun mind tutvustades.

waljuste hurraa hüüdsin. Mul on nimelt alati hea söögi-  
iju ja oma pisikest napsi-pisaratest ei põlga ma ialgi.

„Wot', see on tubli,“ ütlesin ma ja koputasin parunile õla peale. „Kas teate, siia tuppa jääme õige kauaks. Mu süda ongi õige weine!“

„Mis weini peame jooma?“ küsis parun naerdes.

„Weini?“ wastasin ma, „mis me sellest kaljast joomeme!  
Kallate aga head atsisfina kawatad klaasi, sest niisugused tirts-  
sud on mulle kõige armsamad. Mis kingssepp weinist joo!“

Paruni nägu tõmbas weidi pitergufeks; ta tähendas ta, tema ei joomat atsišinat, täitis aga fiiski minu soowi ja kallast sõrmkübara suurusesse klaasitehesse jumala piisakeste wa' tuttawat walget.

„Mis te' naljatate, paruni herra,“ ütlesin ma, „see piisik kuiwab ju moka otsale ära.“ Ning seega kallasin ma enesele tubli kuke wäikesse õlle-klaasi ja pistsin ta ära, nagu ma seda ikka harjunud tegema.

„Jumal paraku, parun, teie surete ju ära,“ hüüdis majaherra ehmatades.

„Ega teiegi elama jää,“ naersin mina, „ärge kartke, kingsepa kurf ei ole papist. Kui lubate, siis helbin ma siit ka natukene saguskat peale; tere ongi tühjaks läinud.“

Seda ma siis ka tegin ja kandsin selle eest hoolt, et kõht ilusaste täis sai. Papist näokattel oli weidi kitsas suu; ma käristasin selle laiemaiks, ja kahelordsest suust marsšisivad süldid, praed ja kawiariid, ülepea kõigist söötidest hea osa, mis laudade peal nägin.

Peale paruni ja minu oli söögitoas ka teisi herrasid. Need kõik tegid näod, nagu paneksivad nad minu isu imeks.

„Teie mängite tõeste loomulikult kingseppa,“ ütles parun M. wiimaks, kui ma juba suud hakkasin pühkima — papist näo suud muidugi — ning pudelist õlut klaasi kallasin. „Keegi ei wõi teie kõnest, wiisidest ja kõige pealt teie söögisuust aru saada, et sellest papist näo taha end parun Garben peidab.“

„Seda ma usun,“ naersin mina laia lõuaga, ja lisasin juurde: „Kui paruni herra soowib, siis wõiksime nüüd teie weinišid proowima hakata.“

Waheajal hakati saalis klaverit mängima, ja tants algas. Herrad läksivad söögitoast wälja ja meie jäime paruniga üffina. Kui me' laua taga istusime, weini-klaasid nina all, ütles lahke mehikene:

„Nüüd, parun Garben, wõime siis ka eneste asjast rääkida, kui te' soowite, olgu küll, et aeg ja koht selleks hästi ei sünni.“



„Misfugust asja paruni herra mõtleb?“

„Koh, kas teie siis ei tea?“

„Mitte sugugi!“

„Teie kirjutasite mulle ju eila.“

„Mina? — — Ah soo, jah —, no mis te' mu kirjast siis arvate?“

„Ma olen järele mõtelnud, mul ei ole midagi selle vastu —“

„Soo, siis on ju asi korras!“

„Ma ei tea aga veel, kudas olek teie ja Emilie enese wahel on?“

„Emilie? — Kes see on?“

„Parun, mis teil on?“ küsis wana herra wõõrastades. „Teie mõtted on üsna segi! Ja miks te' oma kingsepa mängimist ka minu juuresolemisel järele ei jäta? Mis imelise Saksa keelt te' räägite!“

„Urge pange pahaks, aga kui mul wäikene kilk peas on, siis räägin ma ikka niisugust Saksa keelt,“ kostsin mina.

„Hea küll! Ma kõnelesin oma tütrest Emilieist. Wõtke ta siis, kui te' teda õnnelikuks teha töotate! Mina annan teile oma isaliku õnnistuse. Emilie ja teie wahel on siis asjad korras?“

„Korras, kõik korras, meie armastame teineteist kui hullud,“ öiskasin ma, sest asi sai mulle korraga arusaadavaks. Siis andsin ma wanaherrale kätt, kuna see minu kaenasse tõmbas ja oma armsaks wäimeheks nimetas.

Keegi tuli parunit saali kutsuma, ja ka mina läksin tantšijate sekka. Üsjakohane oleks siin tähendada, et mu pidutuju iga silmapilguga kaswas, sest napsid, õlut ja kange wein hakkasiwad oma kohut täitma.

„Richard,“ ütles mulle parun M., kui ta natukesel aja pärast piduliste seast jälle minu juurde tuli. „Minu wõõrad on kuulda saanud, et sina siin oled, ja nõuawad, et ja oma ilusa häälega mõne laulu laulaksid. Tantšule tehki praegu wäikene waheaeg.“

„Laulaksin?“ kostsin mina.

Ja juba istus üks neiu — küllap see wist paruni laste koolipreili oli, klaveri taha ja küsis minult, mis laulu ma laulda tahwat, tema saawat kaasmängu toimetama.

„Ma laulan ühe laulu peast,“ kostsin mina. „Kui teie aga kaasa tahate mängida, siis wõite seda teha, minu laulu see sugugi ei eksita.“

Ning ruttu algasin ma tuttawat:

„Laf' aga meie Viisu tulla!“

Ma laulsin niisuguse waimustusega, et aina-ruudud põrisesiwad ning proud ja preilid ehmatuse pärast „uuh“ hüüdsiwad. Ka klaveri taga istuw preili oli nii kohkunud, et ta oma kaasmängu ei alganudki. Poleks talle ka palju aidanudki, sest keegi ei oleks ta mängust minu hääle kõrwal toonigi kuulnud.

Kui ma laulu lõpetanud, nägin ma, et herrased imestuse pärast käsa kokku löiwad ja mõned proud sohwade peale langesiwad. Üleüldine waimustus oli ka liig suur.

„Wäimees=poeg,“ ütles mulle wana parun seepeale, „teie olete täna pagana heas tujus. Aga ärge nalja liig — põnewaks laske minna. Miks te sarnast Eesti tralli=laulu laulsite?“

„Kingssepp, jää oma liistude juurde,“ kostsin mina.

Ueeste algas tants. Ka mina tegin ühe waltsi ligi ja keerutasin wiis kuus lorda üle libeda põranda. Preilikene aga, kellega ma tantsisin, wäsis nii wäga ära, et ta hea tuuri eest tänadagi ei suutnud. Paar teist naesterahwast sõjastasiwad aga teineteisele kõrwa, ma tantsida ja trampida nagu päris kingssepp!

Kui nüüd paarid reastikku ja käsi-käes ümber saali jalutama hakkasiwad, jooksis keegi noor wallatu preili minu juurde, lõi mulle tuulelehwitajaga õla peale ja ütles: „Teie olete weel jämedam kui päris kingssepp!“

„Kätte, kätte, kätte!“ hüüdsin mina ja lasksin talle üle põranda lingu järele. Seejuures juhtusin ma aga, kui jälle seisma jäin, kogemata jalgadega ühe naesterahwa kleidi pika saba peale jääma, ega pannud seda tükil ajal tähele. Korraga tuli üks sirge ohwitser minu juurde ja ütles pilgates:



„Ütelge, kui kaua tahate oma suurte jalgadega selle preili kleidi peale seisma jääda. Teie teete tõeste kõlbmata tempusid, parun!“

Rüüd astusin ma muidugi ruttu kõrwale ja lasksin preilikese jälle edasi minna. Ohwitserile aga kostsin ma:

„Arge pahandage, noorherra! Kas see minu süü on, et preili oma saba-lipata nii pikalt järel lasseb jooksta! Kõneleme parem teist juttu. Rae, misfugused saapad teil jalas. Kes need imelikud tupid teile tegi? Pärts wuſſeri-töö, noorherra! Geldetene, kas need kellegi sääred on? Ja misfugused põiad!“

Ma kumardasin maha ja hakkasin ta paremast jalast finni, et ta talda weidi näha saada. Põrand oli aga liig libe ja ohwitser prõntsatas maha. Ta oli aga wälguſiirusel jälle püsti, nii et tema kukkumist wististe keegi tähele ei oleks pannud, kui mitte prõnts kaunis wali ei oleks olnud.

„Teie olete pärts — karu!“ ſoſistas noorherra wihast kõhijewa häälega, „kui teil weel wähegi autundmuſt on, siis tulge minuga kõrwalisesse kambriſſe!“

„Ma palun andeks, et teie kogemata maha kukkusite,“ kostsin mina. „Aga kõrwalisesse kambriſſe ei tule ma teiega mitte. Ma tean ju, mis te' tahate: mind turelli peale kutsuda. Ma olen walmis. Ükskõik kas pistolite, puſſide wõi Kruppi ſuurtükide peale.“

Ring ſeega pöörasin ma talle ſelja ja läksin ſaali teise külge. Seal tuli mulle wana parun M., üheſt lähedal olewaſt toaſt wälja astudes, waſtu.

„Imelik, et teie Emiliet weel ei ole ära tundnud,“ ſoſistas ta. „Praegu ei ole ta enam ſaalis, waid wiibib üsna haiglaſel olekul ſeal toas. Ta ſoowib teiega kõnelda; ehk lähete tema juurde.“

„ſſeenefest mõista lähen,“ oli minu waſtus, ſest ma püüdsin wõimalikult pea wihase ohwitseri ſilmast kõrwale peafeda, kelleſt ma kõiksugu paha kartſin. Tähendatud kambriſſe astudes, tuli mulle ilus ſirge preili waſtu.

„Richard, ja oled minu hoopis ära unustanud! Kas tead, papal ei ole midagi ſelle waſtu, et —“

Ja siis oli preili mu rinnal ja fofistas mulle suud filmad mahedaid armastuse-sõnu täis. Kui midagi minu sooja pead weidi wõis jahutada ja mulle mõtte tuua, et ma oma naljale tõrd lõpetust peaksin tegema, siis oli see just asja praegune imelik seisutõrd ning ilusa preili hell kaelus-tamine. Ma lõin kartma. Dige peigmees wõis mu ju ära murda.

"Austatud preili," ütlesin ma kindlal häälel, "teie effite! Mõõtu wõin ma teie jalast küll wõtta ja teile tore-dad pulma-kingad teha, aga teiega abielusse heita — jeda ma ei wõi; sest waatke, mina ei ole ju parun Richard Gar-ben, waid kingsepp Adam Trips!"

Ring seega tõmbasin ma kätte näo eest. Enne aga, kui preili karjatada ja minestusesse langeda sai, kisti kambri-uks väljaspoolt suure rutuga lahti, ning läwel seiswad: wana parun, noor ohwitser ja kõik teised pidulised — pea pea kõrwal. Parun M. hoidis lahtist kirja käes ja karjus:

"Siin kirjutab mulle parun Garben praegu wabanda-des, tema ei olla haiguse pärast pidule wõinud tulla — inimene, kes ja oled?"

"Kingsepp Adam Trips T. uulitsalt!" kostsin mina.

"Wõite ta kinni, tooge minu pistolid, appi, appi, — misjagune häbi minu majale!" karjus parun meeleheitlike wihaga. Mina aga panin pool uimase preili tooli peale istuma ja hüüdsin:

"Soowin fakstele head ööd ja veel paremat amiseeri-mist! — mina lähen koju!"

Kende sõnadega panin siis kui nool kambri teisest ukselt välja, tõmbasin eesttoast kübara ja kasuka kätte ning olin lähemal filmapilgul maja eestkojas.

Sunnetuseks oli aga koja-uks juba lukus ja wõti ei olnud ees. Mis nüüd? Kuski! peab aga välja peafema," mõtlesin ma, hüppasin siis pahemat kätt kitsast trepist ülesse, jõudsin ühte tühja tupp, jooksin edasi — siis — siis aga kadus põrand minu alt ja ma kaotasin meelemõistuse. —



Rauge peawaluga ja hirmsaste walutawate liigetega ärtasin ma jälle elule — kui kauase aja järele, seda ma ei teadnud. Riisama wähe teadsin ma, kus ma wiibisin ja mis minuga sündinud. Piltane pimedus walitses minu ümber, ma lödijesin külma pärast. Digades ja ägades hakkasin ma ennast püsti ajama. Imelik! Ma piherdasin iseäralise pehme materjali sees, mis muud ei wõinud olla, kui jahu. Aga mitte kuskil põrandale peal ei olnud ma omas



Imelik! Ma piherdasin nagu iseäralise pehme materjali sees, mis muud ei wõinud olla, kui jahu.

jahu-hunnikus, waid, nagu ma aru hakkasin saama, kuski riista, mõne laia tündri sees.

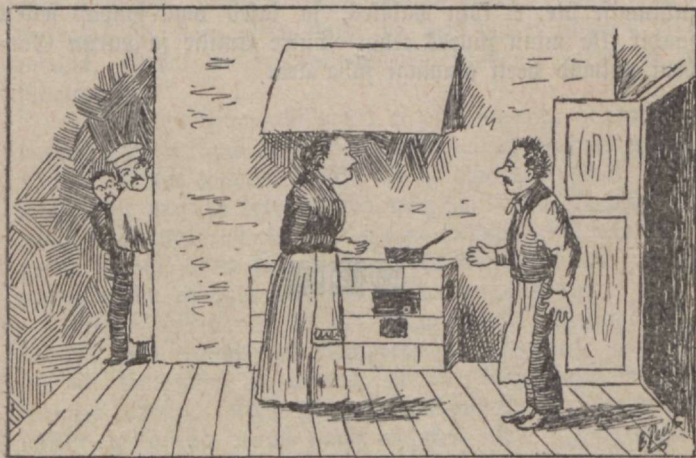
„Bassjalu,“ mõtlesin ma; „meie oleme mõnest lahtisest keldri-luugist, nagu neid ju kõõkides põrandate sees on, alla kukkunud ja jaha-tonni sadanud. Jumalale tänu, et me palja põrandale peale ei langenud!“

Kuna ma tonnist wälja hakkasin kobima, kuulsin ma enese pea kohalt inimeste-häälesid, kes wahetewahel hüüdsi-

wad: „Ärtu trump,“ ehk „pada aitab,“ ehk „risti lamooriga!“

„Ka see on hea, et inimesed weel ülewal on,“ mõtlefin ma, „ehk peafen ometigi kord siit põrgu majast.“

Ja nüüd hakkasin pimedas keldris treppi otsima, leidfin ta ka wiimaks ning ronisin üles, kübarat, mis haledal kombel oli ära muljutud, käes hoides ja kasutat dlale wõttes. Peaga lükkasin siis luugi lahti ja jäin, sügawaste hinge tõmmates, wiimse trepi-astme peale seisma.



„Kes te' olete?“ küsis ta.

Dma sahis juuste-, jahuse näo- ja riietega wõisin ma küll weidi kentsakas wälja näha, sest kolk ja toapoijs, kes kõõgis kaarta mängisiwad, hakkasiwad nagu ühest suust karjuma, wiskasiwad kaardid laua alla ja pistiswad tuule kiirufel paktu.

Aga üks inimene ei põgenenud minu eest! See oli üks naesterahwas, ilus, ümargune ja armas nagu ingel! Ta oli kõrwal olewast toast sisse astunud ja seisis keset põrandat liikumata paigal!



„Kes te' olete?“ küsis ta.

„Adam Trips!“ kostsin mina.

„Mis te' siit otsite?“

„Teid, kallist emand!“

Lugeja tehku minu jutule ise lõpp. Ma ei ütle enam muud, kui et M. jaksate julge emand poole aasta wältusel tõeSte minu armsaks abitaasaks sai, kellega ma, nagu jutu üleskirjutaja tunnistada wõib, kõige õnnelikumat abielu elan. Parun M. juures käisin ma oma Mardi-dhtu naljatusi andeks palumas; ta ei olnud enam sugugi wihane, naeris kentsaka juhtumise üle, et kõht wabises, ja lases oma saapad sellest saadik ikka minu juures teha. Tütre Emilie ja parun Garbeni pulmad peeti ammugi juba ära.



## Rätsepa kosja-kawalus.

Kosjamoor kuulis, et ma rikast naist soowida, ja juhatast minu ühe elatanud piiga juurde, kes Tallinnas Liima peal, Israeli uulitsas, omas majas elada. Peale selle, et ta kassa ja koeri armastada ja neid enesel tosinate kaupa pidada, olewat ta igapidi mõistlik inimene, lahke ja hea südamega.

Miks ta siamaani meest ei olla saanud, olewat teadmata; wist walinud ta eluajal liiga palju ja jäänud wiimaks ilma. Minule wanale poisile oli ta aga kui loodud. Tema warandust majaga kokku wõida vähemast wiie, kuue tuhande peale määrata, sest ta olla eluaja rikkaid saknu teeninud ja proua surma järele ka oma jagu pärandust saanud. Kolmat aastat elada ta oma wäikeses majas wagusat elu.

Soo! See oli siis kõik wäga hüwa! Pagana pihta, kui ma weel wanas eas majaperemehets saaksin! See mõte oli nii kõdistaw, nii armas, et ma kosjaplaani filmapilt walmis seadsin. Kohe järgmisel pühapäewal „wiskasin enese wiski“ ja otsisin wana piiga majakese üles. Suba eeskotta astudes kajas mulle toast koerade, koerakeste ja kutsikate haukumine ning kasside ja kassi-pojukeste kiumumine ja niugumine wastu. „Jäle kontsert küll, aga mis toft,“ mõtlesin ma, „kui ma kord majas peremehets saanud, küll ma siis kutsudele ja kiijudele näitan, kudas neil Tiigiwesti tiigis aukituse laul meelest ära läheb.“

Kõõgis pingi peal norstas suur tugew wanamees nii wägewaste, et tahm pliidi-katuse küllest maha sadas. Sellest läksin ma mööda, koputasin elutoa ukse pihta ja astusin sisse. Pool tosinat suuremaid ja wäikemaid kutsikaid jooksis mulle tilgates wastu, niisama palju kassa hakkasiwad mind saba



wääneldes ja filmi pilgutades ümber piirama. Aitua ääres istus väifene musta peaga naesterahwas, umbes 35 aastat wana, tõsise aga õiglase näoga. Ma olin küll ilmas ilusmaid naesterahwaid näinud, aga see jäi mulle kohe nii armsaks, mu süda lõi kohe lõftele, sest maja ja raha, mis tal oli, tegiwad ta minu meelest ingli-ilusaks. Ma hakkasin „niksufi“ tegema. Koortele, kes mulle kurjaste järte kallale tükkiwad, sõhwasin korra pahemale, korra paremale poole, aga



Ma hakkasin „niksufi“ tegema.

nii õfawaste, et naesterahwas ka seda minu „niksudeks“ pidas — rätsepal on tuttawal wiisil wäledad liikmed.

Süis ütlesin ma piigale oma nime, wõtjin lahke soowi peale istet ja algasin ladufaste igapäewasti juttu, sest lobisemise peale olen ma meister. Et neiu iseäralist rõõmu teha ja tema filmas armu leida, kaapasin pörandalt neli kassi ja kolm kutsikat sülle, ja hakkasin neid hellaste paitama, nagu oleksiwad nad mulle kes teab kui armsad. Ühel kutsika-näsfil oliwad nii terawad hambad ja kassidest kriimustas mind üks nii walufaste, et ma seda neile jaatanatele mingi hinna eest

kätte maksmata ei võinud jätta. Riisu saba juhtus mulle pihku; salaja näpistasin ma seda dige näpistamise moodi. Di, palasilk! tõstis ta renu nüüd nutuhäält!

„Kuulge, kuulge, teie teete ju minu Wankale häda!“ ahastas neiu Roosa, nagu ta nimi oli.

„Ei sugugi,“ vastasin mina, „ta nutab wiist rõõmu pärast, et nii tubli mehe süles võib istuda.“



„Kuulge, kuulge, teie teete minu Wankale häda!“

Ääri-meeri mööda hakkasin ma siis oma eesmärgi poole tüürima. Ma jutustasin talle oma eluloo ära, kõnelesin, et ma aus ja tubli mees ning osaw meister olen. Lõpetas andsin siis teada, mis nõuga ma täna siia tulnud.

„Teie olete siis ameti poolest rätsep?“ tähendas piigatene nina kartsutades, kuna ta mind nii ülvalt alla silmitses.

„Rätsepp olen ja rätsepats jään,“ oli minu waimus-  
tatud vastus, „ja kas teate mis sugune rätsepp veel!  
Ma ütlen teile, terwes Gestis ei ole niisugust rätsepat.“



„Sü, see on väga paha,“ ütles Roosa, „ma olen enesele nimelt põhjusemõtteks teinud, iialgi rätsepale mehele minna. Mis pärast? Nad on peale halpuse kõik arad kui jäneped ja nad kõik on, nii palju kui mina olen näinud, jõuetunud kui wanud mehed. Rätsepad ei suuda naist ei elutormide, ei muude õnnetuste vastu kaitsta. Näituseks elan mina Tallinna kõige kardetawamas, tumedamas nurgas, kus ja ühelgi õõsel julge ei wõi olla, et rööwliid ja mõrtsukad sisse ei tungi. Mina ise olen väga ara werega. Ulatine hirm lukulõhkujate ja kaelalõikajate eest piinab mind. Wõtan ma rätsepa meheks — Jumal teab, ma sureksin hirmu pärast juba enne kui rööwliid atnatest sisse pääsewad. Ma pean enesel kalli palga eest tugewa mehe julaseks, kes kõõgis igal õõsel magab. Lähen ma mehele, siis peab ometi mind mees kaitsta wõima.“

Ma tõusin tooli pealt üles ja ajasin enese sirgete. Mu silmad pöörlesiwad nagu kasakal peas.

„Nuline neitji!“ hüüdsin ma käsa rusikasje tõmmates ja käewarwja wälja sirutades. „Mina olen küll teha poolest ta kõhn ja wäikene, aga jõudu on mul kui elewandil ja julgust kui indianlasel — uskuge mind! Tungigu siia wiiskümmend Jüri Kummu ja kats korda niipalju teisa masuurikuid sisse, ma punuma ei pane, ma raiun nad oma rusikatega kõik nii furnuks, et nad imeks peawad panema!“

Neiu Roosa raputas põlastawa ja kahtlewa naeratamisega pead.

„Seda ma ei usu,“ ütles ta kindlaste, „ja parem on, kui meie kosja-asjast enam sõnagi ei kõnele. Mina jään oma põhjusemõtte juurde kindlaks: rätsepat ma meheks ei wõta! Mitte sõna enam, ma palun teid!“

Püüdsin küll weel korrutada ja kinnitada, et ma kõige tugewam ja julgem mees Tallinnas olla, aga kangekaelne wanatüdruk jäi oma otsuse juurde ja ma pidin häbi ja kurbusega lahkuma.

Tulise pihta, mul oli nii kahju et! Oma nõu maha jätta ei tahtnud ma mingi hinna eest. Ma hakkasin mõtlema ja sonima, kuida abi saaks. Kolm päewa pidasin ma ööd ja päewad aru, siis oli plaan käes, abinõu leitud.

Lugeja peab nimelt teadma, et ma sugugi loll pois ei ole. Warsti saab igaüks näha, et mu plaan kaval ja mõjuv oli. —

Järgmisel pühapäeval lätsin ma wanapiigale teist korda külaliseks. Ta tegi suured filmad, mina aga tegin, nagu ei paneks ma seda tähelegi. Palusin wabandada, et ma teda waatama tulnud, ütlesin, et mul tema koerad ja kassid väga armsaks saanud ja et ma, kui lubataks, nende seas paar tundi hea meelega löbu otsiks. Kosja-kraamist ei lausunud ma enam sõnagi. Koosafene oli kaunis mahe ja lahke, sest tal näis, koertest ja kassidest hoolimata, kodu igaw olevat ja ma olin lõbus feltfiline.

Jutu sees tähendasin ma, et mul kodus ilus wäikene jüdi-puudlikene olemat, kelle ma hea meelega temale soowiks kinkida. Ma ei olla aga koerakest selle pärast kaasa toonud, et ma ei teadwat, kas kingitust vastu tahetawat wõtta; preilil omal olla juba sarnasid loomi küllalt.

„Oh, isand Piht,“ hüüdis neiu Koosa elawalt, „minul ei saa neist siiski küllalt, kui mul tats korda nii palju oleks, kui neid juba on.“

„Soo,“ kostsin mina, „see rõõmustab mind väga. Ma olen õnnelik, et teie mu kingituse vastu tahate wõtta. See olgu meie edespidiise sõpruse märgiks. Kui te' soowite, siis saadame teie sulase kohe kutsika järele. Ma annan talle jedeli adresliga ligi ja kirjutan, et mu õpipoisid Bella temale kätte annawad.“

Piigafene oli selle nõuga täitsa rahul. Sulane, nimega Mats, seesama keda ma kõõgis minewal korral näinud magawat, saadeti kohe minu koju kutsika järele.

Rüüd oli aeg kätte jõudnud, kus ma oma plaani wõisin proowima hakata. Ma wilistasin afna juures kaunis tugewaste. Seda tegin ma neiu teada koerte kohta, mul enesel oli aga teine otstarbe teatawal. Paari minuti pärast sündis midagi, mis mulle eneselegi lõpmata kentsakas ette tuli . . .

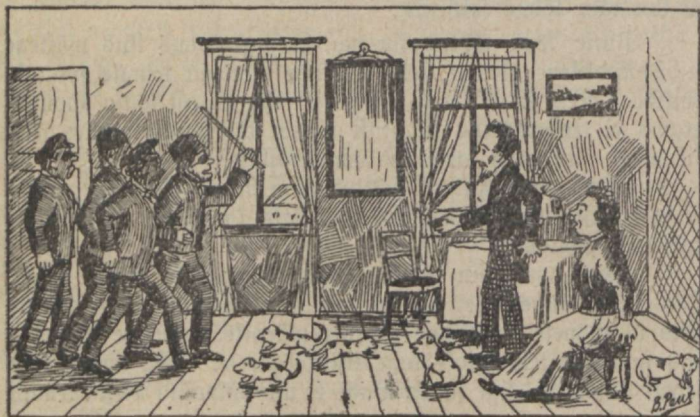
Uks läks korraga lahti ja sisse tungiswad suure rüsinaga: kolm, neli, wiis tugewat meest, mustaks määratud metsliste nägudega.



Viigakene oli ehmatuse pärast keeletu. Ta ei saanud sõna suust, ei häälekest rinnast. Värisedes oli ta tooli pääle langenud. Nüüd oli minu tund tulnud.

„Keitsi Koosa!“ hüüdsin ma vägema häälega. „Arge tartke midagi! Mina olen ju ka veel siin! Wadake aga pealt, kuida need seitse kelmi kaovad! Pange tähele, mida rätsepa rusikad toime võivad saata!“

Beerand tunniga olivad kõik seitse toast ja hoowiwärawast väljas... Ega mulle kelmidest ju keegi tõsiselt



Uks läks korraga lahti ja sisse tungiswad suure rünnaga kolm, neli, viis, tugevad meest, mustaks määratud nägubega.

wastu pannud. Olivad ju kõik minu head sõbrad, seitse rätsepa kõik lustilised, nalja-armastajad poisid...

Kui kelmid hoowiwärawast välja olivad kihutatud, astusin ma ähkides ja puhtides tuppa tagasi. Meiu Koosa astus mulle waimustatud näol vastu ja pigistas mu kätt.

„Isand Piht,“ ütles ta siirupi-magusa häälega, „ma tänan teid! Teie olete suur mees! Ma olen teile waranduse, wahest ka elu wõlgu. Tuhat tänu teile armas sõber.“  
Ma kumardasin.

„Kord oli teil minu kohta iseäraline nõu,“ ütles ta siis häbelikult, „kui teie oma mõtteid ei ole muutnud, siis ei oleks mul selle vastu enam midagi —“.

„Roosa, armas Roosa!“ õistafin ma ja tõmbafin piigakefe rinnale.

„Jaak, armas Jaak!“ kogeles tema vastu.

Koerad haukusiwad, kassid niugusiwad — oh, meie olime nii õnnelikud!

Nüüd ilmus fulane siidipuudliga.



„No nüüd on kurat lahti! Nüüd murefeb enesele suure woostri-koera ka weel kaela!“ urises fulane.

„Mis ma sellest enam hoolin,“ ütles Roosa, hellalt minu habet silitades, „mul on ju nüüd kõigist kõige armsam kutsufene käes — ära pane pahaks, Jaak!“

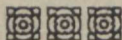
„Ja mina leidfin ilusa wäikese kiiu,“ oli minu õnnelik kostus.

Wana fulane wahtis wõõriti meie kallistamist pealt.

„No nüüd on kurat lahti! Nüüd murefeb enesele suure woostri-koera ka weel kaela,“ kuulsin ma teda habemesse urisewat. — —



Koosa ja mina oleme praegu õnnelik abielupaar. Alles teisel abielu-aastal tunnistasin ma temale oma kotsjakavaluse üles. Ta torises natukene „pettuse“ üle, andis aga varsti järele, naeriski hullu nalja üle, ja ei kahatse täna päevani, et ta rätsepale mehele on läinud. Peale ühe koera ja kassi oleme kõik teised ära kaotanud. Väikese maja Iisraeli uulitsas müüsin ära ja ostsin suurema Kasfijabas. Lõpeks lugejale teatuseks: ma teen kõikjagu rätsepatööd üliodavalt ja ülihästi!



## Wiiirastus.

Iwan Karlowitsch Minutini uus korter oli Wäikeses Mia uulitsas, maja kolmanda korra peal. Kohe teise päewa hommikul pärast sissekolimist silmas ta wastas seiswa maja neljanda korra akna peal midagi, mis talle asja andis jüdamest õnne tänada, et ta süia korteri saanud. Iwan Karlowitsch oli näitleja, ja kunstnikud armastawad tuttawal wiisil paleusi. Ning Minutin leidis nimetatud akna pealt oma paleuse.

Üks neiu, nii ilus, et Iwan Karlowitsch esimesel pilgul tagasi pörkas, nagu oleks talle keegi tugewa hoobi wastu nägu andnud, istus naabrimaja neljanda korra akna taga ja wahtis walgete kardinat wahelt mõttes alla uulitsale. Noormees oli lühikesel nägemisega, iga näo-joonekest ei wõinud ta kauguse pärast uurida, aga pimegi pidi nägema, et see naesterahwas seal ilus, paradiislik ilus oli! Süsimustad käherjuuksed piirasiwad sinakalt läikides ta peent marmorivalget õrna nägu. Mustad särarwad silmad pikkade ripsmete taga; punane roosiuu paisuwate huultega, millede tagant wäikesed helewalged hambakesed nähtawale tuliwad; lumivalge kael, kena täidlane rind ja ümargune lihaw käewars, mille najale neiu sonides pead toetas — kõike seda kokku mõttes wõis iga ilutundja tõendada, et noor neiu päris looduse meistritöö pidi olema.

Neiu istus liikumata paigal. Iwan Karlowitsch pani imeks, kuda ta mitu tundi järgemööda nõnda wagusi istuda wõib. Mitte lordagi ei pööranud ta pead, ei liigutanud kätt. Ta mõtted pidiwad küll wäga sügawad olema. Lõuna eel, kui päikene aknast sisse hakkas paisuma, tõmmati kardinad ette ja neiu pea kadus nende taha. Ohtul sai aga meie



föbrale jällegi õnn ofaks oma paleust afna taga näha. Nüüd oli ta juba elavam. Ta waatas siina-tänna, alla uulitsale, siis pahemat ja paremat kätt, nokutas peaga ja näitas kannelt wõi mingit muud mänguriista mängiwat, sest awatud afnast kostis mahe muusiku-heli alla.

Iwan Karlowitschile tuli rahutu õõ. Kõua ei tulnud tal und filma, ta mõtted käsiwad ilusa naabrineiu poole, piiga kena pilt seisis nagu nõiduw wiirastus ta filma ees. Teisel hommikul oli ta esimene tegewus, afna ette astuda ja üles naabrimaja neljanda korra poole wahtida. Oh, õnne! Seal ta istusgi jälle! Ja jälle nii sügawas mõttes, nii wagusi sonides, liikumata paigal. Lõunal kadus ta jälle kardinat taha, õhtul tegi ta jälle muusikat. See kestis nõnda mitu päewa ja Iwan Karlowitsch ei wäsinud wahtimast, imestamast, ohkamast.

Kuda neiuga tuttawaks saada? oli nüüd tema esimene ja wiimane küsimine. Ja tuttawaks pidi ta temaga saama, maksu mis maksab. Asjata ootas ta, kas neiu kord ka wälja läheb. Ta tahtis tema kehakuju näha ja tema nägu ligemalt waadelda. Sügaw igatsus wõttis noore näitleja südames maad. Tundide kaupa kõndis ta uulitsal edasi-tagasi, filmad maja-ukse poole pöördud, kust neiu wälja oleks pidanud tulema, aga kõik jäi ilmaaegseks waewaks.

Uga ometigi wiimaks! Ühel pühapäewa pärastlõunal ilmus ta. Iwan Karlowitsch seisis uulitsa ääres. Südame tuffumine tahtis tal seisma jääda, kui neiu sirge kaju kaja-ustest ilmus. Siis astus ta ruttu mõne sammuga ligemale. Neiu naeratas nii magusaste, nii nõiduwalt, et armastaja nooremehe mõtted segamini läksiwad. Neiu lastis nagu pool kogemata punase roosi maha langeda, ise tõttas ta kergel sammul edasi ja kadus warsti ümber uulitsa nurga. Iwan wahtis talle segaselt järele, siis wõttis ta roosi maast, surus huulte wastu ja hakkas neiuale järele ruttama. Ta ei saanud teda kätte, ta oli rahwamurruks kadunud. Ehk ta sellepeale küll paar tundi neiu maja ees luuras nagu soldat wahi peal, ei läinud tal mitte korda, oma paleuse tagasitulekut näha. Waewalt oli ta aga oma korterisse läinud, kui

juba kena fuju jälle vastas seiswa maja afna peale ilmus. Meiu seisis seekord ja waatas, nagu Swan Karlowitsch suure rõõmuga tähele pani, otse tema afnate poole. Ta wõttis roosi ruttu rinnast, astus afna ette ja joomastatud pilgul üles neiu poole wahtides andis ta diele palawaste suud. Piigakene löi filmad maha, naeratas ja astus afna tagant eemale.

Swani süda õiskas. Et neiu tema wastu mitte täitfa ofawõtmata ei olnud, jeda oli ta ilmutanud, aga mis nüüd waja teha, et temale läheneda. Piika arupidamise järele jõudis noormees otsusele, esimest katset kirjalkult teha. Ja warsti rändas magufaste lõhnam armastusefiri täis waimustuse-sõnu neiu korterisse. Swan ei tundnud küll neiu nime, aga ta näitas oma wana passijale, kuhu kiri waja wiia, ja see toimetas asja hästi: neiu wõtnud, nagu ta tagasi tulles kõneles, kirja sügawa punastamisega wastu ning lubanud wastuse pea tagasi läkitada. Swan Karlowitsch oli kirjas muudugi palunud ja küsinud, kas ta neinga kudagi kofku ei wõiwat saada. Wastus roosafarwalise paberi peal tuli ja andis talle lühidelt teada, et neiu teda homme õhtul külaliseksi ootawat. Kirja all seisis nimi Juliette Verdioz. Swani paleus oli siis prantslane.

Kiri pani näitleja meele nii liikuma, et ta õhtul teatris lõpmata halwaste mängis. Aga wiimase raske hoobi andis talle weel see ehmataw nähtus, et ta Julietted ta teatris filmas! Meiu istus esimestes ridades. Kui Minutini film kogemata ta peale langes, nokutas ta naeratades tasakeste pead, nagu tahaks ta mängijat julgustada. Aga just see naeramine ja peanokutamine oli keewawerelise näitleja õnnetus. Ta kaotas sõna, jäi kinni, kogeles poolikuid sõnu ja lugu lõppes sellega, et tema armetumal kombel wälja wilistati.

Teise päewa õhtul ei olnud Swanil mängida. Ta wõdis siis armastatud neiu kufet täita. Nagu palawiku-haige oli ta terve päewa. Juba lõuna ajal hakkas ta ennast ette walmistama, riidesse panema ja ehtima. Ja kui siis õhru määratud minetu-tunniga tuli, astus ta pool uimaselt üle uulitsa naabrimaja poole. Wiimase trepi lõpul pidi ta laua



seisma ja puhtama, et jõudu ning julgust koguda. Viimaks helistas ta selle ukse talle, mille peal nimefiri „Juliette Verdioz“ seisis.

Wana lahke näoga naesterahwas avas ukse ja lastis külalise sisse. Kui Swan Karlowitsch üleriided väikeses eeskojas ära pannud, näitas wanakene käega pahemal käel seiswa ukse poole, ise astus ta teisjale. Nagu näha, tundis ta noortmeest ja näitas tema tulekut oodanud olevat.

Minutin astus tähendatud uksest, mis praokile seisis, kohmetanud olekul sisse. Hele tulewalgus, mida lae all rippur gaasi-kroonlühter wälja laotas, paistis talle vastu. Kaunis suure, üheste sisseasetud kambri tagaotsas, akna lähedal, istus pehme leentooli peal Juliette Verdioz, Minutini inglililul kirgliselt armastatud neiu. Ta oli kõige kenamas riide-ehetes. Taewakarwa sinine, pitsidega ehitud atlas kleit ümbritses ta saledat keha, mustade juuste sees walgendas theeroosi kollakas-walge õis, kaelas ja käes hülgasiwad kullaja pärli ehted. Heledal tulewalgusel tuli tema õrn ilu seda nõiduslikema wõimuga nähtawale.

Swan Karlowitsch kumardas nagu kuninganna ees. Kohmetult jäi ta ukse juurde seisma. Ükk aega waatles ta teda paigal seistes, nagu ei julgeks ta sarnasele pühadusele läheneda. Neiu nägu oli tõsine, mõttes, just nõnda, nagu Swan teda aknal nii sagedaste näinud istumat. Ta ei wadandunud külalise poole, waid oma ette maha. Minust sõna ei tulnud ta huultelt.

Swan Karlowitsch arwas, et neiu tema sisseastumist ei kuulnud, ning astus paar sammu edasi. Juliette jäi paigale, wagu ja wait. Imelik! Minutin ei teadnud, mis teha. Viimaks mõttis ta julguse kofku ja algas:

„Ausstatud preili, ma olin nii julge ja tulin teie lahke kutse peale siia, et oma ammugi ihaldatud palawat südamesoowi, teiega lähemalt tutwaks saada, täide saata.“

Neiu jäi endisesse olekusse. Mitte sõna ei kostnud ta, fordagi ei pöörnud ta filmi nooremehe poole, mõttes ja tõsijelt wahtis ta maha. Minutin oli kõige suuremas kitsikuses.

„Teie näite sügawas mõttes olewat, preili Verdioz,“ algas ta fogelbades uueste, „wäga kahju, et ma teid effitan, aga mind juhatasti siia ja teie kirjast oli praegune tund nime-tatud. Kui teie soovite siis lähen ma jälle tagasi ja tulen hiljemine. Ma palun, preili, koostite mulle ainus sõnagi!“

Asjata! Keiu ei muutnud oma olekut karwa sõrd. Ta ei pilgutanud filmi, ei liigutanud huuli. Külmaräriin käis Minutiniil teha üle. Oli tema paleus wahest — kurt ja pime kah! See oli aga wõimata; uulitsal ja teatris oli ta ju kui igapidi terve inimene ilmunud. Mis tal küll praegu wõis meeles ja mõttes olla?

„Ma saan aru teie waitolemiseft ja tõsidsuseft,“ ütles Swan Karlowitsch pika piinliku waheaja järele sügawaste ohates. „Teie tahate mind karistada, et ma nii hulljulge olnud, teile läheneda, teie sõprust, teie osawõtmist otksides. Ma ei ole ju jeda wäärt. Ma ei saa isegi aru, kudas mul see lõpmata julgus wõis olla, teie poole oma filmi tõsta. Aga mida wõin mina selle eest, et teie mu meele, mu mõistuse, mu hinge esimesest nägemiseft saadik nõiduslike wäega ära täitsite, põlema jüütasite, raugemata, ilmfustumata lõktele. Keiu Verdioz, ma olen teie wang, tehke minuga, mis te tahate, nuhelge mind, surmake mind, ma olen kõigega rahul! Juliette, ma armastan teid nii palawalt, et ma mõistuse kaotaksin, kui teie minu enesest armuta ära tõukatsite . . .“

Nüüd pikkamisi hakkas elu preili Verdiozi liigetesse tulema. Ta tõstis pead, nokutas paar korda ja waatas pahemale ja paremale poole, nagu ärkaks ta sügawast uneft. Nooremehe meeleft, kes wärisedes eemal seisjis, oli aga siiski, nagu ei heidaks ta ainustki pilku tema poole. Kõige kentsakam ime tuli aga weel. Mitte ainust sõna ei lausunud Juliette Minutini palawa armuawalduse peale; selle asemel hakkas ta aga korraga — muusikat tegema! Ta hoidis süles wäikeft mängutoosi; sõrmed hakkasiwad selle wänta ajama . . .

Swan Karlowitsch wärises. Oli ta armutene korraga nõrgameelseft jäänud? Ainult sel mõttel wõis tema imelist olekut seletada.



„Juliette!“ hüüdis Minutin hirmuga. Ta jooksis neiu juurde ja sirutas käe tema järele välja. Sel filmapilgul kustus kroonlühter lae all järsku ära. Piltane pimedus walitses toas. Juliette mängis edasi. Mängutoosi pehmed toonid helisesiwad salaliselt läbi pimedada toa . . .

Iseäraline äraseletamata hirm tekkis Minutinile südamesse. Ta meelest oli, nagu oleks ta ära nõiutud, nagu wiibiks ta tontide asupaigas. Seal korraga wõttis wäikene pehme käetene tema käest kinni ja hakkas teda edasi talutama. Ta ei pannud vastu. Teda wiidi pikkamisi pimedast toast välja, siis jälle kustilt uuesti sisse. Ta astus wäikesesse heledaste walgustatud saali. Tema talutaja oli pisikene musta peaga ilus poisikene, kes kelmi naeratamisega tema poole üles waatas ja nüüd ta käe lahti lastis.

Hele walguš kenas, punaste mööblitega ehitud saalis peletas Minutini filmi; aga ta peaarud kippuwad segi minema, kui ta toas sohwa peal üht naesterahwast nägi istumat, kes keegi muu ei olnud kui jällegi — Juliette! Juliette siin, Juliette seal! Arusaamata mõistatus, nõidusline wiirastus! Wõimata oli, et neiu nii ruttu teisest kambriist siia istuma tulnud, wõimata ta selle pärast, et saali kustilt muud uht ei käinud kui see, kust Minutin ise praegu sisse talutatud. Ja ometigi istus Juliette seal — keegi muu! Seesamasugune sinine kleit seljas, walge roos mustades lähärjuukstes, mängutoos käes . . .

Minutin pani käed risti ja wahtis hirmunult, nagu tonti nähes, ilusa nõia-neiu poole. Ma usun, ta hakkas mõttes „Ija meiet“ tagurpidi lugema. Preili Berdiaz filmisest teda kelmika naeratamisega tüki aega. Wiimaks, kui nooremehe nägu ikka pikerahkemaks muutus, hakkas ta heledaste naerma, tõusis üles ja astus Minutini juurde. Kui ta käe teretuseks välja sirutas, astus Iwan Karlowitsch kohkudes tagasi.

„Teie peate mind mõneks waimuks, Iwan Karlowitsch?“ ütles neiu lustilikult. Ma ei oleks arwata wõinud, et teie nii ebausklik oleksite. Tulge minuga.“

Ta astus uksest välja, Minutin sammus temale pool tahtmata järele. Lähemal filmapilgul seisis ta jälle seal kambri, kust teda poisitene Juliette juurest ära talutanud. Kroonlühter põles jälle. Aga püha taewas, wiirastused ei tahtnud lõppeda! Seal ta istus ju, see nõrgameelne Juliette oma mängutoofiga ja nüüd seisis tema kõrwal weel teine Juliette . . . Mõlemad neid üks kui üks, wõta ehk jäta!



Seal istus ju see nõrgameelne Juliette oma mängutoofiga ja nüüd seisis tema kõrwal weel teine Juliette . . .

Minutin ei teadnud kumba ta armastas. Mõlemaid muidugi forraga. Aga mida tahe naesega peale hakata!

Iwan Karlowitsch pani käed näo ette, siis hakkas ta filmi õeruma, nagu tahaks ta imelist wiirastust ära peletada. Nagu unenägu oli kõik, mis ta nägi ja kuulis.

„Iwan Karlowitsch,“ ütles nüüd ühe Juliette pehme hääl. „Kas te' ei wõiks mulle seda armastuse-awaldust forrata, mida te' weidise aja eest mu õele nii tuliste sõna-



dega jalge ette weeretasite? Ma usun, teie ekfifite ja teie sõnad ei olnudki sellele siin määratud, waid minule.“

„Teie muidugi,“ wiikatas Minutin, „teie kõnelete vähemast. Teie imelik öde ei lausunud sõnagi, waid hakkas ainult mängutoofi wäntama. Ma arwan, preili tahtis mind noffida; nüüd hakkas ma sellest aru saama. Kui ma ei ekfi, siis on preilid kaksitud, kelledele loodus nii imekspanemise-wäärt jarnaduse andnud.“

See Juliette, kes kõneles, astus nüüd Minutini juurde, hakkas ta käest kinni ja wiis tema öde juurde.

„Minu öde — herra Minutin,“ esiteles ta tõsijel näol. Tumm Juliette ei liigutanud. Ta wahtis nagu kumagi oma ette mõttes maha. Iwan Karlowitsch pidi praegu aupatlikult kumardama, kui ta järsku tagasi pörkas, filmad suureks ajas ja nii kaebliku ja tõntsi näo tegi, et kõneleja Juliette waljuste naerma pahwatas. Minutin hakkas tumma neiu käest kinni, pikkamisi lastis ta jelle jälle lahti. Siis ohtas ta sügawaste.

„Teie öde on — wahast!“ ütles ta pool nutuse, pool naeruse häälega, „oh mina lambapea, kes ma sellest alles nüüd aru jaan! Kõhe homme ostan omale prillid, minu lühikene nägemine mängib mulle muidu weel mõne hullega wingerpuksi.“

„Minu öde on paraku wahast,“ sõneles Juliette, „ja teie wõtate nüüd küll oma palawad sõnad, mis te' talle kõnelesite, tagasi, olgu küll, et mu waeße ökese wahast süda selle pärast wististe lõhkema saab. Ta oli wäga õnnelik, et teie teda oma afnast nii imestades waatlesite ja koguni märku andsite, et te' oma südame temale kaotanud. Sellepärast istuski mu ökene alati siin afna all. Oh, nüüd on kõik möödas. Wõdi heidate ehk armu mu kalli kaksiköde peale ja wiite ta siiski altari ette, sest temap see ju oli, kes teie südame tüksuma pani.“

„Ei, nii armuheitlek ma ei ole,“ wastas Iwan Karlowitsch. „Teie öde on mind petnud; miks ta mulle ainust märku ei andnud, et tal wäikene kehalik puudus külles on: tal ei ole hinge sees! Mulle on aga armsam, kui ma abi-

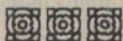
kaasa saaksin, kes minuga vähemast kõneledagi mõistab. Sel põhjusel pööran siis teie poole ja kannan oma endise jüdame-avalduse teile ette. Juliette, kas see ehk võimalik oleks —?“

„Oma õnnetuma õe pärast tahan ma seda võimalikuks teha. Iwan, ka mina ei ole asjata läbi akna vastas seisva maja poole luuranud . . .“

„Juliette!“

Baewalt oli esimene magus musu wahetatud, kui tumm Juliette oma mängutoosiga lustilist waltzi hakkas mängima, pead pahemale ja paremale poole käänates, nagu tahaks ta ennast selle eest muusikaga trööstida, et peigmees truuduse murdnud. Kuju tagant oli wäikese poisikesse naerukõhistanist kuulda. Ta oli wahakuju wedrud üles tõmmanud.

„Anna mulle andeks, Iwan,“ ütles Juliette paludes, „et ma sind oma wahast õega täna natukene tässäsin; see oli sulle karistuseks, et sa ennast tema läbi tässäta lastsid. Minu wäikene wend Louis aitas mul nalja korda saata. Ta pani kuju mängima ja kustutas gaasitule ära. Tule süa, Louis, anna herra Minutinile kätt ja palu temalt ka oma wigurdamine andeks . . . See kuju seal aga on minu õndsä isa wiimane meistritöö. Ta oli wahakujude-tegija ja seisib kaunis kuulsuses. Nasta eest suri ta ja jättis wäikese Louis'i ja minu waestekslasteks, kuna me armsä ema paar aastat ennemalt kaotasime. Isalt pärisime wäikese kapitali, millest mureta elasime. Mis mul sinule weel jutustada on, seda teen theelauas, kus wana Maria meid praegu ootab. Tule, mu armas ! . .



T. MUTSU  
Laenn raamatukogu  
Tallinnas



## Rebaseid teineteise lõksus.

„Ja ma ütlen sulle, ja ei lähe mitte täna õhtul wälja!“

„Ja ma ütlen sulle, ma lähen!“

„Ma ei wõi ega taha iga õhtu üksi nagu wang kodus istuda!“

„Mina ei wõi ega taha mitte päewad otša poes istuda, kui ma õhtulgi ennast weidi liigutada ei saa!“

„Sa jääd täna koju ja mina lähen wälja!“

„Ei, sina jääd koju ja mina lähen wälja!“

„Sa kuri mees! Sa tead, et ma lapsega terweks õhtuks üksina jään, sest tüdruk läks meil täna ära ja uus tuleb alles homme. Keegi ei jää mulle seltsiks. Kas sa tead, kui hirmus see on, terve õhtu ja poole ööd üksi olla?“

„Kui see nii hirmus on, miks sa mind siis lapsega üksi koju tahad jätta? Kuhu sa dieti siis tahad minna, naene?“

Naene kogeles weidi, kui ta kostis: „Ma — ma lähen paariks — see on mõneks tunniks tädi juurde.“

„Ah soo, mina jälle tahtsin mõneks tunniks — onu juurde minna.“

„Sul ei olegi ju Tartus onu!“

„Kas sul siis tädi on?“

„Emand Linde punastas kergeste ära.“

„Sa tead, et ma oma wana sõpra, emand Kaspari, wahel tädiks nimetan,“ ütles ta ning lisas ruttu juurde: „Ülepea on ju ükskõik, kuhu ma lähen; ja tead, et ma pahale teele ei astu. Wõi ütled sina mulle iga kord, kuhu sa lähed? Näituseks täna: kuhu tahad sa täna minna?“

„Sõbra Kikase juurde.“

Nad waatasiwad uurivalt teineteise otsa ja mõlemad lõiwad silmad selle peale maha; wahest saiwad nad üheteise mõtetest ja plaanidest aru. Miks ka mitte. Isand Linde oli eila õhtul tähele pannud, et Maria iseäralise ijuga ajalehest seda kuulutust oli lugenud, milles teada anti, et „Wanemuises“ laupäewal, see on täna, wiimane näofatte-pidu ära peetawat. Ja emand Linde oli kuulda saanud, et Martin õpipoisi poest maske-riiete üürija juures oli käia lastnud. Üks tahtis teist petta. Nad oleksiwad wahest koos pidule minna wõinud ja ka läinud, aga, nagu emand Linde tähendas, oli tüdruk täna ära läinud ja laps ei wõinud üksi koju jääda, kuna ka teist nstawat koduhoidjat saadawal ei olnud. Et aga tänane näofatte-pidu wiimane sellel talwel pidi olema, siis oli mõlemate lust lõpmata suur, sellest osa wõtta. Oliwad ju mõlemad noored elurõõmsad inimesed.

Argu sellepärast keegi arwatu, et kaupmees Linde oma abikaasat ning see teda tarwilisel mõõdul ei armastanud, kui üks teist koju lapse juurde üksi tahtis jätta. Ei poolegi; nad armastasiwad teineteist nii palawalt kui abieluinimesed, kes alles neli aastat paaris olnud, endid weel armastada wõiwad. Ja osalt oli ka see armastus täna põhjusiks, miks üks ühte teine teist pidule ei tahtnud lasta minna ja just ise minna tahtis. Mõlemad mõtlesiwad: Lähed tema — Jumal teab, keda ta näeb ja kellega ta tantšib; oma eest ei kardata ma aga midagi, sest mind ei suuda keegi wõrgutada.

„Täna ei heida ma mitte sinu walju käsu alla!“ hüüdis emand Linde kindlaste; „ma lähen wälja ja sellega on jutt otsas.“

„Wait! Sa ei lähe mitte,“ hüüdis mees wastu ja wihapuna tõusis talle näosse. „Sa tead, et ma wasturääkimist ei falli.“

„Ma ei ole mitte sinu pärisori, et ma ikka ja alati sinu tahtmist ja käsku pean täitma! Ma olen sinu naene ja ma ei lase ennast mitte sinu tujude alla suruda, kas mõistad?“

„Wait!“ färgatas äkilise meelega Linde, „mina nõuan aga käjutäitmist!“



Müüd oli aeg, pisaraid jooksuma panna. Oh, pisarad mõjuvad nii väga meeste kohta! Nagu iga ilus naene, nõnda teadis seda ka meie noorik. Ta ostas väga ärdaste, väga haledaste ja mõjuvalt nutta.

Weerand tunni pärast sündis siis ka, mis pisarate järele ikka sünnib: isand Linde andis naesukelele suud, meelitas, paitas ja — andis naesele luba, „tädi“ juurde minna. Et ta selle luba raske südamega andis, seda võib igaüks ise arvata.

Et mitte mehe umbusaldust äratada, ei pannud emand Linde ennast kodus piduehtesse, vaid ta oli maske-riided juba päeval selle wana tuttawa juurde muretsemud, keda ta „wahel tädiks nimetas.“ Magus musu armulisele abikaasale, kes ohkades lapse fangi ääres istet wõttis, ning noorik hüppas kergel jalal toast wälja.

Isand Linde süda läks õige raskeks. Sügaw waitus ümberringi, lapse ühetasane hingetõmbamine, kella ühetooni-line tiksumine — kõik see tegi tema nii nukraks. Kõige walusam oli aga mõte, et Maria warsti pagan teab selle kätte wahel üle libeda põranda keerutab, ei tea kellega weinilauas istub, ei tea kellega mahedaid sõnu kulutab.

„Olgu mis on — ma lähen ka!“ kähwas wiimats mõte Linde pähe. Ta pidas aru, kuida seda wõimalikult teha. „Bea, see on ju tore mõte — meie wana kojamees ta võib lapse juurde jääda; kortel napsi talle ajawiiteks ning asi on korras. Maske-riided on mul walmis — edasi! Ma tahan oma naese üle walwata — see on õige abikaasa kohus.“

Ta jooksis alla hoowi peale ja pani kojamehele oma soowi ette. Hea südamega wanakene — lapsepoidjaks nagu loodud — ei tõrkunud sugugi wastu, iseäranis weel, kui ta kuulis, et isand Linde ka oma napsi-pudeli tema hoole alla tahtis jätta.

Pool tundi hiljemine oli isand Linde toredas türtlese ülikonnas; ta suudles magawat last, hoiatas kojawanameest magama jäämise eest ning sammus uulitsale, kust ta woorimehena Wanemuisesse sõitis.

Esimene tants oli alanud, kui Linde saali astus. Ta silmitses abikaasa järel ümber. Aga leia siit nii kergeste, teda ja otsid! Suur ruum kirjuid pidulisi, türklasi ja araablasi, mustlasi ja rüütliid, meeste ja naisterahwaid täis ja kõigil mustad näokated ees, walehabemed, walejuuksed! Kui Linde tüki aega asjata wahtinud, aru pidanud, mõistatanud, läks aeg tal wiimaks igawaks; ta astus kõige lähema naesterahwa juurde ja palus teda tantsima.

Ka teine tants läks mööda, ilma et Linde oma abikaasast mingit märku oleks saanud. Juba hakkas ta kahtlema, et Maria ülepea pidule tulnud. Tantsu lõpul wiis ta naesterahwa, kellega ta tantsinud, joogituppa. Pikk laud oli juba ümberringi teiste piduliste käes; ainult tagumisel otsal leidis Linde weel ruumi. Ta tellis limonadi ja õlut. Kuna ta oma naesterahwaga juttu ajas ja naljatas — mis tal väga raske oli, sest ta mõtted oliwad teisel — wahtis ja kuulatas ta ringi, kas ta Maria kuju näha ja tema häält kuulda ei oleks.

Naesterahwa teraw film ja kõrw on tuttawad. Mõnda tuli siis ka, et emand Linde, kes oma tantsijaga tõeste lauas istus, korraga midagi — aimama hakkas. Linde oli praegu kaunis walju häälega naernud. Marial jäi sõna, mida ta oma tantsijale praegu oli ütelda tahtnud, kurku kinni. Kohkudes, imestades, wõõrastades jäi ta laua otsas istuwa suure walehabemega türklase poole wahtima.

„Mu Jumal, mis see oli?“ mõtles Maria.

Linde kõneles.

„Wõin ma nii väga ekhida?“ mõtles Marie.

Linde naeris jälle.

„Ei, ma ei ekhi, see on tema! Ta on pidule tulnud ja lapse üksina koju jätnud. Ja nüüd istub ta seal wõõra naesterahwaga ja naljatab ja naerab . . . Ei, arutas proua Linde edasi, last ei wõinud ta üksi koju jätta, selleks on ta liig ettevaatlik mees. Siiski — miks tuli ta siia? Do, ma tean! Ta arwas wist kindlaste, et ma tõeste „tädi“ juurde läksin ning tuli nüüd siia paariks tunniks neiudega lipitsema.



Dota, seda tahan ma sulle kätte maksta! Mind ta ei tunne nagu ma näen, ja ma oskan oma häält muuta."

"Miks ja nii mõttesse jäid, ilus mustlase neiu?" küsis Maria naaber. "Joo parem! Sinu terwiseks!"

Emand Linde sirutas käe weiniklaasi järele wälja. Ta kandis musta sameti-kamsoli, millel käiseid ei olnud. Pool kogemata langes Linde pill walge, ümarguse, katteta käewarre peale. Ka temal jäi järsku sõna suhu kinni. Paari päewa eest oli tema abikaas triikrauaga oma käewart weidi põletanud. Linde oli wäikest punast haawa näinud, teadis selgeste, et see pahema käe warrel, wäljaspool küllel oli, — teadis selgeste, kuida haawakene wälja nägi. Ja nüüd — sellel mustlase tüdrukul seal just niisugune plekk käewarre peal. . .

"Ahaa! Ma tunnen sind!" mõtles Linde. "Dota, ma tahan sind proowida, kui ilusate ja wõõraste meestega ostad lipitseda ja kui kange sinu truudus minu wastu on. Sa ei tunne mind, seda ma märkan, ja ei wõigi ka aimatagi, et ma siin olen. Ka oskan ma wäga hästi oma häält muuta ning wõõra murdega kõnelda."

Saalis algas jälle uus tants ja pidulised tormasiwad joogi-toast wälja. Emand Linde tantsis esite oma senise kaaslasega, isand Linde oma naesterahwaga. Wiimasel läks aga warsti korda, oma abikaasat tantsule kutsuda. Ja seft saadik ei lahkunud terwel õhtul kumb kumbast. Mõlemate kindel arwamine oli, et teine teda mitte ei tunne, waid tema aga teist üksi. Ja mõlemate kange püüdmine oli, teise truudust proowi peale panna. Üks püüdis mahedam ja libedam olla kui teine, ehk küll iga õrn meelituse-sõna niihästi ühele kui teisele nagu teraw nuga südamesse tortas.

"Niisugune õnn, sinuga tantsida, ilus laps," jostistas Linde abikaasale tantsides kõrwa. "Kas ja kuuled kui waljuste mu süda tufsub!"

"Truudufeta kelml!" mõtles emand Linde, püüdis aga oma wiha warjata ja andis wastufets sügawa, igatsewa ohkamise, kuna ta pea õrnalt Linde õla najale toetas.

"Sa madu," mõtles Linde, "näe kuida ta ohkab ja pea mu õlale toetab!"

„Iseäraline õndsuse-tuju täidab mind, sinu kõrval kõndides,“ sosistas Linde, kui nad käsitäes saalis jalutasivad.

„Päris saatan oled sa,“ mõtles Maria, lisas aga magusalt häälel juurde: „Mees, ära püüa südameid mu südamesse heita!“

„Wõi nõnda armastad sa mind, kaval naesterahwas,“ mõtles Linde südamewaluga.

Tantsu waheajal laskis Linde jootisid ja jookisid lauale kanda ning kentsakas armastlemine kestis uuel hool edasi.

„Waata, kus ta oma raha läbi lööb — wõdra naesterahwaga, ja kui ta mulle mõne uue kleidi peab ostma, siis kõneleb ta alati kõige mõrudama näoga kokkuhoidmisest,“ oli Maria walus mõte, aga waljuste ütles ta:

„Oh, ma jooksin nii hea meelega klaasi wahuweini; ma olen sellega nii väga harjunud!“

Linde õhtas naese himude üle, tellis aga filmapilt pudeli soovitud Prantsuse weini.

Järgmisest tantsust ei wõtnud meie paar osa. Nad jäiwad üksi söögituppa. Seda oliwad mõlemad soowinud. Linde pani käe Maria koha ümber. See laskis seda tõrkumata sündida, sosistas aga, pead häbelikult norgu lastes:

„Oh, ärge tehke mu südant raskets oma õrnuse ja lahkusjega. Mida pean ma teist arwama, herra?“

„Flus saatan,“ kirus Linde mõttes.

„Ma tean, ma hoiain maailma kõige suuremat warandust praegu oma käte wahel,“ algas ta siis wärisewal häälel. „Ma ei pruugi teie nägu näha, et teid lähemalt tundma õppida, waid magusad hääled mu südames annawad mulle tõsise teadmise, et teie, ainult teie mu suurem õnn maailmas olete. Ma ei wõi teisiti, ma pean teile tunnistama, et imeväed mind teie poole wearwad, minu tundmata neiu! Tõhiksin ma nõuda, kui teie mind näete ja tundma õpite, et te' siis minu tundmuste wastu mitte liig osawõtmataks ei jää? Tõhiksin ma seda loota, ehk see lootus küll liig julge on, sest meie näeme teineteist täna esimest korda ja pealegi kaetud nägudega . . .“



Maria süda tahtis armufabeduse pärast lõhkeda, pifarad kippusivad tal wägise filma.

„Wõi see on minu mees, kes mulle igapäew armastust ja trundust tõendada julgeb,“ kaebas ta omas südames. Aga ta ostas enese üle walitseda. Ta tahtis otsani ära näha, kui kaugele Linde asja ajab. Ta neelas pifarad ära ja ütles nii armsa häälega ja nii neiuliku kohmetusega, kui see tal wõimalik oli:

„Ma ei wõi salata, ma ei taha ka enam nüüd salata, et teie hääl, teie olek, teie jutt minu kohta imelikul wiisil on mõjunud. Ma — ma — oh, mu mõtted on nii segi — andke mulle andeks!“

„Minu naene, minu naene, kelle truuduse eest ma oma pea oleksin andnud — see nurjatu madu on minu naene,“ ohkas Linde. Aga ka tema tahtis asja lõppu näha ja hoidis selle pärast oma rahu alal. Ta tõmbas Maria tormiliselt kaenlasse.

„Kas ma tohiksin paluda, minu armas, minu kallid neiu, et teie esite kätte natukeseks ajaks näo eest ära wõtaksite ja teisiks mulle oma nime nimetaksite. Ma palun wäga!“

„Ei, herra, seda ärge nõudke mitte, et ma oma nägu näitan,“ kostis emand Linde ruttu. „Ärge küsige, miks ma seda ei tee, waid usaldage mind ja uskuge, et põhjusel selleks tarwilised ja ühtlasi aujad on. Meie oleme mõlemad kaetud nägudega teineteisele jala sunnil lähenenud, katsume veel kauemine sessel salajal kombel edasi olla, see on minu meelest wäga luuleline ja huritaw. Ka nime järele ärge küsige mitte, — täna veel mitte! Homme — edaspidi saate kõik teada. Mina ei nõua ka teie nime teada.“

Mõlemad teadsiwad, et kella 12 ajal näokatted nägude eest ära wõetaks. See ei tohtinud nende juures sündida. Maria aitas sellest kitsikusest wälja.

„Mul on äge pearwalu,“ hakkas ta kaebama, „ma lähen kohe koju.“

„Muidugi tulen ma teid saatma. Ka mul ei ole enam iseäralist lusti siia jääda.“

Nad läkfiwad. Wäljas oli kottpime ja külma kewasdest wihma ja lumelortsi sadas jäledaste. Lumi oli maast juba ära ja woorimehed sõitsiwad troskadega.

Linde wõttis kahehobuse woorimehe ja aitas naesterahwa kinnisesse troskasse. Näotatted oliwad ifka weel mõlemal ees. Pimedas ei pannud seda kumbki tähele, pealegi oli neil oma piinawate mõtetega palju tegemist.

„Kuhu ma pean sõitma?“ küsis woorimees.

„Karlowa uulitsasse!“ käskis Maria.

„Teie elate Karlowa uulitsas? Ka mina elan selles uulitsas,“ tähendas Linde.

„Seda ma arwan,“ mõtles Maria.

Linde hoidis tugewaste abikaasa piha ümbert finni. See toetas pead tema rinnale. Rõnda sõitsiwad nad sõnalausumata edasi. Rahkordse maja ees, kus Linde pood ja korter oli, laskis Maria peatada.

„Ma elan siin,“ ütles ta oma kaasalisele tasa.

„Smelik juhtumine,“ hüüdis see, „ka mina elan kolmat päewa siin majas ja tulen teiega siin muidugi ka sisse. Minu kallikene, kui teil weel weidi aega oleks, siis tulge — ma palun seda südamest, weidi minu uut korterit waatama!“

„Missjugune hirmus mees,“ hüüdis hääl Maria südames.

„Nüüd ta tahab wõõra naesterahwa ka weel oma abielukorterisse wiia, arwates, et mina weel kodus ei ole. Wõi on ta selle tühja korteri täna õhtuks üürinud, mis teise korra peal tühi oli? Jah, see on õigem. Ja selle nõuga läks ta just pidule, et sealt mõnda wõõrast naesterahwast kaasa meelitada — sinna majasse, kus ta aus naene elab, kus ta laps hällis magab. Jõle mees! Nüüd ei aita enam midagi. Ma lasen ennast lahutada.“

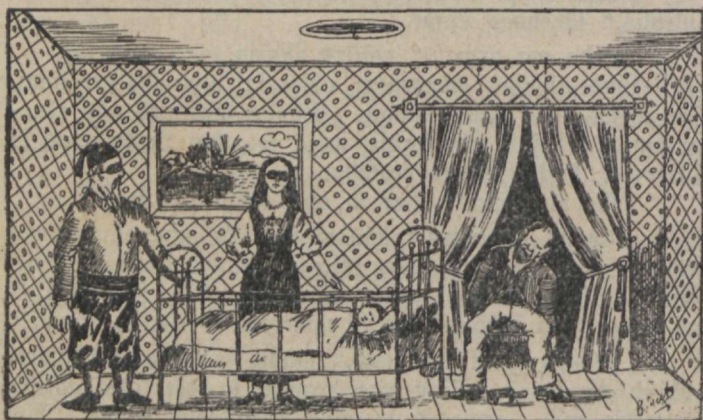
„Ma ei taha teie soowile wastu panna,“ fosistas Maria wastuseks. „Ma loodan aga, ei teie minust mingit paha ei mõtle, kui ma teie korterit tulen waatama.“

„Noh, nüüd ta paneb oma jõledusele tipu otsa,“ oli Linde meeleäraheitline mõte. „Ta lähleb süda õõsel tundmata mehega tema korterisse — fiinsamas majas, kus tema



aus mees elab, kus ta laps hällis magab. Ma tõukan ta enesest ära, see on kindel."

Linde maksis woorimehe wälja ja käsitäes astusiwad nad maja uksest sisse. Maria pea oli nii segaseid mõtteid ja süda nii walu täis, et ta tähelegi ei pannud, kui Linde oma korteri ukse awas ja tema kättpidi tuppa talutas. Siin toibus ta. Tugewaste mehe käest kinni wõttes, hakkas ta teda sinna tuppa talutama, kus laps magas. Sedasama tegi aga ka Linde. Ta hoidis raudsel käel, naese käest kinni —



„Tunned sa seda last, kõlwatu mees!”

üks pigistas teise 'kätt — ja talutas jälle omalt poolt Mariat nimetatud toa poole. Nende minek oli päris jooksmine. Lapse sängi ees jäiwad nad seisma. Poisikene magas magufaste, kojamees nõrskas tooli peal, tühi wiinapudel jalge ees maas.

„Tunned sa seda last, kõlwatu mees!”

„Tunned sa seda last, murjatu naene!” hüüdsiwad mõlemad ühest suust.

Kojamees ehmatas üles, kargas hirmuga püsti, ja kui ta mustade nägudega kirjus riides wõõraid nägi, hakkas ta

kõigest kehast wärisema. Pikkamisi taganes ta eemale pimedasse nurka.

„Mis, sa tunned mind, Martin?“

„Ja sina tunned mind, Maria?“

„Siis mängisid sa minuga paljast tühja kometit?“

„Ja sina minuga?“

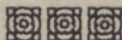
„Ja sa ei ole truudust minu wastu mitte murdnud?“

„Ja sina minu wastu ka mitte?“

Kad kiskusiwad katted nägude eest ja lendasiwad teineteise kaenlasse.

„Minu armas kallis mees!“

„Minu hea truu naene!“





## Wigased pruudid.

Leena ja Miina nutfiwad, nii et ninad punased. Selleks oli neil ka põhjust küllalt. Isa oli toona Mulgi-  
maal käinud ja neile seal peigmehed walmis kaubelnud, ilma  
et neid kofilasi eluajal oleks näinud. Pealegi oli mõlemal  
öel juba oma külas armukene walitud. Leena armastas  
Kärje-Zuhanit, naabri-peremehe ilusat poega, ja Miina oli  
südamel juba ammugi eneste tublile sulasele kinkinud, kelle  
nimi Joosep oli. Isa oli aga raudse peaga mees, kes oma  
mõttesse wõtetud plaanidest ialgi waksa wõrra ei taganenud.  
Ja ammust ajast saadik oli tema kindel nõu olnud, tütardele  
Wiljandimaalt mehed muretsema, sest ta ise oli Mulk, kes  
wiieteistkümnne aasta eest Läänemaale elama asunud, ja armas-  
tus endise kodupaiga ning lugupidamine sealsete inimeste  
kohta oli algusest saadik tema suurem nõrkus olnud. Omas  
suures mulgi-uhkuses ei pidanud ta teisa eestlasi ei Läänes  
ega Harjus, Wirus ega Järwes täiteks meesteks. Ta teadis  
wäga hästi, et Leena ja Miina silmad Läänemaa poiste  
peale langenud, teadis ühtlasi, et Kärje-Zuhan wiisakas mees  
ja jõuka isa poeg oli, kellele keegi mingit süüd ei wõinud  
anda; ta pidas ka oma kauaaegsest sulasest Joosepist kui  
truuwist, hoidlikust mehest palju lugu ja teadis, et ta tule-  
wal aastal korjatud waraga oma peremeheks tahtis hakata,  
— aga, aga nad ei olnud mulgid ja seega oliwad nad Lipu-  
were peretütardele kõlbmatad. Oma depojad oli ta wäimees-  
teks walinud. Üks pidi noore naese isatoju wiima, teisel oli  
oma wäikene ostetud koht. See ühendus oli mõlemate isade  
poolt juba siis plaaniks tehtud, kui lapsed alles koolis käisi-  
wad. Müüd oli siis Lipuwere Mart weel demehel juures  
külalises käinud ja asi oli mõlemate wahel päris küpsiks

tehtud. Wennaksed pidivad warsti kosja tulema, nagu Mart koju jõudes tütardele heameele ja mulgilise uhtusega tõendas. Ei ta pannud neiude pisaraid ega palweid tähele, ldi ainult rüfikaga laua peale ja hüüdis: „See peab nõnda sündima, ja nüüd wait!“

Ring täna oli postimees kirja toonud, milles kosilaste isa teada andis, et poisid nelipühi-laupäewaks Lipuweresse jõudwat! Nagu öeldud, Leena ja Miina nutsiwad, nii et ninad punased! Oh, Zuhan ja Joosep oliwad nii kallid poisid, et nendest isma jäämine neiudele nagu surma mõte oli! Oma südame-ahastuses ei teadnud neiud efiotsja muud teha, kui kutsusiwad Zuhani ja Joosepi endid trööstima, sest lest isa oli kirikusse sõitnud ja tuli alles hiljaks õhtuks koju.

Noorte meeste ehmatus ja kurbtus oli muidugi suur, kui kuulsiwad, et ammuugi kardetud päew nii ligidal olewat. Zuba nädala pärast pidivad Mulgimaa kosilased ilmuma! Zuhani ja Joosepi wiimased lootused kadusiwad. Nii lühikese ajaga ei jõudnud isa walju südant enam liigutada, ta ei wõtnud ju mõnda aega selles asjas kedagi enam jutulegi.

„Nüüd ei ole enam midagi parata,“ ütles Zuhan kurbalt, „meie peame lahkuma, Leena, ja kõik oma ilusad plaanid maha matma. Saab näha, kas ma seda lööki jõuan wälja kannatada.“

Ta pühkis käisega filmi ja nina. Ka Leena pisarad hakkasiwad uue hooga jooksuma.

„Mina suren küll warsti ära,“ nuuksus ta.

Joosep oli terasema loomu ja julgema südamega. „Mis see tõnnimine aitab,“ tähendas ta tõsiselt. „Miina, pühi filmad ära, ja ka teie mõlemad! Ära tee enesele häbi, Zuhan! Hakkame parem järele mõtlema, kas siiski kusgilt abi ei ole loota.“

„Abi, abi — kust ja weel abi wõtab,“ tihkusiwad neiud. „Meie tunneme isa, ta ei anna järele, raiu tal kas wdi pea otsast ära.“

„Hem, hem!“ tegi Joosep, „aga kas ei annaks teie uued kosilased järele?“



„Juba nad annavad“, tähendas Miina noostkudes. Kõit ju kindlalt maha tehtud. Juba isade pärast ei julge need noored mulgid tagasi astuda.“

„Seda pole loota,“ tõendas ka Juhan, „pealegi veel, kui nad siia tulevad ja näevad, kui ilusad ja viisakad pruudid neile osaks saanud. Hobunegi hakkaks Leenat ja Miinat armastama! Eks ja näe, kuda lehmad, aned ja seapõrsadgi nendele järele jooksevad!“

Seda tõendas Joosep pead nokutades taga. Ta pani piibu põlema ja hakkas mõttes popsimas. Viimaks tõusis ta üles ja kõndis toas tüü aega edasi-tagasi. Waheajal pigistas Juhan Leena kätt ja tegi talle pai, kuna Miina pilgud põneva ootamisega Joosepi poole käisivad. Neiu teadis, et tal kaval terane pea on; ehk ta leiab mõne tulusa abinõu!“

„Iga ei tea veel midagi mulkide firjast, ega?“ küsis Joosep korraka.

„Ei, see tuli ju praegu,“ vastas Miina.

„See on hea. Ürge lausuge talle sõnagi, et kiri tulnud, mitte ainult sõna, kas kuulete?“

„Ja siis?“ — küsis Leena võõrastades.

„Siis, noh siis läheb isa laupäeva-õhtul möldrile kaarta mängima ja ei tule enne keskööd tagasi; see on ju ikka tema viis. Waheajal jõuavad mulgid siia. Nendele katsume siis weidi Läänemaa sauna kütta, nii et nad juba enne isa tulekut kosjandõu warna riputavad. Mul on nimelt hea plaan. Ma ei tea küll, kas ta täide läheb ja midagi aitab, aga katsuda võime ikka. Käsa sülle panna ja rahuliste oodata, mis tuleb, oleks rumalus. Ei aita mu nõu midagi, noh, siis ei ole midagi parata. Süda külmask!“

Mõlemad neiu ja kurbameelne Juhan tungisivad uudishimulikult Joosepile ligemale. See pilgutaskavalaste filmi ja algas:

„Lugu on järgmine. Iga kodust ära, mulgid tulevad. Heakene küll! Sina Leena teed enese pool kurdiks ja hirmus lolliks. Kõnele kõiksugu halpi rumalat juttu ja lasse mulka enesele kõrwa karjuda, nii et krohw laest langeb. Ka kõiksugu tõlbid tembud on lubatud. Küll ma õpetan sind pärast.“

Sina aga, Miina, teed enese lombardiks. Lõnka minu pärast mõlemat jalga. Ka lühikese nägemisega võib sa olla. Rõnda võtate oma kofilasid vastu. Teie olete nendega täitsa ükfinda kodus. Tüdruk Mari läheb, nagu ma tean, ema poole.. Teie peate oma kometi-mängu hästi loomulikult tegema. Mulgid näevad hirmuga, misfugused puruwigased pruudid neile määratud. Miisfuguseid fanta ei tohi nad koju viia, isa annaks neile naha peale. Ütelge, et teie isa paariks päevaks kodust ära läinud, ja te saate näha, et mulgid veel jellesama päeva õhtul otsa ümber pööravad ja tuhknai koju poole kihutavad! Peatsivad nad aga võfsks süia jääma, siis saadan mina Zuhaniaga midagi korda, millest praegu veel kõnelema ei maksa. Peaasi on, et teie, tüdrukud, oma asja hästi teete.“

Leena ja Miina olivad esiotja küll kahewahel, kas ja kuida seda kõik teha sünniks! Joosep mõistis aga osawal kõnel kõik kahtlemised ja kohtlemised kõrwale peletada, nii et neiud, ehk küll lootuswaese südamega, süiski Joosepi kentsakat plaani töötasivad täidefaatmisele wõtta. —

Melipühi-laupäewa pärastlõunat peatasivad kaks noort meest kohalise kõrtsi juures. Nende riidemoe ja keelemurde järele arvata pidawad nad Wiljandimaa elanikud olema. Joosep Parm, Lipuwere talu terane sulane sai ka kõhe aru, kes mehed olivad, kuhu nad läksivad ja mida nad tahtsivad. Süst nende pärast oli Joosep kõrtsi tulnud; ta tahtis neid näha ja — vastu wõtta. Mulgimaa kofilastel oli tuli-uus wedruwanter, mille ees hall rammus täkk hirnus. Hobune oli üle ja üle „wafes,“ saba kunstlikult sõlmes ja lakk ning tutt toredaste loffis.

Meestest enestest oli teine lõpmata pikk ja kõhn, teine jälle lühikene ja ümarune nagu sigarijunn. Suurt tarkust ei paistnud kummagi näost, muud kui kentsakad halp-uhked mõistsivad mõlemad olla. Nad ajasivad ninad püsti, käed hoiti toredaste pükki taskus ja kübarad kullas. Näo poolest



ei oleks keegi mõinud arvata, et nad wennaksed oleksivad, aga see nende upsakus näitas, et nad ühes peres üles kaswanud.

Kõrtsis tahtsivad mehed wististe kosja=Julgust wõtta, mis „paiase“ läbi sündis. Kuus pudelit korraga telliti õlle=märjufest „saksa kambriise laua“ peale, kuhu uhked mulgid umisjalu sisse tunginud.

Joosep lähenes neile aupakliku näoga ja teretas neid alandlikult.

„Herrad on wististe Wiljandimaalt ja tulewad Lipu=weresse wõõrusele,“ algas ta näideldud kohmetusega.

„Sul on õigus, pois,“ kostsivad mulgid kõrgilt.

„Soo, soo!“ tähendas Lipuwere sulane. „Terwe küla ootas isandaid suure põnewusega, sest teie rikkus ja kuulsus on juba juba ammugi tuttav. Oh seda rõõmu, mis nüüd meie peretütardele osaks saab. Keegi ei oleks lootnud, et Lipuwere neiudele jarnased kosilased tuleksivad. Ma olen Lipuwere sulane, aulitud isandad.“

„Tule, joo klaas õlut,“ ütles pikem noormees uhke mokamuigutamisega ja andis Joosepile klaasi kätte. „Kõnele siis ka, kas Lipuwere kodukanakesed ka meie wäärt on. Meie ei ole neid eluajal näinud.“

„Di, oi, isandad! Meie Leena ja Miina on tüdrukud, kelle jarnasid tulega otsima peab. Kas nad küll Wiljandi isandate wäärt on, seda ei julge ma just otsustada; küllap näete ise. Minu meelest on tüdrukud päris roosi=died, muud=ku ei aga et mõlemal nagu midagi puudub . . !“

„Midagi puudub? Mis siis?“ küsis paks mull.

Joosep sügas kõrwatagust. „Ega see küll suuremat ei tähenda, ei wõi seda ka pahaks panna ega naeruks teha, aga lugu on see, et Miina jalg natuke haige on.“

„Millal ta jalg haigeks jäi?“

„Ei ma tea just dieti,“ kohmas Joosep, „aga inimesed räägivad, et see juba sündimisest saadik olla.“

„Mis ja lorad pois! Isa ei kõnele neid sellest midagi, et Miina jalg sündimisest saadik haige olla,“ hüüdis Miina kosilane pahajelt.

„Seda ma arwan, sest ega see siis tüdrukule enam valu ei tee,“ seletas Joosep pool lollaka näoga, „seda wiga ei pane ka keegi tähelegi. Weidi pahem lugu on Leenaga; temaga peab hästi waljuste rääkima, sest ta ei jalli, kui inimene temaga tasa kõneleb. Mis pärast on siis inimesele hääl antud, kui ta teda ei tarwita, ütleb meie Leena.“

„Ega ta ometi kurt ole?“ hüüdis wanem wend kulmu-  
sid tõstes.

„Mitte märki, mitte märki! Ma ütlesin ainult, et ta hästi ei kuule, see on, taseft juttu kuulda ei wõta! — On wa' naljakas tätarlaps; teeb sagedaste kentsakaid tükka. Keedab ta suppi, siis ajab ta nii palju soola sisse, et sööjatel suu rasku läheb; aga kõik nalja ja kelmuse pärast! Wäga naljakas piiga!“

Mulgid wahtisiwad weidi küsiwalt teineteise otsa ja raputasiwad päid. Siis joodi õlu ruttu ära ja mindi kõrtsist wälja. Joosepile anti luba, ta wantrisse istuda ning kofilased sõitsiwad küla poole. Joosep pidi neile Lipuwere talu kätte juhatama.

Pereisa oli juba kodust ära läinud, kui külalised sinna jõudiswad. Joosep jäi õue hobust eest ära wõtma, kuna mõlemad Mulgid majasse astusiwad. Doas ei olnud inimese hinge. Mehed ootasiwad kaua asjata, et keegi sisse astuks. Wiimaks tuli Joosep wäljast. Külaliste wõdrastawate küsimiste peale, kus siis kõik majarahwas olla, seletas sulane, et isa tarwilise asja pärast kaugele ära sõitnud, tüdrukud olla aga wististe kuskil peidus, sest nad olla wäga häbelikud.

„Nonoh, kuida siis isa wälja wõis sõita,“ ütles üks kofilastest, „meie kirjutasime ju, et me täna siia jõuame.“

„Meile ei ole kirja tulnud, seda tean ma selgeste,“ kostis Joosep, „küllap ta siis kaduma läks. Isa tuleb aga wõfses wõi teiseks hommikuks koju, — eks wiitke tütarlastega aega; küll ma nad peidust wälja kutsun.“

See sündis. Kõige enne ilmus Miina. Osawaste longates lähenes ta meestele, misjuures ta silmad pooldis kinni pigistas, nagu see lühikese nägemisega inimestel wiifits on.



Jaak — nõnda oli paksu kosilase nimi, kellele Miina mõrsjaks määratud — Jaak lõi näost päris kahwatuks, kui ta lonkawat pruuti nägi. Tüdruk oli näo ja kehamee poolest file, jeda ei wõinud keegi jalata — aga päris wigane!

Miina lonkas üsna meeste ligidale ja wahtis mõlemale pilul-filmil õige nina alt näkku.

„Ah joo,“ ütles ta, „küllap te' siis ikka Wiljandimaa sugulased olete, sest ma ei tunne teid sugugi — tunniistan ja tunniistan!“

Seega sirutas ta käe teretamiseks wälja, mille Jaak külmanärinaga wastu wõttis.

„Joosep, see tüdruk on ju puruwigane,“ sosistas Jaak, kui Miina häbelikult eemale astunud.

„Pole nii hull,“ wastas julane, „ta teeb Wiljandi isandatele ainult aupakkumise nõksusid ja niksusid; muidu ei lonka ta sugugi nii palju.“

„Aga ta on ju ka poolpime.“

„Jällegi liialine arwamine. Ta tahtis ainult näha saada, mis karwa filmad ta peigmehele on. Miina armastab nimelt üksnes siniste filmadega mehi.“

„Aga kuhu siis minu kallikene jääb?“ küsis teine wend waljuste, kelle nimi Enn oli.

„Küll ma tema ka kambriist wälja tirin,“ kostis Joosep, „oodake aga!“

Kui Joosep kambriisse astunud, tõusis seal iseäraline jõmin ja müdin; wististe tahtis Joosep Leenat pool wägise tuppä rebida, see pani aga wastu. Wiimaks jõudsiwad mõlemad siisti tuppä. Leenal oli wana määrdunud seelik seljas, lõhkine põll ees ja juuksed sassis. Ta naeris lollakalt ja pomises arusaamata sõnu.

„Siin on siis meie teine kodukanakene,“ ütles Joosep kõige tõsisema näoga. „Leena, mine löö ometi Wiljandimaa sugulastele patši ja mõistata, kumb sinu tulewane teinepool on.“

„Jä läks kodust ära,“ wastas kurt Leena selle peale pehme, tõdisewa keelega.

„Ma ei kõnele mitte isast,“ karjus Joosep talle kõrwa, „ma käsin sind külalisi teretama minna!“

„Ma lähen isaga pühapäev kirikusse,“ lallitas Leena ja tegi, nagu ei paneks ta külalisi tähelegi.

„Sa ei kuule enam sugugi!“ müristas Joosep nii waljuste, et afna ruudud põrisejivad, „mine tereta oma sugulasi, näe, kus nad istuvad!“

„Ma häbenen,“ vastas Leena, põlle näo ette pannes. „Küll ma homme teretan.“

„Ära ole laps,“ õpetas sulane, „tule anna isandatele kätt; mis ja neist häbened, oled ju wa wiis ja wiisakas neiu.“

Joosepi käekõrwal astus Leena Wiljandi meestele ligemale. Ta naeratas lollakalt, wangutas pead ja pühkis käisega ühte puhku ntua. Enmul tõusjivad ihukarwad püsti, selle peale mõteldes, et see loll tüdruk tema mõsja olewat. Ta pööras näo kõrwale, kui Leena talle pikkamisi kätt tahtis anda.

„Kas ja oledki minu tädipoeg?“ küsis Leena weidra häälega, „wõi niisugune pitergune mees ongi minu isa õepoeg. Küll sul aga karmid juuksed ja õige punakad kohe. Hehehe!“ naeris ta siis ja karmustas Ennu nii, et mehel silmad wesiwetks läksjivad.

„Külaliste kõhud on wististe wäga tühjad,“ hüüdis Joosep nüüd Miina poole, „lapsed, otsige ruttu süüa! Sina, Miina, prae liha ja löö hea hulk mune peale. „Leena, koori sina pütt piima ära. Ruttu, ruttu!“

Miina lonkas kohe toast wälja; Leenale pidi Joosep aga mitu korda kõrwa mõirgama, enne kui ta terwest jutust nii palju aru sai, et teda kuhugile kästi minna. Ka Joosep ise läks toast wälja. Ta lubas külaliste hobusele kaeru anda.

Kui wennakõhed üksi oljivad, pöörasjivad nad näod pikkamisi teineteise poole ja need näod oljivad pitergused täis ehmatust, imestust ja kohmetust.

„Enn!“

„Jaak!“

„On see unes wõi ilmsi?“

„Minu arwates ilmsi.“

„Enn!“

„Jaak!“

„Mis nüüd teha?“

„Seda ei tea mina ka mitte.“



„Üks jalutu ja pime — teine loll ja kurt! Püha taewataat ja need olla meie pruudid!“ Saagul tungisivad peaaegu pisarad silma.

„Ma arwan, kõige parem on, meie paneme hobuse ette ja kihutame kohe minema!“ tähendas Enn murtud häälega.

„Ei, see ei taha wist hästi minna,“ wastas Jaak, „hobune on ju puhkamata ja meie peame kelmi onukese, kes meile niisugusid pruutisid julges pakkumas käia, natukene käfile wõtma. Tänafe öö peame siia jääma, sinna ei wõi midagi parata.“

Waheajal walmistasiwad neiud külalistele süüa. Range kõrbe-hais tungis warsti toast kambriisse, sest Leena oli liha-praadija ja laskis meelega pekitükid kõik mustaks põleda.

„Koh, selle toidu pärast mis meile sealt tuuakse, wõtme küll nalga jääda,“ kurtis Enn haledalt, „loll Leena põletab ju liha sööks.“

„Di häda,“ kajas Leena heal toast, „pann läks ümber! Miina, nopi lihatükid tuha seest jälle panni peale; pole sellest wiga ühtigi! Ega tädipojad mõned jaksad ole, et tuhast liha ei wõi süüa!“

Jaak ja Enn ohkasiwad. Nende waeste kõhud oliwad tühjad.

Rüüd tuli lollakas Miina piimapütiga sisse, mis ta käes nii läikis, et piim tal mööda rindu maha jooksis. Kui ta püti laua peale oli pannud, hakkas ta piima seest hoolega prusfakaid wälja noppima ja siunates maha loopima. Seejuures torkas ta näpud, mis midagi wähem ei olnud kui puhad, sügawaste paksu piima sisse. Leena lonkas warsti liha ja leiwaga ka tuppä.

„Sakate nüüd larpima,“ hüüdis Miina lahkestest hiritades.

Enn ja Jaak raputasiwad päid ja püüdsiwad endid wabandada, et nende kõhud sugugi tühjad ei olla; wiimaks asusiwad aga siiski lauda ja nimelt selle nõuga, et wähemast natukene kuiwa leibagi süüa, sest tuhane ja sööks põlenud liha ei kõlwanud kuhugile, ning piim, milles Miinakene käsa loputanud, ei tulnud nende isule mitte lahkemalt wastu.

Sõivadki siis mehed aina kuiva leiba soolaga. Leena imestava küsimise peale, miks tädipojad paljast leiba närida, kostivad mehed, et — et piim neile kõhuvalu ja liha peavalu tegewat, misüle Leena õige kentsaka, pool kahetsewa, pool pahase näo tegi.

Joosep püüdis meestega juttu ajada, aga nad olivad nii nukrad, rõhutud ja wihased, et jutupuhumisest midagi ei saanud. See Joosepi lootus ei läinud mitte täide, et mehed



Nüüd tuli loflatas Miina piimapütiga sisse. Leena lontas liha ja leiwaga ka tuppä.

juba enne isa kojutulekut ära sõidakšivad. Wiimane tuli ka wiimaks kestköö ajal koju. Neind olivad juba magama läinud. Wiljandi külalistele oli Joosep lauda lakka ajeme teinud. Kui peremees tuppä astus, läks Joosep kohe minema.

Lipuwere peremehe imestus oli suur, kui ta Wiljandi-maa sugulasi nii ootamata kombel kodus eest leidis, tema wõdrastus oli aga veel suurem, kui ta meeste pahaseid ja wissis nägusid nägi.



„Armsjad pojad, mis teil ometi wiga on?“ hüüdis wanamees weidi pehme keelega, sest ta oli möldril kaunis ohtraste klaasi tõstnud. „Ega te' ometi kuskil peksta ole saanud, et nii mõrudalt wahite?“

„Peksta mitte, aga petta oleme saanud,“ urises Enn. Hoopis wastameelt andis ta onule kätt.

„Kes teid siis pettis?“

„Külap onu seda ise kõige paremine teab.“

„Mina? Kust mina seda pean teadma?“ imestas Lipuwere wana.

„Soo?“ ütles Enn kibeda pilkamisega, „kas sa oma tütreid siis ei tunne?“

„Miks ma neid ei tunne,“ lallitas wanamees, „kas pole priksed ja terased piigad wõi mis?“

„Wäga priksed ja terased!“ wõrdas Jaak mõrudalt.

Onu waatas ühe otsast teise otsa. Ta ei saanud meeste wihastest nägudest ja pilkawast toonist dieti aru.

„Ma küsin weel kord, pojad: mis teil dieti wiga on? Kas tüdrukud teie wastu lahted ei olnud, wõi läksite isekes-  
kis nende pärast tülisse? Ärge olge lapsed! Mõlemad on ju ühewõrra tublid ja jumekad; leppige aga kokku ja jätke teine teisele. Enn, sina pidid Leena saama; sa oled wanem wend ja Leena jälle wanem õde. Kas sa wahest Miinat soowisid?“

„Mitte kumbagi,“ urises Enn.

Onu ajas silmad pungi ja suu laiaks. „Mis? Mitte kumbagi? Kas siis Jaak mõlemaid tahab?“

„Mitte kumbagi!“ urises ka Jaak.

No nüüd oli pagan lahti! Lipuwere wanamees ei osanud enam kolmeagi lugeda. Mis see siis tähendab? Tema ilusaid tütreid, kellede wiisatus ja tublidus terwes kihelkonnas tuttaw oli, kellede järele nii paljude noortemeeste suud wett jooksiwad — Lipuwere Leenat ja Miinat julgesiwad need mehed ära põlata?! Oliwad nad arust ära?

„Kas ma tohin küsida, mis teie imelik jutt tähendab?“ algas onu wihast punase näoga. Kui teie minu lapsi juba nägite ja nendega kõnelesite, siis ei wõi ma muud arvata,

kui et kaubad valmis on, nagu teie isa ja mina kindlaste soovisime ja käskisime. vastate, mis pean ma teie lorist arvama?"

"Dnu, arvad ja, et karjapoised su ees seisavad, keda ja oma tütardega tüsata võid!" hüüdis Enn, kellel nüüd kops täieste üle maksa läks. "Ma ütlen sulle, sinu tütreid ei kõlba kõige närusamate santidelegi, ammuks siis meile, kes me' terwel Wiljandimaal kõige rikkamad ja toredamad poisid oleme. Sa tahtsid meid oma tütardega petta nagu koolipoisja: võta näpust — sinu ees seisavad targad mehed!"

Pipurere wanamehe rusikad tõusivad. Teie jookskid, teie võllanäod, teie julgete minu lapsi nõnda teotada! No ma tahan teile kelmidele näidata!"

Et wanamees purjus oli, siis ei tunnud ta omas äfijes vihas enam mingit piiri. Ta kippus Ennule vägise krae kallale. See aga tõukas wanamehe kerge waevaga eemale.

"Dnu, ja oled purjus," ütles ta pilgates, "ega ja muudu nii väga oma puruwigaste tütarde eest seisaks."

"Minu tütreid puruwigased!" karjus onu. "See on uus nurjatu laimatus! Välja minu majast, kelmid? Ärge mulle enam oma nägusid näidake!"

"Üks loll ja kurt, teine jalutu ja pime!" kriistas Jaak wahesele.

"Loll ja kurt? Jalutu ja pime! Tooge wembla, tooge piitjad! Ma tahan teile näidata, kuida aus mees oma laste laimamist tasub. Ma ütlen wiimast korda: välja minu majast. Kui te' päewatõusu ajal minu krundi piirideist kadunud ei ole, siis lasen ma teid siduda ja puuri pista! Välja!"

"Juba me' lähme ja täname Jumalat, et santide hulgaft pääjeme," karjus Jaak ja tiris wihaselt Ennu uksest välja.

Pipurere isa käratses nüüd hull aega üfjinda toas, urises, pomises, sõimas, kuni ta wiimaks ära wäsis ja uni silmad kinni pani. Tooli pealt, kuhu ta magama jäänud, wiisivad tütreid tema sängi. Wiina wäsimus ja wiha oliwad ta nii uimaseks teinud, et ta selle juures ülesfegi ei ärganud. —

Enn ja Jaak pidaşivad väljas nõu, mis nüüd kõige pealt teha tuleks. Ennu tahtmine oli, hobust köhe ette



panna ja teekonda koju poole algada, aga Jaak oli reisist ja kõrtfis joodud õllest nii unine ja wäsinud, et ta wenna nõule wastu hakkas tõrkuma.

„Sa tead, kuida minu waene hobune ära on aetud, ta tahab vähemast paar tundi weel puhata,“ ütles ta. „Pealegi oli wanamees täna purjus ja ei teadnud, mida ta kõneles. Ehk räägib homme hommikul teist juttu. Meie ei tohi ju isale kodus rääkidagi, et me' onuga nii jäledaste tülisse läksime. Hommikul wõitjime talle selgetis teha, et me' tema wigaseid tüitrid kõige parema tahtmisega kosida ei wõi. Ehk ta saab sellest isegi aru. Poeme õige lauda laska ja puhtame weidi. Kuhu ja süda õõsel sõidad. Mõni hakkab meid kui hobuse-wargaid wiimaks kimbutama, sest me' oleme siin wõõrad ja wõõras riides. Ehk kui tahad, siis paneme päewatõusu ajal minema. Homme on ju esimene surwiste-pühja ja wanamees magab kawa. Kui tahad, siis ei pruugi meil enam temaga kokku jaadagi, kuid magama peame natukene.“

Enn andis järele, nad pugesiwad lauda laska magama. Üles ärgates tahtsiwad siis weel nõu pidada, kas onuga enne minekut weel kokku püüda wõi mitte. Joosep oli õues seisnud ja meeste juttu pahase meelega pealt kuulnud, kuna need teda pimeduse pärast ei näinud. Joosepil oleks kõige armsam olnud, kui nad kohe minema oleks pannud. Koh, aga Joosepil oli juba uus plaan ettevalmistatud, kuida ta mulkidest siiski enne arwas lahti saawat, kui peremees üles tõusis ja kõik pettus ilmsiks tuli. Joosep jooksis naabri-peresse Kärje-Juhani järele, kellega ta warsti tagasi tuli.

„Joosep, Joosep ae!“ hüüdis korraga Ennu heal, „magad sa ka siin lauda laskas?“

Joosep kostis alt: „Ei, ma magan aidas!“

„Kuule, ole wa hea mees, aja meid enne päewa tõusu üles ja pane ka meie hobune siis ette; ma annan hea jootraha.“

„Hea küll!“ kostis Joosep.

Siis läks ta Juhani aita. Umbes tunni aja pärast, mill mulkide wali norstamine lauda laskast kuulutas, et nad magasiwad, puges Joosep aidast ja pani ruttu ja tasahiljuste külaliste hobuse ette. Siis astus ta jälle aita tagasi.

Beel pool tundi läks mööda. Müüd ilmusivad mõlemad mehed, Joosep ja Zuhan. Mõlemad olivad kentsakasti tondi-ülifonnas, walged linad ümber, näo ees mustad riidelapid filma nina ja suu-hahtudega, ning peas õlgedest keerutatud sarwed. Lauda latta pääsis kahest kohast: wäljast luugist ja lauda seest läbi laeaugu. Joosep ja Zuhan pugesiwad wiimasest kohast tajakeste latta, kus Wiljandi wennaesjed waljuste norstasiwad. Zuhanil oli plekist karp käes, mille sees tuli-



Joosep wõttis reha ja kraapis sellega multide päid.

sed söed õhtusiwad. Need pandi hammaste wahele. Siis tõmbas Joosep Ennu ja Zuhan Jaaku jalast. Mehed liigutasiwad. Joosep wõttis reha lauda-katuse serwalt ja kraapis sellega multide päid. Mõlemad lõiwad filmad lahti.

Teadmata on, kas Enn ja Jaak tonta ülepea uskusiwadki, aga nende ehmatuõ oli praegu nii suur, nagu see unest uimastel inimestel olla wõib, kes korraga kohutawaid kogusid eneste ees näewad. Ja kohutawad olivad meie tondid wäga: süsimustad näod, sarwede ja walgete kehadega ning õhtu-



tuli hammaste wahel, mis näo ja kogu üle wõdrast tondilist helki heitis. Ragu wälk oliwad mulgid maast ülewäl ja lähemal filmapilgul plagamas.

Enn oli nii õnnelik, et ta luugi üles leidis ja redelit mööda emnast kolinal alla kukutas, nii et kondid ragisesiwad.



Sellest august lendas Jaagutene läbi, hobusele selga.

Paafule Jaagule maefekesele juhtus aga weider äpardus. Pimedas jooksis ta selle augu peale, mis otsekohe keset talli käis. Sellest august lendas Jaagutene läbi. Aga see ei olnud weel kõik. Just luugi all juhtus üks Pipuwere hobusest seisma. Sellele sadas Jaak suure prõntsuga otsekohe

felga. Loom ehmatas, trampis, käänas ja wäänas mitu korda tallis ringi ja pistis wiimaks tuule-kiirusega talli uksest wälja, mille Joosep ja Suhan wist kogemata lahti oliwad jätnud. Waene Jaak hoidis hobuse lakast küünte ja hammastega kinni, sest peru loom löi eest ja takka üles.

„Sumala pärast, ruttu riided seljast ja õlgede alla!“ fofistas Joosep lakas ning lähemal filmapilgul oliwad mõlemad mehed tondi-ülifikondadest wabad. Sõed pistis Joosep karbi sees taskusse.



Ma annan oma pea pandiks, kui see kelm seal mitte minu onupoeg ei ole.

Kui Joosep lakast maha jõudis, nägi ta Jaagu kent-fakat ratsafõditu. Hobune lõhtus nelja õue mööda edasi, Jaak lames nagu ahw ta seljas. Äkiline mõte sähwas seda nähes kawala sulase peast läbi.

„Maksu mis maksab, tulgu mis tuleb — ma katsun weel wiimast abinõu,“ mõtles ta ja jooksis tuppa. Seal hakkas ta peremeest sängis üles raputama. See ei tahtnud ega tahtnud tõusta.

„Peremees, peremees — hobusewargad dues! hüüdis Joosep. See aitas. Lipuwere wanamehel ei olnud millegi mu eest nii palju hirmu kui hobusewargate eest. Sõna „hobuse-



wargad" äratas ta kohe üles. Joosep tiris ta jängist wälja ja wedas uksest õue. Wanamees nühtis filmad selgetks, wäikene walge oli juba wäljas ja imestusega nägi ta, mis õues sündis. Hobune lõhkus Jaaguga ikka weel õues edasi tagasi.

"No nüüd on pergel lahti!" hüüdis Lipuwere peremees, kelle peast wiin weel täieste lahkunud ei olnud. Ma annan oma pea, kui see kelm minu õepoeg Jaak ei ole."

"See ta on, see ta on, seda näen mina nüüd ka," tähendas Joosep; "ei tea, mis uhkus see on, et ta meie hobusega õösel ümber ratsutab?"

"Warastada tahab ta meie hobust, mis siis muud!" karjus wihane peremees. "Kas oleks arwata wõinud, et minu oma suguseltsi seas niisugusid kelmisi on! Tohoo, urjah! Enne laimawad minu tütreid ära, siis hakkawad wargile! Oma onu hobuse tahawad ära wiia! Näe, on juba oma hobuse ka ette pannud ja tahtsiwad wist praegu punuma pista. Aga kelm ei teadnud, et meie ruun wõdrast inimest selga ei laske; ta sai muidugi wist kohe peruks. Joosep, püüa hobune kätte, siis paneme kelmid finni ja saadame talitaja järele. Kus siis teine wõrukael on?"

Enn oli esimese hirmuga aita pugunud. Seal oli ta pimedas wõi-witfikud, piimapütid ümber ajanud. Üks pütt hapu piimaga oli talle pähe kukkunud. Weider nägi ta wälja: peast jaluni piimane, pea, rinnad, jalad.

"Tule Jumal appi!" kisendas Lipuwere onu, ju see wist aita tahtis tühendada! Do, nüüd läheb lugu hulluks! Dotke, kelmid, ma tahan teid ise natukene õpetada!

Ta hakkas wemmalt otsima. Joosep haaras ta käest finni.

"Peremees, wõta selge mõistus pähe ja ära tee liig palju ära," ütles ta manitsedes. "Mõttele, et kui sa neid peksuma hakkad wõi kohtu kätte annad, — mõttele, et sa sellega ennast, oma maja ja suguseltsi häbi alla annad. Terwe küla hakkab sind pilkama ja põlgama. Weel ei ole ju midagi warastatud ja mingit tahju tehtud, ei tea ka keegi weel, mis siin sündinud. Rihuta mehed ainult minema, see on kõige parem!"

Wanamees wõttis mõistust; ta oli kaunis kaineks saanud ja nägi ära, et Joosepil õigus oli.

„Hea küll, olgunõnda,“ ütles ta. „Mine, püüa hobune finni!“  
See sündis. Loom oli lõhkumisest juba väsinud ja jäi wärisedes aia äärde seisma. Pooluimane Jaak langes nagu tuhatott hobuse seljast maha. Enn puhastas oma riideid ja wandus tasakesti. Kuna Joosep hobust talli wiinud ja mulkide mütsid üles otfinud, pidas Lipuwere wana-mees oma raisku läinud õepoegadele raste sõimu-kõne.

„Ja nüüd kasige filmapilt,“ hüüdis ta lõpeks, „ning tänage õnne, et te' terve nahaga pääsete. Ma tahan teie isale kirjutada kui hukka läinud pojad tal on. Teie olete minu maja teotanud — ärge endid minule eluajal enam näidake!“

„Me pole sinu maja kudagi teotanud,“ wastas Jaak pool nuttes. „Mis siin weel teotada ongi, kus kodukäijad ja tondid sees käiwad. Tule wend, sõidame ära!“

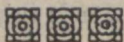
„Kodukäijad ja tondid?“ karjus onu, „see on uus laimatus. Ma ütlen weel kord, kaduge, muudu lasen ma teid sõbuda!“

Wenmad istusiwad wantrile ja kihutasid minema. Mis siin siis weel teha oligi?

Joosepi süda õiskas hurraa, ehk ta küll südamest kahet- ses, et Wiljandi peigmeestele nii palju ülekohtu sündinud. Armastus oli aga kõik seda teha sundinud ja Joosep wõttis nõuks, Wiljandi meestelt südamest andeks paluda, kui ees seis- wad asjad ka kõik korda läinud.

Ja nad läksiwad korda. Lipuwere isa süda oli õepoegade peale nii täis ja ta mulkide armastus oli nii raste löögi saanud, et ta wiimaks järele andis ning Leenakese Joosepile ja Miinakese Zuhanile lubas, seda enam, et tubli sulane naab- riwallas suure talu rentis ja Zuhan isa talus peremeheks sai.

Alles siis, kui tütarde pulmad möödas oliwad, sai armastajate kelmus ilmsiks: nad tunnistasiwad Lipuwere onule ise sügawa kahetsemisega üles, mida nad Wiljandi peigmeeste vastu ekfinud. Aga nüüd ei olnud enam midagi parata. Wanamees wandus ja siunas natuke, wiimaks leppis ta aga tütarde ja wäimeeste meelitamisel ära. Wiljandi meestelt paluti süü kirjalikult andeks. Need kofisiwad koduwallast naesed ja ammugi unustatud on Läänemaa kelmid „w i g a s e d p r u u d i d.“





**T. MUTSU**  
**Laenu raamatukogu**  
Tallinnas

**Rõstri-papa võiduloos.**

„Raktsjadatuhat rubla? — Siis on see tõeste tõsi? — Siis olen ma tõeste kõige suurema loosi võitnud? — Tõeste? tõeste? tõeste?“ hüüdis köster Juhhan Karlson ja kargas süda võsel woodist välja. Mõne pifa hüppamisega oli ta koolitoas orelit taga ning võriides, nagu ta oli, pani ta kõik registrid hüüdma ja laulis oma „lõvi-hääle“ kõige vägevama bassiga: „Küüd kiitus olgu sulle!“

Võijse äkilise lärmi üle ehmatades ärkasivad naene ja lapsed karjatabes magusast unest, ning väljas kargas koer jäledaste haukudes ja huludes oma putkast välja, sejt ta arwas wargad ja mõrtsukad majasse tunginud olevat.

„Juhhan, Juhhan!“ hüüdis rõstri-emand ja raputas wana-meest kõigejt jõust. „Mis sul ometi on? Oled sa kuutõbiseks jäänud? Wõi oled sa mõistuse kaotanud? Wõi näed ja und? Tee ometi filmad lahti, Juhhan! Meie ei ole ju sugugi firitus! Väljas on pime yö! Toibu ometi!“

„Dö? — Dö? — Uunenägu? — — kogeldas köster ja ta käsi langes klahwide pealt, ta jalg libises pedakil maha. Ta nühtis filmi ja ajas nad pärani lahti. Küüd ta nägi, kuda keshõsene täiskuu aknast sisse paistis. Küüd ta sai aru, et ta und näinud. Wärisewa lallitawa häälega ütles ta:

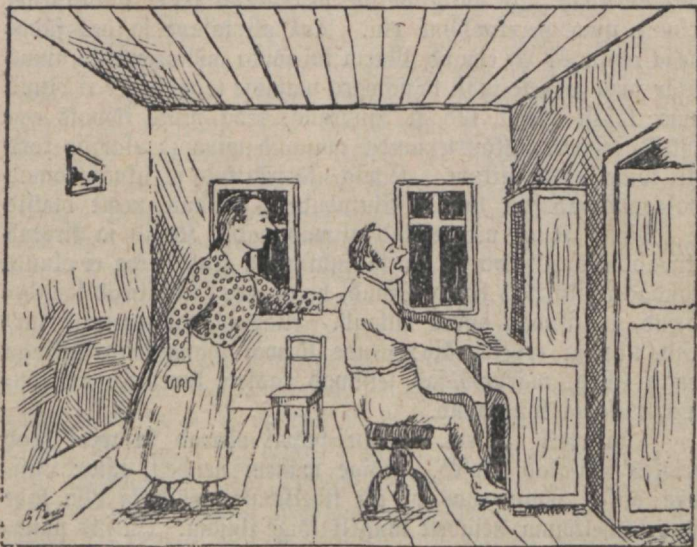
„Wõi siis võidust pole juttugi! Ja ma ei ole mitte kõige suuremat loosi kahesajatuhandega võitnud?“

„Waeue mees!“ naeris emand Marta, „wõi siis võiduloos ajas sind sängist välja seda toledat lärmi tegema? — Oi, kui poisid seda teaksivad, nad naeraksivad oma isa välja!“

„Wõi siis nii täitsa asjata, nõnda otse ilmaaegu näitasin ma oma waga ja tänulikku meelt salmi ja kiituse lauluga ning orila heliga? Ja sa ifegi ei halasta, taewane isa?“

Ja siis täieste maha on wisatud kallis raha, mida loosid maksavad?"

"Ole wait, Juhan!" waigistas Marta, "maha wisatud ei ole veel midagi. Loosimise aeg ei ole veel kaua mitte käes, ja sina ja mina wõime veel mõlemad õnnelikuks saada. Sest ka minul on ju üks loos. Sinul üks, minul üks. — Ja kas meil siis seda raha nii ruttu waja on? Meie wõime ju veel mitu aastat oodata, kui meie loosid tulewal loosimi-



"Juhan, Juhan!" hüüdis köstri emand ja raputas wanameest kõigest jõust.

sel veel käsile ei tule. Kas meie praegu õnnelikud küllalt ei ole? Selle pärast isa, mine jälle Jumala nimel magama!"

"Ja," vastas köster, kes jälle kainele arusaamisele ärganud, "sul on õigus, Marta!" Ja abitaasa käekõrwal läks ta elutuppa tagasi, kuna ta minnes veel habemesse pomises: "Oh, Jumal, sinu peal! — ma olen julge teal!"

Ta kobis süngi pehmete padjade sisse tagasi ja ninus warsti magufaste magama, nagu inimene kunagi, kellel puhas



südametunnistus. Ja meie aujal köstripapal oli ka puhas südametunnistus. Ets ta teinud juba oma kolmkümmendviis aastat Issanda wiinamäel tubliste tööd — kirikus ja koolis ja leeritoas. Kas ei kiitnud igamees tema osawat orelimängu, tema wägewat lauluhäält, tema koolmeisteri-osawust köstrikoolis, tema kristlikku usumeelt leiritundides? Kas ei austanud ja armastanud teda terve kihelkond, õpetaja herra weel iseäraliselt. Kas oli kuskil inimest, kes temast paha oleks wõinud kõnelda? Ja kui rahuline ja eeskujuline ei olnud tema kodune ning perekondline elu. Tal oli tasan ja hea südamega abikaas? Et emand Marta kui jõuka mõisarentniku ainus tütar oma mehele tubli kaasawara majasje toonud, see ei olnud tema tasan meelt kudagi muutnud, teda mitte kõwaks ega uhkeks teinud. Köstriemanda majapidamine ja elamise kord oli kõige eeskujulikum. Linad, käterätitud ja aknatardinad walgendiswad kui lumi. Elutubade pörandate pealt oleksid ja wõinud süüa, nii puhtad oliwad nad. Kapid ja firstud oliwad täis riidewara, kui ka jula raha sealt leida ei olnud. Laudas rõhkiwad harjaslinnud, hoowi peal sibliswad kanadekarjad, luusiswad anede hulgad. Mias oliwad peenrad kurtisid, ube ja erneid täis; nende kõrwal lõhnaswad kõiksugu kenad lilled, marjapõõsad seisiwad raskete koormate all lõngus, niijama wiljapuud.

Ja weel rohkem. Köstri-papal oliwad ka weel head priksed wiisakad lapsed. Kõige wanem nendest, tütar Viisikene õitses nagu roos ja oli kihelkonna, wõib ka olla kahe kolme kihelkonna neiudest kaugelt kõige ilusam. Ja siis punapõjeline Georg, kes juba oma kaheteistkümmemas eluaastas klawerit mängis, nagu kuningas Taawet ja wiulit tõmbas nagu kuulus Paganini, ainult weidi pahemini. Ming kolmandamats kümne aastane August, kes iga pingi pealt, iga tühja tõrre seest jutlust pidas nagu wäikene superdent.

Kõige selle pärast: miks ei oleks köstripapa pidanud wagufaste ja rahuliste magama!

Ainult üks asi kippus wiimasel maja rahusje nagu wähest waenu warju heitma. Emand Marta nägi hea meelega, et kiriku-poe paksu kõhuga kaupmees Viisikesele läheneda

püüdis, emand Marta näitas seda lähenemist väga toetawat, kuna ta aga Kasewere noort mõisafirjutajat sugugi hästi ei sallinud, kuna see oma ilusa tenori-hääle läbi, mida ta kirikukontsertides kõstiriisanda kooris kuulda laskis, papale väga armsaks oli saanud. Praegu ei eksitanud see asi aga veel ei kõstri-papa ega mamma meelt nii palju, et nad võsel rahuliste magada ei oleks saanud. „Aeg annab head nõu,“ mõtlesivad mõlemad ning efiotja ei tehtud midagi, mis armsa tütre saatust vägiwaldsele otsusele oleks tunginud. Oli ju Viisikene ka alles seitsetekümmend aastat wana. Kuda lugu neiu enese südame ja selle soowidega oli, kes seda wõis dieti ütelda? Särased saladusi ostawad noored neiu kaua suure osawusega warjata, isegi isa ja ema uuriwate filmade eest. Kirikupoe kaupmees Jakob Tatar ei wõinud küll wististe mitte see mees olla, kes Viisikese noort südant tufsuma suutis panna. Seda oli tema terawateist wastustest näha, mida ta näotuma upjaka-meelelise kaupmehe naljatuste peale andis, seda oli neiu pahaseft kulmufortsutamiseft näha, kui ümarguse kõhuga wanapois teda teretas. Ennemine wõis see nimetatud noor mõisafirjutaja olla, kellel nii ilusad mustad filmad ja juuksed, kes nii wiisakas ja alandlik oli, kes nii pehme armsa häälega ostas laulda, et kõstril ja kogudusel filmad piisarale läkswad — wahest ka meie Viisikesel — kelle külles Georg ja August kui takjad rippusiwad, sest et Albert Weste neid pühapäewiti kala õpetas püüdma ja wibupüssi lastma. Terased tähelepanejad wõisiwad ka märgatagi, kuda Viisikese paled lõkendama lõiwad, kui Albert kõstrile lauluproowile tuli ja kui ta noodi lehe tagant jalaja ilusa piigatse poole piilus, kellel sel ajal toas alati midagi tegemist juhtus olema. Aga oh häda! — Albert Weste oli waenelaps, keda mõisas armu poolest üles kaswatatud ja kes selle heateo eest terve elu aja tehwa palgatse eesti mõisa-saksu pidi teenima. Ta oli Viisikese enesele ford õelnud, et ta terwes ilmas muud omaks ei wõida nimetada kui riided mis seljas, jõe süda rinnas ning rõõmus meel, ja et ta ka paremat lootagi ei tohtiwat. „Oh,“ oli Viisikese ohanud, „oh sa waene, waene mees, — ta ei loodagi enam!“ —



„Kena oleks aga ikka küll, kui me' katksabaduhat wõidaksimel!“ pomises kõstri-papa teisel hommitul pruukosti lauas habemesse, „ja wõimata ei ole see mitte!“

„Seda arwan mina ka,“ tähendas emand kohwi rüübates. „Mikspärast peaks see wõimata olema, et saatus meid õnnelasteks on walinud? Miks ei wõiks see inimene näitufeks mina olla?“

„Sina?“ naeratas papa naljatades, „sina tahad wõita? Armas naene, see mõte on tühine, kui kumbki meist wõidab, siis olen see mina. Sest ainult mina, ainult mina wõin ja tahan teid kõiki õnnelikuks teha.“

„Ei, Zuhan!“ ütles Marta wahela, „jätta see au mulle! Mina teen sinu õnnelikuks.“

„Ja kas ja seda juba ei ole teinudki, ema? Zuba katksümmendwiis aastat oled sa seda teinud,“ wastas kõstri-papa ja andis abikaasale liigutatud meelel kätt. „Eks sa toonud mulle ka need kirstud ja kastid täidetud waraga majasse ja pärast selle ninatarga plikakese ja mõlemad wallatumad poijid, kes praegu oma piimakausi kallal tülitsewad? Mis siis sinu poolt veel waja on? Aga mina ei ole sinule veel midagi meelehead teha wõinud terwel eluajal. Sest mis siis waelal kõstril anda on? Wõidan ma aga suure looji, küll sa siis näed, mis ma teen! Siis teen ma oma helde käe lahti ja pean kõige pealt sind meeles, armas ema. Ma lasen sind külluse sees otse supelda, ma muretſen terve maja kõige peenemat lõuendit täis; uued kirstud ja kapid ostan ma, kallist puust tehtud ja toredaste poleeritud, uued lauad, uued toolid muretſen ma tuppa. Maja külge lasen ma suure tagawarakaambri ja ſahwri ehitada, kuhu ma hulga kaupa laikiwaid kastrullisi, pannisi, waagnaid, kausſa, taldrekuid, nuge ja ſahwliid muretſen.“

„Kena küll,“ naeratas Marta, „aga sa unustad, et sa siis koge kõige pealt oma ameti käest ära pead andma ja et meie ſiia elama ei wõi jääda.“

„Mina? Mina pean oma ameti käest ära andma?“ küſis Zuhan imestades. „Mikspärast siis?“

„No muidugi,“ kostis emand, „see oleks ju esimene asi. Võidan mina näituseks, siis peaksid sa kohe teenistusest lah- kuma, et sa rahus Jumala õnnistust võiksid maitsta. Ma ostan sinu ikke alt lahti, ostan sinu enesele ainumaks oman- duseks; oma halwa ameti paned sa kohe maha.“

„Halwa ameti?“ vastas Suhani ja käsi langes tal tasfi küllest nõrgalt maha. Halwa ameti?“

„Muidugi,“ vastas Marta. Kas sa ei pea vihas- tama päew päeva järele üleannetumate, toorete poiste üle? Vihasstama orelitalaja üle, kes tukkuma jääb, nii et kantli- jalmi laulmise ajal orilas tuult ei ole? Ja mis sa siis oled saanud oma — ma ütlen veel kord — halvast ametist? Rif- kust või? Jumal hoidku! Au? Jah, kõstri au! Sest sa ei ole midagi muud kui alatu kõster ja koolipapa, ning suurt- sugu ilm naerab sind selja taga ja mind ka.“

„Marta,“ hüüdis kõstri-papa märisedes, „halb amet? Kõstri au? — See ei või sinu tõsine mõte olla! Minu amet? Kas see ei ole praegu kõige esimene kihelkonnas? Kas just mina ja mu ametivennad ei ole mehed, kes inimese- lapsed tooruse ja rumaluse august välja aitavad, et nad ini- meste seffa tõlbakivivad ja enestele ja teistele kasuks ja õnneks elakivivad? Kuningad ja keisrid saavad ju ka ainult kool- meistrite läbi inimesteks õpetatud. Kas sa ei tea, Marta, et ju piiblisgi seisab: „Õpetajad saavad hülgama nagu taeva läit ja nagu tähed ifka ja igaveste?“

„Siis, kui nad maa peal nälga on furnud ja ära furnatud ja tuimaks tehtud ihu ja hinge poolest, ja ära põlatud,“ ütles Marta wahale.

„Põlatud?“ kogeles Suhani ja tõufis laua äärest püsti. „Kes põlgab mind? — Nälga furnud? Millal olen ma nälga kannatanud? Millal kannatasid sa nälga minu juu- res? — Ära furnatud, tuimaks tehtud? Ma ei ole küll mitte enam see libe noormees, kes kord sinu ümber kiwi- saare mõijas lipitjes. Küll ei võiks meie ilma selle warata, mida sa mulle kaasa tõid, nii hästi elada kui praegu. Aga see on paha, see on kuri sinust et sa mulle seda nina peale wiskad.“



„Mul on ka õigus selleks!“ käristas Marta.

„Ema!“ palus Juhan, „võta oma sõnad tagasi! Ära osta mind mitte lahti mu armsast ametist! Palu andeks, et sa minu ausat teenistust nii patusel kombel põlgad, et sa mulle mu waesust ja oma kaasawara ette heidad — esimest korda. Ütle et sa rumalaste rääkijid? —“

„Mina, rumalaste?“ hüüdis emand vihasele wahela.  
 „Mina? Andeks paluma? — Di, mis sa veel ei taha! Sinu amet on tõeste kõige pahem ja põlatum maa peal ja, mis ma ütelnud, jääb tõeks, ja miks sa oled nii kangekaelne ja ei taha ennast oma alatumast seisusest üles upitada lasta kõrgusele ja aule?“

„Mul on au küllalt,“ hüüdis köster ägedalt. „Mul on kõrgust küllalt! Seda ei pruugi sina mulle enam anda! Aga sind pimestab saatat ise, ja ma saan nüüd aru küllalt, mis kell on lõõnud!“

„Olgu mis on,“ vastas Marta lühidelt ja koristas laua pealt tassid ja taldrekud plarinal kofku. „Mina ostan sinu aga süiski lahti. Ma ostan kiriku-kaupmehe mõisa, mida ta ammuigi soovinnud ja kõik lähme noorpaariga sinna elama.“

„Noor-paariga? Mõisa? Kiriku-kaupmehele? Halb amet?“ — pomises köster ärituse pärast wärisedes ja läks koolituppa tundi andma. Esimest korda oli ta täna nii mõttesegane ja kohmetu, et ta koolipoiste lugemise-wigasid tähelegi ei pannud, nii et need imestades koolmeisteri otja wahtisiwad, kes muudu nii terane ja wali oli. Köstripapa oli nagu maha murtud ja maha tallatud. Ja süda kees ja põles tal rinnas. Mõnda ei olnud ta veel ialgi enne olnud. Sõnad: „põlatud,“ „koolmeister,“ „halb amet,“ „nälga furnud,“ „ära kurnatud“ piriisiwad ja wingusiwad tal nagu erilased kõrwade ümber. Tumedit ja kurwalt, nagu ta koolituppa läinud, tuli ta ka lõuna söögile. Ei siin, ei ka õhtusöögil räägitud sõna. Tume, rõhutatud waitolemine walitses igal pool. Sest ka emand Marta süda oli sapine. Wanemate olek tegi ka lapsed araks ja kartlikuks; nad ei teadnud, mis mõtelda wõi teha.

„Miks tema siis vihane on?“ mõtles kõster. Mis mina temale siis tegin? Kas see ei ole naeste viis, kes tuhalabidast armastavad? Hammustab, kiimustab ja — õigus veel pealegi!”

„Miks ta vihane on?“ õhtas kõstriamma. „Mis suurt paha ma talle siis õiete tegin?“

Õimest korda oli kõstri-papa meelest, nagu oleks ta üffina ilmas. Ei rõõmustanud teda kena surveõhtu, ei lillede lõhn aias, ei õöpiku laul. „Ta põlgab sind,“ mõtles ta, „sest sa oled ju waene kõster ja koolionu! Ta jätab su maha, kui ta rikkaks saaks. Ta wõttis su meheks, kui sa tubli priske noormees olid, — nüüd oled sa talle ära kurnatud, ära nälgunud. Nüüd wistab ta sulle oma kaasawara nina peale, ilma milleta sa waene firifurott oleksid! Nüüd on sinu kõrge amet tema meelest jõe. Nüüd ilmutab ta oma südame saladust, et kõrkus ja uhtus teda täidab ja et ta oma lihase lapse ja oma mamona sellele narrile, alatumale mehele, sellele Jakob Tatrале tahaks ohwerdada, ainult sellepärast, et ta kawal reinuwader on ja kõstri emandat ifka proua Karlsoniks nimetab ja teda kumardab nagu paruni prouat. Oh naesed, naesed! — — Aga Zuhan, kas sa ei ole ise ka natukene rumal, et sa sündimata asjade üle juba nüüd otsust teed? Marta pole ju weel kopikat oma loofiga wõitnud! — Mõttes kõndis ta toas edasi tagasi. Aga nii wäga kui ta ka oma pahandust ära tahtis peletada, nii wäga kui ta ennast uskuma tahtis panna, et tühi filmamoondus teda hirmutas, — see ei läinud tal korda; ta mõttesse jäi ifka see kindel arwamine, et suur õnnetus tulekul. Ta arwas naese südame sügawamasse põhja wahtinud olewat. Wõitku ta loofiga ehk mitte — Zuhan oli kindel, et naene tema wastu see ei olnud, kelleks ta teda süüamaani pidanud. „Ta põlgab sind, ta põlgab sind, sest sa oled ju waene koolmeis-ter, waene kõstri-papa!“

Mõrudus ja tasane kurbtus asusiwad kõstri hingesse. Abielu-õnn oli nagu unenägu ta meelest, mis nüüd mööda läinud. Mufraht, rusutult, sõna lausumata luufis waene kõstri-papa majas ümber. Lastegi peale waatas ta umbus-



dusega. „Kes teab,“ ütles ta, „mis kuradi wõim ka teile südamesse ei istu! Kes teab, kas ka teie mulle kord niisugust walu ei walmista, nagu nüüd teie tige ema!“

Kõstri-papa arwas oma kohuseks, weel wiimast katset majarahu jalaleseadmiseks ära proowida. Wahest parandas Martakene meelt ning sai oma ülekohtust aru. Aga papa ei mõistnud õiete peale hakata. Mida mõistus ja hea süda teda käsikijwad, seda rikkus tundmuste ägedus ära.

„Kaene,“ ütles ta, kui nad emandaga järgmisel päewal ükfiina juhtusiwad olema, just mitte liig maheda ja meelitawa häälega. „Ma tahan sind — õpetada.“

„Õpetada?“ kostis Marta lühidelt. „Jäta oma õpetus iseenele! Mul ei ole seda waja! Sellega pööris ta papale selja.

„Ta ei wõta õpetust?“ wihastas kõster. Ta ei taha aru saada, et tal ülekohtus on! Siis on see tõeste tema tõsine arwamine, et ta õigust rääkinud. Tema mõtted on tõeste need, mida ta awalbanud? — Kuda wõiksin ma ka selle juures kahtlema!“ Ja tumedalt ja wihafelt pööris ta mammale selja ning wihawaen nende wahel wõttis ifka enam maad.

Nõnda läks nädal aega mööda, laupäewa õhtu jõudis kätte.

Kõstri emand seisib kõõgis lõkendawa tule juures. See tuli sai täna rahutule tähenduse, sest mamma tegi pannkooka, mida kõster nii wäga armastas ja mida emand iga laupäewa õhtul pühapäewaks suure hulga walmis praadis. Nende kookidega tahtis mamma leppimisele teed hakata tasandama. Nagu wõi panni peal oli ka tema sulama hakkunud, kui ta abitaasa tasast kurbtust ja rõhutud meelt nägi. Ta astus kookidega tuppa, wõttis südame rindu ja lähenes Juhani, kes suitsupilwete sees tooli peal istus.

„Wanamees, oled sa weel pahane?“ küsis ta maha löödud filmadega, mis aurawasse koogivaagnasse wahtisiwad.

Nagu minewiku sülest helises kurwale mehele tasane wärisew hääel hingesse, ja alandlikult lastis ta pea norgu, nagu ootaks ta, et mammakene endisel wiisil ta otsaesisele

juud annaks. Seal sofistias saatan ise talle kõrva: „See on kõik ainult wale ja pettus! Võib ta oma meelituse läbi sündimataks teha, mis ta nii selgeste wälja ütelnud? Ja kui mamma oma käe ta kaela ümber pani, peastis ta enese wägise lahsti ja ütles pead raputades:

„Ei, Marta, sa ei ole hea inimene! Sinu süda ei ole iialgi minu oma olnud, waid sa teenid ebajumalaid, kes sinu sees elutsuwad ja keda ma ei aimanudki kuni siamaani. Sa oled — ära pane pahaks — kuri ja kawal naeue.“

„Juhan!“ kogeles Marta ehmatades ja pisarad tungiswad tal silma. „Mina olen kuri ja kawal naine! Jumal andku sulle andeks! Mis ma olen sulle teinud? Mis ma olen rääkinud, mis mitte õige ei oleks?“

„Ja sa jääd oma sõnade juurde?“ hüüdis köster waele. „Ja sa ei tunne oma ülekohust ifka weel mitte ja ei kahetse oma pattu?“

„Ei kahetse pattu,“ wastas Marta, „pattu? Oh sa wägivaldne mees! Du see siis tõeste wõimalik? Pannkooka teen ma temale — waata kui kenad — nuusuta misfugune lõhn! Tema juurde tuppa tulen ma, tahan teda meelitada, kallistada, tahan kõik wiha ja tüli unustada, alandan ennast ja astun esimese sammu — — ja tema, tema tõukab mu ära enesest, nagu oleksin ma kihwtine! Sa wana tigeokõs, sa, sa —“

„Ja jah, ütle aga wälja: wana narr, tahtsid sa ütelda!“ hüüdis köster waele. „See ma olin, nii kaua ma truuduse ja tõsise armastuse sisse uskusin — sind uskusin! Aga see on nüüd möödas. Wana olen ma küll, aga mitte enam narr. Tahad sa tark olla, siis jäta mind rahule ja maiusta oma pannkookidega kirikupoe kawalat kaupmeest, seda kelmi nohtajat ja käpuli-käijat, kellel enam wõlgasid on, kui karwu peas ja kellele sa meie Liisikese heameelega tahaksid ohwerdada, sa halp naene, minu maja häbi!“

„Mis?“ hüüdis Marta ja wihapuna lõkendas tal näo peal. „Mina olen halp naene, sinu maja häbi! Oh sa kuri kangelaelne wana mees! Aga hea küll! Et sa nii leppimata ja jumalafartmata oled, siis tahan ma sulle ka päris



wihapurikaks olla kuni ja aru hakkab saama ja meelt parandama. Müüd pead ja ka teada saama, et isand Tatar neil päewil minult Liisi kätt palus ja et mina selle temale lubasin."

"Mis?" karjus köster, "ilma et ja minu ja tüdrukule enese käest küsijid?"

"Mispärast sinu käest?" kostis Marta mõrudalt. "Kas ma juba ette ära ei teadnud, mis suguse wastuse sina annaksid? Ja rumala plika käest — mispärast? Ta ei mõista õnne wastu wõtta; aga küllap asi heaks läheb, kui ma toreda mõisa ostan, kullakottisid raputan ja isand Tatra landraadiks tõstan. Wõit peab minule saama!"

"Ta on kõrgi meelega ja kangekaelne!" hüüdis köster waluga. "Oh naene, pean ma seda ikka ja ikka weel sinust nägema!"

"Olgu mis on, ma wõidan," kõneles Marta eksitamata edasi, "siis lähen ma wäimehe juurde elama ja sa wõid kooli-  
onuks jääda nii kaua kui sa tahad!"

"Ka lahtuda tahad ja minust?" hüüdis Juhan.

"Miks mitte?" wastas Marta. "Sa saaksid siis ju oma tagedast naesest lahti ja wõiksid eksitamata oma mõisafirjutajaga laulda ja lobada, selle laisa unise poisikesega, sellele ja oma lapse ja mamona kaela tahtsid wisata, sellele kerjusele, kellel muud ei ole kui see hing . . ."

"Ära sõima inimest mitte, teda ja dieti ei tunnegi!" karjus köstripapa. "Ta on tark ja wiisakas mees, nagu ma teist enne pole näinudki. Hea meelega annaksin ma oma tütre sellele tublile inimesele, sest minu lapse õnn saaks hoole all õitsfema. Aga sellest ei tea ma weel midagi lähemat ja sellega on ka weel aega. Sina aga mine Jumala nimel oma landraadi juurde, ehk kõige parem weel sinna, kus pipar kaswab, wõi koguni —"

"Hauda!" nuuksus Marta wahela.

"Jah, parem on hanaas olla kui maapealses pörgus," kisedas köster ning jookkis toast, kus tal õht liig palawaks hakkas minema, aeda puunde wilusse.

"Maapealne pörgu?" kogeldas Marta, temale tarretanud pilgul järele wahtides. "Tal on õigus! Aga sellest

põrgust päästavad seadused — tulgu lahutus! Jah, meie lafeme endid lahutada!" hüüdis ta waljuste, nii et papa seda weel kuulda wõis.

Maja rahu ja õnn oliwad nüüd täitsa kadunud. Liisifese meelitused ja waigistused ei mõjunud midagi. Ta waene laps nuttis oma filmad punaseks. Sest oh, weel teine teraw mõõk oli talle südamesse tunginud!

"Sumalaga, neuu Liisi!" oli kirjutaja Albert eila aia taga oja kalbal õelnud, "Sumalaga, ma lähen fiit ära — kaugele."

"Kaugele?" oli Liisi ehmatades kostnud. "Teie lähete ära, herra Weste?" ja seejuures oli sutt, mida ta tudus, neuu käest maha kukkunud. Nüüd, kus ta lahkumiseft kuulis, sai talle alles selgetks, kui kallis see noormees ta meelest olnud.

"Jah, neuu Liisi," kostis Albert, "ma rändan ära kaugele wõõra ilma sisse."

"Ja mispäraft siis ja kuhu?" kogelbas neuu mahalöödud filmil.

"Mispäraft?" kostis noormees. "Sellepäraft, et ma endale oma ulualust, oma urtsikut ja maalappi lähen otsima ja et fiin ometegi ainust südant ja kalliteft minu jäoks ei ole. — Kuhu? Wenemaale, kaugele Wenemaale meie noore krahwiga, kes sinna mõisa ostab."

"Wenemaale?" kordas Liisi piffamisi. Pisarad weeresiwad tal põskede üle, kurbtuse ja pahanduse pisarad selle üle, et Albert sugugi ei küsinud, kas tema jäoks fiin tdeste ainust põksuwat südant ei olnud, sest ta oli ju fiin, see süda!

"Teid liigutab minu lahkumine, armas neuu Liisi?" ütles Albert pita waheaja järele. "Pole wiga. Ma tahan teile pikalt ja laialt kirjutada, kuda Wenemaal nifu ja ristitheim ja tubakas kaswab ja kuda seal inimesed elawad."

"Ma ei taha teie nifust ja tubakast midagi teada," fofistas Liisi mõrudalt, temale selga pöördes, "sellest wõite mõne ilusa Wene neiuga juttu ajada."

"Ja miks mitte teiega," naeratas Albert. "Kas teil siis wastumeelt on, kui ma mõne ilusa Wene pruudiga Krimmis wõi Kaukafias altari ette astun?"



„Bruudiga?“ hüüdis Liisi kahwatades, „teil on pruut Wenemaal? Oh teie kuri inimene!“

Õdguwad tundmused ajasivad neiuksese põgenemisele. Ta tormas ruttu koju poole, kuna Albert talle naerdes järele hüüdis:

„Teie pärast jään ma veel kaheksaks päewaks siia ja tulen teie wanemaid Jumalaga jätma, enne kui ma Wene- maale pruudi juurde reisin!“ —

Liisikene kannatas õnnetuma armastuse rasket piina. Ta nuttis võsel ja lõppes näost ära. Selle walu juurde tuli veel kurbtus wanemate waenulise oleku üle. Meed wõõrdu- sivad teineteisest iga päewaga ikka enam ära. Umbusaldus ja tume mõrudus wõttis mõlemate meeled ikka enam ja enam wangi. Oma nuttis, kui ta üksina oli ja kõstri-papaga sündis, mida keegi ei oleks aimata wõinud — ta amet sai talle wastumeelseks, läks halvaks ta meelest. Kuda wõiski ta wabalt tööd teha oma walutawa südamega, kui tal sõna „lahkumine“ läbi hinge kajas.

Ja — lahutamine, lahutamine, see oli hirmus sõna, aga meelehaigele kõstri-papale hakkas ta aegamööda õige tut- waks saama; ta hakkas peastmist tähendamata, peastmist sellest piinast, mida ta praegu kannatas. Aga ka sellele lootusele tuli ots. Kõstrile juhtus seaduse-raamat kätte ja seal seisis selgel sõnal:

„Õdimamise, ahwardamise ja wähemate tegeliste puu- tumiste pärast ei lahutata alamat sugu abielu-paarijid mitte.“

Jah, nõnda seisis seaduses ja kõstri-papa pidi tunnis- tama, et ka teda alamat sugu inimeste selka tuli arvata, hoolimata sellest, et ta oma ametit ise nii kõrgeks ja oma seisust suureks pidas. Parata ei olnud midagi — lahutamise- sest ei wõinud juttugi olla.

Wanakene hakkas silmanähtawalt närtsima ja kolletama. Ta meeleterawus, ta hea tuju, ta terwis hakkasivad kaduma. Õpetaja ja kõik teised raputasivad pead, kui nad rusutud tumeda olekuga wanameest nägivad, kes nüüd kõikide imestu- seks orelimängus ja laulus wigu hakkas tegema. Kõstri-papa

ei oodanud praegu midagi muud nii suure igatsusega kui surma. Ainult surm oli veel peastmise toojaks.

Ühel pärastlõunel astus ta söögituppa, kus kohvilaud kaetud oli. Tass oli laua peal täis kallatud, suhkur, leib ja wõi seal kõrwal. Mamma oli wist praegu jooma tahtnud hakata, aga kööki mõi mujale astunud, kuhu talitus teda kutsunud.



Ja nende sõnadega puistas papatene suhkru kae pealt kohwi tassi.

Elutüdinunud köstri-papa astus tumedas mõttes laua juurde. Ta wõttis toosist peent suhkurt pihu peale ja hakkas seda sügawmeeliskiselt waatlema.

„Rihwt, just nõnda näed ja wälja,“ ütles ta iseenelele. „Aga suhkur on ilmsüüta lapsukene sinu vastu, sina aga oled wägew hiiglane! Elu raskeid ahelaid murda on sul nalja asi! Rihwt, kui tergeste peastad ja inimese lõpmata walu



ja piina käest! Nii palju, kui mul sind pihupesa peal on, paneb inimese magama igawesele unele!"

Ja nende sõnadega puistas papatene suhtru kae pealt kohwi tasfi.

Nüüd läks kambri-uks lahti ja sisse astus emand Marta. Ta oli klaas-ukse tagant, mis roheline gardinaga kinni oli kaetud, kõik kuulnud, ja wälja astudes ta weel näinud, kuida Juhani käsi tasfi poole käis ja walge pulwer kohwi sisse jooksis. Ta oli kahwatu kui furnu. Pikkamisi, tarretanud pilgul, astus ta laua juurde ja wõttis kohwitasfi kätte.

"Mees," hüüdis ta tumeda häälega, kuna tafs ta käes warijes. "Mees — ma joon!"

"Sumala nimel," wastas Juhani, abitaasa kohutawa näo ja oleku üle ehmatades. "Joo aga peale! Kohwiga joob ju naesterahwas oma walu ja mure kõhtu. Murrab mees ta wastu truuduse — kohw trööstib naesterahwast. Põlatud siset, mis teda "ära kurnatud" wanamehe külge köidab, aitab kergemaks teha — jällegi kohw! Sureb tal mees ehk kafs — naesterahwas joob leinamiseks kohwi! Joo aga joo kohwi, naene!"

"Jsa!" hüüdis Marta ahastawa häälega ja wabisedes, "ma joon! Ma joon tõeste!"

"Joo siis ometi!" tähendas köster, kõrwale pöördud näoga.

Nüüd pani aga mamma tasfi laua peale tagasi, ringutas käsa ja karjus, lahtise akna jnure tuijudes, hirmsa häälega: "Mõrtsukad, mõrtsukad, mõrtsukad! Oh ja püha Sumal, ta annab mulle kihwti!"

Alnast juhtus kirikudpetaja mööda minema. Hirmust hädakisa kuuldes jäi ta seisma nagu soolafammas.

Köster astus aga toas kindlal, tumedal näol laua juurde ja jõi kohwitasfi ühe suure lonksuga tühjaks. "Sinu terwiseks, naene!" ütles ta.

Marta kargas akna juurest hirmsa ahastusega tagasi, aga ta ei wõinud teda enam joomast keelata.

„Appi! Appi!“ kisedas ta heleda healega, ja jõuetult langes ta mehe jalge ette põlvili. „Appi! Appi! — Isa, Jumala pärast, mis sa tegid! — Ela, ela! Ilma sinuta ei taha ma elada. Eht lasse mind surra enesega!“

Nüüd astus õpetaja sisse. „Mis siin on sündinud?“ kogeles ta surmahirmul. „Kääfige, inimesed, mis teil on?“

Sõnalausumata tõstis kõster pool minestanud abikaasa maast üles ja hoidis teda hirmunud näol oma kaenlas.



Appi! Appi kisedas ta heleda healega ja jõuetult langes ta mehe jalge ette põlvili.

„Marta, võta meelt ja mõistust! Mina olen vaene põlatud koolionu! Ilma minuta ei taha sa elada? Dn see tõsi? Minuga tahad sa surra? Minuga?“

„Sinuga, sinuga!“ nuuksus Marta. „Sa minu kõit, ja minu kõige armsam maa peal! Oh, oleksin mina ometi kihvoti joonud. Oh, appi, appi!“

„Kihvoti?“ hüüdis õpetaja lallitava häälega.



„Ja ja oleks mulle andeks annud, et ma sinu ära kihwtitasin?“ küsis kõster wärisedes.

„Ma ei oleks seda kellegile ütelnud,“ nuttis Marta, „ja ma kahetsen, et ma enesele päästjaid hüüdsin. Kui meist kumbgi pidi surema, kui hea meelega ei oleks mina see olla tahtnud! Wagusi ja kaebamata oleksin ma hinge heitnud! — Oh, appi, õpetaja herra, appi! Mis mina ilmas peale hakkas, kui tema sureb!“

„Roh, siis tere, tere, naene, rõõmsas uueste alustatud elus!“ hüüdis kõstri-papa naerdes ja tõmmas abikaasa tormilisel rinnal vastu. „Dun sulle, ja truu hing! Tantsime ja laulame, naene! Kõik on ainult paljas unenägu! Meie õnnetus, meie wiletsus on lõppenud! Tassis oli selge puhas kohwi, selge ja puhas nagu sinu armastus ja truudus. Tantsi, Marta! Täna on pulmad! Ema, ema, õpetaja herra on meid praegu laulatanud! Wiilid wälja ja kõiksugu pillid ja wiled! Tantsige, armsad pulmalised! Disa pulmad, õisfaaaa!“

Hääl jäi tal rindu kinni rõõmu ja õndsuse tuhinal, ja ta tuikus ja pidi ennaft laua najal püsti hoidma.

„Mis see siis tähendab?“ küsis õpetaja imestusega. „Kas te olete ogaraks läinud, kõster?“

„Siis ei raputanud ja mulle mitte kihwti kohwitasfi?“ algas Marta läikiwil silmil. „Sa ei tahtnud mind mitte ära kihwtitada?“

„Si sind ega mind!“ wastas kõstri-papa. „Minu patune kõne, mida ma sin laua juures iseenele pidasin, on sind efsitanud. Jah, ema, nüüd näen ma, et sa mind armastad. Anna mulle andeks minu kangekaelus, minu südamelõwadus!“

„Anna ka mulle andeks minu rumalus!“ hüüdis Marta wahela, „anna mulle andeks minu jumalakartmata umbusaldus!“

Ja nad hoidsiwad teineteist kaenas lõpmata õnnetundmuses.

Õpetajale oli asi selgeteks saanud. „Aamen, aamen,“ ütles ta õnnistades, „Isand hoidku ja õnnistagu teid! Hoidku ta teid kurja eest! Hoidku ka teid — wõidulooßide

eesi! — Jah, armsjad sõbrad!“ kõneles ta edasi ja hakkas mõlemate kätest kinni, „wõiduloosid olivad teie tüli põhjus! Mamon peletas teie filmi, pani tarretama teie südamed. Mamon ei ole teile õnneks, vaid õnnetuseks. Tänaige taewa isa, et ta teile lepitust ja rahu saatis — kohwi läbi. Imelikud on Jumala teed! Mida mingi vägi ei oleks teha wõinud, seda tegi see suhkur ja see tass siin! Aga kõik ei ole weelgi lõpetatud. Teie peidate ikka weel madu oma rinnas. Ta saadab teid siiski weel hukatusesse, kui teie teda enestest ära ei heida. See madu on teie wõiduloosid. Heitke wõiduloosid enestest ära, kui te' rahu ja õnne majasse tagasi soovite!“

„Õigus, õpetaja herra!“ diskussivad mõlemad, „see on tark sõna! Kadugu meie kurjad wõidupaberid!“

„Ma põletan oma loosi ära!“ hüüdis Marta.

„Mina omal ka!“ lisas Zuhani juurde.

„Mitte nii üle kaela, sõbrad,“ manitses õpetaja. „Sellest ei oleks mingit kasu.“

„Ma tean, mis ma teen,“ diskuss kōstri-papa wahel. „Mull on kena mõte! Anname oma loosid saatuse hooletks! Mis sa arwad, ema: ma kingin oma loosi — kirikupoe kaupmehele. Ma teda küll suuremat ei falli; näen ma aga, et ta minu loosiga wõidab, näen ma, et ta saadud rahaga nõnda ümber käib, nagu aus ja helde inimene, näen ma, et suur õnn tema meelt ja südant parandab, siis pean ma seda taewa isa näpunäiteks ja tahtmiseks, ja kui meie plika wähegi rahul on, siis — siis, noh siis sündigu, mida sina nii wäga igatsed, ema!“

„Oh sa kelm,“ naeratas emand Marta rõõmsa näoga, „kas sa arwad, et ma aru ei saa? Headuse ja lahkusega tahab ta mind sundida, et ma oma loosi — kirjutajale kingitsin. Noh, olgu peale! Põris hea meelega ma seda ei tee, aga üks heategu on teise wäärt! Olgu siis, minu loosi saab kirjutaja.“

Kui hundist räägid, siis ta tuleb. Emand Marta kõnewoolu tahtuseks astus praegu Albert uksest sisse ja tahtis kōstrirahwast enne reisu Jumalaga jätta.



„Sumalaga jätta?“ küsis köster imestades. „Kuhu te' siis lähete, herra Weste?“

„Siina,“ kostis Weste, „meie wana krahwi herra jnurde, kes mind kutsus, ma ei tea mispärast, aga paariks kuuks pidada ma sinna jääma.“

„Arge uskuge teda!“ hüüdis korraga Liiji wahetele, kes praegu tuppa astus. „Ta waletab! Ta rändab Wenemaale, tal on pruut Krimmis.“

„Ja,“ naeratas Weste, „ma olin walelik, aga ainult selle neiukese wastu siin, kellele ma nõnda kõnelesin. Mis otstarbeks ma seda tegin, ei tohi ma praegu weel mitte ilmutada. Ei, neiu Liiji, ma ei reisi mitte Wenemaale! Pruut mul küll on, seda wõin ma nüüd küll ütelda, aga mitte Krimmis, waid siinsamas ligidal. Siin üsna lähedal elab ta ja teie tunnete teda wäga hästi.“

„Medniku Suuli,“ sosistas Liiji ehmatades ja pööras akna poole. Pisar weeres tal filmast.

„Uhaa, ma märkan, mis siin kell on lõõnud,“ ütles köster, tütre poole piiludes. „Koh, katsuge õnne ja olge päraist rahul. Mina ja ema oleme jälle ühes nõus, kõik tüli ja pahandus on meie wahel lõppenud. Kui teil midagi kõnelda on, siis wõite edespidi julgeste meie mõlemate ette astuda.“

Imestades waatas Liiji wanemate poole. Isa ja ema naerwad filmad tõendasiwad neid sõnu. Rõõmuhüüdegaga jooksis neiu wanemate rinnale.

„Isa, ema, nüüd olete jälle minu, nüüd olen ma jälle õnnelik,“ hüüdis ta.

„Hea küll,“ wõttis köster sõna. „Reiijige siis, kuhu teid kutsutakse. Kirjutage meile warsti ja mõtelge meie peale sõpruses ja armastuses, nagu meie teie peale!“

„Nagu teie minu peale?“ kogeldas Weste maha lööbud filmadel. „Kas ka austatud majaanand?“

„Seda saate kõhe näha,“ wastas köster. „Ta ise ütleb teile, kui hea ta teie wastu on.“

„Minu wastu hea?“

„Ja,“ ütles Marta külmalt ja niisuguse näoga, nagu oleks ta ussirohtu suhu võtnud. „Mul on siin üks võidu-loos, ja et ma teile südamest õnne ja kindlat tulewiku soowin, siis —“

Mammale tuli kõha peale. Kõster aga kõneles tema eest edasi:

„Siis kingin ma selle loosi teile, millest tinawalamisel selgetks tuli ja Piima-Kudri kaardid teada andsiwad, et ta suure loosi wõitwat. Jumal andku õnnistust!“

Weske oli imestuse pärast kohmetu. Suurel filmal wahtis ta paberi peale, mille emand talle kätte pistis, ja siis kõigi toasolijate otsa. Liigutatud meelel tänas ta kõiki — mammat, papat, õpetajat, Liisit, — siis tormas ta minema.

„Ma arwan, isa, nüüd on sinu käes järg,“ ütles Marta.

„Õigus,“ wastas kõster, astus akna juurde ja hüüdis poe poole, mille ukse ees Jakob Tatar seisis:

„Pst, pst, naaber! Astuge siia — paar sõna!“

Kaupmees tuli uudishimulise näoga ja wõttis kõstri käest imestawa näoga wõiduloosi wastu, kuna emand Marta sinna juurde pika seletawa kõne pidas. —

Rõnda oli siis tüli ja pahandus kõster Karlsoni majas sellega lõpetatud ja rahu- ning õnnepäikene hakkas jälle heledaste paistma. Liisitene ootas igatsusega linnast kirja, aga nädalad läksiwad mööda, ilma et Albert temale eht wane-matele teada oleks annud, mis ta tegi. Liisi püüdis ennast trööstida, nii hästi kui see läks, ja ootas, ootas.

Sügisene loosimiseaeg jõudis kätte. Kõstrirahwas uuris põnewusega ajalehe aruannet loositud piletite kohta, aga esimene pill näitas juba, et peawõidust mõlemad piletid ilma oliwad jäänud. Aga siin, mis see tähendas? Kas siin ei seisa see number, mis kiriku-kaupmehe loos kannab. Õige, kaupmehele kingitud kõstripapa loos on wiistuhat rubla wõitnud!

„Minu loos? Wiistuhat rubla?“ kogeleb kõstripapa wärisedes. „Koh, Jumala tahtmine sündku!“



„Mis, mis? Isand Tatar on wõitnud?“ öiskab emand Marta ukse peal hiilgawal pilgul. „Oh õnnel! Oh rõõmu! Oh mõis! Oh tena! Oh taewalik!“

„Oh rumalust! Oh halpust!“ urises kõster. „Aga olgu peale! Eht pidas ka sind õnnejumal meeles, waene Albert.“

Ja kõster uurib ja otsib, kas eht Beske loosi number ka kuzgil seisaks. Ta ei usu üht lehte, ta uurib neli wiis tükki läbi — asjata. Beske number ei ole wõitute seas. Õnnejumal on tema tõeste ära unustanud. Aga waata — oh, kurbtust — kustutatud numbrite seas seisab Alberti loosi number haleda näoga! Sellega on kõik lootused möödas! Beske number on kustutatud! —

Kõstri majas oodati nüüd mitmesuguste tundmustega isand Tatra kosjatulekut. Mamma kandis aina pühapäewa-riideid ja arwas juba tundwat, kuida alandlik ja õnnelik wäimees ta kätt suudleb. Kõster oli pahas tujus ja okkiline. Liisikene aga wärises surmahirmus; iga kord löiwad ta silmad kirjaks, kui keegi uksest sisse astus.

Imelikul wiisil oli aga kõik ootamine asjata. Jakob Tatar ei tulnud kosja, ei tulnud tänamagi, et kõstri papa kingitus talle waranduse majasse toonud. „Mis ma waehest plikast enam hoolin,“ mõtles ta. „Oma praeguse rikkuse kohta wõin ma ju Sumal teab kui jõuka naese saada. Wõtku kõstri Liisi see ja teine.“

Dige lähedalt õppis ka kirikuõpetaja kaupmehe kelmust tundma.

„Teile andis taewas suure õnne, isand Tatar,“ ütles ta, „täna teada, et ta teile jõudu on annud hädalistele appi tötata ja waeheid toetada. Eila jäi üks waene päewiline metsas puu alla. Surnud mehel jäi waene naene seitsme lapsaga järele. Ma palun waeatele wäikest andi.“

Aga pilkawalt hakkas kaupmees naerma ja ütles, kui ta kõiki janta aitama tahtwat hakata, siis jääda ta warsti ise kerjajaks.

Õpetaja soowi peale läks ka kõster kaupmehelt waeatele wäikest armu andi paluma.

„Sajandit oja teie wõidust peastab waese perekonna wiletjusest,“ ütles ta.

„See on mulle ükskõik,“ tännitaski kelmi upsakalt. „Ma lähen linna elama. Wiige emandale palju terwisid.“

Ja teisel hommikul oli poeüks kinni. Parema kauba oli Tatar kaasa wiinud ja linna läinud.

„Mingu ta, kus tühi!“ hüüdis köstripapa. „Warsti on ta mamoni linnas läbi löödud ja ta on wiletjam kui ualgi enne. Ja sellele wõrukaelale tahtsid sa meie last anda, ema? Selle käest lootsid sa armastust ja hoolekandmist wanaduseks, kui mind enam ei oleks olnud?“

„Ja see kelmi tohtis mind prouaks sõimata,“ siunas emand Marta, „ja oleks tal miljonid ja ta tahaks weel meie last — ma ei annaks talle!“

Kõige õnnelikum oli nüüd muidugi Liisi, ehk ta küll südamest kahetsema pidi, et õnn nii pimedalt sellest mööda läinud, kes Liisi armates kõige rohkem tema wäärt oleks olnud. See oli weidi kurb, aga — külap aeg asjad parandab. Peaasi oli ju praegu see, et neiu inetumast kosilasest nii õnnelikult lahti saanud.

Kauase, kauase piinarikka ootamise järele tõi postimees linnast ühe kirja — Albert Beske käest! Mitte Liisile, waid papale enesele. Kui köster kirja lahti wõttis, wärises Liisi nagu haawaleht. Mis ta küll kirjutas, kas paha wõi head?

Köster luges kirja esite salaja iseenele, siis rõõmsa mõtamuigutamisega teistele waljuste ette:

Austatud köstri herra! Kallis sõber!

„Kõige pealt palun ma Teilt andeks, et ma nii kaua wait olen olnud. Ma ei tahtnud teile ennemine kirjutada, kui mul midagi kirjutada oli — see tähendab, ma tahtsin ära oodata, kas saatus mulle seda annab, mida ma igatsenud. Siin ei mõtle ma mitte selle wõiduloosi peale, mida ma teie austatud proua käest kingitud sain, ja mis, nagu Te wist isegi olete näinud, loodetud kullahunikat mulle mitte ei toonud.



Roh, ma ei tea selle juures mingit kahju kahetseda. Mull oli aga teine asi ootusel. Teie teate, kallis sõber, et ma kaunis wirt põllumees olin ja et ma suure isuga põllutöö saladusi püüdsin uurida. Wabadel tundidel hakkasin ma paari aasta eest üht raamatut meie maa põllu-asjanduse üle kirjutama, mille ma tänawu kewadel trükki andsin. See minu raamat oli meie wana krahwi herra kätte juhtunud. Ta oli teda lugenud ja minu mõtted ja õpetused oliwad talle meele järele olnud. Ta kutsus mind linna, et minuga mu töö üle kõneleda. Ta tegi minuga päris suure ekfami weel suusõnal ära. Ta pani minu teadmist imeks ja lubas mulle hea ja suure koha ühe oma mõisa peal anda. Siisw mõisa walitseja lasti mõne nädala eest raskete ekfituste pärast lahti. Kuni tema ära minemiseni pidas mind krahw linnas oma juures. Nüüd aga on ta nimetatud suure mõisa täitsa minu walitfufe alla andnud ja ma asun neil päewil sinna elama. Minu palk ja jissetulek on nii suur et ma seda enne unesti ei oleks arwata wõinud. See on siis minu uudis. Ja nüüd saagu Teile siis minu südame palawam soow ja kõige alandlikum palwe jalge ette weeretatud. Armas, kallis isa, austatud ema: tehke minu tulewit õnnelikuks selle läbi, et Te mulle oma tütre Siisi abikaasaks annate. Ma armastan Teie tütart, kui oma elu, ja loodan ka tema wastu-armastuse peale. Armsad wanevad, wõtke mind oma pojaks! — Wastust tulen ma ülehomme ise wastu wõtma, kui ma Teilt läbi oma uue koha peale lähen.

Rõige südameliku terwitufega

Albert Weste."

„Roh, Siisi, mis sa arwad?“ küsis isa kelmitalt.

Siisi wastus oli sügaw punastamine.

„Ema, mis sina arwad?“

„Tee mis sa tahad!“ hüüdis see pool naerdes, pool kulmu kortsutades.

„Ma arvan, asi on nõnda korras,“ tähendas kõstri-papa kuiwalt.

Rõõmuõiskamisega langes Liisi wanematele kaela ümber.

Seal läks üks lahti ja sisse astus naeratahes — Albert Beske ise.

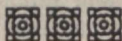
„Arge pange pahaks, ma lendasin kirjale kohe järele,“ ütles ta.

Liisi kahvatas rõõmu ja õnne pärast lumivalgeks, Kõster aga astus noorelemehele südamelikult vastu ja tõmbas tema tugewaste rinna vastu. Emand Karlson wõitles nagu weel mõne wastiku tundmusega, aga kui Albert aupaklikult ta käele suud andis, kadus wiimane korts ta kulmult, ta pigistas südamelikult wäimehe kätt.

Nüüd alles lähenes noormees Liisile. Ta waatas talle kaua filma, siis hakkas ta tema käest kinni. Nõnda astusiwad nad wanemate ette. Kõstri-papa tegi wäikese õnnistusepalwe, mispeale sisseastuja kirikuõpetaja tugewaste „amen“ ütles.

Õjimest musu ei saanud aga Albert mitte siin teiste ees, waid alles õhtul pimedas aias.

(Wabalt C. Weisslogi järele.)





## Muhulaste imelikud juhtumised Tartu juubeli-laulupidul.

### I.

Ka Muhumaal teati, mis priius on, sest Sifusarwe Siim ostas seda kõige tõntsi aruga inimesele ära seletada.

Ka Muhumaal teati, et priiuse 75. aastaseks mälestuseks Taaralinna suurt laulupidu taheti pidada, sest Sifusarwe Siim kuulutas seda kõigile, kellele looja kõrwad oli andnud.

"Priius on see" — õpetas Sifusarwe Siim — "et nüüd kõik inimesed priid on. Priius on see, et nüüd igaüks lüüa tohib, kui teda keegi enne löi, ja ka siis, kui teda mitte enne ei löödud, ja mitte kurbjad üksi. Priius on see, et nüüd igaüks oma une võib otse magada, ja kui ta seda ei tee, siis on see tema oma asi. Ja kes ei taha tööd teha, see võib ka töö tegemata jätta ja keegi ei tohi teda sundida peale ta oma kõhu. Ja priius on ka see, et hobused on nüüd loomad ja inimesed on inimesed — igaüks ostab nende wahel wahet teha, isegi mõisniku wahel. Priius on veel see, et nüüd võib kõige rumalam talumats minna, kuhu kaugele aga ise tahab, kas kotte Dudowasse või Jamburki või Dudulinna, kui tal pass taskus on. Priiuseks kutsutakse aga ka seda, et nüüd võib igaüks seda naist võtta, keda ta omale kõige kasulikumaks peab, ja tark mees on, kes sellest priiusest dieti aru saab. (Siin mõtles Sifusarwe Siim iseene peale ja naeratas kawalaste). Ja eks ole see ka priius, et nüüd iga talupoeg oma majale tohib korstna peale ehitada ja et suits võib korstnast wälja minna ja mitte enam uksest ja aknast? Ja et Jeesi rahwal nüüd oma kirjanikud on, kes

kõik tohivad trükkida lasta, mis meil wähegi meelde tuleb, olgu lollus wõi tarkus? Ja et jeesilastel seitongid on, kus kõik sees seisab, mis ilmas paha sünnib? Jah, wennad, priius on see, et meie priid oleme. Ja see priius on 75 aastat wana.“

Sellest seletusest pidi muidugi igauks aru saama, mis priius on. Mõned raputasiwad küll pead, aga need oliwad need, kes üleüldse millestki aru ei saanud.

Priiuse=laulupidust kujutas aga Siufarwe Siim kui asjatundja ja osaw kõnemees järgmise pildi:

„Sugurwennad ja =õed, sugu=isad ja =emad, sugu=onud ja =tädid ja kõik muud sugu=jeestlased Muhumaal! Suur laulupidu, kuhu meid isamaa kohuste hääled kutsuwad, on see, et igauks sinna peab minema, olgu ta pime wõi jalutu, olgu ta rikas wõi waene. Ja Jurjewi linn, kus seda pidu peetakse, on suur, ilmatu tore linn taga Tartut. Sellel laulupidul wõib igauks laulda, mis ta tahab, sellepärast on ka pidu nimi juubeli=laulupidu. Seal ei laulda mitte ühe, mitte kahe, kolme ega nelja häälega, seal laulatakse rohkem kui nelja tuhande häälega, sest et igauks oma laulu laulab. Meid wõetakse seal vastu kui kõige suuremaid saksu. Tõl-dades wiitakse meid kõige uhkematesse majadesse elama, kus meil pehmed woodid walmis on ja kõik peened joogid ja söögid laual. Meid söödetakse ja joodetakse kolm päewa ja kolm ööd järgemööda nagu pulmas ja kõik Jumala muidu, ilma et meil punast krossi oleks maksta. Ma usun, meile antakse ka veel kallid kingitusigi kaasa. Ja raudtee peal sõi-dame esimeses klassis kolmanda klassi hinnaga. Waatke, Muhu sugu=jeestlased, see on juubeli=laulupidu.“

Jah, nüüd teadsiwad muhulased, mis elukas niisugune laulupidu on. Ka selle seletuse üle raputasiwad mõned pead, aga — rumaluse vastu sõdiwad ju jumaladgi asjata.

Muhumaal R. külas tekkis kõige pealt nelja inimese peas mõte, Taaralinna suurele laulupidule rännata, et kõi-geist sellest ilust ja hiilgusest osa saada, mida Siufarwe Siim nii osawaste mõistis kirjeldada. Digust võlida, ei uskunud need neli, ühes paljude teiste muhulastega, mitte kõik, mida



Siim oma liig waimustatud kõnedes kujutas ja töötas, sest  
 kui sündinud luuletaja armastas wiimane kuud päitefeks ja



kirpu elewandits teha, ja nende seas, kes kõite ei uskunud,  
 oli Siim isegi. Aga ettevõtte, pidule minna, sai siiski kind-  
 laks, sest ka mujalt poolt kuuldi, et pidu imekena saawat

olema. Need neli aga, kes R. külast pidule tahtsiwad minna, olivad: Siim Sikufarm ise, Lõhe talu perenaine Liisu, Sitika Kai ja Keeteliku Kaarel.

Et meil nende neljaga jutu jookful weel palju saab tegemist olema, siis peame lugejat nendega lähemalt tutvustama.

Siim Sikufarm on R. küla sepp. Tema tarkusest ja kõneannist sai lugeja juba väikese proowi. Siimul on aga weel palju muid tähelepanemiseväärt omadusi, kõige pealt kaunis sündmusrikas minewik. Wiiteistkümnne aasta wanaduses rändas ta teiste saarlastega „suurele maale“ sumeks tööle, aga kui teised sügisel tagasi tulivad, ei leitud Siimu nende seas. Ta jeltjilised jutustasiwad, Siimule läinud „raawi“-lõikamine juba kolme päewa pärast igawaks, ta öelnud enese kõrgema ameti tarwis loodud olewat, oma wiimase raha eest ostnud ta enesele lõikapilli ja kadunud siis kui tina tuhka. Nii jäi ta kahetsjaks aastaks ära. Paaril esimesel aastal olla teda siis Tallinnas Wene turu äärsetes kõrtsides „moosekandi“-ametit nähtud pidawat, kuid need olivad aga nii kuulnud jutud. Et ta waenelaps oli, siis ei jäänud tal leinajaid maha. Kui Siim wiimaks kodukohta tagasi ilmus, ei lausunud ta ise moosekandi-ametist midagi, waid ütles enese wäljaõppinud „Saksa sepa“ olewat. Oma suurtest reisidest „Wenemaa põhja“ ja „taewa serwale“ teadis ta kõiksugu imeasju kõnelda, iseäranis kiitis ta otsata waimustusega Dudowa ja Jamburi linna toredust, suurust ja rikkust. Ta astus R. küla wana sepa juurde selliks, ja kui see warsti suri, jäi ta tema asemele ise meistriks.

Siim Sikufarm kõndis mõnda aega juba kosjateed. Et ta elutark mees oli, siis ajas ta seesugust kardetawat ärisasja diplomatliku peensusiega. Ta kosis nimelt kaht naisterahwast korraga; see tuli sellest, et mõlematel wa nodi oli ja Siim kindlaste ei teadnud, kumba ta kätte saab. Kui seadus oleks lubanud, ta oleks mõlemad mõtnud, nüüd aga pidi ta pöiklema, proowima, uurima, püüma.

Siimu wäljawalitudest oli üks eelnimetatud Sitika Kai, teine Lõhe Liisu — wiimane nodi poolest willakam ja



raşwafem tall, aga ka teiste kofilaste pärast keerulisem kätte saada.

Sitika Kaiega oli Siimutene kofe seepeale õrnemasse ühendusesse astunud, kui ta kofu tagasi jõudnud. Kai oli piigatene, kelle ristimise-täht juba ammuugi kadunud ja kes pahafeks sai, kui tema wanaduse järele päriti. Ta rääkis siis mofa otşalt „kolmekümneft“, kuid laimajad lobafuud tõendafiwad, Kai arwata aimult ära elanud päiwi, aga õõşid mitte. Siim Situfarw ei küfinud Kaielt mitte ta wana=duft waid ta nooruft teada, ja see wiifatus üffi tegi tema juba efimesel tunnil piigatefe armu ofalifeks. Siimule aga oli Kaie wanadus wõi noorus üşna kõrwaline afi; tema huwituft äratas hoopis teine arw, mille ta omale füdamesse kirjutanud, ja see oli „500“ — lifamärgiga „rubla“. Kõrwaline afi oli Siimule ka mõrşjatefe wäline nägu, mille iluduse= näitufel wift küll efimeft hinda heameelega ei oleks mõifetud.

Kai oli oma 500 rbl. wähemalt jaolt pikal teenifufe= ajal ife kogunud, ofalt ühe wana tädi käeft, kes Kurefaares ära furi, pärandufeks faanud. Ta elas nüüd juba mõnda aastat K. külas „oma kae peal“ ja ootas katkemata wifadu= sega kofilafi, kes aga niifama wifad tulema oliwad — mis= pärast? Salaja wõime lugejale kõrwa fiffe fofifstada, et Kaie külas „tulehargiks“ kufufuti ja et tema arude täiufe kofhta kõifşugu laimufjutud käifiwad. See piiga sai siis Siim Situfarwe kofjutuleku järele ta kallifefeks ning pulmafid oli pea oodata.

Seal fündis aga midagi, mis afjale wiitufuft tõi. Lõhe talu rikas elatanud peremeeş furi ja jättis kaimis noore, näguşa lefe leinama, aga ka ühtlafi oma warandufuft pärima. Lõhe Willem oli põdur hallpea olnud, kui ta 15 aasta eeft tütarlapfe=ealife Liifu nooreks perenaişeks kofinud. Wafstu tahtmift, aga wanemate kõrwal käşul ja funnil oli neiu wanale, aga rikkale mehete lainud. Kõilm, tühi, wõõmuta oli ta abielu olnud. Kuid faatus tõi talle ta wabadufe tagafi ja oma 12=aastafe pojaga oli ta pealegi kena talu ja hea pat= faka nodi oma kannatamife eeft kingiks faanud.

Waemalt oli Siim Situfarw kuulda saanud, et Lõhe perenaine leif, kui ta plaan ta peas walmis oli: söögu sitikad Kai Sitika — ma heidan nooda Lõhe talus wälja. Kuid nõnda mõtles Siim esiotsa weel salaja; teadis ta ju, et eesmärgile jõudmiseks palju raskusi oli ära wõita. Ta ei muutnud siis Kaie wastu oma olekut sugugi, hoidis warjul, mis ta pöues kipitses, ostas salamahti Lõhel käia, paitas ühe käega Kaie, teise käega noore lese pead ja tunnistas mõlemale, et ta südame asjus täieste waba mees olla; kes temast muud rääkida, olla häbemata walelik.

Et ta aga Kaie umbusaldusest ja wanapiigalisest armu-  
 kadestusest juba kardetawaid proowisid näinud, siis leidis ta weel iseäralise pitseri, millega ta tema suu finni litsus, et oma uues ettewõttes igapidi julge ja ekkimata olla. Ta teadis ühel leal päewal Kaietesele suurt rõõmusõnumit wiia, et tema wana rikas onu, kes Pärnus elada, teda, Siimu, oma warapärijaks tahta finnitada, aga ühe iseäralise tingimisega: Siim pidada vähemast tema surmani poisismeheks jääma, sest ta jõuda pärast seda küllalt abielu ohakatrooni tanda, kui tal ehk waheajal ei peaks dige mõte tulnud olema, eluajaks poisismeheks jääda. Seda onu olla nimelt ta noor ilus naine omal ajal oma truuduse-murdmisega nii sügawaste haawanud, teise mehe armukesena tema juurest ära põgenedes, et onu sest saadik terve naiste soo põrgu põhja wandunud. Ta wihtawat weriselt naisterahwaid ja oma õepoega tahta ta siis räägitawa päranduse-tingimisega nende eest wõimalikult kaua hoida. Sellepärast olla waja — ütles Siim Kaiemale — et nende armastus esiotsa sügawaks saladuseks jääks, sest 5000 rublane pärandus — tule Jumal appi, kes terve aruga inimene wõida sellest tahta ilma jääda! Õnneks olewat hea onuke juba 75 aastat wana ning tiisikususes — kaua ei wõiwat siis ta surmani enam aega minna...

Kai ehmatas, aga uskus. Kai nurises ja nuttis, aga wiimaks andis järele, kui Siim talle oma armastust ja truudust wandega finnitatud. Sa jehete, 5000 rubla pole nalja asi! Siim ostas ka seda kullast abielu, mida nad tahetesi onu päranduse waral saakiwad elama, liig särawate



wärwidega kujutada! Kai lubas, et Pärnu onu depoja kosjanõust midagi kuulda ei saaks — ta kuulata salaja tihti Siimu elu ja tegude järele — Kai lubas oma leegitsewat armastust ja põue täitwat mõrsja-õnne ilma eest salajas hoida. Siim rõõmusteles ja heitis nooda ifka julgemalt Lõhe talus wälja.

Kas tal seal õnne oli? Oli. Naisterahwad on ju nii kentsakad. Lõhe lesel ei oleks aufatest, mehisteft kosilasteft tõeste mitte puudust olnud, ta teadis pealegi wäga hästi, et Siimust külas igas tükkis mitte kõige suurema aupaktumisega ei kõneldud — siiski lastis ta Siimu enesel läheneda. Siimul oli midagi, mis teistel külameestel ei olnud: ta oli wäledam, julgem, jutukam ja wälise oleku poolest omal wiisil „peenem“ kui Mats ja Ladu ja Mihtel. Seda kõik oli ta enesele oma „kunstireisudel“ seal kaugel „suurel maal“ omandanud. Siis mõjus ta weel see, et Siim „ametimees“, sepp, oli — ta seisis Viisutese filmas kõrgemal kui liht põllumees. Lõpetks oli Siim noor, suur, tugew poisipõmm, kuna leskede järele muidu enamaste wanemad mehed tulewad, kes ise ka lesed eht wanad poisid on. Siim õerus käsa ja keerutas oma wurrud ifka toredamine tikki, mida enam ta märkama hakkas, et ta seeme Lõhe talus idusid ajas.

Viisutese põu sai küll wahel rahututs, kui ta wahel Keeteliku Kaarli peale mõtles. Seda meest oli ta üidruku põlweks wäga armastanud ja see teda. Wanemate wali käst aga, mis Viisud Lõhe peremehe naiseks fundinud, oli neid karebal käel lahutanud, sest Kaarel oli sel ajal Viisu isa talus tehaw sulane. Warg poolest ei olnud ta ka täninigi kosunud, sest ta pidas wäikest waest rendikohakest. Kuid müüd, kus Viisu mehe surma järele ifegi rikas küllalt oli, ei oleks Kaarlit wana armastuse foendamiseks nähtawaid takistusi olnud; ta oli praegugi weel poisimees, kelle majapidamine de hoolet seisis. Aga seal tuli Siim Situfarw waele. Kaarel, wa täsase, ausa, liig wiisaka loomuga mees, ei mõistnud Lõhe peremehe surma järele warats'emalt Viisule läheneda; see omalt poolt, kes tihti Kaarli peale mõtles ja ta tulekut salaja ootaski, hakkas wiimaks arwama, et Kaarel teda enam

ei taha, teda ta endise sõnamurdmise pärast ikka veel vih-  
tab wõi põlgab. Pealegi oli Kaarel wahel ajal neljakümne  
aastafets wanapoijsiks saanud ja Liisu meel käis — nagu  
öeldud — noore mehe poole, sest wanaga oli ta 15 aastat  
risti küllalt näinud, kus juures ta omagi noorus kurwalt  
ja asjata kaotjsi läinud. Nõnda wõis siis sündida, et Siim  
Situsarw Lõhel omale takistamata sooja pesa hakkas ehitama,  
kuna Kaarel, kes Liisud iialgi ei olnud unustanud, neutral  
näol, kipiitsewa südamega eemale jäi, seda kaugemale, et ta  
ausus ja mehisus mingit waheletoppimist ja wägise püüd-  
mist ei sallinud.

Nüüd tunneme neid nelja muhulast, kes oma osawõt-  
misega suurt juubeli-laulupidu tahtsiwad austama minna.  
Siim Situsarw oli mõtte elule õhutanud, aga esiotsa ainult  
Lõhe perenaise peas. Et Kai Sitikas ja Keeteliku Kaarel  
ta niisuguse teekonna ette wõtaksiwad, seda ei olnud ta sugugi  
mõtelnud, veel wähem soowinud. Kai, ehk küll saare-elanik,  
kartis merd kui igawest surmasängi — ta ei olnud Muhu-  
maalt veel eluilmaski kaugemale saanud. Siim ei oleks uneski  
wõinud arvata, et Kaiele niisugune pöörane mõte tuleks.  
Aga ta tuli. Kui Siim, kes just Kaie wastu oma lustisõidu  
nõust sõnagi ei olnud lausunud, ühel päewal pruudi poole  
läks, et sellelt reisiraha laenata — ta enese kopitad oliwad  
alati kõrtsipapa pungas — siis kuulis ta esimest korda suure  
ehmatusega, et Kaiel kindel nõu oli, „peinga koos“ laulu-  
pidule saksa minna mängima. Siimul oli nagu, kui oleks  
kümme kätt ta karwu kiskunud. Kui kena ei oleks olnud  
Lõhe perenaisega üksina sõita, temale tee peal oma osawust,  
oma wiisakust ja armastust näidata, temaga kosja asja küpselt  
teha! Ja nüüd tahtis see piriseja ja nuriseja ja armukade  
wanapiiga, kellega häbi ennast laulupidul näidata, — see  
tahtis kaasa tulla ja kõik lootused luhta ajada.

„Aga Kai, mõtle ometi laewa=õnnetuste, raudtee=õnne-  
tuste, rööwlite ja mõrtsukate peale, kes meil tee peal ees  
wõiwad olla!“ hüüdis isand Situsarw ja hakkas suure suuga  
kõiki neid hädaohutsid ja koledusi kujutama, mis nii pital  
reisil inimesele wõiwat juhtuda.



Kai aga naeris kihwtifelt ja kostis :

„Kas mul siis neid hädasid rohkem on karta kui sinul ja teistel? Naine peab truuwilt mehe kõrwal olema, mingu tee kas wõi pörgusse, ja mina olen sinu tulewane naine.“

Digus! Tee mis tahad. Asjale tuli lõpuotsus sellega, et kawal Kaiekene kiwise kindlusega juurde lisas :

„Kui sa mind kaasa ei wõta, siis ma sulle ka raha ei laena.“

Jah, nüüd polnud midagi enam parata.

Ka see oli Siimule wõõrastaw kuulda ja suurendas ta halba tuju, et Keeteliku peremees ka laulupidule minewat. Siim teadis, mis sidemed Lõhe Liisu ja selle mehe wahel oliwad, kui ka need sidemed praegu hoopis lödwaks läinud. Liisu ise oli wahel Kaarlist õrnal meelel rääkinud ja oma endist armastustki puudutanud. Kuid Siim ei wõinud Kaarlit keelata, ta pidi leppima.

Mis Siimu südame weel sapisemaks tegi, oli asi, et kõik neli ühe laewaga pidiwad Haapsalusse sõitma. Laew, kaunis ruumikas kerge luup, oli nimelt rikka Lõhe perenaise oma, ja ta lahke inimene kutsus kõiki, kes naabrust laulupidule läksiwad, ühisele ülesõidule oma sõiduriista, teiste seas siis ka Kaarlit ja Kaie. Siim ei suutnud teda sellest mõttest lahutada.

Ta nõnda algas siis muhulaste teekond juurele laulupidule.

Ilm oli selge, kui ka kaunis tuuline. Laew kiikus wõodel kui pähtletoor ja kerge walge waht kroonis laenete harjasid. Luubis oli peale muude sõitjate terve naabrivalla segatoor, kes lustilisi laulusid üle wee lastis kajada. Kõige pidulikum tuju walitses sõitjate seas, iseäranis rõõmus oli Liisu, kellele farnane sõit üsna uudis oli. Ei olnud teda ta põdur mees enam tüütamas ega tülitamas — waba, waba selle ilusa ilma peal!

Situsarwe Siimu meel ei olnud mitte nii rõõmus. Ta oli kui näpistise wahel. Nihtus ta Liisu poole, siis käis talle Kaie tugewa rusika poolt jala hoop küljekontide wahele; püüdis ta Kaiega enam tegemist teha, siis torkas teda Liisu

teraw pill. Kas nuta wõi naera! Ja siis tuli weel kõige  
hullem lops. Kaiekene hakkas juba poole tunnilise sõidu



„Sa — truu—truu—truu—duseta — pei—vei — —“.

järele merehaiguse märkifid awaldama. Ta wahtis tüki aega  
laial filmal õhku, nagu näeks ta hirmust kolli. Siis katsus



ta käega pead ja rinda, pööritas filmi, mis kole näha, ja filjatas siis, et see luust ja lihast läbi käis: „Siim!“

„Mis sul on?“ päris Siim kulmu kortsutades.

„Ra—ban—dus!“ ägas õnnetu.

Laewa täis pidulisi pani pahinal naerma. Wanapiiga ahastus, ta hirmust muudetud nägu ja terve hale olet — see kõik oli aga ka liig weider näha.

„Siim!“ filjatas Kai weel kord.

„Mis sa's itka minust tahad — hüüa ka teisi wahel,“ pomises isand Sikufarm pahaselt.

Tige, kihwtine pilk lendas Kaie filmast Siimu poole.

„Siim — appi — ra—ban—dus!“ karjatas ta weel kord ja lõi mõlemad käed oma laia suu wastu, nagu tahaks ta midagi, mis sealt wälja tükis, wastu hoida.

„Äta mind rahule oma rabandusega,“ urises sepp ja wahtis pelglikult ringi, „mis abi mina sinu rabanduse wastu wõin anda.“

„Sa — truu—truu—truu—duseta pei—pei— —“

Kaugemale ta ei saanud. Ta pea langes nagu murtud wõilillel laewa serwale ja siis sündis, mis sündima pidi, sündis, mis ilus ega nägus ega lõbus ei olnud, mille wastu aga abi ei tunta . . .

Kai waenefe oli merehaige. Ta ägas ja wigas, et furnu jüda oleks pidanud haledaks minema. Siim, kuriwaim, aga, — ta rõdmustas kui mõrtsukas. „Jah, paras, miks sa tulid,“ ütles ta terve lai nägu. Ja teised kelmid, iseäranis nooremad poisid, nad itfitasiwad ja turtfusiwad kas tüfid taga. Merehaigus on iseäralisel wiisil külgehakkaw; ühe haige nägemine paneb nõrgemate südamed ka pööritama. Paar neidu tegiwad Kaiele järgi. Nüüd hakati waest Kaiekest pealegi siinama, et ta külgehakkawat tõbe piduliste seas laiali laotanud. Siimule ei olnud ohwrite rohkenenud arm wastu meelt. Ta püüdis nüüd kõigile kolmele korraga abi ja head nõu anda, ning jeda ei pandud nii tähele. Ta kohendas Kaie paremini istuma, pakkus talle oma pudelist wiina ja fosistas talle mõne trööstiwä sõna salaja kõrwa. Argsel, luurawal pilgul piilus ta seejuures Lõhe

perenaise poole. See ei pannud aga lugu tähelegi. Ta oli täiesti terve ja ajas teiste sõitjatega ladufaste juttu. Kai kirjus terve tee ühte soodu: „Ma suren, ma suren, aidake, päästke! Siim — oh, Siim!“ Raste kiwi langes Siimu jõdamelt, kui sõit viimaks lõppes ja laev Haapsalu sadamasse jõudis.

Siimu peas keerles terwel meresõidu ajal mõte, kuida edaspidiseks reisuks wanapiigast lahku saada ja Viisuga üksina jääda. Seal tuli talle Kai ise pooldis appi. Ta kutsus Siimu teistest natuke kõrvale ja küsis nõrga, närtsinud häälega, kas veel niisuguseid kolemaid weesõituseid tulemas olla, enne kui nad laulupidu linna jõudwat. Ja Siim kostis mureliku häälega, millest sügaw kaastundmus kuuldis:

„Jah, waene Kai: taga Tallinna algab jälle tükk merd ning siis peame veel suurest järvest üle sõitma, kus merehaigus hullemine möllab kui kolera... Oh, minu waene Kai!“

„Sa ehk waletad,“ wirises Kai, näost kollane kui wiha-leht, „sest sa rääkisid ju enne, et meie Tallinnast raudteega edasi sõidame.“

„Dige küll, meie võime Tallinnast ka raudteega edasi sõita, aga — aga —“

„No, mis siis?“

„Õnnetu Kai, arvad sa siis, et sa raudteesõitu paremine suudad väljakannatada? See haigus, mis raudteel sinusuguse nõrga peaga inimese kallale tükitab, on veel tuhat korda hirmsam kui merehaigus. Kas sa siis raudtee-haigusest midagi pole kuulnud? See tapab — kas kuuled, see tapab! Inimesed surewad kui kärpsed raudtee-haigusesse.“

Ja Siim tegi nii tõsise, ausa näo, et Kaie umbusaldus, mida ta pilk awalbas, kaduma pidi.

„Siis sõidan ma mööda maad hobusega edasi,“ otsustas Kai lõdisehes, „mitte oma jalga ei tõsta ma enam laewa ega raudtee peale. Ja sina, Siim, pead minuga sõitma — kas kuuled!“

Oh häda! Kaiega mööda maad, kuma Lõhe Viisu — ei, see ei tohtinud sündida. Aga kuida sellest lõksust



peafeda? Siimu leidurikas aju sünnitas aga warsti uue nõu. Ta tahtis Raieft juba siin lahti saada, muidu oleks wanapiiga Tallinnani teistega ja temaga ikka ühes sõitnud ja tee peal wõis keegi ära seletada, et raudtee-haigust keegi fürelif ei tunne ja et weeteed enam olemaski pole.

Kuna naisterahwad ühte trahterisse ootama jäiwad, läkfiwad mehed Tallinnasse sõitmiseks woorimehi kuulama ja kauplema. Gaapsalust oli laulupidulisi juba palju läbi



Siim teerutas müüsi ja hirwitas.

läinud ja suur hulk oli neid praegugi koos. Nõnda tuli küüdimeestest suur puudus. Kes nobedad oliwad, jäiwad, kes hiljaks jäiwad, pidiwad kas ootama wõi ilma jääma. Siim murettes meelega ainult kahe inimese tarwis ühes wankris ruumi ja need kaks pidiwad Lõhe perenaine ja ta ise olema. Raiega oli tal teine plaan. Ta leidis turult ühe rändawa kaupmehe, kes peale raamatute kõiksugu muud laada-kaupa müüs, nagu frõmskaunu, suitsutala, saueriistu jne. Mees ütles enda „pikkamisi“ Tartu poole teel olevat. Ta lai Wene wanker oli kaubakastiisid üleni täis ja istumise-

ruum seepärast vähene, aga mees oli hea sõna ja tubli sõiduraha eest nõus, üht teelist tükk teed kaasa võtma. Omas rõõmus töötas Siim talle otse häbemata küüdihinna, mida ta muidugi Raie maksta jättis.

Ta töi siis wanapiiga trahterist ära, seletas, et termes linnas enam ainult moorimeest ei olemat, kiitis oma tarkust, et ta selle rändaja kaupmehe peale mõtelnud ning kahetses väga, et ta Raiega ühes ei võivat sõita, vaid jala pidawat järele kõmpima. Tema armastuse suurst Raie vastu võivat aga just selle järele määrata, et ta pruudi hobusega lastwat sõita, ise aga jala järel jookswat. Et Kai ka teisa kuulis küüdimeeeste suurest puudusest kõnelewat, siis uskus ta kõik ja pidi ilma Siimuta teekonna ette võtma. Parata ei olnud ju midagi, sest wantril, põhjatuma lastwirna otfas, ei olnud kolmanda inimese jaoks tõeste enam ruumi.

Kaupmees oligi minetful. Siim palus kaupmest sulatawa häälega, tema kalli pruudi eest isalikult hoolt kanda ja teda, kui ta kuhugile pikemalt peatama jääb, wähest teise küüdi-mehega rutemalt edasi saata, et Raiekene laulupidule hiljaks ei jääks. (Seejuures teadis Siim väga hästi, et Kai hiljaks jääma pidi, sest ega kaupmees, kes head sõiduhinda teenis, reisijat oma küüdist lase, ning kahe päewaga oli tal võimata Surjewisse jõuda.)

Liigutawa Sumalaga-jätmise järele, mille juures Raie silm pisaral oli, tuli halenalsjakas lahtumine. Kai troonis suure kõrge kasti otfas nagu kull kiriku torni tipus; küüdi-mees andis hobusele piitsa, wanter liikus kägisedes ja nagi-fedes läbi linna, Siim keerutas mütsi ja hirwitas kui põrguline . . . . .

## II.

Dh seda hoolt ja õrnust, millega isand Sikufarm nüüd Põhe lese ümber kehkes ja wehkles, kui nad Haapsalust Tal-linna poole sõitjwad! Ta oli peigmees ja toapoiss korraga. Ta kohendas Liisu istet ühte puhku, pakkus talle ühte ja teist, ostis talle süüa ja juua — Raie raha eest muidugi



— ning ajas terve tee lõbusaste juttu, et kallitse aeg igawats ei lähets. Liisu küsimise peale, kuhu Siitika piiga jäanud, wastas Siim lühidalt ja külmalt, seda ta ei teadwat — mis temal sellega tegemist olewat!

Ka Kaarel ei istunud selle woorimehe peal ja nõnda wõis Siim rikka lese ümber julgel wõidulootusel oma wõrku kududa.

Kui meie pidulised Tallinnasse jõudsiwad, oli rongi ärasõitmiseni veel mitu tundi aega. Siim läks oma kallitsega „Kolme korstna“ wõdrastemajasse, sest Liisu oli teetonnast wäga wäsinud ja tahtis paar tundi magada. Kui isand Sikufarm armukesse iluste puhkama pannud, sai ta mahti ja luba, linnas natuke ümber hulkuda. Unnests ei olnud see talle mitte. Ta oli juba tee peal tubliste wa'armast elupiisakest tippinud, nüüd kestis niisutamise rõõmsa tuju tõttu edasi, ja warsti oli Siimukene „paras pois“, kes paari ruttu leitud topsiwennaga ühest trahterist wälja, teisest sisse kuktus ja enne kojuminemise peale ei mõtelnud, kui rahapunga kurb olek seda tungiwalt nõudis.

Ta enese olek ei olnud mitte wähem kurb, aga ta meel seda rõõmsam. Kui ta waarudes ja komistades Liisu juurde numbritambrisse sadas, nagu laial naerul, filmad krillis ja juuksed turris, karjus Lõhe perenaene suure ehmatusega:

„Siim, sa oled purjus!“

„Jah, aga rõõmust!“ kostis Sikufarm osawaste, sirutas oma pikad käewarred Liisukesse lihawa keha ümber ja andis talle niiske lõhnawa musulaksu nina peale. Kallite tõukas tema aga pahaselt eemale ja see tõi Siimule natuke mõistust pähe. Ta hakkas ärdalt andeks paluma. Lepitust oli ka hädapärast waja. Siim teadis enesel ainult ühe rubla raha olewat ja selle eest ei anta raudtee piletit. Ei aidanud siis muud, kui selle tõise pruudi käest jälle raha laenata. Kuid lõhe perenaene, kes purjus inimesi ei sallinud, ei lastnud end nii kergeste lepitada. Ta pidas nii pika ja soolase noomimise-tõne, et Siimu süda saapasaärde wajus ja laenu-mõtted tuulde läksiwad. Päris kardetaw oli ju, wihasele

naesterahwale seda meeletergust, seda alatust kuulutada, et inimene oma reisiraha kõrtsi jätab. Aga mis teha? Kui peenike, wiisakas kofilane pidi Siim ju ka Liisule pileti ostma, mitte enesele üksi, vähemast Liisu pileti oma taskust wälja maksuma, kui ka raha pärast tagasi anti. Ümeks oli Liisu nii mõistlik, et ta oma pileti eest raha juba waksjali minnes Siimu kätte andis. Ja wiimasele tuli tee peal iseäraline mõte, kuida kitsikusest peaseada.

Siim mõtles nimelt oma kõtetud peas: „Tark inimene peab ilma kõigega ja kõigest läbi saama, ja et mina tark pois on, seda teab igaüks. Ma olen kangel käin'd ja palju näin'd; keeled on mul suns, Wene keel selge kui wesi — niisugune pois reisib ka ilma piletit. Ja mis pea-asi: eks ma ole ju laulupiduline; mis minule wõib juhtuda? Kes minusse tohib puutuda? Küll ma enese ilma piletit läbi poetan!“

Helistati parajaste teist korda kella, kui isand Sikusarm oma tulewase küljeluuga waksjali jõudis. Raudtee-jaam oli inimesi kubinal täis, murruna seisis rahwamüür kassa ees ja platformi poole wenis kängeste tungim ja tõukaw piduliste-pilw. Kuna Siim kaunis taaruwal sammul piletit läks nõutama, jäi Wõhe perenaene teda ukse lähedale ootama. Kui ta seal seisis, nägi ta korraga Keeteliku Kaarli enese ees.

„Koh, kas üksina?“ küsis ta.

„Üksina? Ei sugugi,“ wastas Liisu; „Siim ostab piletit.“

„Wõi Siim,“ tegi Kaarel ja ta kulm läks kõrtsu. Siis lihas ta ruttu ja tungiwalt juurde: „Ole ettewaatlik, Liisu.“

„Mis asjas?“ imestas see.

„Sgas asjas,“ oli Kaarli lühikene wastus; siis pööras ta teisale ja kadus rahwa sekka.

Ei tea, mis see oli — Liisu südamest käis korraga nagu waluhoo läbi ja Kaarli murelik, tõsine nägu jäi talle nii imelikult meelde. Kuid mõtete ja tundmuste harutamiseks polnud siin rahwawoolus mahti. Siim tuli ka warsti piletiga, mille ta Liisu pihku surus, ja kui nad wälja rongi luurde jõudsiwad, helistati wiimast korda kella.



Isand Situfarw rühkis rahwast läbi, Liisut kättpidi enese järel talutades, ja küsis ühe konduktori käest uhkelt: „Taroi klass?“

Ametnikul polnud tange rutu pärast aega, neid „taroi klassilisi“ lähemalt silmitseda; ta avas ühe ukse ja lütkas hiljaks jäänud reisirjad sisse. Ükä käis klõmvi kinni, ülemkonduktor wilistas, masin wilistas, rong hakkas liikuma.

Kui Lõhe perenaene waguni uksest sisse astus ja seal pehmeid, ilusaid sohvasid ning suurt hulka peenes riides reisirjaid nägi, rebis ta Siimu hõlma pidi tagasi ja ütles täis ehmatust:

„Kunle, Siim, ei see wõi õige koht olla, kuhu sa mind wiid. Ets sa näe, et siin ju safsad sõidawad!“

Siim naeris upsakalt. „Ole mureta, küll mina tean, mis õige on. Ega ma esimest korda reisi. Täna oleme meie ka safsad. Kes laulupidule sõidab, sellel on õigus igal pool olla.“

Siimul oli tõeste see torm mõte, et laulupidule minejad seal klassis wõiwad sõita, kus aga tahawad, sest wabandamine, et kolmandas klassis ruumi ei olla, tegi tema aru järele kõik heaks. Siim oleks hea meelega oma kallitse esimesesse klassi wiinud, kui ta südametunnistus puhtam oleks olnud. Et ta aga ise täieste ilma piletitä oli, siis arwas ta teise klassiga leppida wõivat.

Argfelt mõttis Liisukene „teiste“ safsade seas istet. Wagun oli ka siin klassis peaaegu wiimase istmeni täis, Lõhe perenaene nägi wäga hästi neid imestawaid pilkusi, mis tema ja ta nokastanud seltsilise poole lendasiwad, ja ikka suurem kattus hakkas tal südames kipitfema. Isand Situfarw aga sirutas end nagu „teinegi parun“ pehme sohwa peale ja wahtis julgelt ja uhkelt ringi.

„Koh, mis sa arwad, Lõhe maadam, kas pole siin tore sõita?“ küsis ta laia naeratamisega.

„Du küll, aga ma kardan nii —“

„Ära kardada midagi, sa tead ju, kes sinu juures on. Kes minuga teed käib, sellel pole midagi kartat.“

Liisu pani aga tähele, et Siim ise ka rahutu oli, seda aga nagu peita püüdis. Ta wahtis ühtepuhku üle öla waguni ukse poole ja kohkus tihti istmelt üles. Wiimaks tõusiski püsti ja ütles, ta pidawat wälja natuke suitsetama minema; warsti olewat ta jälle tagasi.

Liisu tahtis teda pidada, aga juba ta kadus. Liisu ootas, ootas — ei tulnud ega tulnud tagasi. Kuhu ta ometigi jäi? Südame tungival kipitusel kobis Lõhe pere-naene ka wälja, aga Siimu oli waguni kitsas eestkojas niisama wähe näha kui wäljas trepicepsel. Kõng aga wuras tuulekiirul edasi, rattad mürtsusiwad, wagonid nagi-seiwad.

„Siim, kus sa oled, — Siim! Siim!“ hüüdis pere-naene hirmuga.

Agas sõidumürin mattis ta hüüdmised ja Siim jäi kadunuks. „Kui ta purjus peaga trepist alla kukkus!“ käis kohutaw mõte Lõhe perenaese peast läbi. Sel filmapilgul astus teise waguni uksest ülemkonduktor oma abiliseaga sisse. Liisu läks wagonisse tagasi ja wõttis rahulikult endisel paigal istet.

Kõhe seepeale sündis waguni eestkojas midagi, mida ka „Lõhe madam“ oleks pidanud kuulma ja nägema.

Konduktoridel on see halb uudishimu, et nad iga reisiija piletit tahawad näha saada. Niisugune umbusaldus inimese aususe kohta on küll päris teotaw, aga paranemist ei ole paraku loota. Selle uudishimu tõttu on konduktoritel pahaks harjunud kombeks, waguni eestkojast läbi minnes üht teatawat ust kaisuda, mis niisama „teatawasse“ ruumikesesse wiib. On see ruumikene tühi, siis astuwad ametnikud suure rahuga edasi; on aga üks kinni, siis ei ole ruumike mitte tühi ja siis ei lähe ametnikud mitte nii suure rahuga edasi. Nad peawad seda uksest terawaste filmas.

Meie waguni eestkojas juhtus nüüd see lugu, et teataw ukseke tugewaste riidis oli. Ülem- ja alamkonduktor jäiwad seisatama. Ruumikeses walitses haura waitus. Ametnikud ootasiwad. — Ratsusiwad weel kord ust, ja et ta tõeste



ja kõwaste finni oli, ootasivad weel natuke. — Ei kõppu kuulda. — Ei liigutanud ruumis keegi eluline.

Alamkonduktor koputas wiimaks ukse pihta.

Haua waihus wastuseks.

„Kto tam?“ hüüdis ülemkonduktor.

Ei fostetud.

Alamkonduktor koputas tugewamine ja karjus ka omalt poolt: „Kes seal on?“ — Kõik asjata! — Nüüd põrutas ta juba rusikaga wastu usti ja ülemkonduktor hakkas walju healega siunama.

Tee, mis tahad, wastust ei tule, inimese hinge kuulda ei ole ja uks on süiski finni! Ega seal ometi mõni end üles ole poonud?

„Ma küüsi wiimast korda, kas seal on keegi wõi mitte?“ müristas nüüd ülemkonduktor Wene keeles täie wihaga.

Ja ruumikesest wastas korraga unine hääl:

„Nitsewoo — jei boogu, nitsewoo!“

Moh, nüüd oli ometi otsus käes, et seal kedagi ei olnud! Kõik tühine aja wiitmine — seda pidiwad ametnikud nüüd isegi nägema. Imelikul wiisil ei näinud nad seda mitte. Nad hakkasivad koguni waljul käsul nõudma, et uks seestpidi awataks ja „nitsewoo“ wälja astuks. Ja tõeste, uks läks wiimaks lahti ning wälja astus weidi häbelifu näoga — isand Siim Situfarm Muhumaalt . . .

Mõlemad ametnikud hüüdsiwad ühest suust „ahaa,“ just kui oleksiwad nad seesugust satka oodanudki. Siim Situfarm aga puges neist ruttu mööda, astus waguni sisse ning wõttis weidi tuhafarwa näoga Lõhe maadami kõrwal, kes rõõmsa ehmatuse pärast silmad pärani ajas ja käed ristis pani, istet. Siimu kannul oliwad ka ametnikud sisse astunud ning hakkasivad, waguni otsast peale, suure rahuga pileti si nõudma ja neile aukusid sisse nipsima.

Liisu päris fofistades, kus Siim olnud. Siim raputas ainult pead ja pidas konduktori si nagu pealetiktuwaid waenlasi aineti silmas. Itka ligemale tuli järg, itka ligemale. Ja nüüd oli ta Siimu käes.

„Wash biljet?“ küsis ametnik.

„Moi bilet?“ küsis Situfarm wastu.

„Nu da, wash biljet!“

„Moi pilet neetu!“ kostis aus muhulane otsekohefelt.

Liisu, kes asjast aru sai, hüüdis kohludes: „Mis, sul ei ole piletit, Siim? Kuhu su pilet siis jäi? Kus sa ometi olid?“

„Jah, waata — pilet kadus äca, kui ma väljas piipu tõmbasin,“ wastas Situfarm, kelle lõug tudisema ja põlved wärisema hakkasiwad; isegi ta soe pea näis hirmu tõttu selgima hakkawat.

„Wõi piletit teil ei ole ja sellepärast pugesite minu eest peitu,“ rääkis ülemkonduktor Wene keeles edasi. „Kuhu te sõidate?“

Jah, nii pikk wõerakeelne lause oli isegi Siim Situfarwele, kellel muidu „kõik keeled suus,“ arusaamata. Ta mehike wahis täis häda ja häbi wagumis ringi ja päris lähedamal istujatelt sosistades: „Mis ta ütles? Mis ta nüüd ütles?“

Aga keegi ei andnud otstust. Reisiwad oliwad küll uudishimulikult lähemale kogunud, et naerdes kentsakat lugu pealt kuulata, aga keegi ei hakanud Muhu mehese tõlgiks; nad näisiwad saatanlikku rõõmu ja lõbu tundwat Siimu kitsikuse üle. Selle asemel kostis Lõhe perenaene armuheitlikult:

„Mis ta siis wõis öelda; küllap ta küsib, mis su nimi on.“

„Ah soo — da, da — moi nimi jeest Siim Situfarm.“

Lagisew naer kajas reisiwate suust. Ülemkonduktor kordas oma küsimist, kuhu Siim sõitwat, selgemalt.“

„Mis ta ütles? Mis ta ütles?“ sosistas muhulane, kitsikuse pärast ifka totramats minnes.

Ja jälle õpetas Lõhe perenaene: „Mis ta muud wõib küsida, et kust ja pärit oled, kust ja tuled?“

„Da da — moi idit Mühumaalt, otsekohe R. derewnist, wot eeta tut — tut! Ja Siim näitas käega oma kodu-



kohta poole, nii et keegi kahewahеле ei wõinud jääda, kus Muhumaa ja K. küla ou.

Ronduktör imelik mees — tema üksi ei saanud sellest aru. Ta päris edasi ja uueste oli Lõhe perenaene Siimu-  
kesele aitajaks.

„Wist ta tahab teada saada, kust jaamast meie peale astusime,“ sosistas ta, ning Siim hüüdis ruttu ja kindlalt:

„Kewel — tantsi Kewel!“

Ronduktör päris, miks Siim piletit ei olla ostnud. Selle küsimuse peale kostis Siim toredalt:

„Na palssoi laulupidu lähme — jei Bogu, — pilet moi ne nušno — pilet moi pärast kupit — eeta wserawnoo“...

Jällegi kahises terve wagun naerust! mõnedel olivad pisarad silmas ja teised hoidsiwad kõhtu. Isegi ametnikud hakkasiwad naerma. Ainumad, kes ei naernud, olivad Lõhe perenaene ja Siim ise. Esiimese nägu oli häbipunaga kaetud ja ta film wälkus wihas. Siim oli kahwatu ja wärises.

Ronduktöridel ei olnud aga kauemine aega, Muhumaa reisijaga riigikeelt rääkida; nad jätsiwad ta rahule ja pärisiwad ta seltsiliselt, Lõhe Liisult, piletit, mis, nagu teada kolmanda klassi kohta maksis. Seda tähendas ametnik ka, aga et kolmas klass tõeste murruna täis oli, siis polnud sellest nii wiga, muud kui Liisule anti teada, et tal lähemates jaamades, kui kolmandas klassis weel ruumi peaks leitama, siit tuleb lahkuda ja õigesse klassi minna.

Seda pikka seletust kuuldes oli järg ehmatanud Liisu käes, küsida: „Mis ta ütles?“

Siim, kes pileti asja halwa südametunnistuse tõttu aimas, kostis ametnikule uhkelt:

„Mitsewoo kolmas klass! Eeta madam idii kah na palssoi laulupidu — mosno perwoi klassis ka sõita — nitsewoo!“

Ronduktörid läksiwad naeratades edasi. Siim tõmbas aga alles siis kergemalt hinge, kui nad wagunist wiimats wälja astusiwad. Uueste julgust wõttes ja oma rahu ja

mehisust kogudes, pööras ta seepeale Lõhe madami poole ja tähendas juba kaunis kindla eneseteadmiselega:

„Kas nägid, kuida nad kadusivad? Jah, mis nad võivad ka jeeftlastele teha, kui need juubeli laulupidule lähewad! Ise asi oleks, kui ma Wene keelt ei oleks mõistnud, — Jumal teab, mis siis meiega oleks tehtud; nüüd aga — minema panivad kui tuul, ja filmad häbi täis“ . . .

Selle peale ei mõistnud Liisu midagi wastata; ta wahtis ainult laial filmal selle suure targa mehe peale, kes tema tulewaseks kaitsjaks ja walitsejaks tahtis saada.

Paraku ei kestnud Situfarwe isanda uhkus ja piletitäit kaua. Kui rong Raasiku jaama ees peatas, kutsuti Muhu jaks wägisi wagunist wälja ja seletati talle, et ta pileti peab ostma ning — kahetordse hinna maksma! Di sa palasilt! Siimuke ei saanud esmalt asjast aru wõi ei tahtnud aru saada, aga waksjali shandarm, kelle woli all ta praegu seisid oli tubli tõlk, kes talle mõruda loo tipust täpini ära seletas. ei aidanud siin wastupanemine ega faitsemud juubeli laulupiduga wabandamine midagi: kas osta pilet ehk jää Raasiku jaama maha.

Jah, nüüd oleks Muhu isand pileti küll ostnud aga, — tal polnud ju rahagi. Ta abiotsiwad pilgud käisivad waguni poole, kuhu hirmunud Liisukene pool keeletult ja halwatult istuma jäänud. Wagunite aknad oliwad naerwaid nägusid täis — kõik oliwad maksuta lõbu eest, mida weider muhulane oma Wene keelega ja wastupunnimisega pakkus, tänulikud. Oma suurets häbits nägi Siim ka Muhu tuttawaid teiste seas, isegi Keeteliku Kaarel wahtis hirwitades alla. Wiimaks filmas Siim ka Lõhe perenaese surnu-karwalist palget ühe akna wahel.

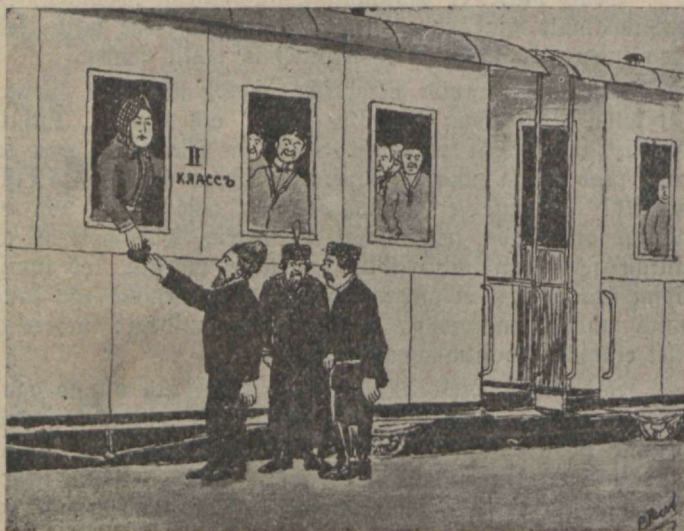
„Siim, Siim, mis sa oled teinud?“ hüüdis Liisu ahastaw hääl. Nad wiivad su wangi — ütle, mis sa tegid?“

Siim tõttas lähemale, waigistas teda ning seletas, et ta oma pileti ära kaotanud, mispärast uus waja osta — muud häda ei olewat sugugi. Kuid peenike raha olla tal otjas — kas Liisu wahest nii lahke ei oleks — —



„Mis sa veel küsid,“ vastas Lõhe perenaene, tõmbas rahakoti ja ulatas aknast õnneliku Siimu kätte; „ma poeksin häbi pärast pingi alla sind seal mõõgamehe juures nähes nagu mõnda hobusevarast. Ruttu osta pilet ja ära piina mind kauemine.“

Noh, nüüd oli asi ruttu joones. Siim tõttas kassa juurde ja kui ta Liisu rahapunga avas, naeratas talle sellest



Tõmbas rahakoti ja ulatas aknast õnneliku Siimu kätte.

tuli-uus 25 rublane vastu. Kui pilet rutuga mõdetud, hüppas Siim lähemasse kolmanda klassi wagunisse ja rong tormas edasi. Et kolmas klass liig täidetud oli, siis lubati Liisut Tapani teise klassi istuma jääda — muidugi nüüd ilma Siimuta.

Oli see aga sõit! Wersta-pikkuse rongi ees ähkiwad kats masinat, igast jaamast tungis päris pilw rahvast nagu tormijooksul rongi peale ja kust wagunid leiti lisati neid

rongile juurde. Suurem osa sõitjaid seisis muidugi püsti — nagu kiilutud üheteise külge, higistades, karjudes, ägades ja wandudes.

Ka Tapal, rongi wahetamisel, ei saanud Siim ja Liisu ühte wagonisse. Tungimine ja tormamine oli liig jäle — üksik inimene sai nagu wõimetu puufild sinna uhutud, kuhu wägew laine löi.

Mis tähendas aga kõik tormamine ja laenetamine selle mässu ja möllu wastu, mis Tartu waksalis rongi tulekutel walitses! Siin ei olnud rahwahulgal enam otša, ei äärt ega piiri. Siin oli iga üksik inimene kadunud ja maetud. Piduliste wastuwõtjate arv oli niisama määratu nagu piduliste eneste hulk. Pidumärkidega ehitud saatkonnad wõtsid laulukoorisid wastu ja jaotasiwad neile korteripileti. Sugulased otsisiwad sugulasi, sõbrad sõpru, korteriüürijad üürilisi, taskuwargad saaki . . .

Et inimestel, kes kord lahku juhtunud minema, niisugusel oletul kerge ei oluud, üheteisega jälle kokku saada, kui mitte kogemata juhtumine appi ei tulnud, see on iseenesest mõistetaw. Ja meie kahele tuttawale juhtus see halb äpardus: Siim ei leidnud rahwamöllu seest Liisut ja Liisu mitte Siimu, nii suure igatsusega kui nad teineteist otsisiwad ja murru sees puitlesiwad. Digust welda, oli igatus Liisu pool suurem. Sellest saab lugeja kohe aru, kui ma meelde tuletan, et Lõhe perenaese rahapung Sikusarwe kätte jäänud, ja kui ma weel juurde lisan, et need 25 rubla, mis kotis olnud, Liisu terve kaasawõetud raha oli, nii et tal praegu enam kopikutki taskus polnud. Püha Jüri, mis peale hakata, kui Siimu kätte ei saa? Kuhu wõõras linnas ilma kopikuta minna?

Lahutus Siimu ja Liisu wahel sai iseäranis selle õnnetuma juhtumise läbi täielikuks, et Siim, kelle pea ja silmad ju weel päris selged ei olnud, waksalist kaunis rnttu ära jooksis. Ta oli nimelt eemalt üht naesterahwast seltsilistega kahe-hobuse woorimehe peale näinud astuwat ja see naesterahwas oli nii Lõhe perenaese laadi ja üks tema kaaslastest nii Keeteliku Kaarli nägu, et isand Sikusarwe



pähe filmapilt mõte wilkjas: „nad lähewad ühte korterisse ja Liisu tahab sind maha jätta.“

Siim putkas kui hurt woorimehele järele; ta jooksis, et jalad wastu taewast lõiwad, higi palgelt tilkus ja hing rindu kinni jäi, ta jooksis ja wehkles kättega ja karjus — kõik asjata! Woorimees sõitis esmalt wäga kiireste, teiseks ei kostnud Siimu karjumine trostade müra pärast kuigi kaugele ning kolmandaks oli ju Siim sõitjatele wõhivõdras, kui need ka korrats tagasi waatasiwad. Waene sepatene jooksis woorimehele Doomemäeni järel, siis jäi ta peaaegu hingetult peatama — läinud, mis läinud! Omaks õnnetuseks eksis ta weel Doome ümbruses ära, nii et wafjali enam tagasi ei mõistnud minna. Kui ta wiimaks küsimuse waral tee kätte saanud ning raudtee-jaama jõudis, ei olnud seal enam Lõhe Liisust midagi näha. Siimu uft oli nüüd seda kindlam, et Keeteliku Kaarel tema kallikese ära näpanud. Ja nende lolluste peale, mis ta Liisu nähes juba ära teinud, polnud ka imegi, et naesterahwas Kaarli lipitsemist kerge südamega kuulda wõttis. Oh, häda! — —

Lõhe perenaene ootas ja otsis wafjalis kuni tal selge teadmine käes oli, et Siim igal pool wõis olla, kuid mitte jaamas ja selle ümbruses. Õnneks oli Liisu wõmaja eest hoolitsetud. Muhu laulufoori juhataja, Lõhe perenaese hea tuttav, oli teda lauljate kirja wõtnud ja temale korterisedeli muretfenud. Liisu lahtus wiimaks lauljatega wafjalist, süda muret täis ja meel sapine. Ta mõtles Siimu peale. Kaks arwamist oli tal selle mehe kohta: teda oli politsei kas puuri wiinud tee peal ettetulnud juhtumise pärast, millest Liisu weel täieste arugi ei saanud, wõi Siim Sikusarm oli meelega putku pannud, et pruudi 25 rublaga wõdras linnas ja suurel pidul toredaste elada . . .

### III.

Muhu lauljad juhtusiwad korteri saama, mis kangel linna lõunapoolsel äärel oli. Sinna rändas ka Lõhe perenaene teistega seltsis. See oli esimese pidupäewa hommikul:

rong oli kella kolmeks Tartu jõudnud, nii et lauljad, kes paar tundi hiljemini korteri kätte said, mõni tund kuni proovini puhata võisid. Aga ehk küll kõik puru-wäsinud olivad, ei tulnud siiski ühelegi und silma, sest kõikide meeled olivad pidu ja mõõra koha tõttu liikvel. Sellest olefust kaswas waesele Lõhe perenaesele suur meekehärm, mis tema otse haigeks tegi. Kelmid poisid ja tüdrukud hakkasid teda „tõmbama“ ja pilkama — esmalt peenelt, nii suud mõõda, nii mõõda minnes, siis aga ikka julgemalt. Põhjust andis muidugi Siimu loll temp ja tema kimbutamine raudtee peal, Liisu rahalaenamine, mida muhulased näinud, ning üleüldse Lõhe lese ja Siimu terve õrnamaitseline wahe. Pealegi oli Liisu nii ettevaatamata, et ta muhulasi, wafalis Jumala keeli oli palunud Siimu otsida, nagu ei suudaks ta ilma temata enam elada. Häbi pärast oli ta muidugi ilmutamata jätnud, et ta Siimu ainult jellepärast nii kangeste taga ihkas, et wiimase kätte kõik ta rahakopik jäänud. Oh, seda hirwitamist ja pilkamist alles, kui seda weel oleks kuulda saadud!

Nagu rahet jadas kõikfugu tuskawaid ja näpistawaid sõnu waele ilusa lese peale. Ei olnud tal kaitstjat ega eestkostjat, ifegi Keeteliku Kaarel — Jumal teab, kuida Liisu mõte just tema peale langes — ifegi Kaarel oli taewas teab kus, sest kui mitte-laulja pidi ta enesele ise korterit muretsema. Liisu kannatas paar tundi teiste pilkamist, siis ei suutnud ta kauemini wiha- ja häbi-pisaratele vastu panna, ja et neid warjata, põgenes ta korterist ja majast wälja kindla nõuga, end päewa otja kõigist tutwatest eemal hoida.

Ta effis poole päewa tühja kõhuga ringi. Seejuures ei olnud tal sedagi õnne, et ta piduliste suurt toredat rongikäiku oleks näinud, sest ta oli linna teistesse nirkadesse sattunud, ifka Siimu otsides. Lõunaks otjis ta korteri jälle üles, nägi aga juba afnast, et lauljad kodus olivad ja põgenes uueste. Alles sel ajal, kui laulupidu esimene suur kontsert algas, leidis Liisu korteri tühja olewat, langes roidunult maha õlgedest aseme peale ja magas oma nälja ja wäsimusega mitu tundi. Ta oleks ehk wahest piduplatfile



läinudki, lootes, et seal Siimuga kokku saaks, aga oma ehmatuseks märkas ta, et koorijuhataja teda ilma pidumärgita ja piletitä unustanud. Piletit osta — ja, see oli ju võimata.

Liisu ärkas selle kohutava mõttega, et ta tulewase öö jällegi tige date pilkajate killas siin korteris pidi ära elama. Ei, see oli võimata! Ka tundis ta enese nii haige ja puretud olemat harjumata reisist, pahandusest ja murest, et ta parem uulitsale üksina oleks jäänud kui siia teiste sekka. Ta wõttis siis südame rindu, läks maja-perenaese juurde ning küsis, kas talle mitte üht nurgakest täieste tema päralt ei wõidak anda.

Maja-perenaene oli wa tubli, lahke ja helde inimene. Kui ta kuulis, et külaline haige olemat, kohtus ta üsna ära ja hakkas kibedaste nõu pidama, kuida tema soowi täita. Ta tähendas, et üksikut prii ruumi majas küll wist ei olemat, — kui inimene just tahab, küll ta siis ka leiab. Ja nõnda oligi. Korraga hüüdis lahke perenaene:

„Seal tuleb mulle hea mõte ja teie peate omale üksiku kambrite se saama: meie majas on ühel emandal studentid korteris, kellest eila õhtul kaks ära reisisiwad. Ma loodan, et ta minuu palwe peale teid haiget inimest paar ööd nende korteris lasseb magada. Silmapilk toon ma teile otjust, kallid Mihu perenaene.“

Ta läks ning warsti tõi ta Liisule teate, et tema soow täidetud saab. Lõhe perenaene wiidi trepist üles teise korrä peale ning toaga, mis talle anti, wõis ta igapidi rahul olla. Säng oligi juba üles tehtud, muud kui poe sisse. Majaperenaene tõi talle weel enne sooja kohwi ja wärsket saia, ning kui Liisu kõhu täis söönud, ja perenaese küsimuse peale, kas tal wahest arsti waja ei olemat, kindlaste ei oli kostnud, jäeti tema kambri se üksi ning Liisu läks puhkama.

Magama uimuda ta nii pea ei saanud. Tal oli palawik liigetes, mis teda ärkwel hoidis. Ta pea kumises mõtetest ja süda waewles pöues. Kui ta Siimu peale mõtles, kiskusiwad ta käed tramplikult rusikas se ja ta suu tõrdas mitu ja mitu korda: „Oh, ja lurjus, oh, ja lurjus!“

Nõnda jõudis õhtu kätte, jõudis öö kätte. Terwe pärast-lõune oli Liisufene niist ainus elaw hing majas olnud, sest kõik olivad laulupidul. Nutt tikkus Lõhe perenaesele filma, kui ta selle peale mõtles, kuida ta siin Jumala üfina, armuta mahajäetud kõigist, wõõras majas ja korteris pidi põrmitsema, ja kenast pidust weel täppigi ei olnud näinud. Kui palju lõbu ja lusti ei olnud ta lootnud leidwat!

Silja õhtul käis teda perenaene weel korraks waatamas ja tõi talle uutuke õhtusööki; siis jäi Liisufene jälle üfki. Mlt maja ruumidest kuuldufiwad rõõmsad hääled, naermine ja siidistamine — lauljad olivad foju jõudnud. Liisu käänas oma ukse lukku, et nendest keegi sisse ei pääseks, ja heitis uueste fangi.

See oli umbes kella ühe aeg, kui Lõhe perenaene tergest unest, mida kohutawad, wiirastuse farnased unenäod ühte lugu ekfitawad, ärtas ja tanget jänu tundis. Ta tõusis üles ja hakkas wett otfima. Õht oli toas nii umbne ja tungus — Liisu awas akna ja hingas ifutalt wärsket õhtu. Wäljas winguw tuul puhus aknast sisse ja jahutas perenaese palawat pead.

Kui Liisu jänu kustutanud, läks ta fangi tagasi. Sel filmapilgul tuugis südant lõhestaw karjatamine ta suust. Liisu firutas mõlemad käed kaugele õhtu, nagu tõrjuks ta hirmust kallaletikujat eemale. Beri tarretas tal soontes, ta oli kui halwatud ja keeletu. Tema ees, fangi jalgotsa lähedal, seifis surm oma täiel kondilisel kujul, surm oma hirmitawa pealuuga, kondised käewarred Liisu poole pöördud, nagu oleks ta feda ohwrit juba ammugi oodanud . . .

Lugeja ehk märkab juba, mis see oli. Ei muud midagi, kui üks inimese luukere, nagu neid tohtriks õppijad studentid õppimise juures tarwitawad. See luukere oli siinamaani walge linaga nurgas kaetud olnud ja Liisu oli teda mõnets riide-nagiks pidanud, mille üle tolm u pärast kate pandud. Aknast puhuw tuul oli aga lina lahti päästnud, ta langes maha ning kondine koll seifis äkitselt halasti Mihu külalise ees. Liisule oli selge, et surm, nagu ta piltide peal kujutatud on, oma elufas olekus tema ees seifid ja talle järele



ou tulnud. Waata, kuda ta lai kondisuu jälebaſte hirwitab, kuda ta oma suurte muſtawate filma-akudega hirmsaſte wahib! . . .

Weel kord käis kole karjatamine Liisu ſuust, ſiis kobis ta põlwili ja küljeli ſängiſt wälja ja mõlema käega oma nägu kattes ja kõigeſt kõriſt karjudes, hakkas ta aluſtuue ja ſargi wäel kambriſt wälja kobima.

„Appi, appi — ma ſuren! ta wiib mind, ta tapab mind! Mõrſufakad, kuradid, ſurm, ſurm! Appi, appi, appi!“ karjus ta.

Liisu oli wälimiſe ukſe juurde jõudnud, mille waſtu ta ruſikatega kõigeſt jõuſt põmmutama hakkas. Oma meele-  
tumas ehmatuſes ei tulnud talle meeldegi, et ju ukſ ſeeſ-  
pidi lukkus oli ja wõti ees. Ta kiſendas ja müriſtas, et  
maja ſeinad wäriſeſiwad, ja kui ta käſi wiimats wõtme  
leidnud ja ta ukſe lahti käänanud, karjus ta pimedas wõõ-  
ruses wahetpidamata edaſi, nii et krohw laeſt langes . . .

Iga ſurnu majas oleks ſelle põrgu-müra peale pidanud  
üles ärtama. Warſti oliwad ta lõit kodakondsed liitumas,  
niihäſti oma inimeſed kui ka Muhumaa külaliſed.  
Hirmunud nägudega ja ööriides jookſti trepiſt üles; kõige  
eſimeſed oliwad maja ſelleſama korra peal elawad üliõpilaneſed,  
keſ praegu wäljaſt tulles, koledat hädakisa oma ſeltſimeeſte  
korteritſi kuulſiwad kajawat, pealegi naeſterahwa ſuust. Keid  
nähes põgenes Liisu tupp ja ruttu ſängi tagaſi. Appi-  
tulejate hull kaſwas ikka suuremats. Igaühe ſuust kajas  
ehmatanud küſimine: „Mis ſel on? Mis ſeal tehti?“

Toas ſeiſis imelik waatepilt kõitide filmade ees: Lõhe  
perenaene Liisu, walges ööriides, ſängiſ istuſile, juuſſed  
lahti õlade ümber, nägu ſurnutahwatu, käed ſinna poole,  
kuſ konditogu ſeiſis, wäljaſirutatud . . .

„Seal ta on — waadake, ſeal ta on — aidake,  
pääſtke!“ . . .

„Kes ſeal on?“

„Surm — kurat!“ ägas Lõhe Liisu ja näitas käega  
wäriſedes koleda wiiratuſe poole. Noored neiud, täiſ

uudishimu, eel, mehed taga järele — kõik tungisivad tuppa, et lähemalt näha saada, mis surmast ja kuradist Lõhe pere-naene räägib. Plitas kiljatasivad niisama waljuste kui Liisugi, toakeses olewat kondist külalist filmates, ja pörkasivad rüsinal tagasi. Ka mehedki, kes farnast elukat enne ei olnud näinud, seisivad kohkunud nägudega läwel ja hakkasivad pikkamisi wõbrusse taganema.

Seal kajas korteri perenaese hele, lagisew naermine kõikide kõrwu. See noor rõõmus inimene siputas otse naeru



Seal ta on — waadake, aidade, peafite!

käes. Majaperenaene, kes wahel ajal ka ilmunud, pahwatas niisama südamlikult naerma. Need kaks naesterahwast naerisivad nii, et neil pisarad filmas oliwad ja krambid kehäs. Seda head tuju ei mõistnud muhulased tükk aega kudagi seletada, iseäranis oli õnnetu Liisu wõdrastus suur. Surm seisis ju seal nurgas, seda nägi iga film — mis siis selle kohutawa tõe üle weel naerda! Alles koori juhataja, üks koolmeister kes kolmandaks naerjaks heitis, andis tumeda sündmuse ja hirmsa kolli kohta wüimaks seletust.



„Lapsed, ärge olge rumalad,“ ütles ta, „kas teie siis ei näe, et see kondine mees seal kellegile häda ei suuda teha, tal pole ju elu liigetes? Waadake süia —“

Südi koolidpetaja lähenes kollile ja puudutas teda sõrmega. Hirwitaw kondimees juhtus aga nii kipsalt oma paigal seisma, et ta äkitselt suure praginaga ninali kukkus... Mitmehääleline ehmatuse-tüja kajab nüüd tüdrukute suust ja metsikul põgenemisel panivad kõik utjast välja. Wõttis õieti aega ja waewa, enne kui koolmeister neid waigistada suutis.

„Teie teotate ju tervet Muhu rahvast oma rumalusega,“ hüüdis wiimane pahaselt; „kas teie siis surmuluid ei ole enne näinud? Kuda wõib tüie aruga inimene tühja paljast fondi puru karta?“

Pere-naeste lähemad seletused selle korteri üüriliste ja nende tegeruse üle tõiwad siis wiimaks walguft, ja häbelikult kobijiwad Muhu tüdrukud kambri. Liisu ei julgenud enam kellegi peale waadata. Kui poisid teda pilkama hakasiwad ja fooris ta üle naersiwad, puges ta waiba alla ja ei lausunud sõnagi, enne kui kõik toaft välja läinud . . . Hirm surma eest oli nüüd hoopis wähem, kui muhulaste pilkamise eest . . .

#### IV.

Nüüd oleks aeg, Siim Siufarwe järele weidi ümber waadata.

Wakjalist, kust ta Liisut ega muid Muhu tuttawaid enam ainustki ei leidnud, pööras ta linna poole tagasi, süda mõrudust truuduseteta lese peale ääreni täis. Rättemaksmise-mõtted keerlesiwad tal peas. Niihästi Lõhe pere-naene kui ta Keeteliku Kaarel, see salalik kelm, pidiwad teda weel tundma õppima!

Seal torfas talle Liisu raha, mis ju weel ta käes oli ja mille peole ta siiamani ei olnud mõtelnudki, äkitselt meelde. Hurraa, see oli trööstiw mõte! Siim hirwitas

ja õõrus käja ja ajas pea julgelt püsti. Nälja ja jänu — wõi õigimine jänu ja nälja eest oli ta warjatud! See teadmine andis talle rõõmsa tuju termelt tagasi.

Kõige pealt oli aga waja ulualust otsida, kus natuke reisirõõmusest puhata. Ta laskis ennast õõwahtide läbi esmalt mõnda wõõrastemajasse juhutada, kus ta aga kauase helistamise ja põrutamise järele ikka pidi kuulma, et iga nurgakene majas reisijaid täis olewat. Kui ta neljast, wiieft wõõrastemajast ja sissesõidukohast selle otsuse saanud, ei olnud muud parata, kui eramajadest õõkorterit paluma hakata. Aga wõta näpust — ta see oli asjata püü. Kus majas mitte juba lauljaid korteris ei olnud, seal oli sugulasi, sõpru ehk raha eest wastu wõetud pidulisi. Ja kus neid ei olnud, seal ei tahetud wõõraid üleüldse mitte sisse lasta, sest tartlane kardab väga tüli ja waewa külalistega, weel rohkem aga kelmisi, mispärast ta wõõra inimese wastu täis umbusaldust on. Siim, täis usukat julgust selle peale, et ta ju laulupiduline olla, teda igalpool peats lahtiste kätega ja sügawa austamisega wastu wõetama, oli korterit otsimises pealegi väga wiisakuseta ja iseennast täis: ta ei palunud mitte, waid nõudis. Polnud siis ime, kui teda mõnest majast karedate sõnadega minema peletati. Siimu imestus ja wõõrastus niisuguse wastuwõtmise üle ei olnud wähene; ta oli enesele asja hoopis teistwiisi ette kujutanud. Kuid parata ei olnud midagi ja isand Situfarw pidi mõttest lahkuma, nii pea korterit leida.

Hommik oli waheajal kätte jõudnud ja Siim wõttis nõuks, kuhugile trahterisse pruukostile ja pead parandama minna, et kõigest tujast ja pahandusest toibuda. Ta astus ühte joogimajasse sisse, tellis enesele jüüa ja juua ning sõi ja jõi Lõhe perenaese raha eest, mis süda igatses. Sellest rahast oli tal weel ligi kakskümmend rubla järele.

Joogimajas istusiwad peale Siimu kaks isanda moodi meest, kes esmalt külalise hea isu ja weel parema jänu üle näisiwad imestawat. Nad pilgutasiwad teine teisele filma ja naeratasiwad. Kui Situfarw kõrtsmitu wastu Tartu linna siunama hakkas, kus kaugelst tulnud laulupidulisele



mitte raha eeski võmaja ei tahtawat anda, siis ajasivad mõlemad isandad kõrvad fikki ja kuulatasivad põnewusega. Kui Muhu mees lõpeks veel oma raha üle kiitlewaid sõnu awaldas, nagu see tal wiisiks oli, kui ta pähe „asja“ hakkas saama, siis wahetasivad mõlemad külalised pika tähendusrikka pilgu ning üks neist tõusis laua tagant üles.

Ta lähenes Situfarwe isandale sõbralikult naeratawa näoga ja hüüdis rõõmsalt:

„Aulit suguw nd, ma kuulen, et teie sellesamas kimbatuses olete nagu mina ja mu sõbergi: ka meie pidime kauase asjata oisimise järele ilma ulualufeta jääma. Meie oleme taks Peterburi suguwenda, muidugi ka laulupidulised. Meid rõõmustab, teiega tuttawaks saada, sest teie kõnest kuuleme, et teie tark ja haritud mees olete.“

„Seda ma olen,“ tähendas Siim sõbralikult ja andis wõõrale kätt.

„Kui lubate,“ tähendas see, „siis wõtan ma oma sõbraga teie laua ääres istet, igawus hakkab muidu peale tikkuma. Ma arwan, teiega on seesama lugu. Kui meie kolm aga koos istume, siis pole jeda kolli wiist karta — ha, ha, ha!“

Siim wõttis pakkumise hea meelega vastu. Kui külalised tema laua ääres istet wõtšivad, tellis teine kohe kolm karakat ja pool tosinat õlut. Siim nägi, et tal raha-meestega tegemist oli ja ta hea tuju kaswas.

Rapsitati ja sakuskatati ja joodi õlut ning westeti juttu Sidamast ja Adamast. Wõõrad said Siimult kuulda, kust ta tulewat, kes ta olewat, ning Siim wõõrastelt, mis ta tahtis. Mõlemad peterburilased oliwad käsitöölised wõi ametimehed, nagu isand Situfarwgi, ning teine koguni sepp nagu temagi. Mõlemad muidugi meistrid, just kui Siim kah. See ametiwendsus sünnitas warsti kõige südamlituma sõprusesideme nende kolme ümber ning päew töötas igapidi lõbus saawat. Pealinnalastest nimetas ennast üks Hindrek Petersoniks, teine Jakob Andresoniks.

Kui wiin ja õlu otsas, tellis teine Peterburilane ruttu liha, itka rohkest, itka nagu rahamees. Ja et Situfarw

pealinna suguvendadest taha ei tihkanud jääda, näitas ka tema, mis ta võis. Varsti valitses väikeses sõbralikus seltskonnas kõige lustikam waim ja elawus.

Mängiti biljardit, kus Situfarw muidugi kaotas, sest ta ei olnud seda mängu eladeski katsunud. Et mäng raha peale ei olnud, waid õlle peale, siis ei olnud Muhu mehel palju kahetseda.

Mängu juures tähendas Peterson korraga, et õigusepärast häbi olla, et laulupidulised nii igapäewast jooki, nagu õlu ja wiin on, joomat. „Kõrtsmik, pubel kõige paremat konjakk ja teine portweini.“

Situfarw tegi suured filmad niisuguse toreduse üle — oli ta ju sarnaste jookide nimesid waewalt kuulnud — ja Peterburi sugu- ja ametiwennad tõusiwad iga pilguga ta lugupidamises.

„Kas teate, wennad,“ ütles Andreson, „see on ületohus, et meie niisugust mängi mängime, kus ikka üks ja seesama meist kaotab. See ei ole kriitlik. Näeb ju wälja, kui tahaksime meie peterburilased Muhu wenda tüsjata. Kas me ei võiks mõnda mnud mängu ette wõtta, milles me ühe-tugewused oleme?“

„Kas kaardimängu wõi nii,“ tähendas Peterson suud mööda.

„Kaardimängu neh — selles ei saa palju keegi mu wastu,“ hüüdis Siim.

Trahteri omanikul ei olnud waja kaartijid tuua — need oliwad Petersonil juba taskus. Aga väikesesse kõrwalisesse tuppa wiis kõrtsmik külalised ja nende pubelid, et nad seal ekstitamata wõiksid turakat lüüa ja jänu kustutada.

„Märjusest on meil praegu weel küllalt,“ ütles Andreson, kui ta seltsimees kaartijid segas, „ja kui otsa saab, tellime jälle. Joogi peale oleks siis wist — nii arwan mina — natukene igaw mängida . . . Kas ehk mõne muu asja peale —? Ma mõtlen iseäranis kalli Muhu suguwenna lõbu peale — minul on ju üksteit“ . . .

„Minul kah,“ lüüdis Peterson juurde, „aga ka mina soowiksin kõigest südamest, et meie armas külaline, herra



Siim Siufarw, meie seltsis igarvust ei tunneks, waid et meie mõne tunni, kuni suure pidu-kontserdi algamiseni, rõõmsalt ja lõbusalt koos oleksime" . . .

"No, siis mängime raha peale!" hüüdis Siim, ning lisas uhkelt juurde: "Wõi arwate, et mul sellest rahast puudus on?"

"Sumal hoidku," waigistas teine peterburilane ruttu. "Meie näeme ju kellega meil tegemist on!"

"Kes teid näeb, peab kaugelt eemalt ära tundma, et teie rahamees olete," finnitab Andrefon, "kes sellest aru ei saa, on armetu lollpea."

"Seda ma arwan ka," naeris Siim suurel meeleheal. "Kui mängima hakati, tuli ilmsiks, et Muhu isand peenematest ja kunsilikumatest raha-mängudest ainult "kuptid" ja "leewa-praawa" mõistis. Peterburilased kiitsiwad neid mängusid ka kõige mõisilikumateks ja walisiwad esmalt ühe, pärast teise.

Ja tõeste — meister oli Siim mõlema peale! Ta wõitis ühtelugu. Tuba seisis suur ladu hõberaha ta ees laua peal. Siimu filmad kiirgasiwad, ta nägu õhetas. Ikka julgemaks läks ta, ikka suuremad summad pani ta kaartide peale. Önn jäi talle truuks ja ta kaotas ainult neil kordadel, kui wäljapandud raha palju ei olnud.

Mõnda oli lõuna kätte jõudnud. Peterburilased, ehk nad kül mitu head rubla kaotanud, tellisiwad kõige kolme jaoks toreda lõunasöögi, mille ajaks mäng seisma jäeti. Söömise ajal kaldus jutt perekondliste asjade peale. Andrefon ja Peterfon ütlesiwad endid naesemehed olewat, Siim andis teada, et tema perekondlise löbu eest põhjatu rikka pruudi läbi olla muretsetud.

"Soowime õnne!" hüüdisiwad mõlemad pealinnalased kui ühest suust ja raputasiwad Siimul suurelawusega kätt; siis tühjendati Muhu wenna ilusa ja rikka pruudi auks klaasid.

"Õm, mul tuleb siin üks ettepanek meelde," tähendas Peterfon. "Ehk soowite oma pruudile wäikest rõõmu teha. Mul on nimelt wäikene imeilus naesterahwa kuldne uur kaafas, mille ma Peterburis oksjoni pealt päris wõileiwa

eest juhtusin ostma. Et minu abikaasal taskutell juba on, siis tahaksin sellest lahti saada. Muidugi teada, annan ma ta sellesama hinnaga teile, mis ma ise ta eest maksin. Mul oleks ju häbi ja ma oleksin alatu lurjus, kui ma nii armsa sõbra ja suguwenna käest kasu hakkaksin püüdma" . . .

Selle kõne ajal oli peterburilane põuetaskust walge paberi sisse mässitud asjakese võtnud, ning nähtavale tuli tõeste väga kena ja tuli-uus kuldne uurikene. Peterson ulatas ta rahuga Situfarwe kätte.

Siim silmitses kellakest pihu peal ja mõtles: „Pägana pihta, kui ma niisuguse kingituse võiksin Liisule anda! Silmapilk oleks kõik mu lollused heaks tehtud ja Keeteliku Kaarel pugegu nurka . . . Tõeste tore mõte! . . . Ja raha mul ju on. Wähemast kümme rubla olen ma võitnud . . . Ja kui edasi mängime, võidan wähest kolm korda nii palju weel.“

„Mis ta tühi maksab?“ küsis Siim ruttu ja rahamehelise põlastusega.

Ei maksa nimetadagi — nagu öeldud, päris wõileiwa hind! Kümme rubla ja mitte kopikut rohkem.“

„Ja uur on selge kuld?“

„Waatke ise proowi — siin ta seisab: 56.“

Siim tõmbas pungast krabinal punase kümne rublalise wälja ja andis peterburilase kätte.

„Dubage, ma tõmban kella enne weel üles,“ tähendas Peterson, wõti rippub minu uuri keti külles. Kui tema siis pruudi kätte annate, kuulutab tiksumine kohe mis elukas see on.“

See sündis. Peterson mässis uurikese jälle paberi sisse ning Situfarw pistis ta põue-taskusse.

Pärast lõunafööki kestis mäng, aga ka purjutamine lõbusaste edasi. Nüüd joodi aina weini, kõikjugu seltsid proowiti ära, ja tellijad oliwad enamaste ifka mõlemad pealinnalased. Siim, kelle pea juba kihas, ei pannud tähelegi, et tema üksi klaasid tühjaks jõi, mõlemad sõbrad aga märjusest kaunis kasinalt tarwitasiwad; siiski oliwad ka nemad pealt näha kaunis nofästunud.



Kaardimängule tuli aga nüüd pikkamisi iseäraline pööre: õnn käänas Siimule selja ja asus mõlemate pealinnalaste poole. Wahel sekka oli Siufjarwel wäikene wõit, aga kaotamised olid seda suuremad, pealegi, et Siim mängu õhinal räpakaks ning ettewaatamataks läks. Warsti teadis ta, et tal rohkem raha järel ei olnud kui wast kahetsa rubla. Kui ta sellest oma osa joogi- ja söögi-rehmungi ära diendas, siis oli ta tasku lage. Aga noh, wõileiwa eest saadud kulb uur oli ju ka taskus, mille wäärtus wähemast kolm-, nelikümmend rubla. Julgust siis!

Ja mäng kestis edasi.

Kuid õnn ei pöörand enam kauemaks Muhu mehe poole. Warsti olivad jälle kolm rubla mokas.

„Wenmad,“ hüüdis Andreson järsku, „meie kallil sõbral, sugu- ja ametiwennal on täna õnnetu päew — jätame siis järele.“

„Kuda soowite,“ ütles Peterfon rahulikult.

„Aga kes mu kahju ära tasub,“ nurises Siim tufaselt.

„Jah, see on õige küsimine küll,“ tähendas Andreson; siis nihkus ta Siufjarwele tooliga ligemale, tegi isewärsti saladuslise näo ja ütles pool sosistades: „Ma usun, mul on hea nõu selleks; ma ei taha teid hädasse jätta, aga nagu iga kaardimängija teab, on mängus wõidetud raha püha, mida keegi tagasi ei anna, kui ta oma mängu õime igameeste ei taha kaotada.“

„Mina kui mängumees tean seda isegi,“ ütles Siim, „aga mis hea nõu teil siis on?“

Andreson nihkus weel ligemale ja sosistas:

„Mul on hea käpu täis walerahajid kaasas. Üks suur kelm Peterburis pettis mind hiljuti. Rahad on nii kenaste järel tehtud, et liht inimene midagi ei märka. Meist saate siin linnas ja mujal kergeste lahti. Ma annan teile neid nii palju kui soowite: kümne rubla eest saate sada rubla, wiie eest wiiskümmend ja nõnda edasi. Kui ühest ainumast suuremast lahti saate, on mängus kaotatud summa käes ja kasu pealegi . . .“

Siimu film läikis.

„Näidake fiia.“

Andreson pistis talle mõned suuremad paberid pihku. Raha mis raha! Siim ei leidnud midagi, mis tunnistas, et paberid võltsitud.

„Mitme rubla eest soovite?“

„Koh, esiootsa kolme rubla eest.“

„Saate nelikümmend rubla . . . Kas tahate suuremaid või vähemaid paberid?“

„Vähematest saab kergemine lahti — andke vähemaid?“

Andreson luges nelikümmend rubla, ühe-, kolme- ja viie rublaseid laua peale, iga kord nagu kaardimängija sõrme nukiga laua peale pörutades. Kui Siim raha ülelugenud, mässis Andreson neile paberi ümber ning sofiistas, kuna ta kambris aralt ringi vaatas, Siimule kõrva sisse:

„Urge Jumala pärast kellegile sõna lausuge ega rahajid liig palju näidake — inimene peab alati ettevaatlik olema.“

Sel filmapilgul astus trahteri omanik uksest sisse. Andreson kahmas rahapaki laua pealt ja pistis hõlma varju. Kõrtsmik küsis, kas jaksitel midagi vaja olewat, mis peale Peterson veel pudel weini tellis. Kui ta uksest välja läinud, andis Andreson rahapaki Siimu kätte, kes ta ruttu taskusse pistis.

„Ja nüüd veel mõni klaasikene,“ hüüdis Peterson, „siis lähme kõik ühes koos pidule. Elagu meie kallid Mõhuma sõber — ta elagu, ta elagu, ta elagu!“

Ja peterburilased tõusivad püsti, tõstivad klaasid ja laulsivad kahe häälega Siim Situfarwele, nende kallile sõbrale ja ametivennale, „ta elagu“.

See liigutas Siimu nii väga, et ta mõlemate kaela ümber langes ja neile suud andis ning kõigest kõrist hurraa karjus . . .

Kolme sõbra joogipidu vältas veel natuke edasi, siis tuli lahtumine. See lahtumine oli Siimu meelest natuke iseäralik, ta tuli temale üsna ootamatalt.

Peterson oli välja läinud ja jäi natukene kauaks. Andreson läks vaatama, kus ta on, ja jäi veel kauemaks. Kui Situfarw nüüd vaatama tahtis miuna, kuhu nad



jäiwad, tatistas teda trahteripidaja, weldes, et taks wõõrast ära läinud. Kui Siim ka tahtwat ära minna, siis pidada ta enne pidu kulud maksma. Siim imestas sõprade imelikult lahkumise üle wäga ega tahtnud seda uskuda. Et aga nende kübarad kadunud oliwad ja nad kuskilt nähtawale ei tulnud, pidi ta seda wiimaks uskuma.

„Kui palju mul maksta on?“

„Neliteistkümmend rubla kolmkümmend wiis kopikat.“

„Minul üksi?“

„Teil üksi, aga kõige eest kofku.“

„Kas siis nemad —?“

„Nemad ei maksnud kopikat.“

Siim pidi selili tukkuma.

„M—i—i—s,“ kogeles ta, — „mis nad siis ütlesiwad, kui ära läffiwad?“

„Nad ütlesiwad: Sumalaga!“

„Ja maksust?“

„Mitte sõna. — Mul ei olnud ka asja nendelt midagi nõuda, sest et ju üks herra feltstonnast siia jäi.“

Siimu ehmatus ja peamurdmine ei muutnud asja; sõbrad jäiwad kadunuks ja kõrtsmik nõudis oma raha. Siim teadis enesest ainult paari rubla wõrra õiget raha olewat, aga — mis seal nii nutta! Walerahaga häbemata soolast kõrtsi wälja maksta, ega see patt ole . . .

„Arwate wiist, et ma maksta ei jõua! karjus ta kõrtsmikule näosse. „Siis te tolawanka ei tea, kes teie ees seisab. Kui ka minu Peterburi suguwennad nii kelmid oliwad, et nad kõik minu kraesse jättsiwad — mina jõuan iga wõlga maksta!“

Tõmbaski rahapaki taskust, kiskus lahti ja wistas paar punast paberit leti peale.

Trahteripidaja wõttis rahad, waatas neid korraks ja hakkas pilkawalt naerma.

„Kuulge külamees,“ ütles ta, niisugused rahad wõite mujale intressi peale wiia, mul pole neid waja.“

„Mis nendel rahadel siis wiga on?“ wiisatas Situjarm ehmatades.

"See aimus väike wiga, et nad rahad ei ole, waid ühe Truzzi tsirkuse-weiberdaja fedelid, millega ta rahwast oma benefizi-dõhtule kutsub."

"Mitte rahad — fedelid," . . . lallitas Mõhu mees ehmatuse pärast tuifudes; — „aga see pole ju wõimalik —



Wõi walerahadega tahtsid mind petta, kelm.

— ma nägin ju oma filmaga, et need wäga hästi — järele tehtud — walerahad olivad, mis Andreson mulle andis . . ."

"Wõi walerahadega tahtsid mind petta, kelm!" müris-  
tas nüüd kõrtsmit täies wihas. „Dota, ma tahan sulle näidata, kuida sinusugustega meie linnas ümber käiakse; pois, mine kutsu politsei siia.“



Mo nüüd oli Siimutešel weşi ahjus! Ta tuktus ärdalt paluma, pisarad seisiwad tal filmas. Ta lubas kõik, kõik maksta, muudkui ärgu mindagu politsei järele! Ta andis kõik oma õige raha ning hea uuri hõbedase keega taskust, et aga wihast kõrtsmikku waigistada. See leppis siis ka pikkamisi ja lubas uuri, kui wõõras paari päewa jooksul raha ära toob, tagasi anda.

Siimu küsimuse peale, kas ta mõlemaid kelmisi, kes teda nii häbemataalt petnud, tundwat, kostis trahteripidaja, et ta kumbagi enne ei olla näinud. Seega kadus Siimu lootus, neid fätte saada, märksalt; siiski wõttis ta nõuks, neid linna mööda otsima hakata. Ta waatas ja soris weel kord oma terve rahapaki läbi. Sa halastaja taewas! Mitte ainust raha jarnast paberitükki ei olnud nende seas! Seal oli wanu wäärtuseteta loosipiletisi, tubaka-pakkide ümbrikkudest lõigatud lehtesid — mõned oliwad jumala-walged, ei ainust tähni ega iäppi peal . . .

Rõhutud hingega lahtus Muhu mees trahterist. Ta murdis asjata pead, kuida niisugune pettus wõimalik olnud? Ta oli ju oma lihaste filmadega pakisolewaid rahasid näinud, mis igapidi pärisrahade nägu olnud! Teda, Siim Sifusarwe, seda tarta, kangel käin'd ja palju näin'd meest, kes ennast teistele kelmide wastu kaitstjats pakkunud — teda oli nii jäledaste petetud! Raske südamega tuius ta ühest nultsast teise. Ta tundis, kuida wiin, õlu ja wein ta peas ifka enam käärima hakkasiwad, kuida ta põlwed nõtkusiwad ja keha waarus. Sellel lool oli waja magamise-aseta otsida olgu kas lageda taewa all. Purjus peaga ei tulnud tal osietud kulduuri meelbegi. Ta oli selle ostmise täieste ära unustanud.

## V.

Kai Sitika teekond juubeli-laulupidule oli väga wae-waline. Kaupmehe fastide otsas istuda ei wõinud kellegi lõbus asi olla, wilets hobusetükk käis enamaste sammude ja

kaupmees, kuriwaim, peatas iga kõrtji ees ja noris Raie käest wiina.

Kui nad lähema kiriku juurde jõudsiwad, seletas hobuse omanik suure rahuga, et ta kaheks päewaks siia tahtwat jääda.

See oli alles lops! Rai oli küll sellel etji-armanisel, et pidu alles pühapäewal algab, ja Tartu õigest kaugusest ei olnud tal aimugi; siiski wõis ta umbes arvata, et kui ta küüdimees kaheks päewaks siia jääb paika pidama, siis ka pidule hiljaks-jäämine kindel on. Mees waigistas aga, et linn liig kaugel ei ollagi ja et päris pidu alles esmaspäewal algab. Rai wiitis kaupmehega ühe päewa kiriku juures ära, siis ei annud talle ta pakitsew süda kauemine rahu. Ta maksis kaupmehele küüdihinna ära, hinna, mille üle ta ihu-karwad püsti tõusiwad — ning kõmpis jala edasi. Ta ei otfinud wõmaja, ta ei sõõnud ega joonud, oma walutawa südame sunnil, mis wahetpidamata Siimu peale mõtles, tormas ta edasi.

Teekonna jookkul läks tal õnneks küüti saada. Suhtus aus wanaldane mees olema, kes Raiel mitme kahtlase asja kohta filmad lahti tegi. Esvalt seletas ta Muhu piiga pärimiste peale ära, et laulupidu juba täna, laupäewal, alanud, teiseks tähendas ta naerdes, et Tartuse laulupiduks kõige paremate tõllahobustega enam ei wõiwat jõuda, liiategi siis krõmskauna kaupmehe lonkawa kromuga; mees olla häbematal wiisil waletanud ja petnud.

„Aga minu peigmees Siim ütles ka“ . . .

„Siis waletas tema niisamati,“ otsustas uus küüdi-meis rahuga.

Raie haleda küsimise peale, kuida siis wõimalik oleks, weel wähegi õigeks ajaks laulupidule jõuda, wastas küla-omu lihtsalt: „Raudteega.“

„Aga see hirmus raudtee-haigus!“ hüüdis Rai.

Mees waatas wõdrastades piiga peale. „Raudtee-haigus? Mis elutas see siis on?“

„See olla nii nagu merehaigus, aga mitu korda hirmsam. Siim ise ütles seda.“



„See Siim näib suur võrukael olevat,“ hüüdis kühimees waljuste naerdes, „või ta on nii pururumal inimene, et teda hullumajasse võiks saata.“

„Mis? Kas siis raudtee haigust ei olegi?“

Lahte wanamees naeris, et kõht wabises. Siis peletas ta sellel kindlal sõnal kõik Kaie kartused ära. Wiimane hakkas tumedalt aimama, et ta iseäralise kelmuse ohvriks saanud, mille hing ja kordasaatja Siim olnud. Mis ta sellega muud oli tahtnud, kui temast, Kaieist, lahti saada, Kaie meelega pidust ilma jätta! Tal oli muidugi salaja teine pruut, ja kes teab, kas jutud, mis Kaie kõrvu puutunud, õiged ei olnud, et Lõhe noor rikas lest Siimu südames olla kipiitsema hakanud.

Kaiele tungisivad wihapisarad silma, ta hakkas sajatama ja lõi lahte rusikad kokku, nii et ta naabrile hirm peale tuli . . .

Seda tänulikum oli wanapiiga kühimehe wastu, kui kuulis, et see teda Keila raudtee-jaamani tahtwat ja wõivat wiia, kust ta weel täna Tallinna kaudu wõida laulupidulinna sõita. Ta andis Kaiele reisi kohta selge ja täieliku õpetuse ja Kai tasus ta waewa aufaste.

Nõnda istus Kai Keilas raudtee peale ja sõitis Tallinnasse; sealt wiis raudruun teda tuule kiirul Tartu poole. Pea täis kihavaid kättemaksmise-mõtteid Siimu kohta — nõnda jõudis Muhu piiga lippudega ehitud laulupidulinna.

Wastjalis pani Kaieke väga imeks, et teda kui laulupidulist keegi wastu wõtmas ei olnud: ta pidi ometi toreda tollaga uhkesse kivi-majasse korterisse wiidud saama, nagu Siim kõnelenud. Kui ta gorodowoilt asja üle seletust päris, kehitas see — ta ei mõistnud Eesti keelt — ainult õlasid. Trepil pealt nägi Kai kahahobuse-woorimehi. Küllap need need tollad olivadki. Ta ronis ruttu ühe sisse ja sõitis linna poole. Kui woorimees, Doome kraawist läbi jõudes, pärima hakkas, kuhu tal sõita waja, küsis Kai täis imestust, kust tema siis seda pidawat wõõras linnas teadma,

see olla ju kutsarite asi teada, kuhu laulupidusaksu korterisse viiakse.

„Sõida otsekõhe sinna, kus Siim Situfarw ja teised Muhu pidulised öömajal on,“ lisas Kai käskivalt juurde.

Woorimees peatas hobuseid, käänas pikkamisi oma kange kaela ringi ja vaatas laial filmal oma sõitjale näosse.

„Ja kus siis see Siim Situfarw ja teised Muhu faksad öömajal on?“ küsis ta pikkamisi.

„Linna kõige toredamas majas muidugi,“ vastas Kai kärjtitult. „Ma ei mõista, mis kutsar mulle on vastu saadetud — ta ei teagi, kuhu tal vaja sõita, ei tea, kus laulupidulised korteris, ei tea, kus muhulased öömajal! . . . Ma ei saa aru, mis kord siin linnas walitseb. Ma tahan jeda kõit homme seitungi lasta panna“ . . .

Woorimees wahtis ifka weel aineti külalise otja. Kor-raks lendas ta pillt kliinikute poole, mille lähedal nad olivad. Wist pidas ta aru, kas sõitja mitte kliinikusse ära ei tuleks anda — olivad ju ka uhked kiwist majad. Siis küsis ta järsku:

„Kas raha on mind wälja maksta? Ma ei julge teiega enam edasi sõita.“

„Raha? Mis eest raha?“ imestas Kai.

„Ma olen woorimees, kes oma igapäewast leiba teenib. Teil on 30 kopikat maksta, siis astuge trooska pealt maha.“

„Siis ja ei ole mitte kutsar, keda pidulistele waksali vastu saadeti, et neid korterisse wiia?“

„Ei see ma ei ole. Ja niisuguseid kutsarisi ja tõldasid ei ole ka mitte . . . Ma ei mõista, kust sinusugune dieti wälja on tulnu!“

„Muhumaalt,“ vastas Kai.

„Ah soo, see on Hiiumaa ligidal.“

„Jah, seal ligidal.“

„Soo, soo — nüüd ma mõistan.“

Kai maksis ka woorimehe wälja ja see sõitis minema. Omaks imekspanemiseks nägi piiga, et waksali poolt põhjatu rida niisuguseid kahe-hobuse tõldasid tuli nagu temalgi olnud,



ja ikka inimesi täis. Ta lähenes ühele möödaminejale küsimusega, kes need saknad kõik peaksivad olema.

„Kes muud kui laulupidule tulejad,“ vastas see.

Kai uskus nüüd kindlasti, et temale vastu saadetud kutsar kas teise pidulise kogemata peale võtnud, või et tema kutsar, kes ennast voorimeheks kutsunud, telm oli ja temalt ülekohтусel viisil raha ning temast ühtlasi lahti oli tahtnud saada. Tufaselt rändas Kaietene edasi Siin ja seal küsis ta mõne möödamineja käest, kus muhulased korteris olla; igauks vahtis imestawa näoga ta peale, tehitas õlasid ja tõttas edasi.

Sellel lool, kus ta juba küllalt asjata suud fulutanud, võttis Muhu piiga nõuks, majasid üks-haaval läbi otsima hakata. Kui palju neid siis ikka võis olla! Ja kustil pidi Siim Sikufarw ja teised muhulased ometi korteris olema. (Kai tahtis korteris niqelt pühapäewa-hilpusid, mis tal kompjuga kaasas olivad, praeguste vastu selga tõmmata, et siis laulupidule minna.) Ta läks muidugi ainult toredatesse kivi-majadesse sisse, kõik pisemad jättis ta kõrwale. Aga igalt poolt sai ta wastuseks, et muhulaste öökorteriit keegi ei tea et Siim Sikufarwe keegi ei tunne; mõnes majas hakati ta üle naerma, teistest aeti ta tõrelewate sõnadega wälja. Aga mööda nägi Kaietene ka ära, et linnal dieni palju majasid oli, isegi suuri ja uhkeid hea kogu. Neid kõiki läbi otsida — wõimata!

Wiha ja mõrudus paisus Muhu piiga põues. Ta jõudis raekoja ette ja nägi seal uulitsa nurga peal weripunase mütsiga meest seiswat. Selle jutule tõttas ta filmapiik.

„Ärge pange pahaks aulik herra,“ algas Kai sügawaste kummardades, „teie olete wiist kindrali herra.“

Ekspressi-meest naeris ja wastas:

„Ei, armas laps, ma olen linnapea.“

„Wõi linnapea! Seda parem. Siis lubage esmalt küsida, miks mulle tõlda watsfali vastu ei saadetud?“

„Tõlda!“

„No jah, mis mind mu korterisse oleks wiinud?“

„Kus teie siis elate?“

„Toredas majas muidugi, nagu kõik teised . . .“

„Kas aulik linnapea ei tea ütelda, kus Siim Sifusarm korteris on?“

Mees ei kostnud kohe. Ta naerataw nagu hakkas pikkamisi tõsisemaks minema. Ta taganes ka wõõrast sammu eemale.

„Arge pange pahaks — jeda ma mitte ei tea,“ tähendas ta siis.

„Aga kus teised Mihu wõerad öömajal on jeda ometi teate.“

„Ka jeda ma ei tea.“

„Mis? Ka jeda mitte! Sa ije olete linnapea!“ hüüdis Kai.

„Arge pange pahaks“ — kogeles mees, Kai kähwas aga pahaselt wahela:

Wõi jeda ei pea weel pahaks panema! Mis linnapea see on, kes ei tea, kus muhulased korteris on! Linnapea peaks minu arust kõik teadma. Ma ei saa tõeste mitte aru, mis lord ja walitsus sel linnal on. Meie wallawanemgi teab kõik!“

Mees taganes tasakeste ifka eemale ja pidas Kaie terawaste filmas. Seejuures ütles ta argsetl:

„Palun wäga andeks, et ma nii hooletu oma ametis olen. Aga kui soowite, siis panen ma oma ameti kohe maha.“

Sel filmapilgul sõitis üks kasehobuse woorimees suure raginaga üle turu Kүүtli-uulitsast sisse. Kaie pill oli korras troskas istujate poole lennanud, kui ta tagaspidi pörkas, nagu oleks teda keegi löönud ja mõlemad käed wälja sirutas. Ta oli tükk aega keeletu . . . Woorimehe peal istus nimelt Siim Sifusarm. Aga mitte ükski. Tal oli seltiline. Ja see oli naesterahwas! Pealegi ilus, noor, uhke linna naesterahwas! . . . Kumbki ei pannud Kaie uulitsa nurgal tähele, nad weetsiwad magusaste juttu ja Kai arwas nägewat, et Siimu käsi naesterahwa piha ümbert kinni hoidis!

Tüki aja pärast alles jai wanapiiga oma hääle kätte. Ta karjatas waljuste ja pani kui püssist woorimehele järele. Aga kui kaua inimene kasele hobusele järele jookseb, kui need ka woorimehe hobusedki on. Kai jai ifka enam maha ja



järsku pööras troška wiuhti ümber nurga teise uulitsasse ning kadus waese neiu filmast. Wihapisarad filmas, käed rufitas, nii pööras ta tulnud teed tagasi. „Linnapea“ seisif ikka weel omal paigal.

„Teie peate mulle muhulaste korteri üles otsima, muidu kaeban ma teie peale politseis,“ hüüdis Kai wihaselt punamütsi wastu. „Seal sõitis minu petis peigmees teise naesterahwaga. Kui ma temaga kokku saan, siis tapan ma ta ära! Aga kus ma teda kätte saan, kui ta korterit ei tea!“

Mees hoidis Kaiest kartlikult eemale ja näitas ifeene-sega aru pidawat. Ta waatas ringi ja ütles siis:

„Küüd ma tean, mis korterit teie otsite. Küüd on kõik selge. Tulge, ma wiin teid sinna, kust teie kõik eest leiате, mis te soovite. Andke andeks, et ma eksisin.“

„Noh, see on ometi mehe sõna,“ rõõmustas Kai, aga wihaselt lifas ta juurde: „Dota, Siim oota! Kas usute, ma ta furnuks löön, kui temaga kokku saan.“

„Ja, ja, seda wõite julgeste teha,“ tähendas „linnapea“ lahkestes: „aga ega teil minu wastu wiha ole? Ega teie minusse hakka puutama?“ ütles ta kõrvalt Kaie poole piiludes.

„Mis mul teiega tegemist! Wiige mind aga Siimu korterisse!“ . . .

See oli tõeste suur ja uhke kirmimaja, kuhu punamüts Muhu piiga wiis. Kella tõmbamise peale awati uks ja toatüdruk tuli külalistele eeskotta wastu. Kaie teejuht fosistas tüdrukule paar sõna kõrwa, mispeale see tupp tagasi läks. Warsti ilmus halli peaga, prillidega herra tiirel sammul. Ta pill käis korrats mehe, siis pikemalt naesterahwa poole. Esimene tahtis talle midagi jalaja ütelda, herra löi käega ja tähendas:

„Ma tean juba, tean juba.“

Siis pööras ta lahkestes Kaie poole ning palus teda Saksa keeli weidi lähemale astuda, kuna ekspresimees uksest wälja astus.

„Ma Saksa keelt ei oska,“ wastas Kai.

„Ah soo — õige!“ tähendas herra Eesti keeles: „noh, siis tulge ligemale, astuge siia tupp, wõite istet.“

Rai tegi, kuda kästud. Ma wana herra istus tooli peale. Tuba oli wäikene, aga uhke.

„Kudas teie nimi on?“ päris majaisand, ifka fuure lahkusfega.

„Rai Sitikas.“

„Soo, soo — hm, hm!“ tegi prillidega hallpea. „Jah, nüüd praegu kutsute endid nii, aga kas teie mäletate, kuda teie endine nimi oli?“

„Minu endine nimi?“

„Jah. Wõi küsime esmalt nii: see nimi, mis teil tüdrukuna oli?“

„Mul pole teist nime iganes olnud ja tüdruk olen ma praegu!“ hüüdis Rai.

„Soo, soo — hm, hm!“ tegi wana herra. „Ma usun, see on wäike ekfitus teie poolt; kas teil ei tule meelde, et teie nimi kord Agnes von Langen oli ja teie paruni tütar olete?“

„Mina? Paruni tütar?“

„Ja, ja, ja,“ naeris wana herra kelmikalt, „teie olete jeda aga üksnes äraunustanud... Aga ehk torkab teile meelde, mis nime teie pärast kandsite, kui mehele saite?“

„Mehele? Ma pole weel kordagi, mitte päewagi, mehel olnud!“

„Ma panen imeks, kuda teie kõif ära olete unustanud!“ hüüdis hallpea käsa kofku lüües. „Kas teie siis sugugi ei tea, et teie õndsfa oobersti von Lankowski proua olete?“

„Mina?“

„Ja nüüd kolmat aastat lefk?“

„Mina?“

„Ja, ja, ja,“ naeris wana herra näpuga ähwardades, „teie tahate aga mind ja teisi inimesi tüsfata, ma tunnen teid ju selgeste, tundsin teie õnnist isa, teie armast abikaasat.“

See ifand pidi nõrgameelne olema, muud ei mõistnud Rai armata. Ta tõusis iftmelt üles ja astus argfelt tooli taha.



„Minu nimi on Kai Sitikas,“ kogeles ta, „ma olen Muhumaalt ja otsin siit oma peigmeest, Siim Situfarwe. Mulle veldi, ta olla siin korteris.“

„Ja, ja, ja! Ma tean kõik,“ kõneles herra edasi.

„Teie püüate mõnda aega inimesi tüsata, et teie talu-  
neiu olete. Teie salgate oma mõisniku sugu ja nime. See  
pole tõeste mitte ilus! Miks teie mind siis püüate petta, kes  
ma teid ju nii selgeste tunnen?“

Jah, kauemine ei võinud tahtlust olla, et see waene  
hall herra seal hull oli! Range hirm pani Kaie teha väri-  
sema. Ta wahtis abi otsides ringi, aga kuskilt ei olnud  
kõppu kuulda. Nad olivad väikeses toas Jumala üksi.

„Ma küsin wiimast korda, kas Siim Situfarw ja teised  
muhulased on siin majas korteris või mitte?“ hüüdis Kai  
ahastusega. „Ja kui ei ole, siis laske mind jälle minema.“

„Ja, ja, kõik on siin, kõik on siin,“ vastas wanaherra  
sulatava lahusega, „aga nad pole praegu kodus, tulewad  
aga filmapilk . . . Ka teie korter on siin — olge heaks,  
astuge sisse! Ma naljatasin aga teiega nii muidu — olge  
nii lahke, astuge siia tuppa. Väga õige, teie olete ju Kai  
Sitikas Muhumaalt ja tulite —

„Laulupidule!“

Wanaherra wiis Kaie väikesesse, kaunis lihtsasse kamb-  
risse, kus valmis tehtud säng ja kõik muud tarvitus-asjad  
korralikult sees olivad. Kaie paluti puhkama heita, kui väsi-  
nud on, ning süüa küsida, kui kõht tühi. Siis läks maja-  
herra ära ning pani ukse taga järel kinni.

Siia kambrisse jäi Kaiekene peigmeest ootama. Ta  
ootas poole tundi, tunni, ootas kaks tundi — asjata! Haua  
waitus walitses terwes majas. See waitus hakkas Kaiele  
hirmu tegema. Wiimaks katkes ta kannatus, ta tahtis kamb-  
rist välja astuda, leidis aga ukse lukus või väljaspoolt rii-  
wis olerwat. Ta katsus teist uft — ka see oli kinni. Mis  
see ometi tähendab? . . . Ta astus akna alla ja nägi ehma-  
tusega, et sellel tihedad traadist trellid ees olivad! . . .

Kai hüüdis, karjus, kiljatas . . . Ei ainust healekest  
olnud kuulda, ei vähemat vastust tulnud kuuldavale.

„Kai, ja oled wangis,“ oli Muhu piiga kohutav mõte. Nuttes langes ta walge, pehme fangi peale kummuli ja karjus, et kivid oleksivad pidanud halastama . . .

Lugejale peame asjalugu paari sõnaga seletama. Kaie imelikult jutu peale uulitsal oli ekspressi-meess teda lihtsalt nõbrameelselt pidanud. Et nüüd üsna lähedal üks prohvessor elas, kes waimuhaigeid tohterdas, siis arwas mees kõtge paremaks, ümberjooksjat hullu selle juurde wiia, enne kui ta uulitsal paha saab teha. Politsei ametnikka, kes naesterahwast oleks wõinud ära toimetada, ei olnud ju näha.

Prohvessor ootas aga just sel päewal üht nõrgameelset naesterahwast, keda tema kodusesse kliinikusse pidi arstimisele toodama. See naesterahwas pidi surunud oobersti von Lankowski lest olema, kes oma nõbrameelsuses ennast taluinimeseks pidada. Nii oli prohvessorile teada antud. Waesus ja muud õnnetused oliwad tähendatud proua mõistust tumendanud. Et ekspressi-meess umbes sel ajal ilmus, kui prohvessor proua von Lankowskit ootas, siis oli lihtne asi, et tohter Kai Sitikast selleks pidas ja teda oma kodusesse kliinikusse wiis, kus ta teda wäljast sala waateangu läbi silmitses ja uuris . . .

Weider segadus lõppes seega, et warsti õige proua von Lankowski oma saatjaga ilmus! Prohvessor ajas silmad suureks, kui seda nime proua saatjalt kuulis ning hakkas mõlema käega oma karwu kinni. Silmapilk lastis ta õnnetuma Muhu neiu wangist lahti, seletas talle oma suure ekituse ära ning palus wabandust . . . Kaie peigmehest ega muhulastest ei teadnud ta aga midagi . . .

## VI.

Kui Siim Situsarw trahterist „täie laenguga“ lahkus, hakkas ta enesele head, wagusat magamise-paita otsima. Säraste leidis ta kauase tuigerdamise järele Doome pealt, kaugelt kõrwalisest nurgast. Ta sirutas end pingi peale selili

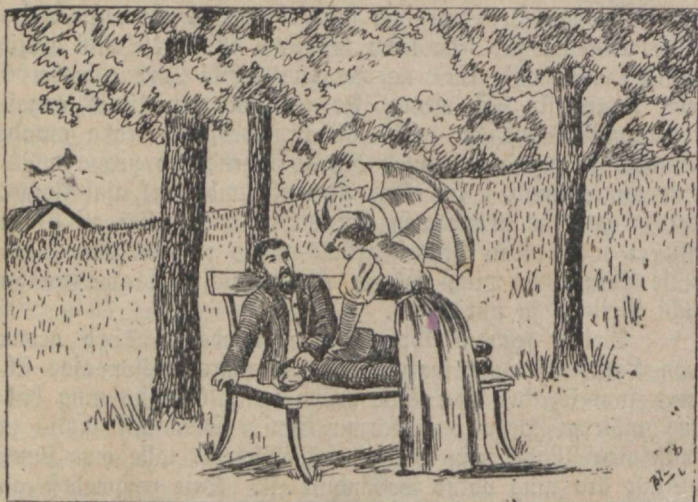


ja magas, kui õige mees kunagi, mitu head tundi magusat und. Seal äratas teda kohutav unenägu, et tema elu kallale kiputakse. Ta tundis üht kätt oma põues ja filmi lahti liües nägi ta enese ees võdraft naisterahvast kummardavat, kes kohkudes läe Siimu põuest tagasi tõmbas.

„Mis soovite?“ küsis muhulane uniselt.

„Baadata, mis sinu kell on.“

„Smelik kella waatamine! Kui ma ju nüüd kinni võtan ja politsei kätte wiin?“



Silmi lahti liües nägi ta enese ees võdraft naisterahvast kummardavat.

„Kas ju enese asjad siis nii korras on?“ vastas neiu julgest. „Näita oma passi, muidu toon mina politsei.“

See ähwardus mõjus, sest Siim pidi ehmatades tunnistama, et tal passi ei olnud. Tütarlaps oli kaunis ilus ja wiks, tal oli nii osaw suu ja rõõmus meel, et Siim temaga warsti lähemalt tuttawaks sai. Ta jutustas neiuile, Doome peal jalutades, oma terve eilase õnnetuseloo ära, mis üle tüdruk laginal naeris.

„Näita mulle ka oma walerahajid, ehk saab nendega midagi weel peale hakata“, ütles uudishimuline linnaneiu.

„Siim näitas. Müüd juhtus suur ime, mis muhulase kerkima pani. Sedelite-pakist tuli üks kümnerublane raha nähtawale! Päris õige, kahtlemata õige paber! Wist oli kellegi kogemata sedelite hulka unustanud . . .

Siim ja neiu hiiüdsiwad ühest suust hurraa ja warsti oli plaan walmis, kuida seda raha kõige kasulikumalt peeneks teha. Neiu teadis ühe trahteri, kus ilus elada; Siim tahtis küll korrats laulupidu waatama minna, aga ta uus pruut oskas selle nõu ära laita. Nõnda elas siis kergemeelne pois, kelle peast paks udu weel kadudagi ei olnud jõudnud, lähema päewani lõbusat elu, ilma et ta palju Riisu ehk Raie peale oleks mõtelnud.

Tähenadatud seltsilistega nägi siis ka Rai Sitikas oma Siimu woorimehega üle turu sõitwat.

Kui Rai prohwesjori majast, kus teda paar tundi hulluks peetud, lahkus, rändas ta uulitsatel plaanita ringi, aga ikka selle sihiga, et Siimu kudagi leida wõi tema üle midagi teada saada. Hirumus wiha leegitfes ta põues kelmi, truuduseta poisi wastu. Aga kui teegi oleks küsinud: „Rai, kas tahaksid Siimu maha jätta?“ — siis ja noh, siis oleks Rai taha, aga kindlaste „ei“ öelnud. Ainult karistada tahtis ta teda, talle juu sisse öelda, kes ta on, teda häbistada ja pool päewa põlata . . .

Õnn tuli waele Raiele appi. Ta oli parajaste Peterburi uulitsal laulupidu platsi poole minemas, mida ta enesele juhatab lastnud, kui Siim Sikufarw oma edewa seltsilistega, waljuste plärades ja naerdes, kuskilt põik-uulitsast otse Raie nina alla käänas . . .

Siim wahtis Raie kui wiirastust, kui maa alt kerkinud tonti. Ta ei saanud esimese ehmatusega sõna suust.

Seda paremine oliwad Rai Sitika meeled koos. Nagu kanatull kargas ta Siimukese kraesse kinni ja wahtis talle wihajelt näosse.

„Pois, kas sa mind tunnud ka?“

„Nagu ikka oleksid tutaw,“ kogeles noormees.



„Wõi dieti ei teagi veel!“ kriiskas wanapiiga, kuna ta sõrmed nagu raudsed pihid Siimu käewarrest kinni ha-  
kasiwad; ja seepeale pööras ta turtfudes kelmi teise mõrõja  
poole: „Kes sina siis oled, häbitu elukas? Mis sa tolgend-  
dad siin minu mehe küljes! Kui sa ruttu ei kao, tüdruk, siis  
ära nuta, kui sa ühe filmaga koju lähed.“



Üks rebis Siimukest ühest, teine teisest käest, kes nagu käetott nende wahel  
sinna tänna wantus . . .

Linnaneiu oli esimese kohtumise järele oma julguse  
warsti jälle kätte saanud. Ta asus Siimu teisest käewarrest  
tugewaste kinni ja naeris:

„See mees on minu! Meie oleme juba kihlatud ja  
lähme praegu sõrmusid ostma!“

„Minu rahaga,“ karjus Kai. „Lahti lasse temast,  
filmapiik lasse lahti!“

Ja nüüd nägivad möödaminejad, kes hulgana seisma  
jäiwad, kuida kats neidu ühise peiu pärast tülitseiwad. Üks

rebis Siimulest ühest, teine teisest käest, kes nagu käekott nende wahel sinna ja tenna wanfus . . .

Olgu lühidalt ära öeldud, et wõit Muhu piigale jäi. Üks gorodowoi juhtus nimelt mööda minema ja seda nähes pani limmanei, kellel wiist mõned taskuwargused südame peal kiptasiwad, suure kiiruga ümber nurga põgenema . . .

Kai ja Siim — nad jäiwad üksina.

Kui mõni maalija waest patust oleks tahtnud maalida — ta oleks isand Situfarwe kohe mudeliks walinud.

Nagu tapalammas kõndis ta wihast õhetawa Kaietse kõrwal. Ta peas keerlesiwad ja wihisesiwad aga mõtted ja plaanid, kuida sellest uuest kitsikusest pääseda, kuida ennast kõigest süüsti puhtaks pesta, kuida end wabandada.

Seal korraga — nagu wälk käis tal mõte peast läbi!

Tal oli ju iuekena kingitus taskus, järaw kuldne uurikene! Tükk liha lepitab werehimulise lõwiga ära — kas niisugune tore kingitus peaks Kaietse kohta mõjuta jääma?

Küll oli uurikene teisele pruudile määratud, aga kui inimene hädas on, siis peab ta end iga abinõuga päästa püüdma. Ja kus oli siis praegu see õige pruut? Kes teab, kas ta Keeteliku Kaarlit wõi mõnda muud praegu ei kaelustanud? Kas ta oli weel wäärt, et Siim tema peale ülepea weel mõtles, weel wähem et ta jaoks kingitust taskus kandis?

„Ei — otjustas Siim — „ta ei ole seda mitte wäärt; ma tahan talle kõige pealt tubliste ta kelmust kätte maksta. Lahku lüüa ei pruugi ma ju temast seepärast weel mitte, kui ta weel saadawal peaks olema, kuid ilusa kuld uuriga päästan ma end selle hundi käest, kelle küüsi ma praegu langenud.

„Kulla pai, kallid Kaiete“, algas Siim magusa häälega ning pistis käe põuetaskusse. „Enne kui sa mind oma kohtujärje ette wõtad ja Siberisse mõistad, ehk ma küll süüta olen kui praegu sündinud tallekene, — säh, wõta siin üks piijike kingitus wastu, mis sulle näitab, kui wäga sa mul igal filmapilgul meeles oled olnud. Säh, Kai, waata, mis seal paberi sees dieti on.“



Kai nähwas paberi jisse mässtitud asjakefe ta näpu wahelt ära.

„Kingitus?“ hüüdis ta, „sinu nadikaela käest minule kingitus? Mis siin sees siis on?“

„Waata, Kaieke ja ära mind enne sõima.“

Kai käristas paberi lahti. Ta pihu peal tuleb midagi nähtawale — midagi — midagi — — —

Siis karjatas ta ja tuikus.

Kai waatles tummalt, tummalt kingitust. Ära rääkimata, kirjeldamata oli see pilt, mille ta siis Siimu poole tõstis.

Kaie pihu peal aga punas wäike, ümargune punakas — telliskivi tüükene! . .

Kelmid olivad ka uuri-sahkerdamises nii ettewaatlikud olnud, et nad kuldse kellakefe osawasti oma taskusse olivad lastnud libiseda ja kivist uuri Muhu isandale pihku toimetanud.

Mis juttu Kai ja Siim nüüd kahekesi ajama hakkasid, seda mõtelgu lahke lugeja ise wälja — mina waitin, minu suu ja sulg on liig nõrgad selleks . . .

## VII.

Teisel pidupäewal pärast lõuniat sündis muhulaste korteris, kui lauljad just kontserdile läinud, liigutaw lugu. Keeteliku Kaarel oli waeke üksiku Liisu üles otsinud. Kaarel, kes pidu igas punktis korralikult kaasa teinud — meie neljast tutwast aimus, kellele see korda läks — oli Muhu lauljatelt niihästi Liisu korteri teada saanud, kui ka kuulnud, kui halwaste perenaese käsi käis. Wiisakalt ja tõsiselt lähenes ta nüüd Lõhe lesele ja awaldas alandlikul toonil soowi, et kas Liisu temaga mitte ei tahtwat lanlupidule minna, selleks olwat ta ju pika teekonna ettewõtnud.

Liisufene waatas oma noore-ea sõbrale ja endisele peiule tüüf aega kurwalt näosse, siis hakkas ta ägedaste nutma.

„Ma tean, mis su südant rõhub, Liisu. Aga usu mind, see mees ei ole wäärt, et sa tema pärast oma silmad punaseks nutad. Alles hiljuti nägin teda ühe kergemeelse linna-tüdrukuga lusti sõitwat. Ole wait, unusta teda.“

„Ta ongi juba unustatud,“ muksus Lõhe perenaene.

„Seda parem. Aga ära minu sõnadest võõriti aru saa: näib ju, kui tahaks mina ise ennast nüüd sinule ligi toppida — ei tea mis sala nõuga. Ära muretse, seda pole, seda ära kardada. Mul on sinust ainult hale meel, et sa siin üksina kodus istud ja suurest vabadusepidust veel midagi ei ole näinud . . . Liisu, kas tuleb minuga pidule?“

Liisu lähwas püsti. Ta ilusat nägu kattis sügaw puna.

„Ma tulen!“ hüüdis ta.

Ja nad läksivad — läksivad täna, läksivad järgmisel päeval ka. Nad istusivad kõrwuti — wäga kõrwuti — piduplatsil, istusivad kõrwuti „Banemuise“ suweteatris, sõiwad ja jõiwad koos ning käisivad priitundidel kahelkese jalutamasa. Nad õppisivad teineteist mõne aja tagant jälle uueste tundma, teineteisest lugu pidama ja — Liisu õppis mehe ja mehe wahel wahet tegema . . .

Wiimasel laulupidu õhtul saidwad nad Kaie ja Siimuga kokku. Ka need kõndisivad juba käsi-käes.

Liisut nähes langes Siimu pea wäga norgu ja ta fosistas tulipunasel näol:

„Liisu, anna andeks!“

„Dngi juba tehtud,“ naeris Lõhe perenaene rõõmsalt, siis waatas ta pool põlastawalt, pool kaastundlikult Siku-sarwe otša ja lihas juurde:

„Ma tänan sind Siim, et sa mu filmade pealt kae oled wõtnud; kui ma veel abielusse peaksin heitma, siis peab minule mees kosja tulema, mitte mõni kehkenpüks.“

See oli Liisu kättemaksmine . . .

Kui Kaarel Lõhe perenaest õõsel näitemängult koju saatis, küsis ta tee peal järsku:

„Mis sugust meest pead sa õieti meheks? Kas sa minu sugust ka meheks arwad?“

Liisu mõistis ja wastas: „Arwan!“

„Siis wõin sulle su enese sõna järele kosja tulla?“

„Kas sa siis tahad?“

„Tahan neh!“

„No, mis sa siis veel küsid?“



„Säh' küsima peab ju ikka,“ kohmas Kaarel.  
 Siis jäiwad nad mõlemad seisma, waatasiwad teinetei-  
 fele filma ja — leping oli walmis. Tummialt sammusiwad



Etifu oli nõus. Läbi sõfise waituse kõlas Doome mäelt kahe õnneliku sõdame rõõmulaul.  
 Nad oliwad oma „tulb-rannafefe“ leidnud.

nad edasi. Muuhulaste korterist sattusiwad nad niirwiiji  
 mööda. Dö oli nii soe, nii mahe, uii meelitam. Nende  
 sammud wiisiwad neid nagu ühel nõul üles ilusa Taaramäe

poole. Seal jalutasivad nad kaua käfikäes, kuni nad iseene üle naerma hakkasivad.

„Kas tead, Viisu, teeme siin natuke laulupidu lõppu ja uilgame kahetesi ühe laulu mäest alla. Mina küll suur laulik ei ole, aga eks ma „Kuldrannakesi“ ikka jorutada oska.“

Viisu oli nõus. Läbi ööfise waituse kõlas Doom-mäelt kahe õnneliku südame rõõmulaul. Nad olivad oma „kuld-rannakese“ leidnud.

Kui muhulased luubiga üle mere koju poole sõitsivad, istusivad kaks pruutpaari nende seas: Kaarel-Viisu — Siim-Kai.

Kai oli Siimule raha laenanud. Kai oli Siimu tasku tella välja lunastanud — Siim arvas heaks, jeda võlga iseenesega ära tasuda.

Mõne arvates oli Kai siiski petetud. Kuid suurem osa muhulasi jäi kahewahеле, kumba taewas rohkem karistab: Siimu või Kaie . . .

Isand Situfarwe 75-e-aastane ritas, tiisikusest põden onu — see kadus laulupidust saadik kõige oma nobiga ilma pealt ära nagu oletas teda maa oma kurku neelanud.



T. MUTSU  
Laenu raamatukogu  
Tallinnas



T. MUTSU  
Laenu raamatukogu  
Tallinnas



3101



